

International
Labour
Organization

Διεθνής Οργανισμός Βιομηχανικών Συνεταιρισμών και Συνεταιρισμών Προσφοράς Υπηρεσιών και Βιοτεχνών

τομεακός οργανισμός της
Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας (ICA)

Έκθεση που ανατέθηκε και χρηματοδοτήθηκε από την ILO

Συνεταιρισμοί & κοινωνική οικονομία για την Ελλάδα

Τρόποι προώθησης της κοινωνικής οικονομίας
στην Ελλάδα μέσω
εργατικών συνεταιρισμών,
κοινωνικών συνεταιρισμών
και συνεταιρισμών
βιοτεχνών & μικρομεσαίων επιχειρήσεων

Σεπτέμβριος 2013

Η CICOPA, ο Διεθνής Οργανισμός Συνεταιρισμών Βιομηχανικών, Βιοτεχνικών, Προσφοράς Υπηρεσιών και Παραγωγών, είναι τομεακός οργανισμός της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας από το 1947.

Τα μέλη της είναι αντιπροσωπευτικοί οργανισμοί συνεταιρισμών παραγωγών από διαφορετικούς τομείς: κατασκευών, βιομηχανικής παραγωγής, υπηρεσιών γενικού συμφέροντος, μεταφορών, υπηρεσιών πνευματικού τύπου, βιοτεχνικής δραστηριότητας, μέριμνας για την υγεία, κοινωνική μέριμνα κλπ.

Τα συνεταιριστικά μέλη της είναι υποστηρικτικοί, οργανισμοί οι οποίοι προωθούν συνεταιρισμούς στους προαναφερθέντες τομείς.

Η CICOPA, αυτήν τη στιγμή, απαρτίζεται συνολικά από 46 μέλη σε 31 χώρες (τέσσερις από τους οποίους είναι οργανισμοί ανάπτυξης).

Η CICOPA έχει δύο περιφερειακούς οργανισμούς CECOP – CICOPA Ευρώπη και CICOPA Αμερική.

SECRETARIAT:

**Διεύθυνση: avenue Milcamps 105
1030 Belgium
Τηλέφωνο : +32 2 543 1033
E-mail: cicopa@cicopa.coop
web : www.cicopa.cop**

**Συνεταιρισμοί &
κοινωνική οικονομία
για την Ελλάδα**

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- Ευχαριστήρια
- Εισαγωγή από τον Bruno Roelants, Γενικό Γραμματέα της CICOPA

ΜΕΡΟΣ 1: Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- 1.1. Κοινωνικός αντίκτυπος της κρίσης
- 1.2. Εξέλιξη και ανάπτυξη της τεχνολογίας των συνεταιρισμών και της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα
- 1.3. Ανάλυση της υπάρχουσας σχετικής νομοθεσίας

ΜΕΡΟΣ 2: ΒΑΣΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΙΚΤΥΟΥ ΤΗΣ CICOPA ΠΟΥ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΗΣΕΙ ΣΤΗ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ

- 2.1 Το δίκτυο της CICOPA
- 2.2. Κοινωνικές υπηρεσίες, με ιδιαίτερη έμφαση στους παιδικούς σταθμούς και οί-κους ευγηρίας
- 2.3. Επιχειρηματικές μεταβιβάσεις προς εργαζομένους σύμφωνα με το εργατικό συ-νεταιριστικό πλαίσιο
- 2.4. Συνεταιρισμοί βιοτεχνών και μικρών επιχειρήσεων
- 2.5. Παραγωγή ανανεώσιμης ενέργειας από συνεταιρισμούς
- 2.6. Συγκρότηση συνεταιριστικών «θερμοκοιτίδων»
- 2.7. Οικονομικά όργανα για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών
- 2.8. Συγκρότηση δικτύων, ομάδων και κοινοπραξιών
- 2.9. Εργατικοί και κοινωνικοί συνεταιρισμοί σε αγροτικά πλαίσια
- 2.10. Πολυμερείς συνεταιρισμοί
- 2.12. Μεικτοί και μεταβατικού τύπου συνεταιρισμοί
- 2.13. Συνεταιρισμοί και αναδυόμενοι τομείς όπως π.χ.. τουρισμός
- 2.14. Εργατικοί συνεταιρισμοί που χειρίζονται ειδικές κοινωνικές προκλήσεις

ΜΕΡΟΣ 3: ΠΡΟΣ ΕΝΑ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

- 3.1. Οργάνωση σύνθετων αναπτυξιακών σχεδίων
- 3.2. Επεξήγηση αναπτυξιακής στρατηγικής της CICOPA
- 3.3. Δημιουργία ινστιτούτων (δημιουργία και ανάπτυξη συνεταιριστικών οργανισμών)
- 3.4. Επεξήγηση προτύπων και νομοθετική ειδική γνώση
- 3.5. Εμβληματικό παράδειγμα της Βραζιλίας: από γενικούς ή ανυπόστατους συνεταιρισμούς στην εφαρμογή των προτύπων της CICOPA και της έγκρισης ενός συνεταιριστικού νόμου

ΜΕΡΟΣ 4: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑΤΑ

- Παράρτημα 1. Πρόταση 193 του ILO για την Προώθηση των Συνεταιρισμών
- Παράρτημα 2. Παγκόσμια Διακήρυξη για τους Εργατικούς Συνεταιρισμούς
- Παράρτημα 3. Παγκόσμια Πρότυπα Κοινωνικών Συνεταιρισμών της CICOPA
- Παράρτημα 4. Προτάσεις Πολιτικής σύμφωνα με το Διεθνές Έτος Συνεταιρισμών (IYC)

Ευχαριστίες

Η CICOPA επιθυμεί να ευχαριστήσει όλα τα μέλη της για τη συνεχή υποστήριξη και συνεργασία. Συγκεκριμένα, θα πρέπει να ευχαριστήσουμε τα ακόλουθα πρόσωπα για την ουσιαστική συνεισφορά τους και για τις πληροφορίες που μας παρείχαν: Jose Arildo Mota Lopes και Victor Mellão της Ένωσης Συνεταιρισμών και Αλληλέγγυων Επιχειρήσεων της Βραζιλίας (UNISOL), Jose Orbaiceta της Εργατικής Συνεταιριστικής Ομοσπονδίας της Αργεντινής (FECOTRA) Isabel Soto της Ανδαλουσιανής Ομοσπονδίας Εργατικών Συνεταιρισμών (FAECTA), Hazel Concoran και Peter Hough της Καναδικής Εργατικής Ομοσπονδίας Συνεταιρισμών (CWCF), Melissa Hoover της Αμερικανικής Ομοσπονδίας Εργατικών Συνεταιρισμών (USFWC) και Yoshi Yamada της Ιαπωνικής Ένωσης Εργατικών Συνεταιρισμών.

Επίσης από καρδιάς ευχαριστούμε από καρδιάς τους Λουκά Μπρέχα και Δημήτριο Κιτσικόπουλο που ανήκουν στον Ελληνικό Μη Κυβερνητικό Οργανισμό «Δίκτυο ΚΑΠΑ» για το υλικό που μας έστειλε, και την πολύτιμη βοήθεια που μας παρείχαν σχετικά με την ελληνική συνεταιριστική νομοθεσία, καθώς επίσης και την προσεκτική τους επανάγνωση του πρώτου μέρους αυτής της αναφοράς.

Η CICOPA βρίσκεται στην ευχάριστη θέση να παραδώσει στην ILO αυτήν την αναφορά, για το πως η εμπειρία συνεταιρισμών και οργανισμών συνεταιριστικής υποστήριξης από το παγκόσμια διαδεδομένο δίκτυό της θα μπορούσε να βοηθήσει την Ελλάδα να συνέρθει οικονομικά με ένα βιώσιμο τρόπο.

Μια πολύ ξεκάθαρη παρατήρηση έχει γίνει: οι συνεταιρισμοί γενικά και αυτοί του παγκόσμιου δικτύου της CICOPA πορεύονται καλύτερα κατά τη διάρκεια της παγκόσμιας κρίσης, διανύοντας τώρα την έκτη τους χρονιά, σε σύγκριση με άλλους τύπους επιχειρήσεων παρομοίων τομέων, μεγεθών και χωρών. Όχι μόνο τα στοιχεία, αλλά επίσης και οι αιτίες μιας τέτοιας ανθεκτικότητας έχουν αναλυθεί από την CICOPA και τους περιφερειακούς φορείς αυτής, καθώς επίσης και από άλλους συνεταιριστικούς οργανισμούς σε μία σειρά ερευνών, αναφορών, βιβλίων και ταινιών τύπου ντοκιμαντέρ. Δεν χρειάζεται καν να τονίσουμε εδώ, ότι αυτός ο δημιουργικός τύπος ανθεκτικότητας, είναι ένα μείγμα μιας μεγάλης καινοτομίας όλων των ήδη αναπτυχθέντων τομέων (οργανωτικών, κοινωνικών, διαχειριστικών, τεχνικών).

Όπως και στις προηγούμενες κρίσεις, οι συνεταιρισμοί για άλλη μια φορά επιδεικνύουν ότι είναι ο βασικός πυλώνας στην ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας. Οι εργατικοί, κοινωνικοί και οι συνεταιρισμοί βιοτεχνών παίζουν ένα συγκεκριμένο ρόλο σε αυτό, σε πολλές βιομηχανίες και υπηρεσίες και σε περιοχές αστικές καθώς και αγροτικές όπως σε χώρες όπου οι ίδιοι συνεταιρισμοί συγκεκριμένα είναι εξαιρετικά αναπτυγμένοι (πχ. Ιταλία, Γαλλία, Καναδά ή Βραζιλία) μπορούμε να παρατηρήσουμε ότι σε αυτές τις περιπτώσεις οι πιο πάνω αναφερόμενοι συνεταιρισμοί συνεισφέρουν στην ενδυνάμωση άλλων μορφών συνεταιρισμών, όπως σε αγροτικούς, καταναλωτικούς και τραπεζικούς συνεταιρισμούς καθώς επίσης και σε άλλους τύπους κινήτρων κοινωνικής και αλληλοϋποστηρικτικής οικονομίας.

Στο πρώτο μέρος αυτής της αναφοράς θα συνοψίσουμε τις προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ελλάδα καθώς και το υπάρχον συνεταιριστικό και κοινωνικής οικονομίας πλαίσιο σε σχέση με το ρυθμιστικό πλαίσιο και με αυτό που στην πραγματικότητα υπάρχει.

Στο δεύτερο πιο εκτεταμένο μέρος, θα προσπαθήσουμε να συνοψίσουμε μερικές από τις διηπειρωτικές εμπειρίες και τεχνογνωσίες του δικτύου της CICOPA. Περιοριστήκαμε σε περιοχές που φαίνονταν να είναι περισσότερο σχετικές με το Ελληνικό πλαίσιο σήμερα, όπως επιχειρηματική μεταβίβαση επιχειρήσεων (που βρίσκονται στο χείλος του κλεισίματός τους) στους εργαζομένους τους, ένταξη ευπαθών ομάδων, κοινωνικές υπηρεσίες για τα μικρά παιδιά και τους ηλικιωμένους, αγροτική οικονομία, ομάδες βιοτεχνών, τουρισμός, οικονομική οργάνωση μεταξύ μεταναστών, πολυμετοχικές και μεικτές μορφές συνεταιρι-

σμών. Αυτός ο τομέας σκοπεύει να διευρύνει το μυαλό και να τονώσει την φαντασία του αναγνώστη και να τον καταστήσει ικανό να κατανοήσει το δυναμικό των συνεταιρισμών και τη μεγάλη διεθνή εμπειρία που θα μπορούσαν να τεθούν σε καλή χρήση στην Ελλάδα.

Στο τρίτο μέρος αυτής της αναφοράς, θα περιγράψουμε την διεθνή συντονιστική εμπειρία της ίδιας της CICOPA, την λειτουργία πολύπλοκων αναπτυξιακών «πρότζεκτς», την ενθάρρυνση δημιουργίας εθνικών συνεταιριστικών ομοσπονδιών, την αναλυτική επεξήγηση τομεακών συνεταιριστικών προτύπων και τις συμβουλές τέλος που παρέχει η ίδια σε μία πληθώρα θεμάτων συνεταιριστικής νομοθεσίας.

Στο τέταρτο και τελευταίο μέρος, παρέχουμε μία σειρά προτάσεων, βασιζόμενων στην αναπτυξιακή εμπειρία της CICOPA, σε σχέση με το πως να ξεκινήσει ένα «πρότζεκτ» κοινωνικής οικονομίας, βασιζόμενο στην προώθηση συνεταιρισμών στην Ελλάδα στο άμεσο μέλλον.

Εμείς στην CICOPA ελπίζουμε ότι αυτή η αναφορά θα είναι άμεσης χρήσης από την ILO, την Ελληνική κυβέρνηση και την κοινωνία πολιτών. Είμαστε πεπεισμένοι ότι τα κοινωνικά ινστιτούτα της Ελληνικής κοινωνίας απαρτίζουν ένα σταθερό έδαφος πάνω στο οποίο εργατικοί, κοινωνικοί και βιοτεχνικοί συνεταιρισμοί μπορούν να οργανωθούν και μια κοινωνική οικονομία μπορεί να αναπτυχθεί, η οποία, εκ περιτροπής, μπορεί να συνεισφέρει ουσιαστικά σε μια οικονομική ανάκαμψη που είναι άκρως αναγκαία και την δικαιούται η Ελλάδα.

Bruno Roelants
Γενικός Γραμματέας CICOPA

28 Αυγούστου, 2013

ΜΕΡΟΣ 1: Η ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

1.1 ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΣ ΑΝΤΙΚΤΥΠΟΣ ΤΗΣ ΚΡΙΣΗΣ

Μετά από μια δεκαετία ταχύτατης ανάπτυξης, η Ελλάδα κατά τη διάρκεια των τελευταίων πέντε ετών υφίσταται μία από τις πιο δεινές οικονομικές κρίσεις στην ιστορία της, με έναν αξιοσημείωτο κοινωνικό αντίκτυπο, όσον αφορά την αυξανόμενη ανεργία, τις ανισότητες και τη φτώχεια.

Από το 2011 η περικοπή του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της Ελλάδας είναι συνεχής, με περαιτέρω 6,5% ύφεση το 2012. Η ύφεση πλήττει συνεχώς και ιδιαίτερα σκληρά τον χώρο της εργασίας. Σύμφωνα με την Eurostat η Ελλάδα έχει το υψηλότερο ποσοστό ανεργίας (27,0% τον Φεβρουάριο 2013) από όλα τα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, ακολουθούμενη από την Ισπανία (26,8%) και την Πορτογαλία (17,8%). Η ανεργία ανάμεσα στους νέους έχει αυξηθεί, φτάνοντας πάνω από το 50%. Οι μελλοντικές προοπτικές δύσκολα ανιχνεύονται: η Ελλάδα αναμένεται να χάνει θέσεις εργασίας, ακόμη κι αν αυτό συνεχιστεί σε με χαμηλότερο ποσοστό απ' ό,τι το 2012. Το 2014 οι θέσεις εργασίας αναμένονται να συρρικνωθούν κατά 0,5%¹.

Το να αναλύσει κάποιος τα βαθύτερα αίτια της Ελληνικής οικονομικής κρίσης είναι πέρα από το πεδίο αυτού του κειμένου. Αρκεί εδώ να αναφέρουμε, ότι τα μέτρα λιτότητας που ελήφθησαν για να μειώσουν τα οικονομικά ελλείμματα στο πλαίσιο του Μνημονίου των Οικονομικών Πολιτικών που συμφωνήθηκαν με την Ε.Ε, την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα και το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο τον Μάιο του 2010, έχουν βεβαίως επιδεινώσει τον αντίκτυπο, που η κρίση έχει στον ελληνικό λαό. Το οικονομικό πρόγραμμα υποστηριζόμενο από την Τρόικα, συντασσόμενο από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και την Ευρωπαϊκή Κεντρική Τράπεζα από τον Μάιο του 2010 προβλέπει μία σταθεροποίηση της οικονομίας, περικοπές στα πραγματικά ημερομίσθια, μειώσεις συντάξεων και ουσιαστικές δομικές μεταρρυθμίσεις στον δημόσιο τομέα, καθώς επίσης και στις αγορές προϊόντων και εργασίας.

Ως αποτέλεσμα της τεράστιας οικονομικής κρίσης, οι υπηρεσίες υγείας και οι κοινωνικές υπηρεσίες (όπως η παιδική μέριμνα και η κοινωνική μέριμνα για τους ηλικιωμένους), καθώς επίσης και η εκπαίδευση, έχουν υποφέρει από τις οικονομικές περικοπές, οι οποίες ως ένα σημείο έχουν επηρεάσει και την ποσότητα και την ποιότητα των παρεχόμενων υπηρεσιών. Κατ' αρχήν, η οικονομική λιτότητα εντοπίζεται με τον αντίκτυπο που έχει στα δημόσια νοσοκομεία και σε άλλες υπηρεσίες υγείας. Η κατευθυντήρια γραμμή του Υπουργείου Υγείας για το 2011 επέβαλλε μείωση 40% στους προϋπολογισμούς των νοσοκομείων, η δαπάνη για την ψυχική υγεία μειώθηκε κατά 45%, παρόλο που η ανάγκη γι' αυτήν αυξήθηκε ως συνέπεια της κρίσης. Οι αυτοκτονίες φτάνουν σε επίπεδο ρεκόρ, αυξανόμενες κατά 25% από το 2009 έως το 2010 και με 40% από το 2010 ως το 2011. Η επιδείνωση του χώρου της δημόσιας υγείας αποδεικνύεται από τη μειωμένη πρόσβαση στις υπηρεσίες ιατρικής φροντίδας και με αύξηση κατά 52% στη μετάδοση του ιού HIV από το 2010 έως το 2011. Τα κέντρα αποτοξίνωσης ναρκομανών και οι ψυχιατρικές κλινικές έχουν κλείσει εξαιτίας των περικοπών².

¹ Eurostat, *Δελτίο Τύπου euroindicators*, 82/2013 – 31 Μαΐου 2013: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/cache/ITY_PUBLIC/3-31052013-BP/EN/3-31052013-BP-EN.PDF

² Αλέξανδρος Κεντικελένης και Ειρήνη Παπανικόλα, Οικονομική κρίση, λιτότητα και το Ελληνικό δημόσιο σύστημα υγείας: <http://eurpub.oxfordjournals.org/content/early/2011/12/22/eurpub.ckr190.full>

Σύμφωνα με την Eurostat το 2011, το 31% του ελληνικού πληθυσμού βρισκόταν στα όρια της φτώχειας, ή του κοινωνικού αποκλεισμού (σε σχέση με το 28,1% που ήταν το 2008). Η διανομή του εισοδήματος έχει μεταφερθεί προς τα χαμηλότερα εισοδήματα και το ποσοστό των Ελλήνων στα όρια της φτώχειας βρίσκεται ανάμεσα στα υψηλότερα στην Ευρωπαϊκή Ένωση των 27, μαζί με τη Βουλγαρία, τη Ρουμανία και την Ισπανία. Πολύ άνθρωποι, συγκεκριμένα οι πιο ευάλωτες ομάδες όπως τα παιδιά, οι νέοι, οι γυναίκες, οι ηλικιωμένοι, οι μετανάστες³ κλπ μπορούν να διολισθήσουν σε μία από τις τρεις ακόλουθες καταστάσεις: κίνδυνος να υποκύψουν στη φτώχεια, στέρηση των υλικών αγαθών ή κάτω από το όριο της φτώχειας⁴. Εντούτοις, οι περικοπές δεν μειώνουν το ποσοστό του χρέους: πράγματι, μετά από μία μείωση το 2012, το ελληνικό Εθνικό Χρέος έχει αυξηθεί ξανά από 303.918 εκατ.€ το 2012, σε 305.291 εκατ.€ το πρώτο τρίμηνο του 2013 (160,50% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος⁵). Η κρίση επομένως θέτει την ανάγκη να υποστηριχτεί η πραγματική οικονομία και η περιφερειακή ανάπτυξη, μέσω μιας βιώσιμης δημιουργίας και κατανομής του πλούτου, βασιζόμενης στην ανάπτυξη εκείνων των οικονομικών δραστηριοτήτων οι οποίες μπορούν να ανταποκριθούν στις ανάγκες των ανθρώπων με τον καλύτερο τρόπο.

Μέσα στην πραγματική οικονομία, οι συνεταιρισμοί έχουν σημαντικό αντίκτυπο στην περιφερειακή ανάπτυξη επειδή, εξ' ορισμού, στοχεύουν στην ικανοποίηση αναγκών και προσδοκιών ανθρώπων στην περιοχή στην οποία ενσωματώνονται⁶. Συγκεκριμένα υπάρχουν δύο είδη συνεταιρισμών οι εργατικοί και οι κοινωνικοί. Οι μεν πρώτοι παίζουν σημαντικό ρόλο στην δημιουργία σταθερών θέσεων εργασίας και οικονομικών δραστηριοτήτων καθώς και στην διατήρηση αυτών, όπου αυτές οι συγκεκριμένες θέσεις απειλούνται. Οι δε δεύτεροι παίζουν σημαντικό ρόλο στην δημιουργία της κοινωνικής ένταξης μέσω εργασίας σε ευάλωτες ομάδες πολιτών και παρέχουν υπηρεσίες υγείας, κοινωνικές, εκπαιδευτικές, πολιτιστικές και περιβαλλοντικές για το γενικό συμφέρον της κοινότητας.

Δεδομένης της σύνθεσης του Ελληνικού Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (γεωργία 3,4%, βιομηχανία 16%, παροχή υπηρεσιών 80,6%)⁷ οι συνεταιρισμοί, ενεργοί στους χώρους της βιομηχανίας και της παροχής υπηρεσιών, εργατικοί και κοινωνικοί, έχουν μια τεράστια πιθανότητα δημιουργίας θέσεων εργασίας και πλούτου στην χώρα αυτή, με την προϋπόθεση, ότι επαρκώς υποστηρίζεται η δημιουργία και η ανάπτυξή τους, λαμβάνοντας υπ' όψιν την ανάγκη τους για αυτονομία και βασική συμμετοχή. Η ανάγκη τους για αυτονομία και συμμετοχή της βάσης τους είναι εγγενής με την ίδια την φύση των συνεταιρισμών και με την λειτουργική τους λογική. Επιπλέον, η μακροβιότητα και η σταθερότητα του επιχειρηματικού συνεταιριστικού μοντέλου, ακόμα και σε καιρούς κρίσης, οι οποίες έχουν αποδειχθεί από διαφορετικές μελέτες⁸, πρέπει να είναι ένα ενδεικτικό σημάδι και πηγή προσδοκιών για όλους τους τύπους επιχειρήσεων.

³ Οι μετανάστες απαρτίζουν σχεδόν το ένα πέμπτο του εργατικού δυναμικού στην Ελλάδα, κυρίως σε αγροτικές και ανειδίκευτες θέσεις εργασίας: <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/gr.html>

⁴ Eurostat, Άνθρωποι σε κίνδυνο υπόκυψης στην φτώχεια ή κοινωνικό αποκλεισμό, πληροφορίες από τον Ιανουάριο 2013: http://epp.eurostat.ec.europa.eu/statistics_explained/index.php/People_at_risk_of_poverty_or_social_exclusion#Further_Eurostat_information

⁵ [Countryeconomy.com/national-debt/Greece](http://countryeconomy.com/national-debt/Greece)

⁶ Σύμφωνα με την Πρόταση 193/2002 του ILO, ένας συνεταιρισμός είναι «μια αυτόνομη ένωση προσώπων ενωμένων εθελοντικά για να ανταποκριθούν στις κοινές οικονομικές, κοινωνικές και πολιτιστικές ανάγκες και προσδοκίες τους μέσω μιας κοινά διοικούμενης και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης».

⁷ CIA, Το Παγκόσμιο Βιβλίο Δεδομένων (The World Factbook), δεδομένα από το 2012: http://www.cia.gov/library/publications/the_world_factbook/geos/gr.html

⁸ Birchall J. και Ketilson L.H. (2009), Απαντήσεις στην Διεθνή Οικονομική Κρίση – Προσαρμοστικότητα του Συνεταιριστικού Επιχειρηματικού Μοντέλου σε Καιρούς Κρίσης, Γενεύη: ILO Sanchez Bajo C. και Roelants B. (2011), Κεφάλαιο και παγίδα χρέους. Μαθαίνοντας από συνεταιρισμούς στην διεθνή κρίση, Basinstoke Q Palgrave Macmillan· Zevi A. et al. (2011), Πέρα από την Κρίση: Συνεταιρισμοί, Εργασία, Οικονομία – Δημιουργώντας Πλούτο Μακροπρόθεσμα, Βρυξέλες: CECOP Δημο-

1.2 ΕΞΕΛΙΞΗ ΚΑΙ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΗΣ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Όπως συμβαίνει και στις πιο πολλές χώρες, η ιστορία των συνεταιρισμών στην Ελλάδα είναι παλαιότερη από ότι είναι γενικώς γνωστό. Το 1874 ο Γάλλος Louis Boulanger, ο οποίος έζησε για δεκαετίες στην Ελλάδα έγραψε: «Οι Έλληνες έχουν έμφυτη την αίσθηση της οργάνωσης του συνεταιρισμού[...], η Ελλάδα θα διεκπεραιώσει τώρα σε καθεστώς ελευθερίας, ότι ήδη είχε αρχίσει να διεκπεραιώνει σε συνθήκες σκλαβιάς πριν από τα άλλα έθνη [...], όπου τα βάρη κατανέμονταν ανάλογα με τη δυνατότητα του κάθε πολίτη[...] και υπήρχε γόνιμο έδαφος να λειτουργούν μεγάλοι παραγωγικοί, αγροτικοί, βιομηχανικοί και ναυτικοί συνεταιρισμοί[...], βασισμένοι στη δίκαιη διανομή των κερδών και την προσφορά εργασίας[...], και στη διάθεση αποθεματικού κεφαλαίου για την εκπαίδευση των παιδιών, για τα ορφανά, τις χήρες και τους αρρώστους»⁹.

Το κύριο είδος των συνεταιρισμών οι οποίοι έχουν αναπτυχθεί στην Ελλάδα είναι γεωργικοί και αγροτικοί πιστωτικοί συνεταιρισμοί. Όταν η πρώτη συνεταιριστική νομοθεσία (για όλα τα είδη συνεταιρισμών) εδραιώθηκε το 1915, μόνο ελάχιστοι γεωπόνοι εκπαιδευμένοι στη δύση, είχαν ιδρύσει συνεταιρισμούς¹⁰. Η νέα νομοθεσία ήταν κατά κύριο λόγο μια κυβερνητική πρωτοβουλία που στόχευε στην επίλυση ελλείψεων στον χώρο της αγοράς και στον περιορισμό της αισχροκέρδειας, η οποία αφθονούσε στην ελληνική επαρχία.

Επακολούθησε μια περίοδος ισχυρής ανάπτυξης γεωργικών και αγροτικών πιστωτικών συνεταιρισμών, ενδυναμωμένη από την ανταλλαγή πληθυσμού μεταξύ Ελλάδος και Τουρκίας, περισσότερων από 2.000.000 γηγενών Ελλήνων που έφτασαν από την Τουρκία μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο και την ίδρυση της Αγροτικής Τράπεζας της Ελλάδας το 1929. Στην αρχή της δεκαετίας του 1930 υπήρχαν περισσότεροι από 3.000 συνεταιρισμοί πρωτογενούς επιπέδου και 85 δευτερογενούς επιπέδου¹¹. Η οικονομική ανάπτυξη καθώς και η αυτονομία των Ελληνικών γεωργικών και αγροτικών πιστωτικών συνεταιρισμών υπήρξε τόσο σημαντική, ώστε αναζητήθηκαν άλλες ομάδες άσκησης πολιτικής πίεσης για να καταστείλουν την σημασία τους. Οι τροπολογίες στον νόμο για τους συνεταιρισμούς το 1930 προκάλεσαν μια σημαντική αποδυνάμωση της οικονομικής σημασίας αυτών και μείωσαν την αυτονομία τους από το κράτος : οι συνεταιρισμοί φαίνεται να έχουν χρησιμοποιηθεί από τις διαδοχικές κυβερνήσεις (περιλαμβανομένης της στρατιωτικής δικτατορίας μεταξύ των ετών 1967 και 1974) σαν ένα όργανο για την αγροτική τους πολιτική.

Το 1979, η Ελλάδα κατήργησε τη μοναδική συνεταιριστική νομοθεσία και ενεπλάκη σε ένα σύστημα με διαφορετικούς παράλληλους νόμους, με την έγκριση του πρώτου αποκλειστικά αγροτικού συνεταιριστικού νόμου, με ουσιώδεις τροπολογίες, το 1981, οι οποίες επέτρεψαν πάλι στους συνεταιρισμούς να χρησιμοποιούνται ως πολιτικά όργανα. Διαδοχικές νομικές αλλαγές κατέστησαν τους αγροτικούς συνεταιρισμούς ακόμα περισσότερο εξαρτώμενους από τις πολιτικές δυνάμεις όσον αφορά την επιλογή των ηγετών τους¹². Ως αποτέλεσμα, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί αποδυναμώθηκαν εκ νέου οικονομικά, όπως είχε συμβεί

σιεύσεις Roelants B., Eum H., Terrasi E. & Dovgan D. Η προσαρμοστικότητα του συνεταιριστικού μοντέλου. Πως οι εργατικοί συνεταιρισμοί, οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί και άλλες επιχειρήσεις διοικούνται από εργάτες ανταποκρίνονται στην κρίση και στις συνέπειές της, Βρυξέλες: CECOP Δημοσιεύσεις, 2012

⁹ Γεώργιος Δασκάλου Δημόσιοι και αγροτικοί συνεταιρισμοί σελίδα 61, παράθεση στο K Network, μια παρουσίαση σχετική με το Ελληνικό συνεταιριστικό νομοθετικό περιβάλλον.

¹⁰ Κωνσταντίνος Ηλιόπουλος, Η Εξέλιξη του Ελληνικού Συνεταιριστικού Νόμου (The evolution of the Greek cooperative Law – from the First to the Last Order of Economizing), 1980, Mimeo, σελ. 13

¹¹ Στο ίδιο κείμενο σελ.14

¹² Στο ίδιο κείμενο σελ.15-20

και τη δεκαετία του 30: τεράστια χρέη συσσωρεύτηκαν σε αυτούς στις δεκαετίες του 80 και του 90 και οι μετοχές τους έπεσαν περίπου κατά 50%¹³. Το 2009 ο αριθμός των συνεταιρισμών στην Ελλάδα ανερχόταν στους 6376 και είχαν 713.714 μέλη, έναντι των 948.965 μελών που είχαν το 1985¹⁴.

Η παρέμβαση που ασκήθηκε από τις πολιτικές δυνάμεις μπορούσε να βοηθήσει, έτσι ώστε να ξεπεραστούν οι δυσκολίες που συνάντησαν οι Ελληνικοί συνεταιρισμοί στην ίδρυση ενός ανεξάρτητου και αποτελεσματικού συνεταιριστικού κινήματος. Εκτός από την ΠΑΣΕΓΕΣ, την Εθνικού επιπέδου ομοσπονδία αγροτικών συνεταιρισμών, που δημιουργήθηκε το 1935, φαίνεται να υπάρχουν λίγες άλλες ομοσπονδίες των οποίων η αντιπροσωπευτικότητα και η σαφής λειτουργική ικανότητα είναι δύσκολο να εκτιμηθεί: η Πανελλήνια Ομοσπονδία Κοινωνικών Συνεταιρισμών Περιορισμένης Ευθύνης που ιδρύθηκε το 2011, η Ομοσπονδία Συνεταιρισμών Ηλεκτρολόγων, η Ομοσπονδία Συνεταιρισμών Υδραυλικών ΠΟΣΕΥΔ, που ιδρύθηκε το 1980 και η Ομοσπονδία Συνεταιρισμών Φαρμακοποιών, που ιδρύθηκε το 1998¹⁵.

Ο ακόλουθος πίνακας¹⁶ είναι μια περίληψη του 2012 που αφορά τους αριθμούς των δομών κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα, τους εργαζομένους σε αυτές και των μελών τους. Εάν βάλουμε στην άκρη τους συνδέσμους/σωματεία, των οποίων ο τεράστιος αριθμός (υπολογίζονται σε 50.000) και το ευρύ φάσμα των δραστηριοτήτων και των στόχων τους, καθίσταται αμφιλεγόμενο το να υποθέσουμε ότι όλοι ανήκουν στον τομέα της κοινωνικής οικονομίας, όπως είναι διεθνώς κατανοητή ως έννοια, οι αγροτικοί συνεταιρισμοί εμφανίζονται να είναι η κύρια κατηγορία, ακολουθούμενοι από τους οικιστικούς συνεταιρισμούς και τις συνεταιρικές τράπεζες. Ένα σημαντικό ποσοστό απαρτίζεται από συνεταιρισμούς μικρών επιχειρήσεων (υδραυλικοί, ηλεκτρολόγοι, αγροτουρισμός). Οι περιορισμένης ευθύνης κοινωνικοί συνεταιρισμοί (στην πραγματικότητα κοινωνικοί συνεταιρισμοί στους οποίους εντάσσονται άτομα με νοητικές διαταραχές) ήταν μόλις 16. Όταν το κείμενο αυτό δημοσιεύτηκε (2012), οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί (βλέπε παρακάτω) δεν μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν, επειδή ο νόμος είχε μόλις εγκριθεί (Σεπτέμβριος 2011).

Πίνακας 1: Η Κοινωνική Οικονομία στην Ελλάδα

Η Κοινωνική Οικονομία στην ΕΛΛΑΔΑ 2012	αριθμός επιχειρήσεων	αριθμός θέσεων εργασίας	αριθμός μελών
Συνεταιρισμοί κι άλλες παρόμοιες επιχειρήσεις - ΣΥΝΟΛΟ	7.197	14.983	1.052.785
- Συνεταιριστικές τράπεζες	25	1.238	196.179
- Αγροτικοί Συνεταιρισμοί	6.376	11.300	713.714
- Οικιστικοί συνεταιρισμοί	545	n/a	120.242
- Συνεταιρισμοί ηλεκτρολόγων	23	200	600
- Συνεταιρισμοί Υδραυλικών	33	200	2.500
- Αγροτουριστικοί συνεταιρισμοί γυναικών	130	100	2.000
- Συνεταιρισμοί φαρμακοποιών	41	1500	5.500
- Περιορισμένης ευθύνης κοινωνικοί συνεταιρισμοί	16	400	2.000
- Συνεταιρισμοί αμοιβαίας ασφάλισης	7	40	10.000
- Ναυτικοί Συνεταιρισμοί αμοιβαίας ασφάλισης	1	5	50
Ταμεία αμοιβαίας ασφάλισης και άλλες παρόμοιες μορφές - ΣΥΝΟΛΟ	11	1.140	180.000
- Ταμεία Αλληλοβοήθειας	4	1.100	150.000
- Ταμεία επαγγελματικής ασφάλισης	7	40	30.000
Ενώσεις, ιδρύματα και άλλοι μη κερδοσκοπικοί και εθελοντικοί	50.600	101.000	1.500.000

¹³ Κωνσταντίνος Παπαγεωργίου, Usage and Mis-Usage of Co-operatives. The Example of Greece, in The International Journal of Cooperative Studies, Σεπτέμβριος 2010, σελ. 34 – 45

¹⁴ Γεώργιος Κοκκιδίνης, (Agro)topia, a Critical Analysis of the Agricultural Cooperative Movement in Greece, PhD Thesis, Leicester University School of Management, 2010, Mimeo

¹⁵ Ιωάννης Νασιούλας, Ελληνική Κοινωνική Οικονομία στο Σταυροδρόμι (Greek Social Economy at the Crossroads), 2011 σελ. 78

¹⁶ Ιωάννης Νασιούλας, Social Cooperatives in Greece – Introducing New Forms of Social Economy and Entrepreneurship, International Review of Social Research, Ιούνιος 2012, σελ. 151 – 172

οργανισμοί - ΣΥΝΟΛΟ			
- Ενώσεις γενικά	50.000	100.000	1.500.000
- Ιδρύματα	600	1000	-
- Αστικές μη κερδοσκοπικές εταιρείες	n/a	n/a	n/a
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ - ΣΥΝΟΛΟ			

Πηγή: *Νασιούλας 2012*

Ο παραπάνω πίνακας δεν περιλαμβάνει τα νέα είδη των συνεταιρισμών τα οποία αναπτύχθηκαν κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών ή ακόμα και μηνών. Οι συνεταιρισμοί καταναλωτών φαίνεται ότι είναι σχεδόν ανύπαρκτοι έως πρόσφατα. Ένας από τους λίγους παλαιούς καταναλωτικούς συνεταιρισμούς είναι ο INKA, που ιδρύθηκε στην Κρήτη με το πρώτο σούπερ μάρκετ, το οποίο άνοιξε το 1979. Ξεκίνησε με 6 εργαζομένους και τώρα έχει 25 παραρτήματα και 606 εργαζόμενους και ετήσιο εισόδημα που προσεγγίζει τα 150 εκατομμύρια €¹⁷. Οι καταναλωτικοί συνεταιρισμοί φαίνεται να έχουν πολλαπλασιαστεί κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών και μηνών. Ένα άρθρο αναφέρει την πρόσφατη ίδρυση του καταναλωτικού συνεταιρισμού, Ελληνική Γη, σε ένα προάστιο βόρεια των Αθηνών, με 230 μέλη που φαίνεται να επεκτείνεται διαρκώς¹⁸. Άλλος ένας καταναλωτικός συνεταιρισμός ο «Βίος Coop», φαίνεται να δημιουργείται στην Θεσσαλονίκη¹⁹. Άλλοι πρόσφατα ιδρυθέντες καταναλωτικοί συνεταιρισμοί είναι: «ΘΑΛΕΙΝ» και «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΟΝ», και οι δύο σε έναν Αθηναϊκό οικισμό²⁰.

Μία ομάδα εργατικών συνεταιρισμών έχει ιδρυθεί από το 2008 σε μεγάλες πόλεις. Για παράδειγμα, στην Αθήνα βρίσκουμε το «Παγκάκι», το «Συγκρουόμενο» και το «Ευρωπαϊκό Χωριό», τα οποία είναι καφετέριες, το «Συν Άλλοις» που είναι εισαγωγέας και πωλητής εμπορεύσιμων αγαθών, το «Συν Άπειρο» ένα κοσμηματοπωλείο, οι «Εκδόσεις των Συναδέλφων» ένας εκδότης/βιβλιοπωλείο, το «Στην Πρίζα» ένα κατάστημα επιδιόρθωσης υπολογιστών. Επίσης βρίσκουμε τις «Συλλογικές Ταχυμεταφορές» και το «Ποιοί Είμαστε»²¹. Μία εταιρεία παραγωγής χημικών προϊόντων στον τομέα της οικοδομής, η «BIOME» στη Θεσσαλονίκη, προκάλεσε την γραφή εθνικών και διεθνών επικεφαλίδων εφημερίδων, αφότου έκλεισε τον Φεβρουάριο του 2013 και οι εργαζόμενοι της συνέχισαν την παραγωγή μέχρι και σήμερα, προφανώς για να επιβιώσουν, υπό νέα διοίκηση. Παρόλο που λειτουργεί ως εργατικός συνεταιρισμός, το προσωπικό της «BIOME» δεν έχει καμία αρμόζουσα νομική κάλυψη.

Τελικά, οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί που υπάγονται στον νόμο 4019/2011 για την «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και άλλες παροχές» είναι ήδη 97 επιχειρήσεις, με 920 μέλη, τα περισσότερα από τα οποία είναι υποκατηγορίες της «Κοινωνικής Συνεταιριστικής Επιχείρησης Συλλογικού και Παραγωγικού Σκοπού». Η προαναφερθείσα υποκατηγορία συνεταιρισμού είναι παρόμοια με τους εργατικούς συνεταιρισμούς (βλέπε τμήμα 1.3. «Ανάλυση της υπάρχουσας σχετικής νομοθεσίας»)²².

Διαφορετικές πηγές φαίνεται να επιβεβαιώνουν μια χαμηλή ανάπτυξη κι αδύναμη απόδοση της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα. Συγκεκριμένα μία πηγή αναφέρει ότι: «ο κατα-

¹⁷ <http://www.inka-sm.gr/CompanyProfile/index.el.html>

¹⁸ Ιωάννα Φωτιάδη, Ekathimerini.com, 16 Μαρτίου 2013 -

http://www.ekathimerini.com/4dcgi/w_articles_wsite6_1_16/03/2013_488087

¹⁹ Artist e-magazine, 15 Απριλίου 2013, <http://www.artist.gr/en/bios-coop-thessaloniki-2/#.UcXTgGROLVI>

²⁰ www.thalein.gr και www.allilegion.gr- η πληροφορία παρέχεται από το KAPA Network.

²¹ <http://pagkaki.org>; <http://syggrouomeno.gr>; <http://www.european-village.org>; <http://synallois.org>; <http://synapeiro.gr>; <http://ekdoseisynadelfwn.wordpress.com>; <http://stinpriza.org>; <http://www.collectivecourier.gr/index2.html>; η πληροφορία παρέχεται από τον Βασίλη Ρεβέλα, USFWC.

²² Βλέπε Social Economy – laying the groundwork for innovative solutions to today's challenges, Comments Greece – Peer Review on the social economy (2012) σελ. 5

κερματισμός των προσπαθειών, η έλλειψη κριτικής, τα χαμηλά επίπεδα δεξιοτήτων και ικανοτήτων, η απουσία προτύπων και προασπιστών αυτής της θεώρησης και η δύσκολη πρόσβαση στην οικονομία έχουν ως αποτέλεσμα τα προαναφερθέντα»²³. Στο παραπάνω αναφερόμενο άρθρο του Ιωάννη Νασούλια επισημαίνονται οι ελλείψεις στην παρακολούθηση των συνεταιρισμών και της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα.

«Η δημόσια εικόνα των παραγόντων της κοινωνικής οικονομίας έχει πληγεί από άσχημα παραδείγματα και από δαιδαλώδη χωρίς συνάφεια και ασαφή νομικά και διοικητικά πλαίσια, καθώς επίσης και ανεπαρκή παρακολούθηση και χρηματοδοτικές μηχανορραφίες [...] Αυτή η εικόνα έχει περαιτέρω πυροδοτηθεί από δαιδαλώδη, χωρίς συνάφεια και ασαφή νομικά και διοικητικά πλαίσια, ανεπαρκή παρακολούθηση και χρηματοδοτικές μηχανορραφίες, οι οποίες τείνουν να συντηρήσουν μη αποδοτικές δομές αντί να παρέχουν κίνητρα και βοήθεια για δομικές αλλαγές»²⁴. Δεν είναι σύμπτωση ότι ειδικά τώρα παρατηρούμε μερικές σημαντικές πρωτοβουλίες, που στοχεύουν στην ενθάρρυνση της ανάπτυξης της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα και μία αυξανόμενη εστίαση στην ανάπτυξη αυτής, πράγμα το οποίο αναμένεται στα επόμενα χρόνια²⁵. Η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα υποστηρίζεται δυνατά από τις δομικές χορηγήσεις της ΕΕ: η ενδυνάμωση της κοινωνικής οικονομίας θεωρείται ότι είναι ένας από τους σημαντικούς άξονες παρέμβασης στο Πλαίσιο Αναφοράς Εθνικής Στρατηγικής (2007 – 2013)²⁶.

Εν τω μεταξύ, η Ελληνική κυβέρνηση και η Ευρωπαϊκή Επιτροπή (Γενική Διεύθυνση Απασχόλησης, Κοινωνικών Υποθέσεων και Ένταξης) συζητάνε, πώς οι πόροι του ESF μπορούν κάλλιστα να χρησιμοποιηθούν για να ξεκινήσει ένα πακέτο ενσωματωμένης υποστήριξης για την ανάπτυξη του οικοσυστήματος της κοινωνικής οικονομίας. Η Συντονιστική Επιτροπή ιδρύθηκε το 2011 γι' αυτό το σκοπό και συγκροτείται από μία ομάδα ανεξάρτητων Ελλήνων και Ευρωπαίων ειδικών, διοριζόμενων από κοινού από το Ελληνικό Υπουργείο Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και την Γενική Διεύθυνση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Εργασία και τις Κοινωνικές Σχέσεις και την Ένταξη. Η προαναφερθείσα Συντονιστική Επιτροπή ιδρύθηκε με σκοπό να παρέχει στρατηγική καθοδήγηση και ειδικές συμβουλές προς τις αρχές, οι οποίες είναι υπεύθυνες για την εφαρμογή της ημερήσιας διάταξης κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα.

Η Συντονιστική Επιτροπή παρήγαγε ένα ντοκουμέντο ονομαζόμενο «Σχέδιο Στρατηγικής και Προτεραιοτήτων Δράσης για την ανάπτυξη Κοινωνικής Οικονομίας και Κοινωνικής Επιχειρηματικότητας», τον Ιανουάριο του 2013, το οποίο εκπονεί ένα αναλυτικό σχέδιο δράσης βασιζόμενο σε τέσσερις κύριους άξονες:

Άξονας 1ος: Ένα ικανό οικοσύστημα για την Κοινωνική Οικονομία.

Άξονας 2ος: Άμεση οικονομική υποστήριξη για την έναρξη και την ανάπτυξη κοινωνικής επιχείρησης.

Άξονας 3ος: Πρόσβαση σε χρηματοδότηση για την εδραίωση και κλιμάκωση κοινωνικών επιχειρήσεων.

Άξονας 4ος: Καλή διοίκηση και δημιουργία ικανότητας δημόσιου τομέα.

²³ Outline Strategy and Priorities for Action to develop the Social Economy and Social Entrepreneurship in Greece, σελ. 2 – 3)

²⁴ Βλέπε παραπάνω σελ. 13 – 14

²⁵ Κοινωνική Οικονομία – Στρώνοντας το έδαφος για καινοτόμες λύσεις σε αυριανές προκλήσεις (Social Economy – Laying the groundwork for innovative solutions to today's challenges, Cooments Greece – Peer Review on the social economy (2012)), διαθέσιμο :

<http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=89&langId=en&newsId=1397&moreDocuments=yes&tableName=news>

²⁶ Βλέπε παραπάνω σελ. 8

Αξίζει να υπογραμμίσουμε για το σκοπό αυτής της αναφοράς, ότι αυτό το σχέδιο δράσης οραματίζεται:

- Τη δημιουργία υποστηρικτικών κέντρων σε εθνικό και περιφερειακό / τοπικό επίπεδο, με σκοπό το ξεκίνημα, την ανάπτυξη και την επέκταση κοινωνικών επιχειρήσεων, οι οποίες ικανοποιούν τις συνθήκες, οι οποίες περιγράφηκαν από τον Νόμο 4019/2011 για την «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και άλλες παροχές» (Άξονας 1) ως θυμηθούμε, ότι ο προαναφερθείς νόμος ιδρύει αποκλειστικά συνεταιρισμούς.
- Δημιουργία αναλυτικών κανονιστικών και διοικητικών πλαισίων για την διευκόλυνση της πρόσβασης κοινωνικών επιχειρήσεων σε δημόσιες αγορές και την καλύτερη δυνατή χρήση αυτών «στον Άξονα 1».
- Άμεση οικονομική υποστήριξη (στον Άξονα 2) και για τις καινούργιες επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας και για τους μετασχηματισμούς υπαρχόντων οντοτήτων (όπως επιχειρηματικές μεταβιβάσεις σε συνεταιρισμούς).
- Ίδρυση ομάδας με άτομα που έχουν το συγκεκριμένο καθήκον να είναι ειδικά σε θέματα κοινωνικής οικονομίας και επενδυτές από την Ελλάδα και άλλες Ευρωπαϊκές χώρες και με στόχο να εξερευνήσουν την σκοπιμότητα μιας δημόσιας, ιδιωτικής συνεργασίας για την δημιουργία ταμείου χρηματοδότησης επιχειρήσεων και διαχείρισης κινδύνου. Η προαναφερθείσα ομάδα θα δημιουργήσει τις δυνατότητες της ανάπτυξης αγοράς κοινωνικής επένδυσης (στον Άξονα 3).
- Διευκόλυνση διακρατικής εκπαίδευσης, έτσι ώστε να βοηθηθεί η ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας σε όλο το φάσμα των οργανωτικών κανονισμών και νομικών μορφών.

Το σχέδιο δράσης που περιληπτικά αναφέραμε παραπάνω, αγγίζει μερικούς παράγοντες - κλειδιά για μία επιτυχημένη ανάπτυξη επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα, σε συμφωνία, με τις διατάξεις του Νόμου 4019/2011 ακόμη κι αν, ομοίως με τον νόμο, η χρήση του όρου «Κοινωνική Οικονομία» φαίνεται να περιορίζεται στις συνεταιριστικές οργανωτικές μορφές²⁷.

Συγκεκριμένα, το σχέδιο δράσης, από την μία μεριά εμμένει στην μεγάλη σημασία που έχουν οι ικανοί μεριδιούχοι, μέσω οικονομικής και λειτουργικής υποστήριξης (όπου η διακρατική εκπαίδευση παίζει καθοριστικό ρόλο), και από την άλλη στην δημιουργία ικανοτήτων στον δημόσιο τομέα. Αυτά τα δύο σημεία είναι εξίσου σημαντικά για την προώθηση των συνεταιρισμών και άλλων επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα. Επίσης βάσει της εμπειρίας της CICOPA υπάρχει άλλος ένας κρίσιμος παράγοντας για την επιτυχία που πρέπει προσεχτικά να ληφθεί υπ' όψιν: η καθιέρωση ενός τρίτου παράγοντα, συγκεκριμένα ενός συνεκτικού συστήματος αντιπροσώπευσης όλων των συνεταιρισμών στην Ελλάδα, ικανού να έρθει σε διάλογο με τις δημόσιες αρχές, με άλλους μεριδιούχους και να μεταφέρει την συνεταιριστική αναπτυξιακή τοπική εμπειρία σε επίπεδο δημόσιων πολιτικών, περιφερειακών και εθνικών, καθώς και σε νομοθεσίες.

Μερικά από τα εμπόδια της ανάπτυξης των συνεταιρισμών και της κοινωνικής οικονομίας φαίνονται να είναι πιεστικά:

²⁷ Η «ιδιομορφία του Νόμου 4019/2011 που ερευνάται εδώ είναι ότι πρακτικά περιορίζει το πεδίο και την συγκρότηση της Κοινωνικής Οικονομίας σε τρεις κύριες οργανωτικές μορφές: 1. Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις του Νόμου 4019/2011 2. Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης του Νόμου 2716/1999 3. Δημόσιοι Συνεταιρισμοί του Νόμου 1667/1986 όταν είναι συμβατοί με τα κριτήρια που τέθηκαν από τον Νόμο 4019/2011, Άρθρο 2 και 14 (...). Αυτή η νομοθετική πράξη πρέπει να ονομαστεί «Νόμος για τις Κοινωνικές Συνεταιριστικές Επιχειρήσεις». Επομένως η χρήση του όρου « Κοινωνική Οικονομία» είναι παραπλανητική. Η έννοια της Κοινωνικής Οικονομίας δεν αξιοποιείται ουσιαστικά στο σώμα του Νόμου. Επομένως αποδεικνύεται ότι είναι περιττός και χωρίς καμία πραγματική πρακτική ή νομική συνέπεια» σελ. 7 και 13 στο βιβλίο του Ιωάννη Νασούλα, Ελληνική Κοινωνική οικονομία στο Σταυροδρόμι, (Greek Social Economy at the Crossroad,) 2011

- Κατακερματισμός των βασικών κινήτρων
- Περιορισμένη κατανόηση των συνεταιρισμών και της κοινωνικής οικονομίας στη δημόσια διοίκηση και γενικά στους πολίτες.
- Έλλειψη συνεταιριστικής εκπαίδευσης
- Έλλειψη προσβάσιμων υπηρεσιών εκκίνησης και υψηλής ποιότητας για τους συνεταιρισμούς και άλλες εταιρείες κοινωνικής οικονομίας.
- Έλλειψη κοινωνικής υποστήριξης για το ξεκίνημα και την ανάπτυξη συνεταιρισμών και άλλων εταιρειών κοινωνικής οικονομίας .
- Δύσκολη πρόσβαση σε κεφάλαια.
- Πολύπλοκη πρόσβαση στις δημόσιες αγορές εξαιτίας της ανεπαρκούς χρήσης κοινωνικών προτάσεων στις δημόσιες προμήθειες

Ποιές είναι οι ανάγκες;

- Βελτίωση του διοικητικού και νομικού πλαισίου (αδιαίρετα κεφάλαια).
- Βελτίωση του συντονισμού μεταξύ των αρμόδιων υπουργείων και των διοικητικών υπηρεσιών.
- Βελτίωση των δεξιοτήτων και ικανοτήτων των δημόσιων λειτουργών, διοικητών, μεσαζόντων και παρόχων υπηρεσιών στην εφαρμογή του υπάρχοντος ρυθμιστικού πλαισίου.
- Αλλαγές που να ευνοούν την αυτονομία από την πολιτική και από αυτούς που αποβλέπουν αποκλειστικά το κέρδος.
- Συνδυασμός των διαδικασιών από πάνω προς τα κάτω και βασικών διαδικασιών όπως κινητοποίηση μετόχων και δημιουργία οριζόντιων ομάδων, καθώς και νομικών προσώπων υποστήριξης (συμβουλευτικής, εκπαιδευτικής και επιχειρηματικής αναπτυξιακής υποστήριξης από άτομα).
- Προώθηση αντιπροσωπευτικών και μεσολαβητικών φορέων, όπως συνομοσπονδιών και ενσωμάτωσή τους στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή των πολιτικών τους αρχών.
- Συνδυασμός μιας εθνικής προσέγγισης με την περιφερειακή προσέγγιση, ώστε να εξελίσσονται οι εθνικές, οι τοπικές αρχές και οι διοικητικοί φορείς. Τοπικά προσαρμοζόμενα πιλοτικά προγράμματα για τη συνεργασία μεταξύ τοπικών μετόχων και τοπικών αρχών.
- Συνειδητοποίησης του ρόλου των συνεταιρισμών και της κοινωνικής οικονομίας και η εφαρμογή τους.
- Μεταφορά εμπειριών και γνώσεων από άλλες χώρες όπως γίνεται σε μια υπερεθνική συνεταιριστική εργασία (καθώς προτάθηκε επίσης στο «Outline Strategy and Priorities for Action to develop the Social Economy and Social Entrepreneurship in Greece»)²⁸.
- Ίδρυση ενός συνεκτικού συστήματος ευθύνης με σκοπό τη μέτρηση της αποτελεσματικής επιρροής των συνεταιρισμών και των φορέων κοινωνικής οικονομίας, όσον αφορά τον κοινωνικό, περιβαλλοντικό, και κοινοτικό τους αντίκτυπο.

1.3. ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΗΣ ΥΠΑΡΧΟΥΣΑΣ ΣΧΕΤΙΚΗΣ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑΣ

Τέσσερις διαφορετικοί συνεταιριστικοί νόμοι έχουν εντοπιστεί να είναι σε ισχύ στην Ελλάδα σήμερα:

- Ο Νόμος **1667/1986** για τους «Αστικούς συνεταιρισμούς κι άλλες διατάξεις»

²⁸ σελ. XIII

- Ο Νόμος **2716/1999** για τον «Εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών ψυχικής υγείας κι άλλες διατάξεις»
- Ο Νόμος **2810/2000** για τους «Αγροτικούς συνεταιριστικούς οργανισμούς»
- Ο Νόμος **4019/2011** για την «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα και άλλες διατάξεις»

Αν και μόνο δύο από αυτούς τους τέσσερις νόμους εμπεριέχουν στον τίτλο τους τη λέξη «συνεταιρισμός» και οι τέσσερις είναι συνεταιριστικοί νόμοι, με την έννοια ότι η μοναδική μορφή επιχείρησης η οποία προβλέπεται και ιδρύεται μέσω του νόμου είναι ο συνεταιρισμός. Όχι μόνο ο όρος «συνεταιρισμός» χρησιμοποιείται φανερά σε όλα τα άρθρα που αφορούν την έναρξη, τον τρόπο λειτουργίας (γενική συνέλευση, συμβούλιο, κλπ.), τον έλεγχο και τη διάλυση, αλλά και όλες οι κατώτατες διατάξεις, που κανονίζουν τη λειτουργία των συνεταιρισμών είναι ξεκάθαρα διατυπωμένες. Οι προαναφερόμενες διατάξεις δεν είναι ομαδοποιημένες σε μία, (όπως η αρχή, που ορίζεται στη διάταξη «κάθε άτομο αριθμεί και μία ψήφο»), όπως επίσης και η έλλειψη, ή περιορισμένη οικονομική αποζημίωση των συνεταιριστικών μεριδίων, και η αναδιανομή, που γίνεται σύμφωνα με τις συναλλαγές των μελών με τον συνεταιρισμό (όταν υπάρχει αναδιανομή) και τέλος η συγκρότηση των αποθεμάτων. Η εσωτερική συνεργασία (συνεταιριστικός κανόνας 6) καλύπτεται από άρθρα, που αφορούν την ίδρυση συνδικάτων και ομοσπονδιών συνεταιρισμών, παρ' ότι χρησιμοποιούνται διαφορετικές ονομασίες. Η πρώτη συνεταιριστική αρχή (εθελοντική και ανοιχτή ιδιότητα μέλους) προφανώς όχι ξεκάθαρα διατυπωμένη, δεν διευκρινίζεται στα τέσσερα νομοθετήματα, όντας εξαιρετικά περιορισμένη ως προς τις προβλεπόμενες κατηγοριοποιήσεις των μελών από κάθε έναν από τους νόμους. Εκ περιτροπής, οι συνεταιριστικές αρχές που σπάνια καλύπτονται από τη νομοθεσία (4 αυτονομία και ανεξαρτησία, 5 πληροφόρηση, 6 ειδίκευση και εκπαίδευση και 7 ενδιαφέρον για την κοινότητα) δεν αναφέρονται αναλυτικά σε αυτούς τους νόμους, εκτός από αυτόν του 2011, για την «Κοινωνική Οικονομία και την Κοινωνική Επιχειρηματικότητα», ο οποίος εκφράζει έναν αυτονόητο σύνδεσμο με την κοινότητα.

Την ίδια στιγμή, αυτοί οι τέσσερις νόμοι, και συγκεκριμένα οι δύο πρώτοι έχουν σημαντικές ελλείψεις και δεν είναι ολοκληρωμένοι σε σύγκριση με τα διεθνή πρότυπα, ειδικά όσον αφορά τις θεσπίσεις διατάξεων και την παρακολούθηση αυτών. Η εσωτερική συνεργασία (6^η συνεταιριστική αρχή) είναι ισχυρά περιορισμένη από την απουσία συνεταιρισμών 2^{ου} βαθμού. Επίσης αυτοί οι νόμοι δεν ευνοούν την πληροφόρηση, κατάρτιση και εκπαίδευση (5^η συνεταιριστική αρχή) ούτε και τα οικονομικά όργανα για την προώθηση των συνεταιρισμών²⁹.

Άλλο ένα σημαντικό σημείο των τεσσάρων νόμων είναι η απουσία υποχρεωτικών αδιαίρετων αποθεμάτων (ή «κλείδωμα περιουσιακών στοιχείων», εννοώντας ότι μετά τη διάλυση/ρευστοποίηση του συνεταιρισμού και πληρωμής οποιουδήποτε εκκρεμούς χρέους, αυτά τα περιουσιακά στοιχεία δεν μπορούν να αναδιανεμηθούν στα μέλη, αλλά χρησιμοποιούνται φυσικά για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών), με ανάλογο τρόπο όπως αυτά είναι αντιληπτά σε χώρες, ή περιοχές, όπως στη Γαλλία, την Ιταλία, την Ισπανία, το Κεμπέκ και την Αργεντινή, όπου η ανάπτυξη των παραγωγικών συνεταιρισμών οφείλει πάρα πολλά στην ύπαρξη αυτού του είδους των αποθεμάτων. Συγκεκριμένα, ούτε η ανάπτυξη της MONDRAGON στην Ισπανία, ούτε η ανάπτυξη μεγάλων κοινοπραξιών (κοινωνικών, βιομηχανικών συνεταιρισμών καθώς και προσφοράς υπηρεσιών) στην Ιταλία θα ήταν πιθανή χωρίς τα αδιαίρετα αποθεματικά. Τα αδιαίρετα αποθεματικά καταδεικνύονται στην 3^η συνεταιριστική αρχή, ως μία εναλλακτική, αλλά δεν είναι απαραίτητη προϋπόθεση, για να θεωρήσουμε

²⁹ Kapa Network, Report about the Greek legislation, 2012.

ότι μια συνεταιρική νομοθεσία πραγματικά δημιουργεί συνεταιρισμούς. Ο μόνος από αυτούς τους τέσσερις νόμους, όπου φαίνεται ότι τα αδιαίρετα αποθεματικά είναι μια επιλογή είναι αυτός του 2011, όπου τα εκκρεμή χρεωστικά περιουσιακά στοιχεία θα έπρεπε να «καταστούν διαθέσιμα για τη χρηματοδότηση της κοινωνικής οικονομίας» που επίσης προβλέπεται από τον νόμο, αν και μόνο «όταν ολοκληρωθεί η ρευστοποίηση και το υπόλοιπο αυτών μπορεί να αναδιανεμηθεί».

Δεν θα εξετάσουμε περαιτέρω τον νόμο 2716/1999 για τον «Εκσυγχρονισμό των υπηρεσιών ψυχικής υγείας και άλλων παροχών», επειδή το είδος των συνεταιρισμών, οι οποίοι ιδρύονται βάσει αυτού του νόμου, συγκεκριμένα οι «Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί Περιορισμένης Ευθύνης» ή ο Κοι.Σ.Π.Ε., περιορίζονται να φροντίζουν ασθενείς που αντιμετωπίζουν προβλήματα ψυχικής υγείας. Οι συνεταιρισμοί αποκλειστικά αυτού του συγκεκριμένου είδους κοινωνικής μέριμνας αυτόματα επανεγγράφονται βάσει των διατάξεων του νόμου του 2011 για την «Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική Επιχειρηματικότητα», ο οποίος επομένως αντικαθιστά τον παλαιότερο νόμο. Ας δούμε τώρα τους τρεις εναπομείναντες νόμους.

Ο νόμος 1667/1986 για τους «Αστικούς συνεταιρισμούς και άλλες διατάξεις» ρυθμίζει ένα ευρύ φάσμα συνεταιρικών κατηγοριοποιήσεων σε αστικά πλαίσια, περιλαμβανομένων παραγωγών, καταναλωτών, προμηθευτών και τους τομείς πίστωσης και τουρισμού. Επιπλέον, οι συνεταιρισμοί ηλεκτρολόγων, υδραυλικών, γυναικείοι συνεταιρισμοί αγροτουρισμού και φαρμακοποιών έχουν ιδρυθεί με τον νόμο αυτό επίσης. Οικιστικοί συνεταιρισμοί αμοιβαίας Ασφάλισης αναγνωρίζονται ως μια μορφή κοινωνικών συνεταιρισμών και καθορίζονται από συμπληρωματικούς συγκεκριμένους νόμους και διατάγματα³⁰. Οι δύο κοινωνικοί συνεταιριστικοί νόμοι (νόμος 2716/1999 και νόμος 4019/2011) τους οποίους θα εξετάσουμε παρακάτω βασίζονται επίσης στο νόμο 1667/1986 για τους αστικούς συνεταιρισμούς, εκτός από συγκεκριμένες διατάξεις οι οποίες εσωκλείονται σε αυτούς τους δυο νόμους. Επομένως, ο νόμος 1667/1986 μπορεί να θεωρηθεί ως ο βασικός νόμος για μη αγροτικούς συνεταιρισμούς. Παρόλα αυτά οι κατηγοριοποιήσεις των εργατικών, κοινωνικών και συνεταιρισμών βιοτεχνών δεν είναι καθαρά διατυπωμένες στο νόμο για τους αστικούς συνεταιρισμούς. Ενώ οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί ξεκάθαρα καλύπτονται από τον νόμο 4019/2011 (βλέπε παρακάτω), είναι πιθανή η ίδρυση εργατικών τοιούτων με την ίδια νομοθεσία και πράγματι αρκετοί Ελληνικοί εργατικοί συνεταιρισμοί έχουν χρησιμοποιήσει αυτήν την ίδια. Παρόλα αυτά, ο ελάχιστος αριθμός ιδρυτικών μελών είναι μέχρι 15 (εκτός από συνεταιρισμούς καταναλωτών, που σε αυτή την περίπτωση είναι 100 και οικιστικών συνεταιρισμών, που σε αυτή την περίπτωση είναι 25), ο οποίος αριθμός είναι ιδιαίτερα υψηλός για εργατικούς συνεταιρισμούς, που μόλις ξεκινούν να λειτουργούν (ενώ μπορεί να είναι κατάλληλος για περιπτώσεις επιχειρηματικών μεταβιβάσεων προς τους εργαζόμενους, σύμφωνα με το συνεταιριστικό σχήμα, όπου ο αριθμός των εργαζομένων είναι συχνά υψηλότερος των 15). Ο ελάχιστος αριθμός των ιδρυτικών μελών είναι τώρα πολύ μικρότερος στις περισσότερες περί συνεταιρισμών νομοθεσίες στον κόσμο, όπου ο αριθμός των 15 ατόμων είναι συγκριτικά, ασυνήθιστα υψηλός, για τους εργατικούς συνεταιρισμούς³¹.

Εκ περιτροπής ακριβώς εξαιτίας του ελαχίστου αριθμού μελών, αυτή η νομοθεσία φαίνεται να είναι προσαρμοσμένη στους συνεταιρισμούς μικρομεσαίων επιχειρήσεων ή μικροεπιχειρήσεων, όπως οι συνεταιρισμοί βιοτεχνών, επαγγελματιών ή συνεταιρισμοί που αφορούν τον τουρισμό, «ομαδοποίηση ταξιδιωτικών πρακτόρων που λειτουργούν ατομικά». Οι

³⁰ Σύμφωνα με το βιβλίο του Νασιούλα «Ελληνική Κοινωνική Οικονομία στο Σταυροδρόμι», 2011 σελ. 77 – 88 και επικοινωνία ηλεκτρονικής αλληλογραφίας Kara Network

³¹ Κατά την διάρκεια των τελευταίων λίγων ετών, ο ελάχιστος αριθμός έχει μειωθεί πχ. Από 7 σε 3 στην Γερμανία, από 9 σε 3 στην Ιταλία και από 20 σε 7 στην Βραζιλία

τελευταίοι μπορούν εύκολα να συγκεντρώσουν 15 μέλη, την ημέρα της ίδρυσής τους από ότι οι εργατικοί συνεταιρισμοί.

Ο Νόμος **4019/2011** για την «**Κοινωνική Οικονομία και Κοινωνική επιχειρηματικότητα και άλλες διατάξεις**» καθιερώνει και ρυθμίζει μία κατηγορία ονομαζόμενη «**Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση (Κοιν.Σ.Επ.)**», η οποία επιμερίζεται σε τρεις διακριτές υποκατηγορίες:

α) τη **Συνεταιριστική Επιχείρηση Κοινωνικής Ενσωμάτωσης**, που αντιστοιχεί με τον «Κοινωνικό Συνεταιρισμό Εργατικής Ενσωμάτωσης», υποκατηγορία σύμφωνα με «τα Παγκόσμια Πρότυπα Κοινωνικών Συνεταιρισμών» της ευρωπαϊκής Συνομοσπονδίας Εργατικών Συνεταιρισμών – CICOPA», αποκλειστικά για την ενσωμάτωση μέσω της εργασίας «ανθρώπων που ανήκουν σε ευπαθείς ομάδες». Το 40%, κατ' ελάχιστον, των εργαζομένων πρέπει να ανήκει σε αυτήν την κατηγορία, το οποίο είναι υψηλότερο από τους αντίστοιχους νόμους στην Ιταλία ή Φινλανδία³², αλλά ακόμη παραμένει υπερβολικά υψηλό για την αποτελεσματική κοινωνική επανένταξη των ευπαθών ατόμων, σύμφωνα με την Ιταλική εμπειρία σε αυτόν τον τομέα, η οποία είναι η μεγαλύτερη στον κόσμο.

β) Τη **Συνεταιριστική Επιχείρηση Κοινωνικής Μέριμνας**, η οποία παράγει προϊόντα ή προσφέρει υπηρεσίες, στοχεύοντας στην κοινωνική μέριμνα για «συγκεκριμένες ομάδες πληθυσμού, όπως ηλικιωμένοι, νήπια, παιδιά, άνθρωποι με ειδικές ανάγκες καθώς και άνθρωποι, που αντιμετωπίζουν χρόνιες ασθένειες». Η έκφραση «όπως» σημαίνει, ότι αυτή η υποκατηγορία δεν περιορίζεται στη μέριμνα αυτών των ομάδων.

γ) Την «**Κοινωνική Συνεταιριστική Επιχείρηση Συλλογής και Παραγωγής**», η οποία σχετίζεται με την παραγωγή αγαθών και την προσφορά υπηρεσιών, έτσι ώστε να ανταποκρίνεται στις ανάγκες της κοινότητας (πολιτισμός, περιβάλλον, οικολογία, εκπαίδευση, δημόσια παροχή, χρήση τοπικών προϊόντων, διατήρηση παραδοσιακών δραστηριοτήτων και επαγγελμάτων, δραστηριότητες οι οποίες στοχεύουν στην προώθηση τοπικού και συλλογικού ενδιαφέροντος, εργασία, ενδυνάμωση κοινωνικής συνοχής και ενίσχυση τοπικής και περιφερειακής ανάπτυξης). Αυτή η υποκατηγορία δεν ήταν τμήμα της αρχικής νομοθετικής πρότασης και προστέθηκε λίγο πριν τον νόμο 4019 ο οποίος ψηφίστηκε από το κοινοβούλιο³³. Εάν η ερμηνεία της γ' υποκατηγορίας είναι σωστή, ο νόμος 4019/ 2011 μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την καθιέρωση και την ρύθμιση μιας μεγάλης μερίδας συνεταιρισμών, κοινωνικών και εργατικών, που θα μπορούσαν να κατηγοριοποιηθούν σε άλλες χώρες και κάτω από τα παγκόσμια πρότυπα της CICOPA (διεθνή πρότυπα κοινωνικών συνεταιρισμών και παγκόσμια διακήρυξη για τους εργατικούς συνεταιρισμούς, βλέπε τομείς 2. 1. και 3.3. παρακάτω) και οι κοινωνικοί και τμήμα των εργατικών συνεταιρισμών δύναται ευκολότερα να υπαχθούν στον νόμο του 1986 για «Αστικούς Συνεταιρισμούς».

Λογικά, πολλές συνεταιριστικές ιδρυτικές ομάδες θα έτειναν να χρησιμοποιήσουν το νόμο του 2011, παρά αυτόν του 1986, εξαιτίας της εξ ολοκλήρου μη φορολόγησης των πλεονασμάτων, κάτι το οποίο δεν ισχύει με τον νόμο του 1986. Παρ' όλ' αυτά το άρθρο 10.3 για την μη φορολόγηση των πλεονασμάτων είναι χαρακτηριστικό για το αποθεματικό ταμείο και τροποποιήθηκε τον Φεβρουάριο του 2013 και αυτά τα πλεονάσματα υπόκεινται τώρα σε φορολόγηση.

Όσον αφορά τον αριθμό των ιδρυτικών μελών, ο νόμος του 2011 είναι ουσιαστικά καλύτερος από τον Αστικό Συνεταιριστικό Νόμο του 1986. Ενώ ο τελευταίος νόμος προβλέπει

³² Βλέπε Roelands B. Ed. (2009) Συνεταιρισμοί και Κοινωνικές εταιρείες – Διοίκηση και Νομικό Πλαίσιο, Βρυξέλες.

³³ Communication Kapa Network

κατ' ελάχιστον 15 ιδρυτικά μέλη, αυτός του 2011 κατεβάζει τον αριθμό των μελών στα 7 για την υποκατηγορία α' (ενσωμάτωση εργασίας) και στα 5 για τις υποκατηγορίες β' και γ'. Αν και ο αριθμός 7 παραμένει υψηλός, ο αριθμός των ιδρυτικών μελών του νόμου του 2011 βρίσκεται πολύ πιο κοντά στην υπάρχουσα διεθνή πρακτική απ' ό,τι αυτός του 1986. Ο Νόμος 2810/2000 για τους «Αγροτικούς Συνεταιριστικούς Οργανισμούς», (τροποποιημένος το 2011), είναι ένας κλασικός αγροτικός συνεταιριστικός νόμος, ο οποίος επεκτείνεται σε άλλους πρωτογενείς τομείς ή αγροτικές δραστηριότητες, όπως «ψάρεμα, κτηνοτροφία, παραγωγή πουλιών, μελισσοκομία, παραγωγή μεταξοσκωλήκων, δασοκομία, αγροτουρισμός, βιομηχανία παραγωγής υφαντών και χαλιών, κατασκευής διαφόρων οικιακών προϊόντων και άλλων συνεταιρισμών, οποιουδήποτε τομέα ή δραστηριότητας της αγροτικής οικονομίας» (άρθρο 1). Ο Νόμος 4015/2011 ακύρωσε την εναλλακτική των συνεταιρισμών να ιδρύουν δευτερογενείς αγροτικούς συνεταιρισμούς: εάν οι συνεταιρισμοί επιθυμούν να συνεργαστούν μεταξύ τους επιχειρηματικά, δύναται να πράξουν το παραπάνω, καθιερώνοντας συμβατικές ιδιωτικές εταιρείες κεφαλαίου, πράγμα το οποίο είναι ένα σημαντικό βήμα προς τα πίσω σε σχέση με τις διεθνείς συνεταιριστικές αρχές (αρχή 6: συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών).

Άλλα τμήματα της συνεταιριστικής νομοθεσίας υπάρχουν για συγκεκριμένους τομείς, όπως συνεταιρισμοί δασοκομίας, οι οποίοι ρυθμίζονται με το Νόμο 1627 του 1939 και αναφέρουν την πιθανότητα να μπορούν να λειτουργήσουν ως εργατικοί συνεταιρισμοί³⁴.

Συμπερασματικά, μπορούμε να ισχυριστούμε ότι:

- Η Ελληνική «συνεταιριστική» νομοθεσία «κοινωνικής οικονομίας» και «κοινωνικής επιχείρησης» μόνο καθιερώνει και υπάγει σε κανόνες, συνεταιρισμούς ως επιχειρήσεις και επομένως θα έπρεπε να θεωρηθεί αυστηρά συνεταιριστική νομοθεσία.
- Αν και δεν είναι ιδανική η τρέχουσα ελληνική νομοθεσία για τους συνεταιρισμούς, δίνει τη δυνατότητα όμως να ιδρυθούν όλα τα είδη εργατικών, κοινωνικών, βιοτεχνικών και μικρών επιχειρήσεων συνεταιρισμών, καθώς επίσης και αγροτικών και άλλου τύπου παραγωγικών συνεταιρισμών σε αγροτικό περιβάλλον. Συγκεκριμένα αναφέρονται τα είδη των συνεταιρισμών, για τα οποία το ελληνικό Υπουργείο Εργασίας έχει εκδηλώσει το ενδιαφέρον για να αναπτυχθούν βραχυπρόθεσμα και μεσοπρόθεσμα.
- Εν τούτοις, εάν η προώθηση των εργατικών και κοινωνικών συνεταιρισμών ήθελε βρεθεί όντως στην πολιτική ημερήσια διάταξη, η τωρινή συνεταιριστική νομοθεσία θα απαιτούσε ουσιαστικές βελτιώσεις. Οι δύο βασικοί συνεταιριστικοί νόμοι (ο Αστικός και ο Αγροτικός) πρέπει να περιλαμβάνουν λεπτομερώς τον διεθνώς συμφωνημένο συνεταιριστικό ορισμό και 7 συνεταιριστικές αρχές. Επίσης πρέπει να επιτρέπουν την ίδρυση δευτερογενών συνεταιρισμών, συνεταιριστικών κοινοπραξιών και ομάδων. Ο νόμος 4019/2011 για την ίδρυση κοινωνικών συνεταιρισμών πρέπει να περιέχει περισσότερη σαφήνεια, όσον αφορά την καθιέρωση των αδιαίρετων αποθεματικών και όσον αφορά τον αριθμό των ιδρυτικών μελών που πρέπει να μειωθεί (3 ιδρυτικά μέλη είναι η κύρια τάση στις χώρες τις Ε.Ε. σήμερα).
- Ένας εργατικός συνεταιριστικός νόμος πρέπει να τεθεί σε ισχύ, βασιζόμενος στο Γαλλικό μοντέλο. Πρέπει να αποφεύγεται λεπτομερώς η δημιουργία και η εξάπλωση ψευδών συνεταιρισμών, οι οποίοι είναι όργανα εργασιακής ευελιξίας και αντιβαίνουν στις συνεταιριστικές αρχές, όπως διατυπώθηκε στην Πρόταση 193 του ILO (η οποία ψηφίστηκε από την Ελληνική κυβέρνηση), όπως ο νέος Βραζιλιάνικος εργατικός συνεταιριστικός νό-

³⁴ Υποχρεωτικός Νόμος 1627/1939 για τους Συνεταιρισμούς Δασοκομίας άρθρο 1, παράγρ.3' ένδειξη από Kapu Network

μος οι ψευδείς συνεταιρισμοί καταλήγουν να είναι υψηλού κόστους αντί να διασώζουν χρήματα, όπως θα έπρεπε, πράγμα το οποίο είναι πιθανόν πολύ σημαντικό για την κυβέρνηση (βλέπε, όσον αφορά αυτό το θέμα, τα αποσπάσματα της παρουσίασης του Βραζιλιάνου Υπουργού Εξωτερικών Paul Singer στο τμήμα 3.5. παρακάτω).

- Επιπρόσθετα στον εργατικό συνεταιριστικό νόμο, η Ελληνική νομοθεσία πρέπει πιθανόν να εκσυγχρονιστεί, με σκοπό να διευκολύνει την διαδικασία της επιχειρηματικής μεταβίβασης σε μία συνεταιριστικής μορφής (βλέπε την εμπειρία της Ιταλίας, Γαλλίας και Βραζιλίας σε αυτόν τον τομέα στο τμήμα 2.3. παρακάτω). Συγκεκριμένα, θα ήταν εξαιρετικά χρήσιμο να δώσει στους εργάτες το δικαίωμα της προτεραιότητας στην απόκτηση επιχείρησης, η οποία τίθεται υπό πτώχευση, όπως στην περίπτωση της Βραζιλίας, Αργεντινής και Ουρουγουάης.
- Η έλλειψη εννοιολογικής σαφήνειας πρέπει να αποφευχθεί, όσον αφορά τους όρους «**συνεταιρισμός**», «**κοινωνικός συνεταιρισμός**», «**κοινωνική επιχείρηση**», «**κοινωνική επιχειρηματικότητα**» και «**κοινωνική οικονομία**». Οι όροι «συνεταιρισμός» και «κοινωνικός συνεταιρισμός» είναι ευκρινώς διατυπωμένοι σε διεθνή κείμενα. Συγκεκριμένα η δήλωση της ICA για την Συνεταιριστική Ταυτότητα εσωκλείεται επίσης στην Πρόταση του ILO 193/2002 και στα Παγκόσμια Πρότυπα Κοινωνικών Συνεταιρισμών της CICOPA αντιστοίχως (βλέπε παραρτήματα 1 και 3). Η «κοινωνική επιχείρηση» δεν ορίζεται σε παγκόσμιο επίπεδο και συνεχίζει να είναι πηγή μεγάλης σύγχυσης. Η CECOP CICOPA – Ευρώπη, σε ένα βιβλίο που δημοσιεύτηκε το 2009, παρείχε έναν ορισμό αυστηρά βασισμένο στην εθνική νομοθεσία, ο οποίος ρυθμίζει τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς ή τις κοινωνικές επιχειρήσεις (ή ισότιμους όρους) στις 11 χώρες της Ε.Ε.³⁵
- Αυτός ο ορισμός είναι παρόμοιος με εκείνον που διατυπώθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στην «Επικοινωνία για την Πρωτοβουλία της Κοινωνικής Επιχείρησης» (SBI) και δόθηκε στην δημοσιότητα το 2011. Γενικώς ο ορισμός αναφέρεται στην περιοχή των δραστηριοτήτων στις οποίες εμπλέκονται οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί, (συγκεκριμένα κοινωνικές υπηρεσίες γενικού συμφέροντος, συμπεριλαμβανομένης της εργασιακής ένταξης) και επεκτείνεται και σε άλλες επιχειρηματικές μορφές. Η «κοινωνική επιχειρηματικότητα» είναι μία αφηρημένη έννοια, η οποία φαίνεται να αναφέρεται στην ίδια περιοχή δραστηριοτήτων όπως η «κοινωνική επιχείρηση». Όσον αφορά τον όρο «κοινωνική οικονομία» (μία έκφραση που εμφανίστηκε στα μέσα του 19ου αιώνα στην Γαλλία), παρά την πρόσφατη τάση να περιοριστεί το πεδίο της στον τομέα της «κοινωνικής επιχείρησης», η κρατούσα αντίληψη είναι πολύ ευρύτερη, περιλαμβάνοντας όλους τους συνεταιρισμούς, όλες τις αμοιβαίες ασφαλίσεις και ένα ουσιαστικό τμήμα των ενώσεων και μερικών ιδρυμάτων. Η οικονομία της αλληλεγγύης χρησιμοποιείται συχνά ως ένας ισότιμος όρος π.χ.. στην Βραζιλία. Σύμφωνα με αυτήν την ερμηνεία έχουμε το αντικείμενο του νόμου κοινωνικής οικονομίας στην Ισπανία και προετοιμάζεται το Γαλλικό προσχέδιο του Κοινωνικού και Οικονομικού Νόμου Αλληλεγγύης.

³⁵ Roelants B. ed. (2009) Συνεταιρισμοί και Κοινωνικές Επιχειρήσεις – Διοίκηση και νομικά πλαίσια

ΜΕΡΟΣ 2: ΒΑΣΙΚΗ ΣΧΕΤΙΚΗ ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΚΑΙ ΕΙΔΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΤΗΣ CICOPA ΠΟΥ ΜΠΟΡΟΥΝ ΝΑ ΜΕΤΑΦΕΡΘΟΥΝ ΣΤΟ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ

2.1. ΤΟ ΔΙΚΤΥΟ ΤΗΣ CICOPA

Ο Διεθνής Οργανισμός Συνεταιρισμών των εργαζομένων στους χώρους Βιομηχανίας, Βιοτεχνίας και Παροχής Υπηρεσιών (CICOPA) ιδρύθηκε το 1947. Τα μέλη του είναι αντιπροσωπευτικοί οργανισμοί συνεταιρισμών παραγωγών από διαφορετικούς τομείς, η συντριπτική πλειοψηφία των οποίων ανήκει στους τομείς βιομηχανίας και παροχής υπηρεσιών: οικοδομή, κατασκευή, υπηρεσίες γενικού συμφέροντος, μεταφορά, βιοτεχνικές δραστηριότητες, πνευματικές υπηρεσίες, υγεία, κοινωνική μέριμνα, κλπ. Τα μέλη που συνδέονται με την CICOPA είναι υποστηρικτικοί οργανισμοί προώθησης συνεταιρισμών στους προαναφερθέντες τομείς.

Με τον πρόσφατο μετασχηματισμό της παγκόσμιας οικονομίας, οι συνεταιρισμοί στους χώρους βιομηχανίας και παροχής υπηρεσιών δεν συνιστούν πλέον περιθωριοποιημένο φαινόμενο. Οι αριθμοί έχουν αυξηθεί και στις βιομηχανοποιημένες και στις αναπτυσσόμενες χώρες κατά την διάρκεια των τελευταίων ετών. Ο CICOPA πρόσφατα έχει σύνολο μελών 46 σε 31 χώρες, τέσσερις από τους οποίους είναι υποστηρικτικοί οργανισμοί. Ο υπολογιζόμενος αριθμός θυγατρικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων είναι πάνω από 80.000. Ο CICOPA είναι τομεακός οργανισμός της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας (ICA), η οποία ιδρύθηκε το 1895 και έχει από τότε συντονίσει το συνεταιριστικό κίνημα παγκοσμίως καθώς και εκσυγχρονίσει τα γενικά πρότυπα της λειτουργίας των συνεταιρισμών, από όταν αυτά πρώτα διατυπώθηκαν από τους Rochdale Pioneers το 1844, στο Rochdale κοντά στο Μάντσεστερ. Ο τελευταίος εκσυγχρονισμός των συνεταιριστικών προτύπων, η Διατύπωση για την Συνεταιριστική Ταυτότητα, εγκρίθηκε από το Κογκρέσο της ICA το 1995, μετά από μία μεγάλη διαμάχη ανάμεσα στους συνεταιριστικούς οργανισμούς όλου του κόσμου· μία από τις κύριες εξελίξεις ήταν η εισαγωγή της 7^{ης} συνεταιριστικής αρχής (η οποία ήδη υφίστατο έμμεσα), συγκεκριμένα το ενδιαφέρον για την κοινότητα. Όλα τα στοιχεία της Διατύπωσης της Συνεταιριστικής Ταυτότητας (ορισμός, 7 λειτουργικές αρχές, 10 σημαντικές αξίες) εισχώρησαν στην Πρόταση 193 του ILO για την προώθηση των Συνεταιρισμών, η οποία εγκρίθηκε ομόφωνα (με δύο αποχές) στις 22 Ιουνίου του 2002 στην Γενεύη, περιλαμβάνοντας και τα 28 κράτη μέλη – παρόντα της Ε.Ε., καθώς επίσης και οργανισμούς εθνικών συνδικάτων και εργοδοτών από όλο τον κόσμο.

Οι συνεταιρισμοί διακρίνονται σε διαφορετικούς τύπους. Η κύρια κατηγοριοποίηση των συνεταιρισμών στο δίκτυο του CICOPA είναι οι εργατικοί συνεταιρισμοί, συγκεκριμένα οι συνεταιρισμοί, των οποίων τα μέλη είναι το προσωπικό της επιχείρησης, π.χ.. εργαζόμενοι – μέλη. Η αποστολή κλειδί για τους εργατικούς συνεταιρισμούς είναι να δημιουργούν και να διατηρούν βιώσιμες θέσεις εργασίας, με μία δυνατή τοπική ανάπτυξη και προοπτική δημιουργίας πλούτου³⁶.

Τα μέλη τους είναι οι εργαζόμενοι της επιχείρησης, οι οποίοι από κοινού παίρνουν τις σημαντικές επιχειρηματικές αποφάσεις, εκλέγουν και διορίζουν τους ηγέτες τους (διοικητικό συμβούλιο, διευθυντές, κλπ.). Επίσης αποφασίζουν, πως να μοιράσουν το κέρδος με διπλό στόχο: α) να παρέχουν μία δίκαιη αναδιανομή, με την μορφή των επιστροφών, βασιζόμενη

³⁶ Οι εργατικοί «έχουν αντικειμενικό σκοπό την δημιουργία και διατήρηση βιώσιμων θέσεων εργασίας και παραγωγής πλούτου με σκοπό να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής των εργαζομένων – μελών, να προσδώσουν αξία στην ανθρώπινη εργασία, να επιτρέψουν δημοκρατική αυτοδιαχείριση στους εργαζομένους και να προωθήσουν την κοινοτική και τοπική ανάπτυξη» (Παγκόσμια Διακήρυξη για τους Εργατικούς Συνεταιρισμούς όπως εγκρίθηκαν από το Γενικό Συμβούλιο του CICOPA στο Όσλο το 2003 και από το Γενικό Συμβούλιο της ICA στην Καρταχένα της Κολομβίας στις 23 Σεπτεμβρίου 2005: http://www.cicopa.coop/IMG/pdf/Declarition_approved_by_ICA_EN-2.pdf)

στην διεκπεραιωμένη εργασία (στην πραγματικότητα μία προσαρμογή της τιμής της αναδιανομής), και β) να εδραιώσουν την επιχείρηση και τις θέσεις εργασίας, δημιουργώντας μακροπρόθεσμα αποθέματα. Επιπλέον, το συνεταιριστικό πνεύμα προωθεί την πληροφόρηση και την επιμόρφωση των εργαζομένων, προϋπόθεση απαραίτητη για να αναπτυχθεί η αυτονομία, κινητοποίηση, υπευθυνότητα και οικονομική ευθύνη, που απαιτούνται σε έναν οικονομικό κόσμο, ο οποίος γίνεται προοδευτικά ανασφαλής.

Μία άλλη σημαντική και ραγδαία αυξανόμενη κατηγοριοποίηση συνεταιρισμών στο δίκτυο του CICOPA είναι οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι, σε πολλές περιπτώσεις μπορούν να θεωρηθούν ως μία συγκεκριμένη υποκατηγορία εργατικών συνεταιρισμών με πρωταρχική, αναλυτική και άμεση αποστολή γενικού ενδιαφέροντος³⁷. Αυτοί οι συνεταιρισμοί εξειδικεύονται στην παροχή κοινωνικών, εκπαιδευτικών, περιβαλλοντικών υπηρεσιών, καθώς και υπηρεσιών στο χώρο της υγείας ή στην επανένταξη δυσπραγούντων και περιθωριοποιημένων εργαζομένων (άνθρωποι με ειδικές ανάγκες, μακροχρόνια άνεργοι, πρώην κρατούμενοι, εθισμένοι σε ουσίες, κλπ.) ή και τα δύο. Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί αναδύθηκαν πρώτα στην Ιταλία, αλλά σήμερα μπορούν να βρεθούν σε διάφορες χώρες της Ε.Ε. και συχνά υπόκεινται σε συγκεκριμένους εθνικούς νόμους. Οι περισσότεροι από αυτούς διοικούνται εξ ολοκλήρου ή εν μέρει από τους εργαζόμενούς τους (και επομένως πασχίζουν να δημιουργήσουν βιώσιμες θέσεις εργασίας, όπως οι εργατικοί συνεταιρισμοί), ενώ προσφέρουν την δυνατότητα ή ακόμα καθιστούν υποχρεωτικό (σύμφωνα με τους εθνικούς νόμους) να περιλαμβάνουν άλλους τύπους μελών (χρήστες υπηρεσιών, δημόσιες αρχές, εθελοντές εργαζόμενους, κλπ.).

Ο CICOPA έχει δύο περιφερειακούς οργανισμούς: CECOP CICOPA – Ευρώπη και CICOPA Αμερικής. CECOP - CICOPA Ευρώπη είναι ο περιφερειακός οργανισμός του CICOPA στην Ευρώπη. Έχει 25 θυγατρικές εθνικές ομοσπονδίες σε 16 χώρες της Ε.Ε., καθώς επίσης και 4 αναπτυξιακούς οργανισμούς. CECOP CICOPA – Ευρώπη: είναι ένα τομεακό μέλος των συνεταιρισμών στην Ευρώπη, καθώς και περιφερειακός οργανισμός της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας (ICA) για την Ευρώπη. Ο CICOPA Αμερικής περιλαμβάνει 10 οργανισμούς παρόντες σε 8 χώρες της Αμερικάνικης ηπείρου. Είναι ένας τομεακός οργανισμός της ICA – Αμερικής, ο περιφερειακός οργανισμός της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας (ICA) για την Αμερική. Ο CICOPA Αμερικής περιλαμβάνει υπο-περιφερειακούς οργανισμούς: CICOPA Βορείου Αμερικής (ομαδοποιημένοι συνεταιριστικοί οργανισμοί από τις Η.Π.Α., τον Καναδά και το Μεξικό) και ο CICOPA Mercosur (ομαδοποιημένοι συνεταιριστικοί οργανισμοί από την Βραζιλία, Αργεντινή, Ουρουγουάη και Παραγουάη).

Εκτός από την πρωταρχική του αποστολή, άσκηση πολιτικής πίεσης και αντιπροσώπευση βιομηχανικών συνεταιρισμών και συνεταιρισμών παροχής υπηρεσιών σε παγκόσμιο επίπεδο, ο CICOPA έχει επίσης σημαντικό ρόλο στην συγκέντρωση πληροφοριών και στην σταδιακή χαρτογράφηση της κατάστασης αυτών των συνεταιρισμών από όλο τον κόσμο μέσα από μία συνεχή ροή και ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των μελών του. Αυτή είναι μία από τις βασικές πηγές της εξειδικευμένης γνώσης και ικανότητας του CICOPA, η οποία εκ περιτροπής τροφοδοτεί προγράμματα και δραστηριότητες, διεκπεραιωμένες από τον

³⁷ Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί «αναλυτικά ορίζουν μία αποστολή γενικού ενδιαφέροντος ως πρωταρχικό τους σκοπό και φέρουν εις πέρας αυτή την αποστολή άμεσα στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών γενικού ενδιαφέροντος. Η εργασιακή ένταξη η οποία είναι αποστολή κλειδί πολλών κοινωνικών συνεταιρισμών πρέπει να θεωρηθεί ως υπηρεσία γενικού συμφέροντος για όλες τις προθέσεις και τους σκοπούς, ανεξάρτητα από το είδος των αγαθών ή υπηρεσιών που παράγουν» (Παγκόσμια Πρότυπα Κοινωνικών Συνεταιρισμών Τα οποία εγκρίθηκαν από το Γενικό Συμβούλιο του CICOPA, που συνήλθε στην Γενεύη στις 18 Νοεμβρίου του 2009 και πήρε τελική μορφή στο Γενικό Συμβούλιο του CICOPA που συνήλθε στο Κανκούν του Μεξικού στις 16 Νοεμβρίου του 2011:

http://www.cicopa.coop/IMG/pdf/world_standards_of_socil_cooperatives_en.pdf

CICOPA για την προώθηση της ανάπτυξης των συνεταιρισμών βιομηχανικών και υπηρεσιών τοιούτων, σε εθνικό και περιφερειακό επίπεδο.

Οι εμπειρίες, που περιγράφηκαν σε αυτόν τον τομέα έχουν τον ακριβή στόχο να στηρίξουν τις Ελληνικές αρχές και τους μεριδιούχους, στην διαδικασία μεταφοράς γνώσης από την παγκόσμια εμπειρία, η οποία είναι σημαντική πηγή έμπνευσης για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών στο Ελληνικό πλαίσιο.

2.2. ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΥΠΗΡΕΣΙΕΣ, ΜΕ ΙΔΙΑΙΤΕΡΗ ΕΜΦΑΣΗ ΣΤΟΥΣ ΠΑΙΔΙΚΟΥΣ ΣΤΑΘΜΟΥΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΥΣ ΕΥΓΗΡΙΑΣ

Η εμπειρία των Ιταλικών κοινωνικών συνεταιρισμών: Federsolidarietà-Confcooperative

Ιταλικές κοινωνικές συνεταιριστικές κοινοπραξίες

Στην Ιταλία η εμπειρία των κοινωνικών συνεταιρισμών ξεκίνησε το 1963. Ενσωμάτωσε την ιδέα ότι η αλληλεγγύη πρακτικά μπορεί να πάρει επιχειρηματική μορφή και πιο συγκεκριμένα την μορφή ενός συνεταιρισμού.

Το 1991 ένα νομικό πλαίσιο δόθηκε τελικά στους κοινωνικούς συνεταιρισμούς με την εφαρμογή του ιδρυτικού τους νόμου 381/91. Αυτός ο νόμος ήταν επομένως επακόλουθο μεμονωμένων εμπειριών, οι οποίες δεν είχαν κωδικοποιηθεί στον αστικό νόμο και είχαν αναπτύξει περισσότερο δομημένες μορφές, οι οποίες είχαν εξαπλωθεί σε όλη την Ιταλία. Τελικά δόθηκαν στους κοινωνικούς συνεταιρισμούς κοινωνική αναγνώριση και κανόνες.

Το άρθρο 1 του νόμου 381/91 προβλέπει ότι: «Ο σκοπός των κοινωνικών συνεταιρισμών είναι η αναζήτηση του γενικού κοινοτικού συμφέροντος στην προώθηση ανθρώπινων ενδιαφερόντων και στην κοινωνική ενσωμάτωση πολιτών μέσω: α) της διαχείρισης κοινωνικών, εκπαιδευτικών και υπηρεσιών υγείας, β) της διεκπεραίωσης διαφόρων δραστηριοτήτων - γεωργικών, βιομηχανικών, επιχειρηματικών ή υπηρεσιών – έχοντας σαν σκοπό την επικερδή εργασία των δυσπραγούντων.

Οι κανόνες, που αφορούν τον τομέα με τον οποίο λειτουργούν οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί θα εφαρμοστούν υπό τον όρο ότι είναι συμβατοί με τον προαναφερθέντα νόμο. Το όνομα του συνεταιρισμού, ανεξάρτητα από το πως ιδρύθηκε πρέπει να περιέχει την ένδειξη ότι είναι «κοινωνικός συνεταιρισμός».

Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί είναι επομένως ένα όργανο το οποίο υπηρετεί τοπικές ανάγκες και βοηθάει στην απόκτηση διπλού αντικειμενικού σκοπού, οριζόμενου από τον νόμο:

- Παροχή κοινωνικών, εκπαιδευτικών κι υπηρεσιών υγείας.
- Ανάπτυξη αγροτικών, βιομηχανικών, εμπορικών δραστηριοτήτων ή υπηρεσιών για την ενσωμάτωση μέσω της εργασίας δυσπραγούντων ατόμων, που πρέπει να αριθμούνται τουλάχιστον στο 30% του συνολικού επιχειρηματικού κατά κεφαλήν αριθμού. Μερικά χαρακτηριστικά κοινωνικών συνεταιρισμών προέρχονται από αυτές τις νομικές παροχές.

Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί είναι ιδιωτικές μη κερδοσκοπικές οντότητες, στις οποίες ο νομοθέτης έχει εμπιστευθεί ένα πολύ σημαντικό καθήκον: να επιδιώξουν το γενικό κοινοτικό συμφέρον και επομένως να υποστηρίξουν τον δημόσιο οργανισμό (στα ποικίλα περιφερειακά του επίπεδα) σε πράξεις, οι οποίες είχαν θεωρηθεί προηγουμένως ως αποκλειστικά προνόμια δημόσιων οντοτήτων.

Ο σκοπός τους είναι «να επιδιώξουν το γενικό κοινοτικό συμφέρον, προωθώντας τα ανθρώπινα συμφέροντα και επιδιώκοντας την κοινωνική ένταξη» (άρθρο 1 του νόμου 381/91) , μέσω της ανάμειξής τους σε προγράμματα και παροχές υπηρεσιών. Αν και πράττουν τοιούτοτρόπως, μέσα στα πλαίσια του δευτερεύοντος ρόλου τους, απαιτείται από αυτούς να εφαρμόσουν στην πραγματικότητα καίριες στρατηγικές ευημερίας για τα άτομα, τις οικογένειες, την κοινότητα και όλα τα δημόσια και ιδιωτικά ινστιτούτα, τα οποία μπορούν κατά συνέπεια να συνεισφέρουν στην βελτίωση της ποιότητας της τοπικής ζωής.

Όπως όλοι οι συνεταιρισμοί, αυτοί έχουν ένα δημοκρατικό και συμμετοχικό σύστημα διακυβέρνησης. Επιπρόσθετα, αυτοί είναι αυξανόμενα πολύ-μεριδιούχοι και φέρουν σε πέρας ένα πρόγραμμα υπέρ και μαζί με τους τοπικούς μεριδιούχους.

Η **Federsolidarietà-Confcooperative** είναι η βασική εθνική ομοσπονδία των κοινωνικών συνεταιρισμών. Αντιπροσωπεύει τα δικά της μέλη με δημόσιους οργανισμούς, υποστηρίζοντάς τους και βοηθώντας τους σε θέματα συνδικαλιστικά, νομικά, νομοθετικά, τεχνικά και οικονομικά. Προωθεί και αναπτύσσει συνεταιρισμούς, εκπαιδεύοντας τους ηγέτες τους, διαδίδοντας σωστές πρακτικές, ερευνώντας και κάνοντας δοκιμές καινοτόμων δραστηριοτήτων, οργανώνοντας συνέδρια και σεμινάρια με σκοπό να αναλυθούν σε βάθος τα ποικίλα θέματα που προκύπτουν σχετικά με τις πολιτικές που αφορούν την πρόνοια και την εργασία.

Τον Σεπτέμβριο του 2011, 11.808 κοινωνικοί συνεταιρισμοί κατεγράφησαν στην Ιταλία και οι κοινοπραξίες τους είχαν καταφέρει να αυξηθούν κατά 57,7% κατά την διάρκεια των τελευταίων 6 ετών³⁸. Επομένως μπορούμε να εκτιμήσουμε ότι οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί, ενεργοί στην Ιταλία είναι περισσότεροι από 10.000. Το προσωπικό τους συνολικά υπερβαίνει τις 350.000, στους οποίους πρέπει να προστεθούν 30.000 εργαζόμενοι που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση και που έχουν προσληφθεί από κοινωνικούς συνεταιρισμούς «β τύπου» (ένταξη στην εργασία).

Το Federsolidarietà-Confcooperative, στις 31/12/2011, απαριθμούσε μεταξύ των μελών της 5.721 κοινωνικούς συνεταιρισμούς από τους οποίους οι 256 ήταν κοινοπραξίες μεταξύ τοπικών συνεταιρισμών. Τα δύο τρίτα εξ' αυτών είναι αναμειγμένα σε υπηρεσίες κοινωνικές, εκπαιδευτικές και υγείας, και το ένα τρίτο ενεργοποιείται στην εργασιακή ένταξη δυσπραγούντων ατόμων. Τα μέλη τους είναι 220.000, από τις οποίες οι 22.500 είναι εθελοντικά μέλη. Προσφέρουν εργασία σε περίπου 218.000 εργαζόμενους και δημιουργούν ένα συνολικό εισόδημα πάνω από 5,7 δις ευρώ³⁹.

Ο «**A τύπος**» κοινωνικών συνεταιρισμών επιδιώκει το γενικό συμφέρον της κοινότητας μέσω της ανθρώπινης προώθησης πολιτών και της κοινωνικής ένταξης, συγκεκριμένα μέσω διαχείρισης κοινωνικών και εκπαιδευτικών υπηρεσιών, καθώς και υπηρεσιών υγείας. Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί «A τύπου» της Federsolidarietà-Confcooperative ήταν 3.498 το 2010. Τα μέλη τους σήμερα είναι 162.300, ενώ οι εργαζόμενοί τους είναι 164.000, δηλαδή μία αύξηση 4,8% τον περασμένο χρόνο και 32,2% μεταξύ 2005 και 2010. Το παγιομένο τους εισόδημα 4.231 εκατομμύρια ευρώ. Όσον αφορά το μέγεθος τους, σύμφωνα με τα πρότυπα της Ε.Ε. για τον ορισμό των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, 2% είναι μεγάλες επιχειρήσεις 15,2% είναι μεσαίου μεγέθους, 38% είναι μικρές επιχειρήσεις και 44,8% είναι πολύ μικρές.

³⁸ Περίπου 9.000 από τους 10.000 αντιπροσωπεύονται από τις τρεις Ιταλικές συνεταιριστικές ομοσπονδίες. Η **Confcooperative** αντιπροσωπεύει περίπου 6.000 από αυτές, από τις οποίες οι 5.700 είναι θυγατρικές στην **Federsolidarietà-Confcooperative**.

³⁹ Βλέπε Federsolidarietà-Confcooperative ιστοσελίδα:

<http://www.federsolidarieta.confcooperative.it/Chi%20siamo/default.aspx>

Οι «B τύπου» κοινωνικοί συνεταιρισμοί εργασιακής ένταξης, συνεργαζόμενοι με Federsolidarietà-Confcooperative, είναι 1.756. 55% από αυτούς, δημιουργήθηκαν σε λιγότερο από 10 χρόνια. Το παγιωμένο εισόδημά τους αριθμεί περίπου 1,2 δισεκατομμύρια ευρώ. Τα μέλη τους είναι 50.000 (από τα οποία 3,4% είναι νομικές οντότητες) και περισσότερο από 45.000 εργαζόμενοι εργάζονται σε αυτούς τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς, εμφανίζοντας μία αύξηση 17,5% μεταξύ 2005 και 2010, και 3,5% τον περασμένο χρόνο. Οι εργαζόμενοι μέλη έχουν αυξηθεί κατά 4,7%. Περίπου 14.600 δυσπραγούντες εργαζόμενοι απολαμβάνουν αυτόν τον τύπο εργασιακής ένταξης, δηλαδή μια αύξηση 13,8% κατά την διάρκεια των τελευταίων 5 ετών. Το 25% των εργαζομένων ανταποκρίνεται στις απαιτήσεις, όπως ετέθησαν από τον Ευρωπαϊκό ορισμό των «δυσπραγούντων εργαζομένων».

Οι κοινοπραξίες είναι μία από τις πιο σημαντικές μορφές ένταξης μεταξύ κοινωνικών συνεταιρισμών. Οι κοινοπραξίες που είναι μέλη της Federsolidarietà είναι 256, από τους οποίους οι 163 έχουν προστεθεί από το 2001. Επομένως έχει υπάρξει μία εντατικοποιημένη διαδικασία ένταξης των συνεταιρισμών στις κοινοπραξίες. Ο κατά μέσο όρο αριθμός συνεταιρισμών ανά κοινοπραξία είναι αυτή την στιγμή 15. Μεταξύ των κοινοπραξιών, οι οποίες υπάγονται στην Federsolidarietà-Confcooperative, 239 είναι επαρχιακές, 5 είναι ενδοεπαρχιακές, 2 είναι περιφερειακές, 8 είναι ενδοπεριφερειακές και 2 είναι εθνικές κοινοπραξίες (συγκεκριμένα CGM και Idee στην Rete). Η CGM θα εξεταστεί στη συνέχεια.

Υπηρεσίες για τους ηλικιωμένους και τα παιδιά στην Ιαπωνία:

η εμπειρία του Συνεταιριστικού Συνδικάτου Ιαπώνων Εργαζομένων: JWCU

Το Συνεταιριστικό Συνδικάτο Ιαπώνων Εργαζομένων (JWCU), που ιδρύθηκε το 1979, αντιπροσωπεύει και ενώνει εργατικούς συνεταιρισμούς σε όλη την Ιαπωνία. Κάθε εργατικός συνεταιρισμός κατέχεται και ελέγχεται δημοκρατικά από τους εργαζόμενους- μέλη με σκοπό την δημιουργία θέσεων εργασίας, έτσι ώστε να προωθήσει την ευημερία κοινοτήτων μέσω της συνεργασίας όχι μόνο των εργαζομένων –μελών αλλά επίσης και των χρηστών υπηρεσιών και των κατοίκων της κοινότητας. Το Μάρτιο του 2012, το JWCU είχε 58 μέλη συνεταιρισμούς, απασχολώντας 12.765 εργαζόμενους μέλη συνολικά⁴⁰.

Τα συνεταιριστικά μέλη του JWCU είναι ενεργά σε διαφορετικούς τομείς δραστηριοτήτων, εκ των οποίων οι υπηρεσίες προς τους ηλικιωμένους και τα άτομα με ειδικές ανάγκες είναι οι πιο σημαντικοί τομείς, ακολουθούμενοι από την παιδική μέριμνα, την λειτουργία δημόσιων εγκαταστάσεων, την συντήρηση κατασκευών και άλλες δραστηριότητες όπως μεταφορά, υπηρεσίες προσφοράς γευμάτων, λιανικό εμπόριο κ.τ.λ. .

Ανταποκρινόμενο στις ποικίλες κοινωνικές προκλήσεις που αντιμετωπίζει η Ιαπωνική κοινωνία, συγκεκριμένα την γήρανση του πληθυσμού και την παιδική μέριμνα και με σκοπό να κτίσει κοινότητες που υποστηρίζουν και μεριμνούν για τον άνθρωπο, τα μέλη της JWCU έχουν ιδρύσει περισσότερα από 300 «κοινωνικά κέντρα πρόνοιας», μεταξύ 1999 και 2006, τα οποία παρέχουν μια νέα μορφή κοινωνικών υπηρεσιών σε ανθρώπους όλων των ηλικιών. Σε αυτά τα κοινωνικά κέντρα πρόνοιας, οι χρήστες υπηρεσιών (παραδείγματα οι ηλικιωμένοι, τα παιδιά, οι γονείς) καθώς και οι κοινότητες είναι ενεργά αναμειγνύμενοι στον σχεδιασμό και την διαχείριση δραστηριοτήτων με τους εργαζόμενους-μέλη με έναν τρόπο συνεταιριστικό. Οι υπηρεσίες για τους ηλικιωμένους περιλαμβάνουν μέριμνα υγείας και προσωπική κατ' οίκον φροντίδα ηλικιωμένων, γεύματα που παραδίδονται στο σπίτι καθώς και προληπτική φροντίδα. Οι Υπηρεσίες για τα παιδιά και τους γονείς περιλαμβάνουν παιδικούς σταθμούς, νηπιαγωγεία, προγράμματα για μετά το σχολείο και μέρη στα οποία γο-

⁴⁰ <http://english.roukyou.gr.jp/profile.html>

νείς και παιδιά μπορούν να συγκεντρώνονται. Ενώ μερικές από αυτές τις υπηρεσίες είναι τμήμα των δημόσιων προγραμμάτων (π.χ. εθνική μακροπρόθεσμη κοινωνική ασφάλιση), άλλες λειτουργούν υπό την αιγίδα των δήμων (π.χ. νηπιαγωγεία, προγράμματα για μετά το σχολείο), άλλες λειτουργούν έξω από τα δημόσια συστήματα (δηλαδή πληρωμή που γίνεται ιδιωτικά σε λογικές τιμές). Για παράδειγμα, μερικά από τα μέλη παρέχουν υπηρεσίες μέριμνας κατ' οίκον για ηλικιωμένους ανθρώπους, οι οποίες δεν καλύπτονται από το εθνικό κοινωνικό ασφαλιστικό σύστημα, με σκοπό να καλύψουν ποικίλες ανάγκες κατοίκων της κοινότητας, έτσι ώστε να μπορούν να παραμείνουν σε αυτήν όσο το δυνατόν περισσότερο.

Τα μέλη της JWCU παρέχουν επίσης προγράμματα κατάρτισης σε άτομα, που επιθυμούν να γίνουν κατ' οίκον βοηθοί (άμεσα διαθέσιμοι εργαζόμενοι παροχής μέριμνας) σε όλη την χώρα, έτσι ώστε οι απόφοιτοι αυτών των προγραμμάτων να μπορούν να επεκτείνουν αυτό το κίνημα. Το κεντρικό γραφείο της JWCU δημοσιεύει εγχειρίδια για αυτά τα εκπαιδευτικά προγράμματα, έτσι ώστε να διασφαλιστεί ότι οι εκπαιδευόμενοι αποκτούν την σωστή γνώση και τις δεξιότητες για να κατανοήσουν την φιλοσοφία των εργατικών συνεταιρισμών πριν δουλέψουν σαν εργαζόμενοι παροχής μέριμνας. Επιπλέον, το JWCU έχει ενεργά αναμειχθεί στην επαγγελματική επιμόρφωση και εργασιακή βοήθεια σε ανθρώπους με ειδικές ανάγκες, σε εκείνους που χρήζουν δημόσιας βοήθειας, σε θύματα καταστροφών και σε νέους ανθρώπους, οι οποίοι παλεύουν να ανεξαρτητοποιηθούν. Τα μέλη του JWCU στηρίζουν επίσης τους απόφοιτους αυτών των προγραμμάτων, με σκοπό να τους καταστήσουν ικανούς να ξεκινήσουν εργατικούς συνεταιρισμούς.

Οι υπηρεσίες που προσφέρονται στους ηλικιωμένους και στα παιδιά αιτιολογούν σε έναν μεγάλο βαθμό τα έσοδα της JWCU. Κατά την διάρκεια του οικονομικού έτους 2011, οι υπηρεσίες προς τους ηλικιωμένους και τους ανθρώπους με ειδικές ανάγκες αιτιολογούσαν το 31% και οι υπηρεσίες για τα παιδιά αιτιολογούσαν το 13% των συνολικών εσόδων της JWCU (30,4 δις γιεν).

2.3. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ ΠΡΟΣ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ ΣΥΜΦΩΝΑ ΜΕ ΤΟ ΕΡΓΑΤΙΚΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ⁴¹

Περισσότερες από 1.500 συνεταιριστικές επιχειρήσεις του δικτύου CICOPA είναι αποτέλεσμα επιχειρήσεων που επρόκειτο να κλείσουν και οι οποίες έχουν μεταβιβαστεί ή εξαγοραστεί από τους εργαζομένους και επανιδρυθεί σύμφωνα με το πλαίσιο εργατικών συνεταιρισμών. Οι περισσότερες από αυτές τις επιχειρήσεις είναι στη Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Αργεντινή, Βραζιλία, Καναδά και Κίνα. Γενικά μιλώντας, έχουν παρατηρηθεί δύο βασικά σενάρια, που οδηγούν σε αυτό τον τύπο ίδρυσης ενός συνεταιρισμού:

- Ιδιοκτήτες που συνταξιοδοτούνται χωρίς διάδοχο, κληρονόμο ή οικογενειακό μέλος πρόθυμο να αναλάβει την επιχείρηση. Η επιχείρηση περνάει στα χέρια των εργαζομένων. Μετά οι εργαζόμενοι μετατρέπουν τη επιχείρηση σε εργατικό συνεταιρισμό.
- Εξαγορές επιχειρήσεων από εργαζόμενους σε συνθήκες κρίσης (διάλυση ή πτώχευση): δηλαδή οι επιχειρήσεις που αντιμετωπίζουν τον κίνδυνο να κλείσουν ή μετά το κλείσιμο, ή όταν εξαγοράζονται από τους εργαζόμενους τους αυτοί μετά τις μετατρέπουν σε εργατικό συνεταιρισμό.

⁴¹ CECOP, Επιχειρηματικές Μεταβιβάσεις σε Εργαζόμενους με την Μορφή του Συνεταιρισμού στην Ευρώπη, 2013, http://www.cecop.coop/IMG/pdf/bussiness_transfers_to_employees_under_the_form_of_a_cooperative_in_europe_cecop-2.pdf

Η πρακτική των επιχειρηματικών μεταβιβάσεων προς τους εργαζομένους είναι αρκετά ετερογενής στην Ευρώπη. Η Γαλλία, η Ιταλία και η Ισπανία είναι οι ευρωπαϊκές εκείνες χώρες, όπου αυτή η πρακτική είναι ευρέως διαδεδομένη, ενώ μπορεί και να βρεθεί σε άλλες χώρες όπως Ηνωμένο Βασίλειο και Φινλανδία σε πιο μεμονωμένες περιπτώσεις.

Φαίνεται ότι οι κύριοι παράγοντες που εξηγούν το γιατί οι επιχειρηματικές μεταβιβάσεις προς τους εργαζομένους είναι περισσότερο κοινές σε κάποιες χώρες από ότι σε άλλες, είναι:

- Ένα νομικό πλαίσιο που επαρκώς προστατεύει και προωθεί εργατικές συνεταιριστικές επιχειρήσεις.
- Υψηλό επίπεδο οργάνωσης και ένωσης εργατικών συνεταιρισμών σε ομοσπονδίες.
- Πολιτικά μέτρα που διευκολύνουν τις επιχειρηματικές μεταβιβάσεις προς τους εργαζομένους.

Το 2011, ένα από τα χειρότερα χρόνια για πολλές ευρωπαϊκές επιχειρήσεις, καθώς η κρίση ξέσπασε το 2008, οι προσδοκίες για κέρδη πολλών ιδιοκτητών φαίνονταν να είναι αρνητικές ή ανεπαρκείς, γεμάτες αμφιβολία σχετικά με τη διατήρηση της δραστηριότητας, οι προσδοκίες αυτές τους οδήγησαν να ψάξουν για έναν νέο ιδιοκτήτη ή σε μερικές περιπτώσεις να μεταβιβάσουν την ιδιοκτησία της επιχείρησής τους στους εργαζόμενους. Ενώ αυτές οι επιχειρήσεις μπορεί να μην θεωρούνταν επαρκώς κερδοφόρες από τους εξωτερικούς επενδυτές, μπορεί να είναι όμως επαρκώς κερδοφόρες για τους εργαζομένους στον βαθμό εκείνο που αυτοί καθίστανται ικανοί να διατηρήσουν την εργασία τους και ταυτόχρονα να έχουν προοπτική μιας μακροπρόθεσμης οικονομικής δραστηριότητας.

Οι εξαγορές επιχειρήσεων σε καιρούς κρίσης, όπως σε περιπτώσεις ρευστοποίησης, προϋποθέτει μια πολλή γρήγορη αντίδραση και ταχύτατη οικονομική κινητοποίηση των εργαζομένων, κάτι που συνήθως είναι πολύ δύσκολο να συμβεί χωρίς την υποστήριξη συνεταιριστικών συνομοσπονδιών ή ειδικών φορέων. Η μετατροπή επιχειρήσεων σε κατάσταση κρίσης σε οικονομικά βιώσιμους συνεταιρισμούς προϋποθέτει ακριβή διάγνωση. Επιπλέον, όσο πιο νωρίς μπορεί να γίνει αυτή η διάγνωση, τόσο πιο επιτυχημένη και βιώσιμη θα είναι η αναδόμηση.

Γενικά μιλώντας οι επιχειρηματικές μεταβιβάσεις προς τους εργαζομένους έχουν πετύχει να διατηρήσουν τις θέσεις εργασίας και ακόμα περισσότερο να δημιουργήσουν νέες θέσεις εργασίας, αφού ολοκληρωθεί η διαδικασία μετασχηματισμού της επιχείρησης. Θα έπρεπε να αναφερθεί ότι, συχνά, δεν μπορούν να διατηρηθούν όλες οι υπάρχουσες θέσεις εργασίας κατά τη διάρκεια της διαδικασίας του μετασχηματισμού, αλλά μπορεί να δημιουργηθεί ένας σημαντικός αριθμός νέων θέσεων εργασίας καθώς ο χρόνος κυλά.

Χάριν της συγκεκριμένης τους ιδιοκτησίας, διοίκησης και μοντέλου κεφαλαιοποίησης, οι εργατικοί συνεταιρισμοί έχουν μία συγκεκριμένη ικανότητα να προσαρμόζονται στις αλλαγές, στην διατήρηση θέσεων εργασίας και στις οικονομικές δραστηριότητες ακόμη κι όταν βρίσκονται σε κίνδυνο, ενώ την ίδια στιγμή, επιδιώκουν την κοινωνικής τους αποστολή (δημιουργώντας βιώσιμες θέσεις εργασίας). Το διοικητικό τους μοντέλο τους βοηθάει να προσδοκούν και να προετοιμάζουν έγκαιρες διαδικασίες αναδόμησης, σε συνεργασία με τους εργαζόμενους και τους διαφορετικούς ενδιαφερόμενους μεριδιούχους – μέλη του συνεταιρισμού. Το προαναφερθέν μοντέλο διασφαλίζει επαρκείς και βιώσιμες λύσεις αναδόμησης και ελαχιστοποιεί τον αρνητικό κοινωνικό αντίκτυπο των διαδικασιών αναδόμησης.

Ένας σημαντικός παράγοντας επιτυχίας προκύπτει μέσω της συσσώρευσης κεφαλαίου, πράγμα το οποίο καταδεικνύεται από τους συνεταιρισμούς: ένα περιορισμένο τμήμα του ετήσιου πλεονάσματος αναδιανέμεται στα μέλη, όχι ως μέρος βασισμένο στην συνεισφορά τους στο μετοχικό κεφάλαιο, αλλά ως μία προσαρμογή της τιμής των συναλλαγών, στο τέλος του έτους, μεταξύ του συνεταιρισμού και των μελών του. Στην περίπτωση των εργατικών συνεταιρισμών, έχουμε μία προσαρμογή των αποζημιώσεων των εργαζομένων μελών. Ένα άλλο μέρος του ετήσιου πλεονάσματος καταχωρείται συνήθως στο αποθεματικό κεφάλαιο, το οποίο είναι κοινή ιδιοκτησία των συνεταιρισμών (αδιαίρετα αποθεματικά). Τα οικονομικά αποθέματα, τα οποία δημιουργήθηκαν προ της κρίσης, επιτρέπουν στους συνεταιρισμούς να προχωρήσουν πέρα από τα βραχυπρόθεσμα μέτρα ανάγκης, που προαναφέρθηκαν (όπως προσωρινές μειώσεις ημερομισθίων κ.τ.λ.). Όταν έρθει η κρίση, πρέπει να υιοθετηθούν μέτρα, προσανατολιζόμενα σε μακροπρόθεσμες αλλαγές, όπως επενδύσεις στην τεχνολογία ή σε άλλες δομικές τοιαύτες στην διαδικασία παραγωγής. Σε μερικές χώρες της Ε.Ε (όπως Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Πορτογαλία και Η.Β., που σχετίζονται με τον συγκεκριμένο τύπο επιχείρησης), η αδιαιρετότητα των αποθεμάτων είναι νομικά υποχρεωτική, ακόμα και μετά την ρευστοποίηση της περιουσίας της επιχείρησης. Σε τέτοιου είδους χώρες, στην περίπτωση που ο συνεταιρισμός κλείσει, τα αποθέματα μεταβιβάζονται σε ένα ινστιτούτο προώθησης συνεταιρισμών, όπως σε ένα συνεταιριστικό ταμείο.

Η αποτελεσματικότητα και η βιωσιμότητα των επιχειρηματικών μεταβιβάσεων στους εργαζομένους πάει ακόμη παραπέρα από τον τρόπο λειτουργίας των ατομικών επιχειρήσεων σε μικροεπίπεδο: Καθώς η εμπειρία του δικτύου της CECOP αποκαλύπτει, η επιτυχία αυτής της πρακτικής είναι ο καρπός ενός αξιοσημείωτου επιπέδου εξειδικευμένης γνώσης στους οργανισμούς, ειδικευμένους στην συνδιαλλαγή μαζί τους, περιλαμβάνοντας τις εθνικές και περιφερειακές συνεταιριστικές ομοσπονδίες με τις υπηρεσίες συμβουλευτικής και επιμόρφωσης, τα μη τραπεζικά όργανα του συνεταιριστικού συστήματος και τις συνεταιριστικές τράπεζες. Στην πραγματικότητα, ο πιο ουσιαστικός λόγος για τις επιτυχείς επιχειρηματικές μεταβιβάσεις στους εργαζομένους με συνεταιριστική μορφή, είναι η «δικτυακή επίδραση». Αυτή η δικτυακή επίδραση αποτελείται από την ύπαρξη ενός συμβουλευτικού περιβάλλοντος και ουσιαστικών οικονομικών κανονισμών. Αυτό σημαίνει ότι οι αγοραστές συνοδεύονται πάντα από ειδικούς, που είναι συναφείς με το συνεταιριστικό κίνημα, όταν πρέπει να εμφανιστούν προ του Εμπορικού Δικαστηρίου και να καταθέσουν ένα σχέδιο εξαγοράς της επιχείρησης. Η εμπειρία του Γαλλικού και Ιταλικού συνεταιριστικού κινήματος, που αναφέρεται παρακάτω, μας δίνει εμβληματικά παραδείγματα αυτής της «δικτυακής επίδρασης».

Η «Δικτυακή επίδραση» (1): Η Γαλλική Εργατική συνεταιριστική συνομοσπονδία Cascop και θυγατρικές οργανώσεις σε περιφερειακές συμβουλευτικές υπηρεσίες καθώς επίσης και χρηματοδότηση

Απαρτίζοντας το τρίτο μεγαλύτερο κίνημα εργατικών συνδικάτων στην Ευρώπη μετά το Γαλλικό και το Ισπανικό, το Γαλλικό εργατικό συνεταιριστικό κίνημα («société coopérative et participative» ή SCOP στα γαλλικά) έχει μια πολύ μακριά ιστορική παράδοση και καλά οργανωμένα δίκτυα. Ρυθμίζονται από ένα γενικό συνεταιριστικό νόμο από το 1947 και συγκεκριμένα από έναν νόμο που αφορά το καθεστώς των εργατικών συνεταιρισμών το 1978. Το CG SCOP, Γαλλικό μέλος της CICOPA, αντιπροσωπεύει τους περισσότερους εργατικούς συνεταιρισμούς (SCOP) και συλλογικού ενδιαφέροντος συνεταιρισμούς (SCIC), ενός σχετικά καινούργιου και συγκεκριμένου είδους κοινωνικού συνεταιρισμού, βασιζόμενο σε ένα μοντέλο διοίκησης πολλών μετόχων. Το CG Scop αποτελείται από δεκατρία περιφερειακά συνδικάτα και τρεις τμηματικές συνομοσπονδίες που αντιπροσωπεύουν τρεις σημαντικούς κλάδους δραστηριότητας (κατασκευή, επικοινωνία και βιομηχανία). Από το 2005, ο αριθμός

των Γαλλικών εργατικών συνεταιρισμών αυξάνεται συνεχώς. Αν και οι αριθμοί παραμένουν στάσιμοι την περίοδο 2008 – 2009, μπορούμε να παρατηρήσουμε σημάδια γρήγορης ανάκαμψης τα τελευταία χρόνια. Αυτό το μοτίβο το βρίσκουμε επίσης στους αριθμούς των εργαζομένων. Το 2011 στη Γαλλία υπήρχαν 1.902 εργατικοί συνεταιρισμοί.

Πίνακας: Αριθμός Γαλλικών εργατικών συνεταιρισμών και το ποσοστό ανάπτυξής τους

Έτος	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
Σύνολο	1,612	1,661	1,744	1,804	1,803	1,822	1,902
Ποσοστό ανάπτυξης	+4.68%	+3.04%	+5.00%	+3.44%	-0.06%	+1.05%	+4.39%

Το Γαλλικό μέλος της CICOPA Confédération Générale des Scop (CG Scop) και οι περιφερειακοί της φορείς έχουν συμπληρώσει 76 επιτυχείς επιχειρηματικές μεταβιβάσεις προς εργαζομένους το 2010, και 52 το 2011: η μεταβίβαση δυνατών επιχειρήσεων χωρίς διάδοχο και η εξαγορά επιχειρήσεων από εργαζομένους σε καιρούς κρίσης. Περισσότερες από 1000 θέσεις εργασίας σώθηκαν σε αυτές τις επιχειρήσεις σε διάστημα μόνο δυο ετών χωρίς να αναφέρουμε όλες τις τοπικές οικονομικές δραστηριότητες που έλαβαν χώρα στα αρχικά στάδια καθώς και στα τελευταία στάδια πώλησης και οι οποίες έχουν επίσης διατηρηθεί.

Καθώς μπορούμε να δούμε στον παρακάτω Πίνακα, 20% των εργατικών συνεταιρισμών έχουν μετασηματιστεί από συμβατικές επιχειρήσεις σε συνεταιρισμούς κατά τη διάρκεια των ετών 2008 – 2011, οι οποίες σε άλλη περίπτωση θα είχαν κλείσει, οδηγώντας σε μία ολική κατάργηση θέσεων εργασίας, εάν οι εργάτες τους δεν είχαν αποφασίσει να τις μετασηματίσουν σε συνεταιρισμούς. Στην περίπτωση της μεταβίβασης από υγιείς επιχειρήσεις, οι πιο πολλές επιχειρήσεις πωλήθηκαν σε εργαζομένους γιατί οι ιδιοκτήτες τους δεν μπορούσαν να βρουν διαδόχους.

Πίνακας: Δημιουργία (θυγατρικών) συνεταιρισμών μεταξύ των ετών 2008 και 2011

	Ποσοστό Δημιουργιών (2008 – 2011)
Δημιουργία εκ του μηδενός	68,2%
Μεταβιβάσεις υγιεινών επιχειρήσεων	12,7%
Εξαγορά από μέρους των εργατών επιχειρήσεων που αντιμετωπίζουν δυσκολίες	7,3%
Μετασηματισμοί από συλλόγους	10,4%
Μετασηματισμοί από συνεταιρισμούς	0,9%
Άγνωστης προέλευσης	0,4%
Συνολικές δημιουργίες εργατικών συνεταιρισμών και συνεταιρισμοί γενικού ενδιαφέροντος	100%

Πηγή: CG Scop

Οι επιχειρήσεις που μεταβιβάστηκαν στους εργαζόμενους με τη μορφή εργατικού συνεταιρισμού συχνά δείχνουν αξιοσημείωτα υψηλά ποσοστά επιβίωσης, καθώς ο χρόνος κυλά. Τα αδιαίρετα αποθεματικά και η ύπαρξη ενός ταμείου αλληλεγγύης μεταξύ Γαλλικών εργατικών συνεταιρισμών υπό την αιγίδα της CG Scop ονομαζόμενη SOCODEN, μπορεί να θεωρηθεί ως σημαντικό εργαλείο στην προστασία συνεταιρισμών από οικονομικά δεσμά.

Πίνακας: Ποσοστό επιβίωσης συνεταιρισμών που επήλθαν ως αποτέλεσμα επιχειρηματικών μεταβιβάσεων το 2012 (Γαλλία)

	Ποσοστό επιβίωσης	
Όλες οι Γαλλικές επιχειρήσεις (INSEE ⁴² data)	50,0%	66,0%
Όλοι οι θυγατρικοί συνεταιρισμοί στην CG Scop ⁴³	66,1%	82,5%
Μετάβαση ισχυρών επιχειρήσεων σε συνεταιρισμούς	82,1%	90,5%
Μετάβαση επιχειρήσεων σε κατάσταση κρίσης σε συνεταιρισμούς	61,0%	80,2%

Η «Δικτυακή επίδραση» (2): Οικονομικά μη τραπεζικά όργανα προς όφελος των επιχειρηματικών μεταβιβάσεων από το Ιταλικό συνεταιριστικό κίνημα

Ο νόμος 49/1985 ή <<Νόμος Μαρκορά>> έχει καταστήσει ικανή την καθιέρωση ενός ταμείου το 1986, Cooperazione Finanza Impresa (CFI), του οποίου η διαχείριση ενεπιστεύθη σε τρεις Ιταλικές συνεταιριστικές συνομοσπονδίες (Confcooperative, Legacoop και AGCI). Ο συγκεκριμένος αντικειμενικός στόχος του Νόμου Μαρκορά ήταν να εξασφαλίσει οικονομική στήριξη στους συνεταιρισμούς, οι οποίοι δημιουργήθηκαν μέσω επιχειρηματικών μεταβιβάσεων σε εργαζόμενους.

Μέσω του Νόμου Μαρκορά, η CFI μπορεί να λαμβάνει μη επιστρέψιμες δημόσιες χορηγήσεις με σκοπό να συμμετέχει στο μετοχικό κεφάλαιο νέων συνεταιρισμών, οι οποίοι εδραιώθηκαν πάνω στα ερείπια της επιχείρησης που είχε πτωχεύσει ή επρόκειτο να, από τους εργαζόμενους της, οι οποίοι είχαν προσωρινά ή οριστικά απολυθεί.

Αυτή η παρέμβαση θα μπορούσε να είναι τόσο υψηλή, όσο τρεις φορές η αξία του μετοχικού κεφαλαίου, εγγυημένου από τους εργαζόμενους, με ανώτατο όριο ανταποκρινόμενο σε τριετές όφελος εργασίας. Τοιουτοτρόπως λειτουργώντας, το κράτος αντάλλαξε το κόστος το οποίο θα έπρεπε να καταβάλλει σε επίδομα ανεργίας, για μια μορφή χρηματοδότησης τέτοιας ώστε, εάν χρησιμοποιείτο επιτυχώς από τους εργαζόμενους θα μετέτρεπε την κρατική παρέμβαση σε συμμετοχική τοιαύτη.

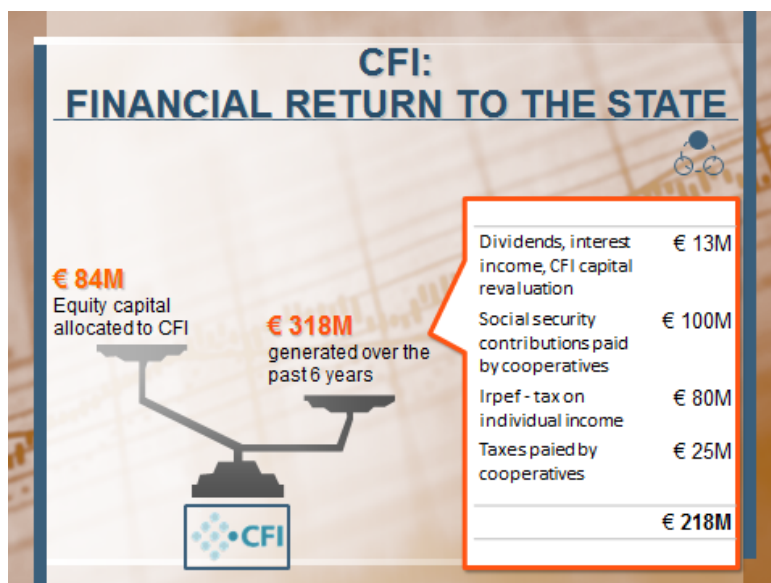
Κατά την διάρκεια της πρώτης περιόδου δραστηριότητας μεταξύ 1986 και 1997, η CFI επένδυσε περίπου 80 εκατομμύρια ευρώ στο μετοχικό κεφάλαιο 160 εργατικών συνεταιρισμών, οι οποίοι ιδρύθηκαν από εργαζόμενους επιχειρήσεων σε περίοδο κρίσης. Από το 2003, η CFI έχει επίσης χρηματοδοτήσει την έναρξη, ανάπτυξη, εδραίωση και επανατοποθέτηση σχεδίων στους υπάρχοντες συνεταιρισμούς. Από το 2003 μέχρι το 2009 η CFI διεκπεραίωσε 41 παρεμβάσεις. Απ' αυτό τον αριθμό, το 51% παροχετεύθηκε με την μορφή συμμετοχής στο μετοχικό κεφάλαιο, το 6% για να εγγυηθεί μετατρέψιμα ομόλογα και το 43% με την μορφή δανείων. Το μετοχικό κεφάλαιο της CFI έφτασε 83,7 εκατομμύρια ευρώ το 2012 και τα συνολικά του κέρδη είναι περίπου 106,8 εκατομμύρια ευρώ. Μεταξύ του 2008 και του 2012, 13 νέες επιχειρηματικές μεταβιβάσεις σε εργαζομένους έχουν εφαρμοστεί, διασώζοντας περισσότερες από 300 θέσεις εργασίας.

Είναι σημαντικό να τονίσουμε ότι, κατά την διάρκεια των τελευταίων 6 ετών, 84 εκατομμύρια ευρώ μετοχικού κεφαλαίου εκχωρήθηκαν στην CFI, τα οποία έχουν δημιουργήσει μια

⁴² Γαλλικό Εθνικό Ινστιτούτο Στατιστικών και Οικονομικών Μελετών

⁴³ Το 2012 η CG Score προσεταιρίστηκε 2165 συνεταιρισμούς (παρέχοντας 43.860 θέσεις εργασίας) ενεργούς στους τομείς βιομηχανίας και υπηρεσιών.

οικονομική επιστροφή στο κράτος, περίπου 3,8 φορές του επενδεδυμένου κεφαλαίου, με την μορφή μερίσματος, τόκων, επανεκτίμηση του κεφαλαίου της CFI, συνεισφορές κοινωνικής ασφάλισης πληρωμένους από τους συνεταιρισμούς, ατομική φορολογία εισοδήματος και φορολογία η οποία πληρώθηκε από τους συνεταιρισμούς (περιφερειακή φορολόγηση, VAT κ.τ.λ.) όπως απεικονίζεται στο παρακάτω διάγραμμα.

Πηγή: Maurizio De Santis, Legacoop-ANCPL

Ένα παράδειγμα επιχειρηματικής μεταβίβασης σε εργαζόμενους, συνδεδεμένο με τον νόμο Μαρκορά και την CFI είναι η Industria Plastica Toscana, ένας Ιταλικός εργατικός συνεταιρισμός, που εδρεύει κοντά στην Φλωρεντία και ιδρύθηκε το 1994 μετά την πρωτοβουλία μερικών εργαζόμενων της πρώην Ιταλικής Βιομηχανίας Πλαστικών, οι οποίοι πήραν τον έλεγχο της επιχείρησης και την μετασημάτισαν σε εργατικό συνεταιρισμό μετά την πτώχευσή της. Ο συνεταιρισμός παράγει τσάντες αγορών και σάκους λιανικού εμπορίου καθώς και σάκους διανομής προϊόντων στην αγορά. Η CFI παρέσχε στον συνεταιρισμό οικονομική και συμβουλευτική βοήθεια σε δύο διαφορετικές περιόδους: Το 1996, παρέσχε 2 εκατομμύρια ευρώ με τους όρους του νόμου Μαρκορά. Το 2009, μετά από μια αλλαγή στην Ιταλική νομοθεσία, η οποία διακήρυττε την προοδευτική κατάργηση των πλαστικών σακουλιών από την αγορά, ο συνεταιρισμός αποφάσισε να παράγει βιοδιασπώμενες σακούλες αγοράς. Αυτή η αλλαγή συνετέλεσε στην υιοθέτηση νέων τεχνολογιών, οι οποίες προϋπέθεταν επένδυση 2 εκατομμυρίων ευρώ, τα οποία προμηθεύτηκαν από την CFI μαζί με άλλα οικονομικά ινστιτούτα από το συνεταιριστικό κίνημα καθώς επίσης και από 2 τράπεζες. Χάριν αυτής της οικονομικής βοήθειας τα έσοδα του συνεταιρισμού ανήλθαν στο 30% μεταξύ των ετών 2007 και 2010.

Νομικό περιβάλλον για την διευκόλυνση μεταβιβάσεων σε εργαζομένους: παραδείγματα από Ιταλία, Ισπανία και Γαλλία

Ένα επαρκές νομικό πλαίσιο είναι ζωτικής σημασίας, όσον αφορά την διευκόλυνση των επιχειρηματικών μεταβιβάσεων γενικά και για τους εργαζόμενους ειδικά. Οι δημόσιοι μηχανισμοί και τα μέτρα που κινητοποιούν τις επιχειρηματικές μεταβιβάσεις ή τις εξαγορές επιχειρήσεων από εργαζόμενους συνιστούν μεγάλη υποστήριξη για αυτούς, που επιθυμούν να πάρουν τον έλεγχο της επιχείρησης ή να την εξαγοράσουν.

Για παράδειγμα, την εποχή που η Ιταλία αντιμετώπιζε βιομηχανική κρίση, στη δεκαετία του 80, η Ιταλική κυβέρνηση πέρασε τον προαναφερόμενο Νόμο Μαρκορά, καθιερώνοντας έναν μηχανισμό, βάση του οποίου το κεφάλαιο επιχειρηματικού κινδύνου επενδύεται στις συμβατικές επιχειρήσεις, όντας μετασηματισμένες σε συνεταιρισμούς ή σύμφωνα με τις τροπολογίες του νόμου του 2001, το κεφάλαιο επιχειρηματικού κινδύνου επενδύεται επίσης στους υπάρχοντες συνεταιρισμούς.

Στη Ισπανία, συναντάμε το σύστημα *Pago Unico*: οι επιχειρήσεις, διοικούμενες από τους εργαζόμενους, στην Ισπανία, έχουν την εναλλακτική λύση να λαμβάνουν 3 χρόνια επίδομα ανεργίας ως «εφάπαξ ποσό», το οποίο ονομάζεται κεφαλαιοποίηση της ανεργίας ή μοναδική πληρωμή επιδόματος ανεργίας «*Pago Unico*». Αυτή η παροχή καθιστά το άτομο ικανό να μεταβιβάσει το επίδομα της ανεργίας του σε κεφάλαιο του συνεταιρισμού, ή σε μία εργατική κοινότητα «*sociedad laboral*», στη οποία θα γίνει μέλος, είτε με σκοπό την ίδρυση ενός νέου συνεταιρισμού, ή «*sociedad laboral*», είτε ως μέλος σε έναν υπάρχοντα συνεταιρισμό ή σε μία υπάρχουσα «*sociedad laboral*». Αυτή η παροχή χρησιμοποιείται επίσης από εργαζόμενους, που επιθυμούν να εξαγοράσουν την υπό διάλυση επιχείρηση και να την μετασηματίσουν σε εργατικό συνεταιρισμό.

Στην Γαλλία η Κυβέρνηση προετοιμάζει αυτή την στιγμή ένα νομοσχέδιο για την Κοινωνική Οικονομία και την Οικονομία Αλληλεγγύης και μία συγκεκριμένη ομάδα μέτρων αναγγέλλονται υπέρ των εργατικών συνεταιρισμών και συγκεκριμένων επιχειρηματικών μεταβιβάσεων στους εργαζόμενούς τους, με την μορφή εργατικού συνεταιρισμού. Προβλέπεται ένα προνομιακό δικαίωμα στους εργαζομένους για τις εξαγορές των επιχειρήσεων, καθώς επίσης και επιμόρφωση, που αφορά τα δικαστήρια, τα οποία είναι υπεύθυνα για τις πτωχεύσεις και για τους επαγγελματίες, οι οποίοι χειρίζονται αυτές τις επιχειρηματικές μεταβιβάσεις. Σχεδιάζεται η δημιουργία ενός καθεστώτος για τους νέους εργατικούς συνεταιρισμούς, πράγμα το οποίο προβλέπει την συγκρότηση μίας μεταβατικής κατάστασης, η οποία θα καταστήσει ευκολότερη την δημιουργία ή τον μετασηματισμό των επιχειρήσεων για τους εργαζομένους τους.

ΣΥΝΔΙΚΑΛΙΣΤΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ ΣΕ ΕΞΑΓΟΡΕΣ ΠΟΥ ΔΙΕΚΠΕΡΑΙΩΝΟΥΝ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΙ ΚΑΙ ΣΤΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΜΙΑΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΟΜΟΣΠΟΝΔΙΑΣ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ UNISOL (ΒΡΑΖΙΛΙΑ)

Στην αρχή της δεκαετίας του 90, η Βραζιλιανή εγχώρια παραγωγή άρχισε να υποφέρει από τις αρνητικές επιδράσεις μιας ανοιχτής πολιτικής, βασισμένης στο ξένο εμπόριο που εφαρμόστηκε από τον Collor de Melo (Βραζιλιάνο πρόεδρο από το 1990 έως το 1992). Οι πιο αναπτυσσόμενες βιομηχανικές περιοχές εκείνης της περιόδου, που βρίσκονταν κατά κύριο λόγο στις αστικές περιοχές του Σάο Πάολο, επηρεάστηκαν πάρα πολύ: ανεργία, πτωχεύσεις και αυξήσεις επιτοκίων. Η αβεβαιότητα ήταν κυρίαρχη και το κύμα ιδιωτικοποιήσεων δημόσιων υπηρεσιών μεσουρανούσε σε μια γνήσια κοινωνική και οικονομική κρίση. Αυτή η συγκυρία συνεισέφερε σε ένα νέο πλαίσιο ιδεών για τον αγώνα του συνδικαλιστικού κινήματος.

Το συνδικάτο των μεταλλουργών της ABC (SMABC – Sindicato dos Metalúrgicos do ABC), αναζητώντας λύσεις και καλύτερευση των συνθηκών για την εργατική τάξη, προσεταιρίστηκε με τη βασική Βραζιλιάνικη συνδικαλιστική ομοσπονδία CUT και μαζί με άλλα συνδικάτα, ενδυνάμωσαν τις σχέσεις τους με συνδικάτα του εξωτερικού. Στην περίπτωση του SMABC, αυτή η περίοδος ανταλλαγής είχε ως αποτέλεσμα την καλύτερη κατανόηση εναλλακτικών μοντέλων στην οργάνωση της εργασίας, συγκεκριμένα διαπιστώθηκε ότι ο ρόλος

των εργατικών συνεταιρισμών είναι μία ευκαιρία για να αντιμετωπιστεί η κρίση και να διευρυνθεί το αντικείμενο της δράσης του συνδικαλιστικού κινήματος.

Το 1997, η SMABC, σε συνεργασία με άλλα συνδικάτα και με τη βασική Βραζιλιάνικη συνδικαλιστική συνομοσπονδία (CUT – Central Única dos Trabalhadores), υποστήριξαν τους εργάτες της Conforja στο Σάο Πάολο, ένα από τα μεγαλύτερα χυτήρια της Λατινικής Αμερικής με περισσότερους από 500 εργάτες - συνδικαλιστές με στόχο την ανάκτηση της πτωχευμένης βιομηχανίας σε συνεταιριστική με το όνομα UNIFORJA το 2000. Η επιχείρηση είναι τώρα οικονομικά βιώσιμη.

Άλλες παρεμφερείς εμπειρίες επαναλήφθηκαν κατά τη διάρκεια των επόμενων ετών και εκείνα τα συνδικάτα προώθησαν την ίδρυση της UNISOL για να αντιπροσωπεύσει αυτούς τους συνεταιρισμούς το 2000. Στις μέρες μας, η UNISOL έχει αναπτυχθεί και δρα σε όλες τις περιοχές της Βραζιλίας, αντιπροσωπεύοντας περισσότερους από 800 συνεταιρισμούς σε ένα ευρύ φάσμα οικονομικών τομέων, έχοντας περισσότερους από 70.000 εργάτες.

Μεταξύ των προσεταιριζόμενων συνεταιρισμών της Unisol, υπάρχει ένας αριθμός επιχειρήσεων που ήταν σε κατάσταση κρίσης και έχουν μετατραπεί σε συνεταιρισμούς.

2,034 Εργατικοί Συνεταιρισμοί στα Βραζιλία

346,839 εργάτες – μέλη

8,109 εργάτες - μη μέλη

2.4. ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΒΙΟΤΕΧΝΩΝ ΚΑΙ ΜΙΚΡΩΝ ΜΕΣΑΙΩΝ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

Οι συνεταιρισμοί μεταξύ ατομικών βιοτεχνιών και μικρών βιοτεχνιών είναι μια άλλη μορφή συνεταιρισμών του δικτύου της CICOPA. Εννοούμε εδώ συνεταιρισμούς μεταξύ κτιστών, ξυλουργών, κομμωτριών, αρτοποιιών, κρεοπωλών, οδηγών ταξί, οδηγών μικρών φορτηγών, κλπ. Πάνω από 1000 τέτοιοι συνεταιρισμοί υπάρχουν στο δίκτυο της CICOPA στην Ιταλία. Πάνω από 1000 μπορούν να βρεθούν στη Γερμανία και πάνω από 300 τέτοιοι συνεταιρισμοί στη Γαλλία. Επίσης μπορούμε να τους βρούμε στην Ινδία και στις Αφρικανικές χώρες μεταξύ παραδοσιακών τεχνιτών.

Πολλοί συνεταιρισμοί, ταξί για παράδειγμα, μπορούν να βρεθούν στη Βραζιλία. Οι συνεταιρισμοί των ταξί επιτρέπουν στους οδηγούς ταξί να έχουν κοινά συντονιστικά συστήματα σε λογική τιμή (καθώς είναι συνιδιοκτήτες της υπηρεσίας).

Οι συνεταιρισμοί των αρτοποιιών είναι μια επιτυχημένη ιστορία στη Γερμανία, όπου το 90% των Γερμανών αρτοποιιών είναι μέλη τέτοιων συνεταιρισμών, καθιστώντας τους ικανούς να αγοράσουν μηχανήματα σε χαμηλότερες τιμές και αλεύρι καθώς και άλλες εισαγωγές προϊόντων, (να τα προμηθευτούν δηλαδή έγκαιρα και σε συνθήκες οι οποίοι έχουν μηδενικό απόθεμα). Οι Γερμανοί αρτοποιοί μπορούν επομένως να παραμείνουν ανταγωνιστικοί προσφέροντας χειροποίητο και υψηλής ποιότητας ψωμί αντίθετα με τις πολυεθνικές εταιρείες παραγωγής άρτου.

Οι συνεταιρισμοί βιοτεχνών και μικρών παραγωγών επεκτείνονται στην Ευρώπη ακόμα και υπό την κρίση, και φαίνεται να ανταποκρίνονται στις πολλές επείγουσες ανάγκες των ατόμων παραγωγών, για τους οποίους καθίσταται αυξανόμενα πιο δύσκολο να ανταγωνιστούν ενάντια σε μεγάλες επιχειρήσεις του ίδιου τομέα. Οι συνεταιρισμοί επιτρέπουν σε αυτούς τους παραγωγούς να διατηρήσουν τη δραστηριότητά τους, εκτελώντας την με τον δικό τους

προσωπικό τρόπο, να αγοράσουν εφόδια, να συντονίσουν πωλήσεις ακόμη και να διεθνοποιηθούν καθώς και να μοιραστούν κοινές υπηρεσίες όπως διοίκηση και διαχείριση.

Η Γαλλική Ομοσπονδία Συνεταιρισμών και Ομάδων Βιοτεχνών – FFCGA – συγκεντρώνει συνεταιρισμούς, ομάδες τεχνιτών και αντιπροσωπεύει το Γαλλικό βιοτεχνικό συνεταιριστικό κίνημα, προωθώντας δράσεις, απαραίτητες για την προώθηση και ανάπτυξή τους. Η FFCGA αναφέρει μια σταδιακή αύξηση του αριθμού των βιοτεχνικών συνεταιρισμών από 320 το 2005 σε 425 το 2012. Ο ετήσιος αριθμός των νέων βιοτεχνικών συνεταιρισμών αυξήθηκε από 9 το 2005 σε 40 το 2011. 29 δημιουργίες συνεταιρισμών έγιναν το 2012, σχεδόν 10% παραπάνω από το ποσοστό των αντίστοιχων δημιουργιών τα τελευταία τρία έτη. Τα τελευταία τρία χρόνια δημιουργήθηκαν 118 νέοι βιοτεχνικοί συνεταιρισμοί. Ο τομέας, ο οποίος συγκεντρώνει το περισσότερο ενδιαφέρον με βάση αυτήν την αύξηση, είναι η οικοδομή, όπου 18 νέοι συνεταιρισμοί δημιουργήθηκαν το 2012⁴⁴ οι ομαδοποιημένοι βιοτεχνικοί συνεταιρισμοί είναι αναμεμιγμένοι σε μια ποικιλία τομέων δραστηριότητας των βιοτεχνών στην Γαλλία. Η ανάπτυξη αυτή ανταποκρίνεται στις αυξανόμενες απαιτήσεις, σε σχέση με την ανταγωνιστικότητα και την πρόσβαση στην τεχνολογία νέων αγορών. Οι βιοτεχνικοί συνεταιρισμοί καθιστούν τα μέλη τους ικανά να ανταποκριθούν σε προκλήσεις, ενώ ταυτόχρονα διατηρούν την ανεξαρτησία τους⁴⁴.

Ένα άλλο μοντέλο συνεταιρισμών μικροεπιχειρήσεων είναι ο συνεταιρισμός δραστηριοτήτων και εργασίας (CAE), το οποίο υπάρχει στην Γαλλία και σε μερικές άλλες χώρες. Είναι παρόμοιο με τους βιοτεχνικούς συνεταιρισμούς, με την έννοια ότι ανασυντάσσει διαφορετικούς τρόπους ατομικής παραγωγής αγαθών ή υπηρεσιών. Εντούτοις, σε αντίθεση με τους βιοτεχνικούς συνεταιρισμούς, που είναι μονο-τομεακοί, οι CAE τυπικά ομαδοποιούν παραγωγούς, ενεργούς σε διαφορετικούς τομείς, σε μια δεδομένη περιοχή. Για παράδειγμα, μπορούμε να βρούμε στην ίδια CAE έναν αρχιτέκτονα, έναν σχεδιαστή μόδας, έναν μεταφραστή και έναν ηχολήπτη. Όπως οι βιοτεχνικοί συνεταιρισμοί, οι προηγούμενοι καθιστούν αμοιβαίες τις διοικητικές και διαχειριστικές υπηρεσίες, αλλά, επιπρόσθετα, παρέχουν στα μέλη τους ένα εργασιακό καθεστώς (μισθωτού) και όχι αυτοαπασχολούμενου. Οι CAE λειτουργούν εν μέρει ως θερμοκοιτίδες, καθώς επιτρέπουν σε πολλά άτομα να δημιουργήσουν και να ενδυναμώσουν τα επαγγελματικά τους πρότζεκτ και μετά να δημιουργήσουν παρακλάδια από τον συνεταιρισμό. Μερικοί από αυτούς επιτρέπουν σε άνεργους, σταδιακά, να αφήσουν το καθεστώς της ανεργίας τους μέσω μίας μετάβασης, κατά την διάρκεια της οποίας αυτοί μαθαίνουν πλήρως την νέα τους δραστηριότητα και γίνονται οικονομικά αυτόνομοι. Οι CAE έχουν αναπτυχθεί στην Γαλλία από το 1995, όταν ο πρώτος από αυτούς, Cap services, ιδρύθηκε στην Λιόν⁴⁵. Κατόπιν, αυτή η μορφή επιχειρηματικότητας σταδιακά αυξήθηκε από το 2000. Στο Βέλγιο, οι πρώτες CAE, Azimut, ιδρύθηκαν το 1999 στην Charleroi. Το 2007, υπήρχαν περισσότεροι από 70 συνεταιρισμοί CAE στην Γαλλία, 8 στο Βέλγιο και 1 στην Σουηδία, προσφέροντας όλες μαζί εργασία σε 5.000 εργαζόμενους/ επιχειρηματίες⁴⁶.

Στην Ιταλία συναντάμε ένα αυξανόμενο ενδιαφέρον για την ίδρυση συνεταιρισμών επαγγελματιών, οι οποίοι έχουν διευκολυνθεί, με την είσοδό τους σε ένα νομοθέτημα της 6^{ης} Απριλίου του 2013, καθιστώντας τους ικανούς στο να δημιουργήσουν εταιρείες μεταξύ επαγγελματιών, οι οποίες συμπεριλαμβάνονται στο συνεταιριστικό τύπο⁴⁷. Η Ιταλική ομο-

⁴⁴ Για περισσότερες πληροφορίες βλέπε την αναφορά της FFCGA του 2013 «*Les sociétés coopératives artisanales*», διαθέσιμη εδώ: http://www.ffcga.coop/images/pdf_docs/etudes_et_analyses/les_cooperatives_artisanales_2013.pdf

⁴⁵ <http://www.cap-services.coop/>

⁴⁶

⁴⁷ <http://www.legacoop.it/wp-content/uploads/2013/07/Decreto-Ministro-della-Giustizia-8-febbraio-2013-n.34.pdf>

σπονδία Legacoop, με σκοπό να διευκολύνει την ίδρυση συνεταιρισμών, έχει δημοσιεύσει ένα εγχειρίδιο τοιούτων και προωθεί συναντήσεις με αντιπροσώπους διαφόρων οργανισμών επαγγελματιών, με στόχο να δημιουργήσει τις απαραίτητες συνθήκες μιας καρποφόρας συνεργασίας μεταξύ του συνεταιριστικού κινήματος και του κόσμου των επαγγελματιών.

Επιπλέον, η Legacoop έχει πρόσφατα ξεκινήσει μία έρευνα με σκοπό να εκτιμήσει τους συνεταιρισμούς επαγγελματιών, οι οποίοι ήδη υπάρχουν και λειτουργούν σε διαφορετικούς τομείς στην Ιταλία. Σύμφωνα με την έρευνα αυτή, υπάρχουν 617 συνεταιρισμοί επαγγελματιών στην Ιταλία με 11.591 εργαζόμενους, (από τους οποίους 9.136 είναι μέλη και 2.455 είναι απλοί εργαζόμενοι), καταγράφοντας συνολικά έσοδα πάνω από 454 εκατ.. Οι περισσότεροι πολυάριθμοι συνεταιρισμοί είναι εκείνοι των δημοσιογράφων (162 με 1.597 μέλη και 500 εργαζόμενους), ακολουθούμενοι από εκείνους της βιομηχανίας υπολογιστών (118 με 2.550 μέλη και 262 εργαζόμενους), των μηχανικών και σχεδιαστών (108 με 858 μέλη και 577 εργαζόμενους αντιστοίχως) και διοικητικής και διαχειριστικής συμβουλής (101 με 1.051 μέλη και 454 εργαζόμενους)⁴⁸. Σύμφωνα με αυτήν την έρευνα, οι Ιταλοί επαγγελματίες έλκονται από τις εργατικές συνθήκες, οι οποίες δίνονται από την συνεταιριστική μορφή, επειδή τους επιτρέπουν να κατακτήσουν στόχους, που διαφορετικά θα ήταν δύσκολο να κατακτηθούν, ανεξάρτητα από το διαθέσιμο αρχικό κεφάλαιο και την ηλικία. Επιπλέον, αυτό το συνεταιριστικό μοντέλο επιτρέπει την πολύ πιο γρηγορότερη ανάπτυξη και μειώνει τους κινδύνους που χαρακτηρίζουν τη σημερινή αγορά εργασίας. Με αυτό το συνεταιριστικό μοντέλο δίνεται η ευκαιρία πρόσβασης σε μία ευρύτερη και πιο ποιοτική αγορά, καθώς και η πιθανότητα απόκτησης δημόσιας χρηματοδότησης ή προσέλκυσης επενδύσεων.

2.5. ΠΑΡΑΓΩΓΗ ΑΝΑΝΕΩΣΙΜΗΣ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΑΠΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ

Η **Enercoop** είναι ένας **πάροχος ανανεώσιμης ενέργειας** στην Γαλλία, που λειτουργεί μέσα στα πλαίσια της ανοιχτής ηλεκτρικής αγοράς. Είναι μία Συνεταιριστική Κοινωνία Συλλογικού Ενδιαφέροντος (SCIC), η οποία αριθμεί στα μέλη της τους χρήστες, παραγωγούς, εργαζόμενους, και αρκετούς ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΥΣ ΟΡΓΑΝΙΣΜΟΥΣ, όπως η Greenpeace και συνεταιρισμούς όπως Biocoop, καθώς επίσης και ειδικούς στον τομέα της ανανεώσιμης ενέργειας και αντιπροσώπους τοπικών κοινοτήτων. Έχουν ιδρυθεί αρκετοί περιφερειακοί συνεταιρισμοί Enercoop και αυτή σταδιακά αναδιαμορφώνεται ως συνεταιριστική ομάδα.

Οι κοινοτικοί συνεταιρισμοί ανανεώσιμης ενέργειας υπάρχουν σε πολλά μέρη του Ηνωμένου Βασιλείου, συγκεκριμένα στα νησιά της Σκωτίας και βρίσκονται συνήθως σε ένα χωριό, όπου τοποθετείται μία αιολική τουρμπίνα, χρησιμοποιώντας κοινοτικά ομόλογα και μετοχές, τα οποία χρησιμοποιούνται για την εκχώρηση δανείων, έτσι ώστε να χρηματοδοτηθεί εν μέρει το σχέδιο. Οι κάτοικοι του χωριού τροφοδοτούνται με αξιόπιστα διατιμημένο ηλεκτρικό και αποταμιεύουν χρήματα με σκοπό να εξοφλήσουν το δάνειο. Όταν έχουν αποπληρώσει τα χρέη, συγκεντρώνουν κεφάλαια για το χωριό ή μειώνουν την τιμή του ηλεκτρικού τους.

Στην Ιαπωνία, το Nanohana (Rapeseeds) Project είναι μία συνεταιριστική πρωτοβουλία, όπου τα μέλη επινοικιάζουν μη χρησιμοποιημένα στρέμματα γης για να καλλιεργήσουν κράμβη. Επίσης παράγουν λάδι κράμβης από τα πρώτα αποστάγματα και βιοκαύσιμα από τα δεύτερα μέσω ενδο-τομεακών συνεργασιών.

⁴⁸ <http://www.legacoop.it/wp-content/uploads/2013/07/Legacoop-informazioni-9.pdf>

CPL CONCORDIA (Ιταλία)

Η CPL CONCORDIA είναι μία Ιταλική συνεταιριστική ομάδα, που ιδρύθηκε το 1899 και αποτελείται από 70 εταιρείες και 1600 εργαζόμενους με παγιωμένα έσοδα 413 εκατομμύρια €. Οι δραστηριότητές της καλύπτουν κάθε μορφή ενέργειας: από την προμήθεια και τη διανομή, στην πώληση και στη χρέωση για υγραέριο και ηλεκτρικό, καθώς επίσης και την παραγωγή ενέργειας μέσω παραδοσιακών και ανανεώσιμων συστημάτων.

Καλύπτουν επίσης τον σχεδιασμό μέχρι την υλοποίηση λύσεων, οι οποίες βελτιώνουν την αποδοτικότητα της ενέργειας και δημιουργούν εξοικονόμηση αποθεμάτων για τους δημόσιους και ιδιώτες καταναλωτές. Η CPL CONCORDIA λειτουργεί σε τέσσερις ηπείρους: Ευρώπη, Αφρική, Βόρεια Αμερική, Νότια Αμερική Και Ασία.

Η CPL CONCORDIA ιδρύθηκε το 1899. Από τον τόπο έναρξης του συνεταιρισμού, ο συνεταιρισμός ριζώσε παντού όπου υπήρξε και εξακολουθεί να υπάρχει γόνιμο έδαφος για προσφορά εργασίας και ευκαιρία ανάπτυξης. Στράφηκε στην κατασκευή σιδηροδρομικών, οδικών δικτύων καθώς και υποδομών παροχής νερού από την εκχέρωση γης και την κατασκευή καναλιών (στις αρχές του αιώνα). Το 1963 η CPL CONCORDIA έφτασε σε ένα σημείο καμπής και άρχισε να εργάζεται στον τομέα της ενέργειας: έκτισε το πρώτο της δίκτυο διανομής υγραερίου. Από αυτό το σημείο δημιουργήθηκαν νέες δυνατότητες και εξειδικεύσεις, οι οποίες σήμερα ανταποκρίνονται στις ανάγκες κάθε πλευράς της ενεργειακής αγοράς.

Από τον σχεδιασμό έως και την εφαρμογή λύσεων, οι οποίες βελτιώνουν την ενεργειακή αποτελεσματικότητα και παράγουν εξοικονόμηση αποθεμάτων για τους κρατικούς και ιδιώτες πελάτες, η CPL CONCORDIA συνεισφέρει στη μείωση επιβλαβών καυσαερίων ανά τον κόσμο, ενώ ταυτόχρονα δημιουργεί νέες θέσεις εργασίας.

Η εξοικονόμηση ενέργειας και η αποδοτικότητα είναι οι στόχοι που η CPL CONCORDIA επιδιώκει για περισσότερο από 30 χρόνια στις ακόλουθες δραστηριότητες: διαχείριση ενέργειας και εγκαταστάσεων, διεθνής εξυπηρέτηση, τοπική κεντρική θέρμανση, δημόσιος φωτισμός, όργανα καθώς και λογισμικό για τον εξ αποστάσεως έλεγχο ενεργειακής κατανάλωσης. Η CPL CONCORDIA παρέχει επίσης λύσεις για μικρές πόλεις: ενεργειακός σχεδιασμός, λύσεις Επιστήμης και Τεχνολογίας, χαμηλής ενεργειακής κατανάλωσης κτίρια και ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ανάμεσα σε άλλα πράγματα, η CPL CONCORDIA σχεδιάζει και κατασκευάζει φωτοβολταϊκούς πίνακες και συστήματα μεσαίας και μεγάλης κλίμακας φωτοβολταϊκής δύναμης στις στέγες των κτιρίων, σε περιοχές μεγάλης επιφάνειας, όπως βιομηχανικά κτίρια, εμπορικά κέντρα, υποστυλωμένες οροφές, χώρους στάθμευσης αυτοκινήτων, αθλητικά κέντρα και οικολογικά σπίτια.

Η CPL CONCORDIA έχει ξεκινήσει διαδικασία διεθνοποίησής της, προσδοκώντας να κερδίσει το 30% των αποθεμάτων της, σε διεθνές επίπεδο, μέσα στα επόμενα 10 χρόνια. Γι' αυτόν τον λόγο, η εταιρεία αποφάσισε να προσθέσει την κατασκευή και την προώθηση επώνυμων προϊόντων της CPL CONCORDIA INDUSTRIAL στις κεντρικές της επιχειρήσεις. Σήμερα, η CPL CONCORDIA λειτουργεί σε πέντε ηπείρους: Ευρώπη, Αφρική, Βόρεια και Νότια Αμερική και Ασία.

Η CPL CONCORDIA αριθμεί 1.506 εργαζόμενους, από τους οποίους οι 806 είναι μέλη. Η αξία της παραγωγής ήταν 412,61 εκατομμύρια ευρώ το 2012.

2.6. ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΩΝ «ΘΕΡΜΟΚΟΙΤΙΔΩΝ»

Η Alter'Incub, ιδρύθηκε το 2007 στο Montpellier και είναι μία θερμοκοιτίδα επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας στην Γαλλική περιοχή Languedoc – Roussillon. Είναι τμήμα περιφερειακής ένωσης εργατικών συνεταιρισμών (μία από τις 13 περιφερειακές ενώσεις της Γαλλικής CICOPA μέλος SG Scop, όπως περιγράφησαν στο 2.2. παραπάνω), που ιδρύθηκε σε συνεργασία με Languedoc – Roussillon Region, τον οργανισμό Caisse des Dépôts et Consignations και αρκετούς οργανισμούς κοινωνικής οικονομίας.

Η Alter'Incub βοηθάει τους υποστηρικτές επιχειρήσεων κοινωνικής οικονομίας, παρέχοντάς τους τον σύνδεσμο μεταξύ έρευνας (πανεπιστημιακές μονάδες κοινωνικών επιστημών) και κοινών οικονομικών αναγκών, όπως αυτές ταυτοποιήθηκαν σε διαφορετικές κοινότητες ή τομείς.

Κινητοποιώντας και την εμπειρία των παραγόντων της κοινότητας, καθώς και τις πανεπιστημιακές πηγές, ο συνεταιρισμός «θερμοκοιτίδα» πασχίζει να προωθήσει την ανάδειξη καινοτόμων σχεδίων, τα οποία δημιουργούν θέσεις εργασίας καθώς και κοινωνικό – οικονομικό πλούτο. Μετά από τέσσερα χρόνια ύπαρξης, το Alter'Incub έχει συνεισφέρει σε 33 πρότζεκτ (από τα πάνω από 100 πρότζεκτ που έλαβε), με μερικά από αυτά να είναι ολοκληρωμένα και άλλα σε εξέλιξη και με κατά μέσο όρο διάρκεια πρότζεκτ 18 μηνών. Η πλειοψηφία των εταιρειών – θερμοκοιτίδων είναι συνεταιρισμοί, παρόλο που η θερμοκοιτίδα είναι ανοιχτή σε προγράμματα όλων των μορφών κοινωνικής οικονομίας. Πολλοί κοιμιστές σχεδίων δεν γνωρίζουν ποιο είδος επιχείρησης κοινωνικής οικονομίας θα ιδρύσουν, όταν παρουσιάζουν τα σχέδια τους. Οι κοιμιστές θα καταλήξουν στην τελική τους επιλογή μέσα από μία επιμόρφωση που ακολουθεί, κατά την διάρκεια της οποίας θα τους δοθούν μία σειρά εναλλακτικών λύσεων. Αυτή η διαδικασία επιλογής ξεκινά κατόπιν απαίτησης για προγράμματα και μέσω πληροφοριακών συναντήσεων. Οι υποψήφιοι μετά προσχεδιάζουν τα προγράμματά τους και τα καταθέτουν. Οι υποψήφιοι πρώτα εξετάζονται από μια τεχνική επιτροπή, αφού καταθέσουν τα προγράμματά τους και έπειτα επιλέγονται από μία επιτροπή επιλογής. Η τεχνική επιτροπή εκτιμά τους προεπιλεγμένους υποψηφίους, που κατόπιν εισέρχονται σε μια περίοδο «προεπάσης», κατά την διάρκεια της οποίας η διαδικασία της «επάσης» θα σχεδιαστεί αναλυτικά. Οι προεπιλεγμένοι κοιμιστές προγραμμάτων τελικά επιλέγονται, μετά από περίοδο 3 – 6 μηνών, για την τελική «επάση». Οι επιλεγμένοι κοιμιστές προγραμμάτων θα υποβληθούν σε μία περίοδο 12 – 18 μηνών «επάσης».

Η Alter'Incub είναι μέρος ενός ευρύτερου προγράμματος ανάπτυξης συνεταιρισμών στην περιοχή, η οποία ξεκίνησε το 2004, με την εισαγωγή νέων περιφερειακών δημόσιων πολιτικών, για την προώθηση των συνεταιρισμών και την ουσιαστική ίδρυση ενός συνεταιριστικού σχολείου, ενός επιχειρηματικού κέντρου κοινωνικής οικονομίας και συνεργασιών με τα πανεπιστήμια. Αυτές οι δομές, μαζί με την Περιφερειακή Ένωση Εργατικών Συνεταιρισμών, σχημάτισαν το δίκτυο REALIS Languedoc-Roussillon, το οποίο απέκτησε το Βραβείο Αριστείας το 2013 της REVES, του Ευρωπαϊκού Δικτύου Πόλεων και Περιφερειών για την Κοινωνική Οικονομία (του οποίου η CECOP CICOPA – Ευρώπη είναι μέλος)⁴⁹. Σαν αποτέλεσμα, ο αριθμός των εργατικών και κοινωνικών συνεταιρισμών που σχετίζονται με την Περιφερειακή Ένωση Εργατικών Συνεταιρισμών Languedoc-Roussillon αυξήθηκε από 50 συνεταιριστικές εταιρείες με 500 εργαζόμενους το 2006, σε 130 συνεταιριστικές εταιρείες με 1.700 μέλη το 2013. Ο αντικειμενικός σκοπός της Περιφερειακής Ένωσης είναι τώρα να φτάσει τις 3.000 θέσεις εργασίας και να ανεξαρτητοποιηθεί από τις δημόσιες επιδοτήσεις⁵⁰.

⁴⁹ βλ. <http://www.revesnetwork.eu/news.php?zcid=482>

⁵⁰ Συνέντευξη με Fatima Balerdej, διευθύντρια Alter-Incub, Montpellier, Ιούλιος 2013

2.7. ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΑ ΟΡΓΑΝΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

Οι εργατικοί συνεταιρισμοί συνήθως αντιμετωπίζουν μη ευνοϊκές συμπεριφορές από τραπεζικά ινστιτούτα και όταν κάνουν αίτηση για δάνειο και πίστωση αντιμετωπίζουν πολύ απαιτητικές προϋποθέσεις και συνθήκες πρόσβασης στα προαναφερόμενα. Πέραν από το γεγονός ότι ο τραπεζικός τομέας ή οι τομείς κοντά στον τραπεζικό τομέα δεν είναι πρόθυμοι να χορηγήσουν στους συνεταιρισμούς πίστωση, οι δυσκολίες που αυτοί αντιμετωπίζουν στη απόκτηση κεφαλαίου έναρξης σχετίζονται με:

- Το σύστημα αναδιανομής του κέρδους τους, το οποίο δίνει προτεραιότητα στην κατανομή των κερδών, στην επιχορήγηση επιστροφών στα μέλη τους (υπολογιζόμενων με βάση το είδος της σχέσης μεταξύ των μελών και του συνεταιρισμού και όχι με βάση την αποζημίωση του κεφαλαίου) και στα ταμεία αδιαίρετων αποθεματικών.
- Το σύστημα ελέγχου τους, το οποίο διαθέτει πολύ περιορισμένη δύναμη έως καθόλου για τους εξωτερικούς μεριδιούχους (μόνο σε συγκεκριμένες χώρες η εθνική νομοθεσία παρέχει την δυνατότητα σε συμβατικούς εξωτερικούς επενδυτές να έχουν ένα συνολικό δυναμικό, ισοδύναμο του μέγιστου της τάξης του 33%, υπό τον όρο ότι το γενικό συμβούλιο του συνεταιρισμού εγκρίνει αυτή τη δομή, πράγμα το οποίο σπανίζει).

Αυτές οι δυσκολίες έχουν ενθαρρύνει τους εργατικούς συνεταιρισμούς και τις ομοσπονδίες τους να θέσουν σε εφαρμογή συγκεκριμένα οικονομικά όργανα, με σκοπό να ανταποκριθούν στις ανάγκες τους. Σε μερικές χώρες, οι εθνικοί νόμοι υποχρεώνουν τους συνεταιρισμούς, που έχουν θετικά αποτελέσματα, να μεταβιβάσουν ένα ποσοστό των πλεονασμάτων τους στα ταμεία αλληλεγγύης. Αυτά τα ταμεία διοικούνται από συνεταιριστικές ομοσπονδίες, οι οποίες παρέχουν επιπλέον της οικονομικής υποστήριξης, συμβουλευτικές και ενημερωτικές υπηρεσίες σε διαφορετικούς τομείς, όπως επιχειρηματικές μεταβιβάσεις σε εργαζομένους αλλά και σε ξεκινήματα συνεταιριστικής και επιχειρηματικής ανάπτυξης. Παρεμβαίνουν μέσω διαφορετικών κοινωνικών οργάνων, όπως υποδεέστερης σημασίας δάνεια, κεφάλαιο επιχειρηματικού κινδύνου, πιστοποιητικά συμμετοχής, ή εγγυητικά κεφάλαια. Μερικά από αυτά τα ταμεία είναι εξ ολοκλήρου στραμμένα στους ενεργούς συνεταιρισμούς στους χώρους, βιομηχανίας και υπηρεσιών (όπως CFI στη Ιταλία, καθώς προαναφέρθηκε, και SOCODEN στην Γαλλία, που θα αναλυθεί παρακάτω). Άλλα ταμεία επίσης εμπλέκονται σε άλλους συνεταιριστικούς τομείς (όπως Coorfond και Fondosviluppo στην Ιταλία, βλέπε παρακάτω).

Συνεταιριστικά κεφάλαια ανάπτυξης («fondi mutualistici») στην Ιταλία

Ο Ιταλικός νόμος του 59/1992 καθιέρωσε τα αμοιβαία κεφάλαια και εισήγαγε τη δυνατότητα να μπορούν τα αποθέματα να διατεθούν για τη χρηματοδότηση μελών που δεν συνδέονται με συνεταιρισμό με αμοιβαία ανταλλαγή. Το άρθρο 11 του Νόμου 59/1992 καθιερώνει τη δυνατότητα για εθνικούς συνδέσμους εμπλεκόμενους στην αντιπροσώπευση, στην παροχή βοήθειας και στην επίβλεψη του συνεταιριστικού κινήματος, να δημιουργήσουν κεφάλαια για την προώθηση και την ανάπτυξη συνεταιρισμών.

Οι τρεις συνεταιριστικοί σύνδεσμοι ίδρυσαν τρεις εταιρείες περιορισμένης ευθύνης για να διαχειριστούν αυτές τις πηγές:

- **Coorfond – Legacoop**
- **Fondosviluppo – Confcooperative**
- **General Fond – AGCI.**

Οι συνεταιρισμοί απαιτείται από τον νόμο να πληρώνουν τα ακόλουθα στα ταμεία:

α) συνεισφορά ισοδύναμη με το 3% των ετήσιων κερδών πριν τη φορολόγησή τους.

β) τα εναπομείναντα κέρδη, που επήλθαν από τη διάλυση συνεταιρισμών που σταματούν τις δραστηριότητές τους.

Η υποπαράγραφος 2 του άρθρου 11 του νόμου 59/1992 ορίζει ότι ο κοινωνικός σκοπός των κεφαλαίων συνεταιριστικής ανάπτυξης έχει ως ακολούθως: «ο κοινωνικός σκοπός πρέπει να συνίσταται αποκλειστικά στην προώθηση και χρηματοδότηση νέων εταιρειών και να δίνει κίνητρα για την ανάπτυξη συνεργασιών, κατά προτίμηση σε προγράμματα σχεδιασμένα για την προώθηση τεχνολογικών καινοτομιών, αύξηση της εργασίας και ανάπτυξη του Νότου».

Η υποπαράγραφος 3 ορίζει, ότι τα μέτρα της παρέμβασης τα οποία μπορούν να εφαρμοστούν σωστά ανάλογα με την ευχέρεια των ταμείων, δεν υπόκεινται σε καμία ελεγχόμενη πολιτική:

- ο Να προωθήσουν τη δημιουργία συνεταιρισμών ή εταιρειών ελεγχόμενων από συνεταιρισμούς.
- ο Να χρηματοδοτήσουν συγκεκριμένα προγράμματα ανάπτυξης συνεταιρισμών και κοινοπραξιών.
- ο Να οργανώσουν και να λειτουργήσουν μαθήματα επαγγελματικής εκπαίδευσης.
- ο Να προωθήσουν μελέτες και έρευνα για θέματα οικονομικά και κοινωνικά μείζονος σημασίας για το συνεταιριστικό κίνημα.

Τα ταμεία έχουν υιοθετήσει τους δικούς τους κανόνες, με σκοπό να ρυθμίζουν τις παρεμβάσεις τους για την υποστήριξη συνεταιρισμών και έχουν τη δυνατότητα να παρέχουν αυτήν την υποστήριξη με τη μορφή είτε ενός εγχειρήματος ή χρεωστικού κεφαλαίου.

Οι Coorfond, Fondosviluppo και General Fond μοιράζονται δυο βασικούς τύπους χρηματοδότησης:

- ο Προώθηση δραστηριοτήτων για τη δημιουργία νέων συνεταιρισμών και νέων εταιρειών ελεγχόμενων από συνεταιρισμούς.
- ο Παρεμβάσεις για την υποστήριξη προγραμμάτων έτσι ώστε να γίνουν επενδύσεις σε σταθερά κεφάλαια.

Το μέγιστο ποσοστό οικονομικής παρέμβασης, που παρέχεται από το ταμείο, είναι γενικώς το 50% της συνολικής αξίας της επένδυσης, αλλά στην περίπτωση της κάλυψης αρχικού κεφαλαίου επιχείρησης, η αξία που καλύπτεται από το ταμείο δεν μπορεί να υπερβεί την αξία που καλύπτεται από τους εργαζόμενους-μέλη. Μέχρι τώρα, τα ταμεία έχουν προτιμήσει να παρέχουν αρχικό κεφάλαιο επιχείρησης ως οικονομικά μέλη αυτών των επιχειρήσεων, εφ' όσον με αυτόν τον τρόπο επιτρέπεται το ταμείο να εξέλθει από την δομή του συνεταιρισμού, εάν αυτό επιθυμεί. Το μέγιστο ποσό, που μπορούν να παρέχουν, σαν οικονομικά μέλη νεοσυσταθέντων επιχειρήσεων, είναι 25.000 ευρώ, ενώ σε άλλες περιπτώσεις είναι πιθανό το μέγιστο ποσό να είναι 50.000 ευρώ, όπως στην μεσοπρόθεσμη επιχορήγηση που παρέχεται για να υποστηρίξει την διαδικασία της κεφαλαιοποίησης δεσμευόμενης από τα μέλη.

Η παρέμβαση με την μορφή κεφαλαίου, διαφορετικών μηχανισμών σχετικών με την επιστροφή κεφαλαίου έχει καταστήσει δυνατόν για τα Ταμεία να συμμετέχουν στο κεφάλαιο των συνεταιρισμών, βασιζόμενα στην εμπειρία, που απέκτησαν με την πάροδο του χρόνου. Επομένως τα ταμεία αποκτούν μία αυξανόμενη εξειδικευμένη γνώση, όσον αφορά τα εσωτερικά θέματα εκάστου ατομικού συνεταιρισμού. Εκ περιτροπής, η προαναφερθείσα δια-

δικασία βοήθησε στην απόκτησης εμπειρίας και τεχνογνωσίας, τεράστιας αξίας και αυτό το γεγονός βεβαίως, είναι προς το συμφέρον ολόκληρου του συνεταιριστικού κινήματος.

Η παρέμβαση των ταμείων με την μορφή κεφαλαίου και δανείων είναι και συνεχίζει να είναι ένα έξοχο όργανο για την ενθάρρυνση των εργαζόμενων μελών των συνεταιρισμών για την αύξηση της συνεισφοράς τους στο αρχικό κεφάλαιο. Και οι δύο προαναφερόμενες πράξεις έχουν ενδυναμώσει σημαντικά τους ατομικούς συνεταιρισμούς στην σχέση τους με τρίτα οικονομικά σώματα (αρχίζοντας με το τραπεζικό σύστημα).

Ένα θέμα το οποίο δεν πρέπει να υποτιμηθεί, είναι το γεγονός ότι τα αποθέματα, τα οποία είναι συγκεντρωμένα από τα ταμεία συνεταιρισμών όλων των τύπων (εργατικών, καταναλωτικών, αγροτικών, πιστωτικών, κτλ.) μπορούν επίσης να χρησιμοποιηθούν σε διαφορετικούς τύπους συνεταιρισμών. Αυτό σημαίνει, ότι το ετήσιο ποσό αποθεμάτων, που είναι συγκεντρωμένο από τα Ταμεία, παραμένει, τουλάχιστον ως ένα βαθμό, σχετικά ανεξάρτητο, από τον οικονομικό κύκλο κάθε ατομικού τομέα. Συνεπώς, οι πιθανότητες χρήσης των ταμείων δεν έχουν υποστεί σημαντικές αλλαγές και με αυτό τον τρόπο είναι πιθανό να ξεπεράσουν συγκεκριμένες σύνθετες φάσεις, μέσω της χρήσης των κεφαλαίων, τα οποία συνεισφέρουν οι συνεταιρισμοί ενός διαφορετικού είδους σε έναν άλλο τομέα. Εάν τα ταμεία είχαν βασιστεί στους τομείς, τα προαναφερόμενα δεν θα είχαν συμβεί. Σε αυτό το πλαίσιο, είναι σημαντικό να τονίσουμε, ότι μέρος της προστιθέμενης αξίας δημιουργείται, όταν οι συνεταιρισμοί παρόμοιου τύπου σχηματίζουν ένα δίκτυο μεταξύ τους η προστιθέμενη αξία είναι ακόμα μεγαλύτερη σε ορισμένες περιπτώσεις, στις οποίες οι σχέσεις είναι εδραιωμένες μεταξύ διαφορετικών τύπων συνεταιρισμών.

Όλα τα ταμεία έχουν υπογράψει συμφωνίες με τραπεζικά ιδρύματα, ειδικά το Istituto Centrale delle Banche di Credito Cooperativo (ICCREA) – το Κεντρικό Ινστιτούτο Συνεταιριστικών Πιστωτικών Τραπεζών, η UGF Banca (τμήμα του UGF τραπεζικού και ασφαλιστικού ομίλου, ο οποίος ελέγχεται από έναν συνεταιρισμό) και την Banca Etica, μια συνεταιριστική τράπεζα.

Κατά τη διάρκεια της περιόδου 2005 – 2009 τα ταμεία χρηματοδότησαν 310 επιχειρήσεις, ευνοώντας εργατικούς και κοινωνικούς συνεταιρισμούς και παρέιχαν συνολικό ποσό χρηματοδότησης σχεδόν 113 εκατομμύρια €, περισσότερο από το 1/3 του οποίου, δόθηκε με τη μορφή αρχικού κεφαλαίου επιχείρησης. Οι παρεμβάσεις που ευνοούσαν εργατικούς συνεταιρισμούς υπερέβαιναν κατά δύο φορές το ποσό το οποίο διατίθετο υπέρ των κοινωνικών συνεταιρισμών, αλλά αντιστοιχούσαν σε σημαντικά υψηλότερα ποσοστά χρηματικών πόρων.

Πίνακας: Οικονομικές παρεμβάσεις που έγιναν από τα ταμεία συνεταιριστικής ανάπτυξης 2005 – 2009 (€/000)

	Εργατικοί Συνεταιρισμοί	Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί	Σύνολο
Παρεμβάσεις	213	97	310
Μέθοδος χρηματοδότησης			
Κεφάλαιο καθαρής αξίας	34,757	6,192	40,949
Δάνεια	64,651	7,212	71,863
Σύνολο	99,408	13,404	112,812

Πηγή: βάσει των δεδομένων που παρήχθησαν από τα Αμοιβαία Κεφάλαια

Πίνακας: Επιχορηγούμενη χρηματοδότηση από ταμεία συνεταιριστικής ανάπτυξης ανά τύπο παρέμβασης (2005 – 2009)

Τύπος Παρέμβασης	Αριθμός παρεμβάσεων	Αριθμός θέσεων εργασίας που δημιουργήθηκαν	Επιχορηγούμενη χρηματοδότηση (€/000)	
			Κεφάλαιο καθαρής αξίας	Δάνεια
Εξαγορά εργατών				
-Εργατικοί συνεταιρισμοί	5	51	275	2,000
-Κοινωνικοί συνεταιρισμοί				
Παρακλάδια				
-Εργατικοί συνεταιρισμοί	1	41	150	350
-Κοινωνικοί συνεταιρισμοί				
Συγχωνεύσεις				
-Εργατικοί συνεταιρισμοί	6	595	2,500	3,050
-Κοινωνικοί συνεταιρισμοί	2	150	1,229	100
Εργασίες ανάπτυξης				
-Εργατικοί συνεταιρισμοί	90	358	9,843	25,093
-Κοινωνικοί συνεταιρισμοί	34	1,820	2,223	6,551
Δημιουργία ελεγχόμενων εταιρειών				
-Εργατικοί συνεταιρισμοί	21	362	5,279	13,566
-Κοινωνικοί συνεταιρισμοί				
Άλλες παρεμβάσεις	39	797	10,289	12,191
Σύνολο				
-Εργατικοί συνεταιρισμοί	162	2,204	28,336	56,250
-Κοινωνικοί συνεταιρισμοί	36	1,970	3,452	6,651

Πηγή: βάσει των παρεχόμενων δεδομένων από το Συνεταιριστικό Ταμείο Ανάπτυξης

Socoden και IDES στην Γαλλία

Η δημιουργία της SOCODEN στη Γαλλία είναι μία ενδιαφέρουσα περίπτωση οικονομικής υποστήριξης, σχεδιασμένη για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Η SOCODEN είναι ένα βασικό εσωτερικό οικονομικό όργανο, που δημιουργήθηκε το 1965 από το εργατικό συνεταιριστικό κίνημα στη Γαλλία και χρηματοδοτήθηκε από ένα τμήμα εισοδημάτων όλων των θυγατρικών εργατικών συνεταιρισμών, που είχαν θετικά αποτελέσματα. Τα κεφάλαια τα οποία δόθηκαν συγκεκριμένα από την SOCODEN για καθορισμένα προγράμματα, που στόχευαν να ανταποκριθούν στις ανάγκες των εργατικών συνεταιρισμών στα ποικίλα στάδια της ζωής τους, από νεοσυσταθείσες, ή εξαγοραζόμενες, έως και επιχειρήσεις εξωτερικής ανάπτυξης (γενικά με τη μορφή δανείων ή συμμετοχικών πιστοποιήσεων). Κάθε χρόνο 150 προγράμματα επιχειρηματικής ανάπτυξης εφαρμόζονται από την SOCODEN και τις θυγατρικές της. Οι νεοσυσταθείσες και οι εξαγοραζόμενες από τους εργαζομένους επιχειρήσεις αντιπροσωπεύουν το 35% του συνόλου, οι επιχειρήσεις ανάπτυξης το 37%, σωτηρίας το 19% και μετάβασης υγιών επιχειρήσεων στους εργαζομένους τους το 10%.

Το Ινστιτούτο Ανάπτυξης Κοινωνικής Οικονομίας (IDES) ιδρύθηκε στη Γαλλία με σκοπό να επιτραπεί η συνδρομή σε πιστοποιήσεις συμμετοχών. Με σκοπό να υπάρξει έναρξη πιστοποίησης συμμετοχής στην αγορά, που την ίδια στιγμή φαινόταν αναγκαίο να κινητοποιηθεί το κεφάλαιο, που στόχο είχε κατά κύριο λόγο τη συνδρομή σε βεβαιώσεις συμμετοχής. Επομένως η IDES που σχηματίστηκε στις 10 Μαρτίου 1983, σε μία αρχική προσέγγιση, φέρ-

νει κοντά τα βασικά οικονομικά ινστιτούτα της κοινωνικής οικονομίας: συνεταιριστικές τράπεζες, ασφαλιστικές εταιρείες, συνεταιριστικές ομοσπονδίες και οργανισμούς ασφάλισης και υγείας επιπλέον των αντίστοιχων οργανισμών του κράτους. Η IDES επομένως αποτελεί τμήμα ενός συστήματος αμοιβαίων κεφαλαίων, καθώς οι μέτοχοί της δεν προσδοκούν ουσιαστικές επιστροφές από αυτήν, αλλά δυνατή και ισορροπημένη διαχείριση, που την καθιστά ικανή να δημιουργήσει οικονομικούς πόρους, απαραίτητους για να συνεχίσει τις δραστηριότητές της ενόψει των χαρακτηριστικών της προϊόντων. Όταν πρωτοιδρύθηκε, η IDES χρηματοδοτήθηκε με κεφάλαιο 9 εκατομμυρίων ευρώ, το οποίο αυξήθηκε στη συνέχεια σε 15 εκατομμύρια € και μετά το 2002 σε 30 εκατομμύρια € και αυτή τη στιγμή υφίσταται νέα αύξηση του κεφαλαίου της.

Σύμφωνα με το καταστατικό της, από τότε που ιδρύθηκε, η IDES έχει δύο αποστολές:

- Να παρέχει καθαρής αξίας κεφάλαιο σε επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας ή στις θυγατρικές τους με τη μορφή πιστοποιήσεων συμμετοχής ή μετατρέψιμων ομολόγων.
- Να εκτελέσει αποστολές δημοσίου συμφέροντος στη δημιουργία συνθηκών, οι οποίες ευνοούν την ανάπτυξη του τομέα της κοινωνικής οικονομίας και τη διευκόλυνση πρόσβασης επιχειρήσεων στις νέες αγορές, κατόπιν αιτήματος του Κράτους.

Επομένως το Κράτος έχει πάντα κρατήσει ένα ποσοστό περίπου 26%, με το υπόλοιπο του κεφαλαίου κρατημένο από Κυβερνητικές υπηρεσίες (10% από Caisse des Dépôts et Consignations), ή από τα ινστιτούτα κοινωνικής οικονομίας με οικονομική λειτουργία (συνεταιριστικές τράπεζες και ασφαλιστικές εταιρείες).

Παραδοσιακά συμβατικά επιχειρηματικά εγχειρήματα αναζητούν κατά κύριο λόγο την αύξηση του κεφαλαίου που επενδύουν σε μία εταιρεία. Επομένως, είναι απρόθυμα να επενδύσουν σε επιχειρήσεις κοινωνικής οικονομίας, στις οποίες αυτός ο στόχος δεν μπορεί να επιτευχθεί, από τον σχεδιασμό τους και μόνο. Η IDES είναι η μόνη συμβατική επιχείρηση, ικανή να δράσει με υψηλό καθαρό ενεργητικό στην κοινωνική οικονομία και να συνδράμει στις πιστοποιήσεις συμμετοχής ή στα μετατρέψιμα ομόλογα.

Σε μία πορεία 27 ετών εργασίας υπέρ της κοινωνικής οικονομίας, η IDES έχει επενδύσει 59,95 εκατομμύρια € σε 403 επιχειρήσεις σε αυτόν τον τομέα, 280 από τις οποίες ήταν εργατικοί συνεταιρισμοί. Στις 31 Δεκεμβρίου του 2009 ήταν μέτοχος σε 105 επιχειρήσεις με μετοχές αξίας καθαρού κέρδους 20.438.000€. Κατά μέσο όρο το ποσοστό των επενδύσεων της IDES στους εργατικούς συνεταιρισμούς είναι ακόμη χαμηλότερο των 200.000€. Είναι υψηλότερο για τους συνεταιρισμούς καταστημάτων λιανικής πώλησης και για δίκτυα όπως η BIOCOOP. Οι εξαιρέσεις αφορούν επιχειρήσεις εξωτερικής ανάπτυξης, για τις οποίες οι ανάγκες μπορούν να είναι τόσο υψηλές μέχρι 1.000.000€, αλλά αυτές είναι λίγες σε αριθμό.

Στο ήμισυ των δραστηριοτήτων της η IDES χρηματοδοτεί τα επεκτατικά εγχειρήματα των επιχειρήσεων. Το 40% των συνεχιζόμενων επενδύσεων της πηγαίνουν σε περισσότερο διακινδυνευμένα εγχειρήματα, περιλαμβάνοντας τον σχηματισμό, αναδόμηση και εξαγορά των επιχειρήσεων. Τελικά, το 8% των συνεχιζόμενων επενδύσεων αφορούν εγχειρήματα που περιλαμβάνουν το κληροδότημα επιχειρήσεων σε έναν διάδοχο.

2.8. ΣΥΓΚΡΟΤΗΣΗ ΔΙΚΤΥΩΝ, ΟΜΑΔΩΝ ΚΑΙ ΚΟΙΝΟΠΡΑΞΙΩΝ

Ο συνεταιριστικός τρόπος λειτουργίας είναι δομημένος στην αρχή του ενδο-συνεταιρισμού, ο οποίος εφαρμόζεται μέσω της δημιουργίας και της ανάπτυξης ποικίλων φορέων, όπως

ινστιτούτα επιχειρηματικής υποστήριξης, κοινοπραξίες και ομοσπονδίες, και παίζει ένα ρόλο ζωτικής σημασίας στη μακροπρόθεσμη ανάπτυξη των συνεταιρισμών. Αν και οι συνεταιρισμοί συχνά συνεργάζονται με τις δημόσιες αρχές, μέσω συμβολαίων, παραχωρήσεων κλπ., τα ινστιτούτα που τους υποστηρίζουν αποτελούν τη βασική πηγή συνεταιριστικής ανάπτυξης, επειδή σχεδιάστηκαν για να ανταποκρίνονται στις συγκεκριμένες ανάγκες ανάπτυξης των συνεταιρισμών.

Ανάμεσα στους ποικίλους τρόπους ενδο-συνεργασίας μεταξύ συνεταιρισμών, οι συνεταιριστικές ομάδες, συγκεκριμένα οι οριζόντιες ομάδες (ομότιμες) μεταξύ αυτών, αποτελούν έναν από τους πιο αυθεντικούς επιχειρηματικούς συνδυασμούς, στους οποίους οι συνεταιρισμοί έχουν συνεισφέρει στην επιχειρηματικότητα. Επιτρέπουν στις ατομικές, βασικές επιχειρήσεις να παραμείνουν μικρές έως και μεσαίου μεγέθους (Μικρομεσαίες Επιχειρήσεις), ενώ συνεισφέρουν στη δημιουργία κοινών επιχειρησιακών στρατηγικών, καινοτομίας, έρευνας και ανάπτυξης, χρηματοδότησης, διεθνοποίησης, εκπαίδευσης, σχέσης με πανεπιστήμια και με κυβερνητικούς φορείς κλπ., δηλαδή συγκεκριμένα δημιουργούν αναπτυγμένες ομάδες.

Mondragon στην Ισπανία

Η Mondragon είναι η πιο γνωστή και η πιο αναπτυγμένη από τις συνεταιριστικές ομάδες, που ανήκουν στο δίκτυο της CICOPA. Είναι μία ομάδα με πάνω από 110 συνεταιρισμούς, που βρίσκεται στην αυτόνομη περιοχή των Βάσκων στην Ισπανία, συγκεκριμένα γύρω από τη μικρή πόλη Mondragon/ Arrasate. Η ομάδα κυρίως δραστηριοποιείται στη βιομηχανία, αλλά επίσης και στο λιανικό εμπόριο, στις τραπεζικές συναλλαγές, στη γεωργία, στις υπηρεσίες, στην εκπαίδευση και στην έρευνα. Είναι η πρώτη επιχειρηματική ομάδα στην περιοχή των Βάσκων και η 10^η στην Ισπανία με ετήσιο εισόδημα περίπου 14 δις €, το περισσότερο από το οποίο παράγεται με πελάτες εκτός Ισπανίας, καθώς επιπλέον είναι και ο 4^{ος} Ισπανός εργοδότης προσφέροντας εργασία περίπου 83.000 εργαζόμενους. Έχει γίνει σιγά-σιγά διεθνής με 73 παρακλάδια σε 18 χώρες του κόσμου.

Η ομάδα MONDRAGON δημιουργήθηκε το 1943, όταν ένας καθολικός ιερέας, Jose Maria Arizmendiarieta, ένας από τους βασικούς εμπνευστές της συνεταιριστικής εμπειρίας, ίδρυσε ένα επαγγελματικού προσανατολισμού σχολείο στην Mondragon.

Το 1956 μια ομάδα σπουδαστών από το σχολείο ίδρυσε τον πρώτο βιομηχανικό συνεταιρισμό, με βάση το πρότυπο του εργατικού συνεταιρισμού, τον οποίον ακολούθησαν αρκετοί άλλοι: αυτοί οι συνεταιρισμοί μαζί ίδρυσαν μεταξύ τους μία πρώτη ομάδα καθώς και μία συνεταιριστική τράπεζα (Caja Laboral, το 1959), με πολύ πρωτοπόρα διεύθυνση, η οποία εκ περιτροπής λειτούργησε ως θερμοκοιτίδα για άλλους συνεταιρισμούς και συνεταιριστικές ομάδες. Αρκετές κοινές υπηρεσίες σταδιακά καθιερώθηκαν μεταξύ των συνεταιρισμών και επομένως δημιουργήθηκαν υπηρεσίες, συγκεκριμένα στην εκπαίδευση, έρευνα (πολύ νωρίς για το 1974, με το Ινστιτούτο Ikerlan), στην πρόνοια και στην ασφάλιση (το 1978 με το Lagun Aro). Στις αρχές της δεκαετίας του 80, η εμπειρία MONDRAGON υπεβλήθη στην πρώτη μεγάλη δοκιμασία ικανότητας της προσαρμογής της: η περιοχή των Βάσκων χτυπήθηκε από μία σημαντική οικονομική κρίση, όμως η ομάδα κυριολεκτικά δεν υπέφερε από κλείσιμο επιχειρήσεων και χάσιμο θέσεων εργασίας.

Προσαρμόζοντας τον εαυτό της στην είσοδο στην Ευρωπαϊκή Ένωση και στην παγκοσμιοποίηση, οι συνεταιρισμοί της Mondragon ίδρυσαν δημοκρατικά μεταξύ τους μία εταιρεία το 1991, με νέα οικονομικά όργανα, συγκεκριμένα στον τομέα των επενδύσεων και με μία δυναμική στρατηγική διεθνοποίησης, προσεγγίζοντας τους πελάτες τους και τους συνεταιριστικούς παραγωγούς σε επίπεδο διεθνούς αλυσίδας παραγωγής και διανομής.

Τα ποικίλα εκπαιδευτικά κέντρα ομαδοποιήθηκαν για να ιδρύσουν ένα πανεπιστήμιο το 1997, (τώρα με περισσότερους από 9.000 φοιτητές).

Ο όμιλος MONDRAGON είναι ένα άριστο παράδειγμα οριζόντιου και δημοκρατικού επιχειρησιακού ομίλου, που νομιμοποιεί όλες τις αποφάσεις, περιλαμβάνοντας περισσότερες από 100 επιχειρήσεις και δεκάδες χιλιάδες μέλη – εργαζόμενους μέσω δημοκρατικών διαδικασιών. Παρέχει απόλυτη αυτονομία σε κάθε συνεταιρισμό, καθώς επίσης κάθε συνεταιρισμός και κάθε συνεταιριστικό μέλος έχει λόγο στις συνολικές στρατηγικές αποφάσεις του ομίλου σαν ένα σύνολο, σαν μία διαδικασία, η οποία κορυφώνεται στο Κογκρέσσο της MONDRAGON.

Η MONDRAGON επίσης παρέχει συγκεκριμένα ένα επιτυχημένο παράδειγμα για το πώς μία συνεταιριστική ομάδα δεν μπορεί μόνο να δημιουργήσει πρωτοπορία και εργασία, αλλά να μετασχηματίσει ολοκληρωτικά μια ολόκληρη Ευρωπαϊκή περιοχή. Πράγματι, η Χώρα των Βάσκων είναι 2^η σε σχέση με την Μαδρίτη, όσον αφορά το Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν ανά κάτοικο και μια από τις υψηλότερες στην Ευρώπη σύμφωνα με την Eurostat. Η Χώρα των Βάσκων οφείλει πολλά στην MODRAGON, η οποία δημιουργεί πάνω από 3% του περιφερειακού Α.Ε.Π.

CGM στην Ιταλία

Ιδρύθηκε το 1987 (πρίν την εισαγωγή του νόμου 381 το 1991 για τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς) **CGM** (Consortio Gino Mattarelli) είναι ο μεγαλύτερος Ιταλικός όμιλος κοινωνικών συνεταιρισμών, που απαρτίζεται από 969 συνεταιρισμούς και 80 συνεταιριστικές κοινοπραξίες σε όλα τα μέρη της Ιταλίας, με συνολικό εργατικό δυναμικό 45.000 εργαζομένων (μεταξύ των οποίων περίπου το 10% βρίσκονταν σε μειονεκτική θέση) και με συνολικό εισόδημα 1.1 δις € το οποίο, παρά την κρίση, αυξήθηκε κατά 15% μεταξύ του 2008 και του 2010. Από τις διαφορετικές υπηρεσίες που παρέχονται από τους συνεταιρισμούς του ομίλου ωφελούνται 700.000 οικογένειες στην Ιταλία, κυρίως στους τομείς κοινωνικής μέριμνας, περίθαλψης υγείας και εκπαίδευσης.

Η CGM παρέχει μία εθνική πλατφόρμα μεταξύ των τομέων που αναφέρθηκαν για την ανταλλαγή πληροφοριών, την μεταφορά τεχνογνωσίας και την εκπαίδευση. Τα εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν από την CGM κατά τη διάρκεια των πρόσφατων ετών είναι ένα καλό παράδειγμα στρατηγικής για ανάπτυξη και προσδοκώμενη αλλαγή (περιλαμβανομένων των κρίσεων): το 2006, η CGM επανασυστάθηκε ως ομότιμος όμιλος («gruppo paritetico»), ένα νέο νόμιμο σώμα στην Ιταλία και ίδρυσε οκτώ θυγατρικές ελεγχόμενες από τις τοπικές κοινοπραξίες που την απαρτίζουν και ειδικεύτηκε επιπροσθέτως σε διάφορους τομείς: η Accordi (για το περιβάλλον και την εργασιακή εμπειρία), η Comunità solidali (για υπηρεσίες κοινωνικής μέριμνας), η Luoghi per crescere (για την εκπαίδευση), η Mestieri (για επαγγελματικό προσανατολισμό και εκπαίδευση), η Cgm Finance (για χρηματοδότηση), η Solidarete (για διεθνοποίηση), η Ένωση Ανθρώπων για την Κοινωνική Ένταξη των Μεταναστών και η Welfare Italia (για υπηρεσίες υγείας). Ενώ το σύστημα CGM σταδιακά αναπτύχθηκε από τοπικό σε διεθνές επίπεδο, με μια δυναμική από τα κάτω προς τα πάνω, αυτό το πολύπλοκο σύστημα υπηρεσιών με θυγατρικές, έχει εκ περιτροπής αναπτυχθεί και από εθνικό σε τοπικό επίπεδο, δίνοντας την παροχή προϊόντων και υπηρεσιών στην τοπική πρωτοβουλία, η οποία υποστηρίζεται από τους συνεταιρισμούς που απαρτίζουν το CGM.

CNS (Consortio Nazionale dei Servizi) στην Ιταλία

Το Consortio Nazionale dei Servizi (CNS) δημιουργήθηκε στην Ρώμη στις 27 Σεπτεμβρίου του 1977 ως συνεταιρισμός δευτερογενούς επιπέδου, με την πρωτοβουλία 11 εργατικών

συνεταιρισμών ενεργών στο τομέα των υπηρεσιών. Ο αρχικός σκοπός της κοινοπραξίας ήταν η απόκτηση εργατικών συμβολαίων από ιδιωτικούς ή δημόσιους φορείς, έτσι ώστε να διεκπεραιωθούν από τα συνεταιριστικά μέλη. Αρχικά οι δραστηριότητες αναπτύσσονταν στους ακόλουθους τομείς: στην καθαριότητα, τα αχθοφορικά επαγγέλματα, τη συντήρηση, τις οικολογικές υπηρεσίες, την τροφοδοσία και τις κοινωνικές υπηρεσίες. Με το πέρασμα του χρόνου οι ικανότητες και οι ειδικότητες επεκτάθηκαν και αυξήθηκαν και τα συνεταιριστικά μέλη πολλαπλασιάστηκαν και διευρύνθηκαν.

Από τον αρχικό αριθμό των 11 μελών το 1977, ο αριθμός των συνεταιριστικών μελών έφτασε τα 200 μέλη το 2000 και οι ακόλουθοι τομείς δραστηριότητας προστέθηκαν στο αρχικό χαρτοφυλάκιο της κοινοπραξίας: στις υπηρεσίες υποδοχής και των πορτιέρηδων των ξενοδοχείων, του τουρισμού και των μουσείων, στη διαχείριση της ενέργειας και πάνω από όλα στη διαχείριση εγκαταστάσεων. Με άλλα λόγια η συνολική διαχείριση κάλυψε ένα ευρύ φάσμα υπηρεσιών. Σήμερα, η κοινοπραξία είναι ένας κυρίαρχος πάροχος υπηρεσιών στην Ιταλία και αριθμεί 232 συνεταιρισμούς μέλη που προσφέρουν εργασία σε 93.000 εργαζομένους.

Τα συνολικά έσοδα έχουν καταγράψει συστηματική πρόοδο, η οποία είναι κατά μέσο όρο περίπου 1,87% (+1,71% το 2010/2009 και +2,04% το 2011/2010) και έχουν φτάσει τα 600 εκατομμύρια € το 2011.

Ως αποτέλεσμα των συντονισμένων δραστηριοτήτων, η κοινοπραξία αποκτά κοινωνικά συμβόλαια, ή προνόμια, κατά κύριο λόγο εκ μέρους των εταιρειών μελών, και διαπραγματεύεται τα συμβόλαια, πριν επιβεβαιώσει ότι αυτά θα διεκπεραιωθούν μέσω της τεχνικής, οργανωτικής και διαχειριστικής δομής, μέσω του εξοπλισμού και του εργατικού δυναμικού των μελών της στους οποίους εμπιστεύεται την ανάληψη της εργασίας. Έχει γίνει μεγάλη προσπάθεια με σκοπό την παροχή υπηρεσιών προς τα μέλη της. Η κοινοπραξία οργανώνει δραστηριότητες προώθησης για να βοηθήσει τα μέλη της να αξιοποιήσουν διαθέσιμες ευκαιρίες στην αγορά και ορίζει συγκεκριμένες πρωτοποριακές δράσεις, οι οποίες περιλαμβάνουν τα επιχορηγούμενα μέλη στη διαχείριση σύνθετων συμβολαίων και στην προώθηση νέων επιχειρηματικών τομέων. Η CNS έχει επίσης ξεκινήσει ένα συνεταιριστικό σχολείο εκπαιδευτικής διαχείρισης στον τομέα των υπηρεσιών.

Εννέα περιφερειακά γραφεία είναι υπόλογα στο εκτελεστικό και διοικητικό γραφείο στη Μπολόνια. Χάρης στην εξάπλωση και παρουσία των περιφερειακών γραφείων και της ομοιογενούς παρουσίας των συνεταιριστικών μελών σε διάφορες περιφέρειες, η κοινοπραξία είναι σήμερα εδραιωμένη σε ολόκληρη την Ιταλία.

Είτε έμμεσα, μέσω των δικών της μελών, είτε απευθείας μέσω συγκεκριμένων προγραμμάτων, τα οποία αναλαμβάνουν οι δικοί της κοινωνικοί συνεταιρισμοί – μέλη, η κοινοπραξία ενεργώς προωθεί πρακτικές, που στοχεύουν στην κοινωνική ένταξη ευπαθών ατόμων σε μία καλύτερη, ολοκληρωμένη ενσωμάτωση του ατόμου στο κοινωνικό και οικονομικό πλαίσιο στο οποίο ζει. Ως προς την τεχνογνωσία και τις εμπορικές σχέσεις θα πρέπει να σημειωθεί ότι πολλοί από τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς, που είναι μέλη της CNS, έχουν καταστεί ικανοί να λειτουργήσουν με επιτυχία στην αγορά και να ανταποκριθούν στις συνεχώς αυξανόμενες πολύπλοκες προϋποθέσεις που η αγορά επιβάλλει. Όντως, το 19% των συνολικών εσόδων των κοινωνικών συνεταιρισμών που είναι μέλη της CNS, παράγεται μέσω συμβολαίων τα οποία έχουν κατακυρωθεί στην κοινοπραξία.

Δεν υπάρχει αμφιβολία, ότι η ανάπτυξη της κοινοπραξίας οφείλεται στη θέση της μέσα στο ευρύτερο συνεταιριστικό κίνημα. Η CNS είναι ένα μέλος εθνικών, περιφερειακών και επαρχιακών οργάνων της Ιταλικής συνεταιριστικής συνομοσπονδίας Legacoop και συντονίζεται

με τέτοιο τρόπο από κάθε άποψη αποτελώντας δομή και τμήμα του συνεταιριστικού κινήματος στην υπηρεσία των συνεταιρισμών. Με αυτόν τον τρόπο, η CNS υπάρχει ως όργανο ανάπτυξης και εδραίωσης συνεταιριστικών επιχειρήσεων μελών και είναι ένα σύστημα που επιτρέπει τη μεταφορά ειδικοτήτων και επαγγελματισμού με σκοπό να διατηρήσει τα υψηλά πρότυπα λειτουργίας και να προωθήσει την ανάπτυξη της επιχείρησης γενικότερα και σε γεωγραφικές μη ιδιαίτερα αναπτυγμένες περιοχές.

Red Grafica Cooperativa (Συνεταιριστικό Δίκτυο Γραφικών) στην Αργεντινή

Μία καινοτόμα στρατηγική που αναπτύχθηκε για να διευθύνει αυτές τις προκλήσεις είναι ο σχηματισμός τον Σεπτέμβριο του 2007 ενός δευτερογενούς επιπέδου συνεταιρισμού, του La Red Grafica Cooperativa ή Cooperative Graphics Network (CGN) από επτά Αργεντινικούς συνεταιρισμούς ενεργούς στον τομέα των γραφικών. Σήμερα η Red Grafica ανασυντάσσει δεκαοκτώ συνεταιρισμούς, όπου 11 από αυτούς είναι αποτέλεσμα εξαγορών που έκαναν οι εργαζόμενοι.

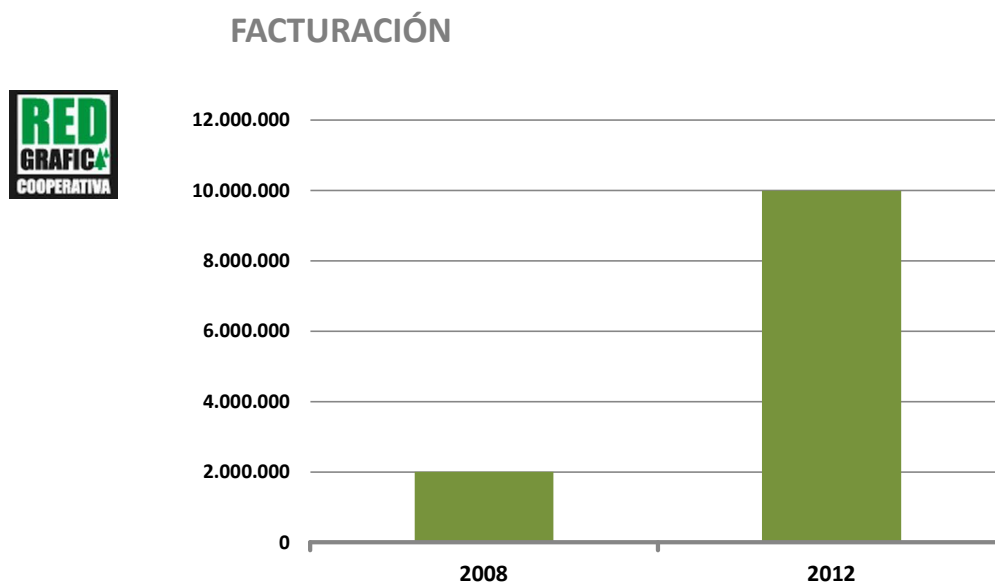
Η Red Grafica προωθεί την ανταγωνιστικότητα και την οικονομική και κοινωνική βιωσιμότητα των συνεταιριστικών μελών. Για το σκοπό αυτό, ενθαρρύνει την ενσωμάτωση της παραγωγής, την εφαρμογή των επιχειρηματικών εργαλείων διαχείρισης, την εκπαίδευση, την καινοτομία, τη δημιουργικότητα και την τακτική άσκηση αλληλοϋποστήριξης, δημοκρατίας και υπευθυνότητας.

Οι βασικοί αντικειμενικοί σκοποί της Red Grafica είναι η εφαρμογή κοινών στρατηγικών, σχετιζομένων με την αγορά, την αποθήκευση, την παραγωγή, την ποιότητα, την έρευνα και ανάπτυξη, καθώς και σχετιζομένων με τους ανθρώπινους πόρους, όπως η εκπαίδευση και η ανάπτυξη, το στρατηγικό και διαχειριστικό σχεδιασμό, την επιχορήγηση, την πώληση και προώθηση προϊόντων, τον τύπο, τη ραδιοφωνία, την τηλεόραση και την διαφήμιση.

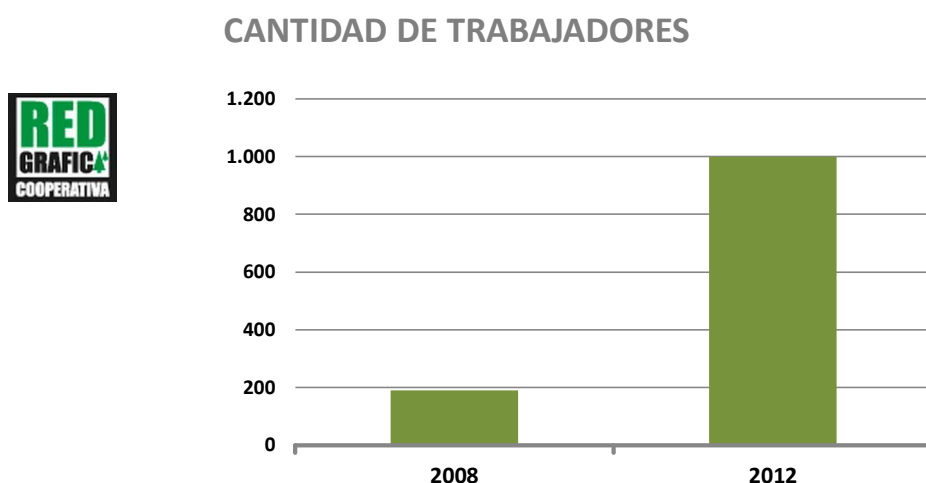
Επιπλέον, η Red Grafica βοηθά στην εξαγορά επιχειρήσεων γραφιστικών με τη μορφή του εργατικού συνεταιρισμού.

Τα παρακάτω γραφήματα δείχνουν την ανάπτυξη της Red Grafica κατά τη διάρκεια των τελευταίων ετών σε σχέση με τα έσοδα και τις θέσεις εργασίας.

1. Διάγραμμα 2 Red Grafica – Πωλήσεις - Έσοδα σε Πέσο Αργεντινής (ars)

2. Διάγραμμα 3 Red Grafica – Αριθμός εργατών

CoopZone Developers' Network Co-operative (Καναδάς)

Το CoopZone Developers' Network Co-operative είναι ένα δίκτυο ανθρώπων και οργανισμών, το οποίο βοηθά να ξεκινήσουν και να αναπτυχθούν συνεταιρισμοί και να ενθαρρυνθεί το ενδιαφέρον για τη μάθηση περισσότερων πραγμάτων σχετικών με τους συνεταιρισμούς. Στοχεύει να ενδυναμώσει την ποιότητα ζωής στον Καναδά, προωθώντας και υποστηρίζοντας την επέκταση και ανάπτυξη συνεταιρισμών, μέσω της κινητοποίησης συνεταιριστικών παραγόντων ανάπτυξης αφοσιωμένων στο όραμα και τους κοινωνικούς στόχους του συνεταιριστικού κινήματος.

Λειτουργίες Κλειδιά του CoopZone Developers' Network είναι :

- Να αναγνωρίσει και να αναπτύξει μία αυτό-υποστηριζόμενη ομάδα συνεταιριστικών παραγόντων ανάπτυξης που είναι αφοσιωμένη στο όραμα και τους κοινωνικούς στόχους του συνεταιριστικού κινήματος.
- Να αυξήσει την αλληλεπίδραση μεταξύ συμβούλων, παραγόντων ανάπτυξης και άλλων επαγγελματιών που εργάζονται με τους υπάρχοντες ή καινούργιους συνεταιρισμούς.
- Να τονώσει την ανάπτυξη και την ανταλλαγή συνεταιριστικών αποθεματικών υλικών.
- Να παρέχει ευκαιρίες για τη συνεχιζόμενη αναβάθμιση ικανοτήτων και εκπαίδευσης.
- Να παρέχει στα μέλη της CZDN πρόσβαση σε συνεταιριστικές ευκαιρίες ανάπτυξης, όπου αυτές είναι εφαρμόσιμες.
- Να τονώσει την ανάπτυξη νέων συνεταιρισμών, δημιουργώντας σύνδεσμο μεταξύ ομάδων με προσόντα και ομάδων εχόντων συνεταιριστικές αναπτυξιακές ευκαιρίες.
- Να ενθαρρύνει νέους και υπάρχοντες συνεταιρισμούς να ενωθούν με τους κατάλληλους συνεταιριστικούς τομεακούς οργανισμούς.

Η ιδιότητα μέλους CoopZone περιλαμβάνει: ανεξάρτητους παράγοντες ανάπτυξης (συμβούλους) και προσωπικό συνεταιριστικών ομοσπονδιών και οργανισμών (επαρχιακών και εθνικών). Η ιδιότητα μέλους της έχει επεκταθεί πρόσφατα, έτσι ώστε να περιλαμβάνει ένα δίκτυο συνεταιριστικών δικηγόρων. Το δίκτυο φέρνει σε πέρας τις δραστηριότητες που καταγράφηκαν παραπάνω με προϋπολογισμό περίπου 16.000\$ το χρόνο, ένα υπερβολικά

μέτριο προϋπολογισμό, ο οποίος κυρίως επιτρέπει να δικτυώσει τα μέλη του και παρέχει ένα επικοινωνιακό μέσο (listsery) για την ανταλλαγή των ιδεών. Το δίκτυο επίσης έχει αναπτύξει τέσσερα μαθήματα συνεταιριστικής αναπτυξιακής εκπαίδευσης που παρέχουν εισαγωγική, έως και προχωρημένη εκπαίδευση, για οργανωτές συνεταιριστικής ανάπτυξης. Αυτά τα εκπαιδευτικά προγράμματα είναι αυτό-υποστηρικτικά μέσω διδασκτρών και τα έσοδα από αυτά δεν περιλαμβάνονται στον προαναφερθέντα προϋπολογισμό.

Η ανάπτυξη της CoopZone και της προηγούμενης Worker Coop Developers' Network, η οποία δημιουργήθηκε από την CWCF το 2000, είναι μία αντίδραση στο γεγονός ότι σε όλες τις περιοχές εκτός του Κεμπέκ, υπάρχουν πολύ λίγα οικονομικά αποθέματα που αφιερώνονται στη συνεταιριστική ανάπτυξη και με αυτό τον τρόπο κυριολεκτικά δεν υπάρχει η ικανότητα να έχουν ταγμένο στην υπηρεσία προσωπικό πλήρους απασχόλησης, το οποίο να υποστηρίζει τη συνεταιριστική ανάπτυξη. Δεδομένης της γεωγραφίας του Καναδά (με περισσότερο από τον πληθυσμό του εξαπλωμένο νότια σε έκταση 7000 χιλιομέτρων, για να μην αναφέρουμε την τεράστια βόρεια περιοχή), είναι υπερβολικά ακριβό να έχεις συνεταιριστικές αναπτυξιακές αποθεματικές ομάδες διασκορπισμένες σε όλη τη χώρα. Αυτό επίσης σημαίνει, ότι το επιτελείο παραγόντων συνεταιριστικής ανάπτυξης είναι εξαπλωμένο πολύ αραιά σε όλη τη χώρα. Έτσι η CoopZone κάνει μία προσπάθεια να φέρει κοντά αυτήν τη γεωγραφικά διασκορπισμένη ομάδα και να βοηθήσει στο ξεκίνημα ομάδων που θέλουν να δημιουργήσουν ένα συνεταιρισμό στην κοινότητα τους και να βρουν έναν παράγοντα ανάπτυξης που είναι πράγματι κάτοχος γνώσης για θέματα που αφορούν τους συνεταιρισμούς.

2.9. ΕΡΓΑΤΙΚΟΙ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΣΕ ΑΓΡΟΤΙΚΕΣ ΠΕΡΙΟΧΕΣ

Ο σύνδεσμος μεταξύ συνεταιρισμών και αγροτικών συνεταιρισμών αντιπροσωπεύει μία κεντρική αναπτυξιακή κινητήρια δύναμη. Συγκεκριμένα οι εργατικοί και κοινωνικοί συνεταιρισμοί συνεισφέρουν στη σταθερή δημιουργία θέσεων εργασίας, κοινωνικής και εργασιακής ένταξης ατόμων από ευπαθείς ομάδες και μιας βιώσιμης χρήσης και αξιοποίησης των τοπικών πηγών. Χάρη στη δυνατή κοινοτική αναγνώριση, αυτοί οι συνεταιρισμοί ουσιαστικά συνεισφέρουν στην κοινωνική συνοχή και στην τοπική δημοκρατία ακόμα και στην επαρχία.

Ειδικά ένας αριθμός συγκεκριμένων εμπειριών αποδεικνύει, ότι οι συνεταιρισμοί, ενεργοί στους χώρους βιομηχανίας και προσφοράς υπηρεσιών, μπορούν να παίξουν ένα κεντρικό ρόλο όσον αφορά τη δύναμη των αγροτικών κοινοτήτων, προλαμβάνοντας φαινόμενα, όπως είναι η πληθυσμιακή μείωση, η κατάρρευση της τοπικής αγοράς και η γενική εγκατάλειψη.

Ανδαλουσία

Στην Ανδαλουσία υπάρχουν 4.023 συνεταιρισμοί, από τους οποίους το 79,4% είναι εργατικοί συνεταιρισμοί, οι οποίοι προσφέρουν εργασία σε περισσότερους από 40.000 ανθρώπους. Κατά τη διάρκεια του πρώτου εξαμήνου του 2013 η δημιουργία νέων συνεταιρισμών αυξήθηκε κατά 36,36% συγκρινόμενο με την αντίστοιχη περίοδο του 2012.

Το 80% των Ανδαλουσιανών Δήμων έχει τουλάχιστον έναν συνεταιρισμό, ο οποίος παίζει σημαντικό ρόλο ως παράγοντας τοπικής ανάπτυξης. Το συνεταιριστικό μοντέλο της τοπικής ανάπτυξης υποστηρίζει την επιχειρηματικότητα και τη δημιουργία σταθερών και νόμιμων θέσεων εργασίας.

Η FAECTA, η Ανδαλουσιανή ομοσπονδία εργατικών συνεταιρισμών, αναπτύσσει μία στρατηγική για να ενθαρρύνει την τοποθέτηση επιχειρήσεων και θέσεων εργασίας σε αγροτικές

ζώνες. Η πρόταση της FAECTA περνά μέσω της δημιουργίας νέων συνεταιρισμών, ειδικά συνεταιρισμών δημιουργημένων από νέους ανθρώπους.

Η στρατηγική της FAECTA είναι βασισμένη στους παρακάτω στυλοβάτες:

- να υποστηρίξει μια δυνατότερη σύνδεση μεταξύ εργατικών συνεταιρισμών και άλλων φορέων και παραγόντων της Κοινωνικής Οικονομίας.
- να βελτιώσει τη δύναμη της εκπαίδευσης και των ανθρώπων.
- να αναπτύξει τοπικούς εργατικούς συνεταιρισμούς.
- να αυξήσει εργασιακές ευκαιρίες για νέους και γυναίκες.
- να υποστηρίξει την εργασιακή ενσωμάτωση ατόμων σε μειονεκτική θέση (μακροχρόνια ανέργων, ηλικιωμένων κλπ).
- να προσφέρει καλής ποιότητας υπηρεσίες σε συνεργασία με τους Δήμους.

Ο επόμενος πίνακας αντικατοπτρίζει μια ιδιαίτερα επίπεδη διανομή μεταξύ περισσότερων αστικών περιφερειών όπως η Σεβίλλη και η Μάλαγα με περισσότερο αγροτικές περιφέρειες.

Πίνακας: Ανδαλουσιανοί Εργατικοί Συνεταιρισμοί ανά περιφέρεια

Αλμερία	6,2%
Καντίζ	9.8%
Κόρδοβα	11,8%
Γρανάδα	12,2%
Ουέλβα	7,6%
Χαέν	12,2%
Μάλαγα	12,5%
Σεβίλλη	27,8%

Ardelaine (Γαλλία)⁵¹

Με έδρα το St. Pierreville στη Γαλλική Περιοχή της Rhône Alpes, οι εργατικοί συνεταιρισμοί της Ardelaine ιδρύθηκαν το 1982 για την επεξεργασία τοπικής παραγωγής μαλλιού και την κατασκευή κλινοσκεπασμάτων και ρούχων. Ο στόχος ήταν να αναζωογονηθεί και να προωθηθεί η χρήση της τοπικής παραγωγής μαλλιού (βρίσκεται στη βασική περιοχή του τμήματος εκτροφής προβάτων) και να αναδομήσει τον τομέα με σκοπό την ίδρυση βιομηχανίας, βασιζόμενης σε μια οικολογική και νομίμου εμπορίου προσέγγιση. Αυτό είναι ένα παραστατικό παράδειγμα για το πως οι συνεταιρισμοί μπορούν να επηρεάσουν την τοπική ανάπτυξη, προωθώντας τους τοπικούς πόρους μιας παραμελημένης περιοχής.

Το μαλλί παράγεται από 250 φάρμες προβάτων που αντιπροσωπεύουν περίπου 45.000 πρόβατα και επεξεργάζεται μέσω παλαιών – σπάνια σύγχρονων στις μέρες μας – μηχανών, που αποκτήθηκαν, όταν τα παλιά βαμβαουργεία έκλεισαν και χρησιμοποιήθηκαν έτσι για την παραγωγή μικρών ποσοτήτων. Κάθε στάδιο της παραγωγής διεκπεραιώνεται στο σπίτι, χρησιμοποιώντας παραδοσιακές διαδικασίες: το κούρεμα προβάτων, το πλύσιμο του μαλλιού, τον φυγοκεντρητή, το στέγνωμα, την επεξεργασία του μαλλιού, το κλώσιμο κλπ. Τα

⁵¹ Περισσότερο λεπτομερείς πληροφορίες για τον συνεταιρισμό μπορούν να βρεθούν στο «Συνεταιρισμοί, Περιχές και Θέσεις Εργασίας: είκοσι εμπειρίες συνεταιρισμών ενεργών στους τομείς βιομηχανίας και υπηρεσιών σε όλη την Ευρώπη», CECOP Εκδόσεις, 2011

προϊόντα πωλούνται στο κατάστημα το οποίο βρίσκεται στην περιοχή της παραγωγής, καθώς και στο Διαδίκτυο, σε οικολογικά παζάρια και εκθέσεις.

Μέσω της στρατηγικής της Ardelaine, που βασίζεται στην τοπική εξάρτηση, στην επέκταση και στη δημιουργία θέσεων εργασίας με περιφερειακούς πόρους, ο συνεταιρισμός Ardelaine κατά τη διάρκεια των τελευταίων 25 ετών έχει δημιουργήσει και διατηρήσει κατά μέσο όρο περισσότερες από μια θέσεις εργασίας ολικής απασχόλησης ανά έτος και προσφέρει εργασία σήμερα σε 44 ανθρώπους. Σύμφωνα με τη στρατηγική της αποζημίωσης για τη γεωγραφική απομόνωση της περιοχής και βελτιώνοντας την ελκυστικότητά της, ο συνεταιρισμός Ardelaine έχει επίσης αναπτύξει μερικές πολιτιστικές και τουριστικές δραστηριότητες.

Μέχρι τώρα, ο συνεταιρισμός έχει αναπτύξει διαφορετικούς τύπους δραστηριοτήτων:

- Upstream (κούρεμα, συλλογή, λανάρισμα μαλλιών, επεξεργασία μαλλιού).
- Επεξεργασία (εργαστήριο στρωμάτων, εργαστήριο κλινοσκεπασμάτων, πλέξιμο και εργαστήριο ενδυμάτων).
- Απευθείας προώθηση προϊόντων στην αγορά (καταστήματα πωλήσεων που βρίσκονται στην περιοχή, παζάρια εμπορικά και εκθέσεις βιολογικών προϊόντων, ταχυδρομικές παραγγελίες καθώς και πωλήσεις μέσω διαδικτύου).
- Τουρισμός και πολιτισμός (ένα δρομολόγιο που περιλαμβάνει επίσκεψη στο μουσείο στο οποίο ο επισκέπτης μπορεί να δει την ιστορία των μεθόδων που ακολουθήθηκαν για να γίνει η επεξεργασία του μαλλιού).

Επιπρόσθετα, η συμπληρωματική εργασία της Ardelaine, μαζί με άλλες οικονομικές δραστηριότητες, θα έπρεπε να τονιστεί ότι: έχει μια μακράς διάρκειας σχέση με 250 εκτροφείς προβάτων, των οποίων τα πρόβατα κουρεύονται και συλλέγεται το μαλλί τους. Σε πολλές περιπτώσεις, ο συνεταιρισμός έχει εργαστεί με τους ίδιους εκτροφείς για περισσότερα από 25 έτη ή έχει εδραιώσει μια εργασιακή σχέση με νέους εκτροφείς, οι οποίοι έχουν αναλάβει τις φάρμες προβάτων στην περιοχή. Επιπλέον, ο συνεταιρισμός αναζητά την ανάπτυξη διάλογου με όλους τους παράγοντες αυτού του τομέα: Upstream (με 230 εκτροφείς), στο ενδοτομεακό επίπεδο (ποικίλοι τομείς καλύπτονται από την Andrelaine) και Downstream (οι πελάτες). Με σκοπό ο συνεταιρισμός να πετύχει αυτό τον στόχο, προσφάτως συντονίζει ένα δίκτυο 2.000 πελατών, οι οποίοι έχουν εκφράσει την αλληλεγγύη τους στις αξίες που υπερασπίζεται ο συνεταιρισμός (πέρα από την απλή κατανάλωση των προϊόντων τους).

Η Ardelaine έχει αποφασίσει συνειδητά να αντισταθεί στη γενική τάση προς μια αποκεντρωμένη οικονομία, η οποία εργαλειοποιείται από τις οικονομικές αγορές και αυτοματοποιεί τους οργανισμούς. Τα μέλη του συνεταιρισμού θεωρούν, ότι η πραγματική επιχείρηση του συνεταιρισμού δεν είναι ούτε το μαλλί ούτε ο τουρισμός, παρά η ανάπτυξη της περιοχής στην οποία αυτός είναι μέρος της. Αυτός θα συνεχίσει να αναπτύσσεται μέσω μιας επέκτασης των δραστηριοτήτων του υπό τον όρο ότι αυτό ωφελεί την περιοχή γενικότερα.

Προσφάτως (το 2010), η Ardelaine δημιούργησε ένα εστιατόριο με την μορφή θυγατρικού συνεταιρισμού (βλέπε τμήμα 2.12 παρακάτω) για την προώθηση τοπικών προϊόντων τροφίμων και την εκπαίδευση ανθρώπων σχετικά με αυτά, έχει εντατικοποιήσει τις προσπάθειές της να αναπτύξει εκπαιδευτικά εργαλεία για την βιώσιμη ανάπτυξη της κοινωνικής οικονομίας και της τοπικής ανάπτυξης.

Ο συνεταιρισμός φιλοξενεί και διοργανώνει επισκέψεις σχολείων (όλων των ηλικιών μέχρι φοιτητών πανεπιστημίου) και εργάζεται σε συνεργασία με την Rhône Alpes Region (η οποία έχει ταυτοποιηθεί ως μία από τους «θησαυρούς της βιώσιμης ανάπτυξης στην Rhône Alpes» περιοχή) και με το Περιφερειακό Φυσικό Πάρκο Monts d' Ardèche.

2.10. ΠΟΛΥΜΕΡΕΙΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Η τοπική και περιφερειακή ανάπτυξη προϋποθέτει, πρώτα και κύρια, την ενεργή εμπλοκή διαφόρων κατηγοριών μεριδιούχων στη συγκεκριμένη περιοχή. Τα μέλη του συνεταιρισμού δεν είναι παθητικά αντικείμενα βοήθειας, αλλά ιδιοκτήτες – μέτοχοι που από κοινού ελέγχουν τους οικονομικούς οργανισμούς, μέσω των οποίων ικανοποιούνται οι ανάγκες και οι προσδοκίες τους. Αυτό το χαρακτηριστικό επομένως δημιουργεί ένα βασικό σύνδεσμο με την περιοχή. Στην περίπτωση των μελών – εργαζομένων, οι οποίοι απαρτίζουν τους εργατικούς και κοινωνικούς συνεταιρισμούς, δημιουργείται ένας βασικός σύνδεσμος που είναι ιδιαίτερα δυνατός καθώς τον βιώνουν καθ' όλη διάρκεια της ζωής τους ως εργαζόμενοι.

Οι συνεταιρισμοί πολλών μετόχων δημιουργούνται, όταν διαφορετικές ομάδες μετόχων έχουν κοινό συμφέρον την επιτυχία της επιχείρησης. Οι διάφορες ομάδες ή ομάδες μελών προσδιορίζονται στους κανονισμούς του συνεταιρισμού και μπορούν να περιλάβουν άτομα από διαφορετικές ομάδες, όπως καταναλωτές, παραγωγούς, ή εργάτες. Μπορούν επίσης να συμπεριλάβουν ενσωματωμένους οργανισμούς, όπως μη κερδοσκοπικούς, συνεταιρισμούς, επιχειρήσεις ή δήμους.

Οι συνεταιρισμοί αυτοί συχνά χρησιμοποιούνται σαν εργαλείο για την κοινοτική και κοινωνική ανάπτυξη – βασιζόμενη στη συνεισφορά πολυποικίλων ομάδων όπως εργαζόμενοι, πελάτες, κοινοτικοί οργανισμοί, κοινότητες, κυβερνητικοί οργανισμοί ή επενδυτές.

Συνεταιρισμοί αλληλεγγύης στο Κεμπέκ

Στον Καναδά, το μοντέλο συνεταιρισμών πολλών μετόχων πρωτοχρησιμοποιήθηκε στο Κεμπέκ, όπου είναι γνωστό ως «συνεταιρισμός αλληλεγγύης». Αυτό το είδος συνεταιρισμού, το οποίο καθιερώθηκε από το «Συνεταιριστικό Άρθρο» του 1997, ξεκίνησε βασικά για την κοινωνική μέριμνα και την κατ' οίκον φροντίδα, αλλά πρόσφατα, έχει χρησιμοποιηθεί σε σχέση με τα τοπικά προϊόντα, τα βιοκαύσιμα και την κοινοτική οικονομική ανάπτυξη⁵².

Στους συνεταιρισμούς αλληλεγγύης, μπορούν να υπάρξουν 3 διαφορετικές κατηγορίες μελών: 1) χρήστες προσφερόμενων υπηρεσιών από τον συνεταιρισμό, 2) εργαζόμενοι, 3) οποιοδήποτε άλλο άτομο ή εταιρεία έχει οικονομικό ή κοινωνικό συμφέρον στην επίτευξη των αντικειμενικών στόχων του συνεταιρισμού μπορεί να είναι μέλος του συνεταιρισμού ως «υποστηρικτικό μέλος».

Ο αντίκτυπος του μοντέλου αυτού στο Κεμπέκ υπήρξε πολύ μεγάλος: στην δεκαετή περίοδο από το 1997 έως το 2007, 479 συνεταιρισμοί αλληλεγγύης δημιουργήθηκαν⁵³. Ο συνεταιρισμός αλληλεγγύης αναπτύχθηκε έτσι ώστε να προσελκύσει νέους βασικούς παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών.

Το «La Mauve» είναι ένας συνεταιρισμός αλληλεγγύης στην περιοχή Bellechasse του Κεμπέκ που εστιάζει στη βιώσιμη ανάπτυξη, κάνοντας χρήση καινοτόμων αγροτικών και γεωργο-δασσοκομικών πρακτικών. Με σκοπό την προώθηση της κοινωνικής και οικονομικής

⁵² Βλέπε την ιστοσελίδα CCA (Canadian Co-operative Association): <http://www.coopcanada/en/orphan/Multi-Stakeholder-Coops>

⁵³ Jean-Piere Girard, "Solidarity Co-operatives (Quebec, Canada): Πως οι Κοινωνικές Επιχειρήσεις μπορούν να συνδυάσουν Κοινωνικούς Οικονομικούς Στόχους, University of Sherbrooke, Καναδάς (2009)

αλληλεγγύης ανάμεσα στις γενιές, ο συνεταιρισμός επίσης υποστηρίζει τους τοπικούς παραγωγούς και το νόμιμο εμπόριο μέσω καταστημάτων τροφίμων και τους διανομείς θερινών προϊόντων. Αυτές οι δραστηριότητες καθιστούν τον συνεταιρισμό ικανό να ενδυναμώσει τους δεσμούς μεταξύ καταναλωτών και μικρών παραγωγών⁵⁴.

SCIC στη Γαλλία

Οι Collective Interest Cooperative Societes (SCIC)⁵⁵ ιδρύθηκαν από σχετικό Γαλλικό νόμο το 2002. Σύμφωνα με αυτό τον νόμο, τουλάχιστον τρεις κατηγορίες πρέπει να αντιπροσωπεύονται και οι πρώτες δύο είναι υποχρεωτικές: 1) εργαζόμενοι-μέλη, 2) χρήστες, 3) οποιοδήποτε φυσικό ή νομικό πρόσωπο το οποίο δεν υπόκειται στις πρώτες δύο κατηγορίες (πχ. σύλλογοι, εθελοντές, δημόσιες αρχές κλπ).

Η SCIC παράγει όλους τους τύπους αγαθών και υπηρεσιών, οι οποίοι ανταποκρίνονται στις συλλογικές ανάγκες μιας περιοχής με την καλύτερη δυνατή κινητοποίηση των οικονομικών και κοινωνικών της πόρων, ενώνοντας εργαζόμενους, χρήστες, εθελοντές και τοπικές αρχές για να εφαρμόσουν τοπικά αναπτυξιακά προγράμματα. Η κοινωνική χρησιμότητα της SCIC εγγυάται την οργάνωση μίας πρακτικής διαλόγου, δημοκρατικής αντιπαράθεσης και ενδυνάμωσης της εθνικότητας μεταξύ οποιωνδήποτε δρώντων προσώπων.

Το SCIC τηρεί τους συνεταιριστικούς κανόνες: η διοίκηση βασίζεται στην αρχή «ενός προσώπου = μίας ψήφου», περιλαμβάνοντας όλα τα κατά τη λειτουργία της επιχείρησης μέλη, καθώς επίσης και τη διαχείρισή της, διατηρώντας όλα τα αποτελέσματα της εταιρείας σε αδιαίρετα κεφάλαια για να εγγυηθεί την αυτονομία της και τον πολυετή της χαρακτήρα. Όπως οποιαδήποτε άλλη επιχείρηση υπόκειται στις απαιτήσεις καλής διαχείρισης και καινοτομίας, επιπρόσθετα, ευνοεί τοπική βιώσιμη ανάπτυξη της περιφέρειας στην οποία ανήκει. Το 2012, περίπου 200 SCIC καταγράφηκαν στην Γαλλία (με ρυθμό 2 συνεταιρισμοί ανά μήνα κατά τη διάρκεια των τελευταίων 2 ετών), το 59% από αυτούς ιδρύθηκαν εκ του μηδενός, το 31% μετασχηματίστηκαν από συνδέσμους και το 10% ήταν το αποτέλεσμα μετατροπής από έναν άλλο τύπο επιχείρησης.

Για παράδειγμα, το SCIC Cinqmas Bocage έχει μία κοινωνική-εκπαιδευτική αποστολή: είναι υπεύθυνο για τον προγραμματισμό και τη διαχείριση 7 κινηματογράφων σε διάφορα Γαλλικά τμήματα του Poitou-Charentes στις περιφέρειες Loire. Επιτρέπει στον τοπικό πληθυσμό της επαρχίας να έχει πρόσβαση σε κινηματογράφους σε λογικές τιμές. Οι τοπικές κοινότητες είναι μέλη αυτού του συνεταιρισμού.

2.11. ΜΕΙΚΤΟΙ ΚΑΙ ΜΕΤΑΒΑΤΙΚΟΥ ΤΥΠΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ

Ένας αριθμός νομοθετημάτων και συνθηκών καθιστά δυνατή τη δημιουργία ενός μεικτού τύπου εργατικών συνεταιρισμών, με την προοδευτική μετάβαση τους σε εξ ολοκλήρου εργατικούς συνεταιρισμούς.

Υπάρχουν συγκεκριμένοι μηχανισμοί με τους οποίους ένας εργοδότης μπορεί να περάσει την επιχείρησή του στο προσωπικό της σε διάρκεια μερικών ετών. Το σχέδιο νόμου της Γαλλικής Κοινωνικής και Αλληλοϋποστηρικτικής Οικονομίας στοχεύει να βελτιώσει αυτόν τον μηχανισμό και να παρέχει στους εργαζομένους τον έλεγχο της πλειοψηφίας στις επιχειρήσεις τους, λίγα χρόνια πριν αυτοί αποκτήσουν πλήρη ιδιοκτησία. Αυτό μπορεί να είναι ιδιαίτερα χρήσιμο σε μεγαλύτερους τύπους επιχειρησιακών μεταβιβάσεων στους εργαζο-

⁵⁴ http://crides.org/images/stories/cahiers_crises_10_02.pdf

⁵⁵ <http://www.les-scic.coop/sites/fr/les-scic/definition.html>

μένους, στις οποίες οι τελευταίοι δεν μπορούν να κάνουν ακριβές επενδύσεις μονομιάς, ακόμη και με τη βοήθεια τραπεζικών δανείων και την παρέμβαση συνεταιριστικών μη τραπεζικών οικονομικών ινστιτούτων.

Ο μηχανισμός, που αναζητείται από αυτό το Γαλλικό σχέδιο νόμου, εμπνέεται από μία ήδη υπάρχουσα τυπολογία στο Κεμπέκ, τον συνεταιρισμό πολλών μετόχων, αυτός είναι ένας συνεταιρισμός μεταξύ εργατών μιας συμβατικής εταιρείας. Οι εργάτες συνεισφέρουν συνεταιριστικά μερίδια προς τον συνεταιρισμό, ενώ ο τελευταίος επενδύει (συμβατικά) μερίδια στη συμβατική εταιρεία. Αυτό μπορεί να επιτρέψει στους εργαζόμενους να έχουν μια μειονότητα που να μπορεί να δεσμεύει και να αποκτά έσω επιχειρησιακή πληροφόρηση παριστάμενοι στο συμβούλιο, πράγμα το οποίο μπορεί να θέσει τη βάση για μία μετάβαση προς την εργατική εξαγορά.

Η Ισπανική συνεταιριστική νομοθεσία προβλέπει τον τύπο «μεικτών συνεταιρισμών», στους οποίους οι συμβατικοί επενδυτές ή ένας άλλος συνεταιρισμός μπορούν να αποκτήσουν έως το 49% του μετοχικού κεφαλαίου.

Στην Γαλλία μπορούμε να βρούμε δύο νέες κατηγοριοποιήσεις του ετεροχρονισμένου μετασχηματισμού σε συνεταιρισμό:

A) Εξαγορά από ένα εργατικό συνεταιρισμό και διατήρηση με την μορφή θυγατρικής προτού να γίνει η πιθανή μετατροπή. Αυτό σημαίνει την εξαγορά της επιχείρησης από έναν υπάρχοντα συνεταιρισμό, το οποίο δεν οδηγεί απαραίτητα στην άμεση μετατροπή της σε συνεταιρισμό αλλά μεταφέρει χρονικά την διαδικασία αυτήν αργότερα.

B) Δημιουργία ελέγχουσας εταιρείας εξαγοράς. Η εταιρεία η οποία έχει εξαγοραστεί είναι μία εξ ολοκλήρου διοικούμενη θυγατρική μιας ελέγχουσας εταιρείας η οποία στην πλειοψηφία της διοικείται από τον συνεταιρισμό. Το πρώτο στάδιο προς μία έξοδο της μορφής συνεταιρισμού εξαρτάται από την αποπληρωμή του χρέους της ελέγχουσας εταιρείας προς τους τραπεζικούς εταίρους μέσω πληρωμών μεριδίων, ενώ ταυτόχρονα αναζητά ένα οικονομικό κόστος που είναι χαμηλό όσο είναι δυνατόν.

Ένα αρχείο εξόδου συμφωνίας των μεριδιούχων διατηρείται μετά από την αποζημίωση του αποκτηθέντος χρέους, όταν οι χρηματοοικονομικοί σύμβουλοι εισέρχονται στην ελέγχουσα εταιρεία εξαγοράς μαζί με τον συνεταιρισμό. Είναι υποχρεωτικό για τις μετοχές, οι οποίες κατέχονται από τους οικονομικούς επενδυτές, να πουληθούν στον συνεταιρισμό. Ο συνεταιρισμός κατόπιν ορίζει το 100% της ελέγχουσας εταιρείας. Η εταιρεία, ο έλεγχος της οποίας έχει δοθεί, καθίσταται μία θυγατρική του εργατικού συνεταιρισμού, ο οποίος μπορεί να προχωρήσει, όπως επιθυμεί. Ο συνεταιρισμός μπορεί, είτε να προχωρήσει σε μία συγχώνευση της ίδιας της εταιρείας, είτε να διατηρήσει μια εξ ολοκλήρου διοικούμενη θυγατρική, σύμφωνα με τις συνθήκες που αναφέρθηκαν προηγουμένως. Με άλλα λόγια, για τα 10 κατοπινά χρόνια, θα πρέπει σταδιακά να πουλήσει τις μετοχές στους εργαζόμενους, οι οποίοι τελικά μπορούν να έχουν μόνο το 34% της θυγατρικής εταιρείας⁵⁶.

2.12. ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΚΑΙ ΑΝΑΔΥΟΜΕΝΟΙ ΤΟΜΕΙΣ: ΤΟΥΡΙΣΜΟΣ

Ο τουρισμός είναι ένας τομέας κλειδί για την ευρωπαϊκή οικονομία, ο οποίος δίνει πάνω από 10% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος της Ευρωπαϊκής Ένωσης (άμεσα ή έμμεσα) και προσφέρει εργασία σε 9,7 εκατομμύρια πολίτες σε 1,8 εκατομμύρια επιχειρήσεις. Είναι

⁵⁶ Soulage F. France: μία επίπονη προσπάθεια στην Εταιρική Μεταφορά, στο Zevi at Al: Πέρα από την Κρίση: Συνεταιρισμοί, Εργασία Οικονομία, Βρυξέλες: Εκδόσεις CECOP, 2011

όντως μία από τις οικονομικές δραστηριότητες με τις πιο σημαντικές πιθανότητες να παράγουν μελλοντική ανάπτυξη και εργασία στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

Καθώς τέθηκε υπό συζήτηση στην «Ημερήσια Διάταξη για έναν βιώσιμο και έναν ανταγωνιστικό ευρωπαϊκό τουρισμό» και εγκρίθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή τον Οκτώβριο του 2007, μία από τις σημαντικές σύγχρονες προκλήσεις ήταν και είναι να βρεθεί «η σωστή ισορροπία μεταξύ μιας αυτόνομης ανάπτυξης των τουριστικών προορισμών και η προστασία του περιβάλλοντός τους από τη μία μεριά και η ανάπτυξη μιας ανταγωνιστικής οικονομικής δραστηριότητας από την άλλη». Επιπλέον, ο «τουρισμός είναι ιδιαίτερα σημαντικός, όσον αφορά την προσφορά εργασιακών ευκαιριών στους νέους, οι οποίοι αντιπροσωπεύουν κατά δύο φορές περισσότερο το εργατικό δυναμικό στον τομέα του τουρισμού από ότι στους υπόλοιπους τομείς της οικονομίας».

Οι συνεταιρισμοί παρέχουν μια ουσιαστική συνεισφορά στη βιώσιμη ανάπτυξη αυτού του τομέα με πολλούς διαφορετικούς τρόπους. Ο συνεταιριστικός τουρισμός μπορεί να βελτιώσει την τουριστική ζήτηση στην Ευρώπη ποιοτικά και ποσοτικά, εκμεταλλευόμενος τις τεράστιες προοπτικές του, όσον αφορά την περιφερειακή και την επιχειρηματική ικανότητα.

Συνεταιριστικός τουρισμός στη Μάλτα

Το μέλος της CICOPA Koperattive Malta (μία συνεταιριστική ομοσπονδία που ιδρύθηκε από την Πράξη Συνεταιριστικών Κοινωνιών του 2001, με μοναδικό σκοπό την αντιπροσώπευση και προώθηση του συνεταιριστικού κινήματος στα Νησιά της Μάλτας), βοηθά, μεταξύ άλλων, 13 συνεταιρισμούς που κατατάσσονται στην κατηγορία «Γεωργίας και Καλλιέργειας». Οι περισσότεροι συνεταιρισμοί βρίσκονται σε ποικίλες περιοχές στη Μάλτα και στο Γκόζο. Αυτές οι περιοχές προσφέρουν ένα πλούσιο αγροτικό τοπίο με πιθανή εκμετάλλευση για αγροτουριστικές δραστηριότητες. Επιπρόσθετα, αυτοί οι συνεταιρισμοί παίρνουν μέρος σε διάφορες κοινωτικές γιορτές που διοργανώνονται από τον δήμο σε ετήσια βάση. Μερικά παραδείγματα είναι: Γιορτή της Κολοκύθας, Γιορτή της Φράουλας, Γιορτή Αρτοποιιών, Γιορτή Πατήματος Σταφυλιών από τους Αγρότες του Siggiewi.

Επιπλέον, υπάρχουν άλλοι συνεταιρισμοί των οποίων οι δραστηριότητες είναι βαθιά ριζωμένες στην περιοχή τους με δυνατό τουριστικό δυναμικό:

- Συνεταιρισμός Ψαράδων: ένας συνεταιρισμός, ο οποίος παρέχει υπηρεσίες στους ψαράδες - μέλη καθώς προς το παρόν επεκτείνει τις υπηρεσίες του, στοχεύοντας στην παροχή οργανωμένων ταξιδιών γύρω από τη Μεσόγειο Θάλασσα σε τουρίστες, χρησιμοποιώντας παραδοσιακές τεχνικές ψαρέματος και προσφέροντας εδέσματα.
- Συνεταιρισμοί Νόμιμου Εμπορίου: ένας συνεταιρισμός ο οποίος πουλά υλικά φτιαγμένα από βιοτέχνες και δεξιοτέχνες από αναπτυσσόμενες χώρες.
- Συνεταιρισμός Βιοτεχνών και Τεχνιτών στο Γκόζο: ένας συνεταιρισμός ο οποίος περιλαμβάνει την παραδοσιακή «κατασκευή δαντέλας», καθώς επίσης και την κατασκευή άλλων παραδοσιακών προϊόντων όπως κεραμικά, φυσητό γυαλί και άλλα που κατασκευάζονται στο αδελφό νησί Γκόζο.
- Συνεταιρισμός Barklori – ένας συνεταιρισμός που εστιάζει στην παραδοσιακή Μαλτέζικη κατασκευή βάρκας και στοχεύει στη αναζωογόνηση και στη διατήρηση καθώς επίσης και στη δημιουργία της γνώσης γι' αυτήν τη σημαντική παραδοσιακή βάρκα. Οι δραστηριότητες περιλαμβάνουν την κατασκευή βάρκας (πολύχρωμες βάρκες) καθώς και τουριστικά ταξίδια στην περιοχή του Μεγάλου Λιμανιού της Μάλτας κυρίως για τουρίστες.

- Συνεταιρισμός Αρτοποιιών – ένας συνεταιρισμός που ενώνει παραδοσιακούς Μαλτέζους αρτοποιούς – Οι τουρίστες έχουν τη ευκαιρία να επισκεφτούν τα παλαιά αρτοποιεία και να γευτούν το ψωμί τους.

Επιπλέον, υπάρχουν ενδιαφέροντα παραδείγματα συνεταιρισμών των οποίων οι δραστηριότητες είναι άμεσα συνδεδεμένες με την αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς:

- Archaeology Services Cooperative Ltd: στοχεύει στον εμπλουτισμό της γνώσης και στην εκτίμηση για την αρχαιολογική και την ιστορική κληρονομιά της χώρας. Διαχειρίζεται αυτές τις τοποθεσίες και επίσης τις συντηρεί και τις διατηρεί. Παρέχει επαγγελματική συμβουλή, όσον αφορά την επίδραση του αντίκτυπου που έχει στο περιβάλλον.
- Ο Συνεταιρισμός Αναπαλαίωσης και Συντήρησης – αυτός ο συνεταιρισμός ιδρύθηκε με σκοπό να προσφέρει μία αποδοτική και βιώσιμη υπηρεσία στους τομείς συντήρησης, αναπαλαίωσης και αρχαιοθέρτησης της εθνικής κληρονομιάς και αντικειμένων αξίας για τους Μαλτέζους και για τη διεθνή κοινότητα.

Επίτευξη Οικονομικών Κλίμακας: η συνεταιριστική κοινοπραξία COOPRENA (Κόστα Ρίκα)

Η COOPRENA RL, το Διεθνές Δίκτυο Συνεταιρισμών στον Τομέα του Οικολογικού Τουρισμού: είναι ένας οργανισμός που δημιουργήθηκε στην Κόστα Ρίκα για να βελτιώσει τη ζωή των αγροτικών κοινοτικών της μελών, εξελίσσοντας μη παραδοσιακά προϊόντα τουρισμού. Ο οργανισμός εργάζεται για να προωθήσει τον αγροτικό τουρισμό και να εντάξει τον βιοπορισμό και να χρησιμοποιήσει τα talenta του κάθε συνεταιρισμού στην τουριστική βιομηχανία⁵⁷. Η COOPRENA συνδέει 23 οργανισμούς που ανάμεσα τους είναι συνεταιρισμοί, οργανισμοί ανάπτυξης και τουριστικοί σύνδεσμοι. Έχει εφαρμόσει προγράμματα, που περιλαμβάνουν περισσότερες από 40 κοινότητες στην Κόστα Ρίκα. Αυτή τη στιγμή, η COOPRENA λειτουργεί σε αρκετές διαφορετικές περιοχές σε όλη την Κόστα Ρίκα.

Η COOPRENA στοχεύει σε τουρίστες που ενδιαφέρονται να εμβαθύνουν στον πολιτισμό της Κόστα Ρίκα, να μάθουν τη γλώσσα, να δοκιμάσουν κοινά πιάτα και να δημιουργήσουν μια ουσιαστική σχέση μεταξύ αυτών και οικοδεσποτών τους. Κάθε συνεταιρισμός ή τοποθεσία που διευκολύνεται από την COOPRENA δημιουργεί νέες εναλλακτικές, έτσι ώστε να διαφοροποιήσει τα κοινοτικά προϊόντα και να δημιουργήσει έναν βιώσιμο τρόπο χρησιμοποίησης των φυσικών πόρων.

Η COOPRENA παρέχει στα μέλη της τις παρακάτω υπηρεσίες:

- Τεχνική βοήθεια και εκπαίδευση
- Χρηματοδότηση
- Προώθηση προϊόντων στην αγορά και πωλήσεις
- Διαχειριστικές υπηρεσίες
- Πωλήσεις τουριστικών προϊόντων μελών μέσω του ταξιδιωτικού γραφείου «Symbiosis Cooprena Tours»
- Προώθηση του συνεταιριστικού μοντέλου αγροκοινοτικού τουρισμού.

⁵⁷ <http://turismoruralcr.com/>.

2.13. ΕΡΓΑΤΙΚΟΙ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΙ ΠΟΥ ΧΕΙΡΙΖΟΝΤΑΙ ΕΙΔΙΚΕΣ ΚΟΙΝΩΝΙΚΕΣ ΠΡΟΚΛΗΣΕΙΣ

Υποστήριξη μεταναστών στις ΗΠΑ

Υπάρχει μία σειρά οργανισμών που εγκαθιδρύει εργατικούς συνεταιρισμούς με μετανάστες στις Ηνωμένες Πολιτείες.

Γενικά αυτοί είναι δύο ειδών:

- Μη Κυβερνητικοί Οργανισμοί: έχουν μία διευρυμένη κοινωνική αποστολή για την υποστήριξη των μεταναστών (για παράδειγμα, εργατικά κέντρα, τα οποία προστατεύουν ευάλωτους εργάτες συγκεκριμένων βιομηχανιών ή οργανισμούς υποστήριξης οικογενειών σε μία συγκεκριμένη πόλη). Αυτές οι ομάδες γενικά βλέπουν τους εργατικούς συνεταιρισμούς σαν ένα εργαλείο, για να προωθήσουν μεγαλύτερου μεγέθους αποστολές, ή ανταποκρίνονται στις ανάγκες των ατόμων που τις απαρτίζουν, ή στις παρακλήσεις αυτών, με στόχο να αναπτύξουν συνεταιρισμούς. Τείνουν να αναπτύξουν συνεταιρισμούς στις βιομηχανίες, στις οποίες οι μετανάστες - μέλη τους ήδη εργάζονται. Επίσης οι συνεταιρισμοί αυτοί στοχεύουν να δημιουργήσουν καλύτερες συνθήκες εργασίας και να σταθεροποιήσουν την εργασία. Μερικά παραδείγματα τέτοιων βιομηχανιών είναι: καθαρισμός σπιτιών, φροντίδα παιδιών, φροντίδα ηλικιωμένων και τροφοδοσία. Υπάρχει ένας αριθμός παραδειγμάτων τέτοιων οργανισμών: [Κέντρο για την Οικογενειακή Ζωή](#) στη Νέα Υόρκη, [Ισπανόφωνο Οικονομικό Αναπτυξιακό Κέντρο](#) στη Μινεάπολη και το [«Project» Υπεράσπισης Εργατών](#) στη πόλη Ωστιν.

- Οι οργανισμοί συνεταιριστικής ανάπτυξης συγκεκριμένα ιδρύθηκαν για να υποστηρίξουν την ανάπτυξη εργατικών συνεταιρισμών με ομάδες μεταναστών. Αυτοί οι οργανισμοί έχουν αφιερώσει πόρους και προσωπικό για να βοηθήσουν το ξεκίνημα εργατικών συνεταιρισμών και για να κάνουν γενικά μια πιο εμπειριστατωμένη εργασία σε τομείς όπως: σχεδιασμός, κεφαλαιοποίηση και συνεχιζόμενη υποστήριξη. Τείνουν να αναπτύξουν συνεταιρισμούς σε μία μοναδική βιομηχανία - στόχο, την οποία μελετούν και στην οποία ελπίζουν να έχουν έναν ευρύτερο αντίκτυπο. Θέτοντας ένα παράδειγμα, οι συνεταιρισμοί στοχεύουν να σταθεροποιήσουν τις θέσεις εργασίας και να αποκτήσουν πλούτο για τα μέλη τους, καθώς επίσης να καλυτερεύσουν τις συνθήκες εργασίας και αμοιβής στη βιομηχανία. Παραδείγματα αυτών των βιομηχανιών μέχρι τώρα είναι σε τομείς όπως καθαρισμός σπιτιών και κατ' οίκον νοσηλεία, οι συνεταιρισμοί αυτού του τύπου τείνουν να είναι πολύ μεγαλύτεροι και μακροβιότεροι από αυτούς του πρώτου μοντέλου.

Ένα παραστατικό παράδειγμα οργανισμού συνεταιριστικής ανάπτυξης είναι η Δράση Γυναικών Απόκτησης Οικονομικής Ασφάλειας (WAGES)⁵⁸, βρίσκεται στο Όκλαντ και ασχολείται αποκλειστικά με την προώθηση της οικονομικής και κοινωνικής ευημερίας χαμηλόμισθων γυναικών (κυρίως μεταναστριών), μέσω εργατικών συνεταιρισμών, που δίνουν έμφαση σε περιβαλλοντικές φιλικές τεχνικές. Με αυτό τον τρόπο προστατεύουν την υγεία των εργαζομένων και το περιβάλλον. Οι συνεταιρισμοί παρέχουν βελτιωμένη οικονομική σταθερότητα σε χαμηλόμισθους εργαζόμενους και επεκτείνουν την οικονομική και κοινωνική ενδυνάμωση των οικογενειών και των κοινοτήτων τους στην ευρύτερη περιφέρεια – Bay Area. Αυτή τη στιγμή ο συγκεκριμένος οργανισμός υποστηρίζει πέντε ακμάζοντες συνεταιρισμούς με περισσότερο από 95 γυναίκες. Οι 95 αυτές γυναίκες είναι εργαζόμενοι – ιδιοκτήτες των φιλικών προς το περιβάλλον επιχειρήσεων στον τομέα καθαρισμού οικιών.

⁵⁸ <http://wagescooperatives.org>

Η εμπειρία της Αργεντινής σε προσφερόμενες υπηρεσίες για φυλακισμένους

Η Αργεντινική εργατική συνεταιριστική ομοσπονδία FECOOTRA αναπτύσσει ένα ειδικό πρόγραμμα επανένταξης, το οποίο στοχεύει στην επανένταξη έγκλειστων – φυλακισμένων μέσω συνεταιριστικής εργασίας.

Ο εργατικός συνεταιρισμός « Kbrones», ο οποίος δημιουργήθηκε το 2010, είναι ο πρώτος συνεταιρισμός αυτού του είδους στην Αργεντινή και ο δεύτερος στην Νότιο Αμερική. Δραστηριοποιείται στους τομείς των υφασμάτων και δερμάτινων προϊόντων. Αυτός ο συνεταιρισμός είναι απόδειξη ότι είναι πιθανόν να εξαλείψουμε την αντικοινωνική συμπεριφορά μέσω της συνεταιριστικής εμπειρίας. Εκτός από το γεγονός ότι ο παραπάνω συνεταιρισμός αποτελείται από πρώην φυλακισμένους και συγγενείς τους, συνδέεται επίσης με ποικίλους επαγγελματίες, στον τομέα των υφασμάτων, διαφορετικών εθνοτήτων οι οποίοι διαμένουν σε επισφαλείς συνθήκες εργασίας.

Η FECOOTRA και οι ιδρυτές του συνεταιρισμού Kbrones οργανώνουν μαθήματα επιμόρφωσης με σκοπό να πολλαπλασιάσουν αυτήν την εμπειρία. Όντως, ένας άλλος συνεταιρισμός υφασμάτων, ο οποίος συγκεντρώνει φυλακισμένους, ο «Elefante Negro», έχει ιδρυθεί στην επαρχία Corrientes, στην Αργεντινή, όπου τα ποσοστά επανεμφάνισης εγκλημάτων είναι πολύ υψηλά. Ο παραπάνω συνεταιρισμός περιλαμβάνει περισσότερους από 25 φυλακισμένους και απαρτίζεται από 10 εργαζόμενους – μέλη, 2 από τους οποίους είναι έξω με εγγύηση.

Άλλες παρόμοιες πρωτοβουλίες αναπτύσσονται τώρα και το Αργεντινικό Δικαστήριο Επιβολής Νόμου για τα Εγκλήματα, διακήρυξε ότι η συνεταιριστική μορφή είναι η πιο κατάλληλη για να ασκηθεί το δικαίωμα στην εργασία στις φυλακές

ΜΕΡΟΣ 3: ΕΜΠΕΙΡΙΑ ΤΗΣ CICOPA ΣΕ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΑ ΣΧΕΔΙΑ - ΙΔΡΥΣΗ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΤΥΠΑ

3.1. ΟΡΓΑΝΩΣΗ ΣΥΝΘΕΤΩΝ ΣΧΕΔΙΩΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ

Κατά τη δεκαετία του 1990, η CICOPA απέκτησε άμεση εμπειρία στον σχεδιασμό και τον συντονισμό αναπτυξιακών προγραμμάτων σε διάφορα μέρη του κόσμου, συγκεκριμένα στον Βόρειο κώνο της Νοτίου Αμερικής, Κεντρικής Αμερικής, Δυτικής Αφρικής, Ινδίας και Κίνας.

Τα τελευταία δύο ήταν ιδιαίτερης σημασίας.

Το πρόγραμμα της CICOPA στην Ινδία (1996 – 1999), συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αναζωογόνησε πολλούς βιοτεχνικούς συνεταιρισμούς (μεταξιού, βαμβακιού, μάλλινου, κατασκευής υποδημάτων κλπ.) στην Rajasthan, Madhya, Pradesh και Karnataka, οι οποίοι είχαν σταματήσει την παραγωγή, ακολουθούμενοι από το τέλος της συστηματικής κρατικής προμήθειας στην αρχή της δεκαετίας του 1990. Ο αριθμός των αναζωογονημένων συνεταιρισμών αυξήθηκε από 62 σε 99 μονάδες μεταξύ των ετών 1997 και 1999 και ο αριθμός των θέσεων εργασίας αυξήθηκε επίσης από περίπου 3.000 σε περίπου 6.850 κατά την ίδια περίοδο⁵⁹.

ο πρότζεκτ της CICOPA στην Ινδία (1996 – 1999), συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, αναζωογόνησε πολλούς βιοτεχνικούς συνεταιρισμούς (μεταξιού, βαμβακιού, μάλλινου, κατασκευής υποδημάτων κ.τ.λ.) στην Rajasthan, Madhya, Pradesh και Karnataka, οι οποίοι είχαν σταματήσει την παραγωγή, ακολουθούμενοι από το τέλος της συστηματικής κρατικής προμήθειας στην αρχή της δεκαετίας του 1990. Ο αριθμός των αναζωογονημένων συνεταιρισμών αυξήθηκε από 62 σε 99 μονάδες μεταξύ των ετών 1997 και 1999 και ο αριθμός των θέσεων εργασίας αυξήθηκε επίσης από περίπου 3.000 σε περίπου 6.850 κατά την ίδια περίοδο 59 .

Το πρότζεκτ στην Κίνα της CICOPA (1996 - 1999), επίσης συγχρηματοδοτήθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εστίασε σχεδόν αποκλειστικά στην περιοχή της Σανγκάης και στις μεταβιβάσεις επιχειρήσεων στους εργαζομένους με το συνεταιριστικό σχήμα' επίσης είδε την ίδρυση ενός κέντρου ανάπτυξης ονομαζόμενου Ximeng, το οποίο συντόνισε την μετάβαση των επιχειρήσεων σε συνεταιρισμούς 99 κρατικών ή «συλλογικών» επιχειρήσεων σε διάφορους βιομηχανικούς τομείς και εκμεταλλεύτηκε το κύμα ανοικοδόμησης και ιδιωτικοποίησης μετά το 1997, όπου το Συνέδριο του Κομμουνιστικού Κόμματος αποφάσισε να «κρατήσει τις μεγάλες (επιχειρήσεις) και να αφήσει τις μικρές (επιχειρήσεις)» (zhua da fang xiao). Αυτό ήταν μία σταγόνα στον ωκεανό, δηλαδή ήταν πιθανόν στην πραγματικότητα μία από τις μεγαλύτερες και γρηγορότερες διαδικασίες επαναδόμησης στην παγκόσμια ιστορία (με την πλειοψηφία των Κινέζικων επιχειρήσεων να ανασυγκροτούνται σε εταιρείες περιορισμένης ευθύνης, οι πιο πολλές από τις οποίες σε λιγότερο από μία περίοδο τριών ετών). Εντούτοις, οι επιχειρήσεις, που έγιναν συνεταιρισμοί, προσέφεραν εργασία σε πάνω από 35.000 εργαζόμενους, οι περισσότεροι από τους οποίους έγιναν εργάτες-μέλη και διατήρησαν τις δουλειές τους, ενώ το μέλλον των τελευταίων και το μέλλον της επιχειρησής τους ήταν περισσότερο από αβέβαιο, καθώς αυτές οι επιχειρήσεις κλείσανε ή είχαν ανοικοδομηθεί κάτω από ένα διαφορετικό επιχειρησιακό μοντέλο.

⁵⁹ CICOPA: Appui au développement des entreprises cooperatives industrielles et de services de l'Inde, deuxième rapport intermédiaire, 1999

Στην τελική αναφορά του πρότζεκτ προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, εκτιμήθηκε ότι τουλάχιστον 9000 θέσεις εργασίας είχαν δημιουργηθεί ή διατηρηθεί μέσω του πρότζεκτ. Με σκοπό να παράσχει στρατηγικής σημασίας ενημερώσεις προς τους ηγέτες αυτών των πρότζεκτ και να εκπαιδεύσει τους χειριστές τους η CICOPA άμεσα διοργάνωσε ταξίδια στην Σανγκάη, έτσι ώστε να αναλυθούν τα προγράμματά της από αντιπροσώπους από την Ισπανία και την Γαλλία και Κινέζους αντιπροσώπους στην Ιταλία, Γαλλία και Ινδία⁶⁰. Στα πλαίσια ενός προηγούμενου πρότζεκτ, οι αρχηγοί Κινέζικων συνεταιρισμών είχαν ήδη επισκεφτεί την Mondragon δύο φορές, το 1993 και το 1994.

Από το 1998 η CECOP CICOPA – Ευρώπης (ο περιφερειακός οργανισμός για την Ευρώπη της CICOPA) άρχισε να συντονίζει πρότζεκτ στην Κεντρική – Ανατολική Ευρώπη.

Στα πλαίσια του CECOP – Ανατολικού πρότζεκτ, οι αρχηγοί των συνεταιρισμών από την Πολωνία, την Τσεχική Δημοκρατία την Σλοβακία και την Βουλγαρία έκαναν μία σειρά ανταλλαγών με συνεταιριστικούς οργανισμούς από την Δυτική Ευρώπη. Ανάμεσα στα άλλα, προετοιμάστηκε και οργανώθηκε μία εβδομαδιαία επίσκεψη για μελέτη στην Mondragon.

Αυτό το πρότζεκτ ακολουθήθηκε από άλλα μεγαλύτερα και πιο πολύπλοκα πρότζεκτ SCOPE 1 και SCOPE 2 μεταξύ των ετών 2000 και 2005, περιλαμβάνοντας 37 συνεταιριστικούς οργανισμούς από 17 Ευρωπαϊκές χώρες (7 Δυτικοευρωπαϊκές χώρες και 10 υπό ένταξη χώρες της Κεντρικής Ανατολικής Ευρώπης). Αυτά τα δύο διαδοχικά πρότζεκτ επικεντρώθηκαν στην προσαρμογή συνεταιριστικών οργανισμών των τελευταία αναφερθέντων χωρών στην νομοθεσία της Ευρωπαϊκής Ένωσης και στην εδραίωση αυτών των οργανισμών (ίδρυση – κατασκευή). Πολλά ταξίδια για μελέτη και εκπαίδευση οργανώθηκαν (πχ. Οι Εσθονοί στην Φινλανδία, οι Ρουμάνοι στην Γαλλία, οι Πολωνοί στην Ιταλία κ.τ.λ.) με σκοπό να δυναμώσουν τις στρατηγικές και τεχνικές ικανότητες των συνεταιριστικών οργανισμών της Κεντρικής – Ανατολικής Ευρώπης.

3.2. ΕΠΕΞΗΓΗΣΗ ΤΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΗΣ ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΤΗΣ CICOPA

Βασισμένη στην άμεση αναπτυξιακή εμπειρία σε πρότζεκτ μίας και μισής δεκαετίας και σε εμπειρία περιφερειακής και εθνικής ανάπτυξης πολλών δεκαετιών των μελών της, η CICOPA ανέπτυξε μαζί με τα μέλη της μία Στρατηγική Συνεταιριστικής Ανάπτυξης παγκοσμίως, βασιζόμενης σε τρία επίπεδα:

1. Μικρό-επίπεδο
2. Μέσο- επίπεδο
3. Εθνικό και διεθνές επίπεδο

Τα ακόλουθα είναι ένα απόσπασμα της Στρατηγικής Συνεταιριστικής Ανάπτυξης που εγκρίθηκε από τη Γενική Συνέλευση της CICOPA το 2009:

1. Μικρό – επίπεδο

Μία διαδικασία ανάπτυξης συνεταιρισμού πάντα ξεκινά σε ένα μικρό –επίπεδο. Οι άνθρωποι θα έπρεπε να μπορούν να ιδρύσουν έναν συνεταιρισμό με χαμηλές διοικητικές προϋποθέσεις. Σε χώρες όπου η παραοικονομία είναι δυνατή, οι προ-συνεταιρισμοί θα έπρεπε να επιτρέπεται να συγκροτούνται και σταδιακά ακολούθως να μετασχηματίζονται σε πλήρως επίσημους τομεακούς συνεταιρισμούς .

⁶⁰ CICOPA: EE- Συνεταιριστικό Αναπτυξιακό Πρόγραμμα στην Κίνα – Τελική Αναφορά, 1999.

Με σκοπό να ξεκινήσει μία διαδικασία ανάπτυξης συνεταιρισμού ένα βασικό σύστημα υποστήριξης είναι απαραίτητο, το οποίο μπορεί:

- Να ορίσει τόπους συνάντησης, όπου οι ιδέες των μετεχόντων στους συνεταιρισμούς μπορούν να συζητηθούν και η κινητοποίηση τους μπορεί να ξεκινήσει.
- Να παρέχει μόρφωση και εκπαίδευση, δίνοντας τα απαραίτητα ουσιώδη εφόδια για να ξεκινήσει μία συνεταιριστική επιχείρηση .
- Να παρέχει συμβουλή μέσω μιας ομάδας υποστηρικτικών ειδικών και συμβουλευτικών υπηρεσιών, οι οποίες εγγυώνται την ακολουθία των δραστηριοτήτων.
- Να ξεκινήσει ένα πιστωτικό σύστημα: η αρχική πίστωση πρέπει να παρέχεται από εδραιωμένους ή επαρχιακούς συνεταιριστικούς οργανισμούς μέσου επιπέδου, μέσα στο πλαίσιο του βασικού προτζεκτ.

2. Μέσο-επίπεδο

Η συνεταιριστική δράση σε εξέλιξη δεν μπορεί να στοχεύει απλά σε «μικρό-επίπεδο». Μια «ενδιάμεση» διάσταση είναι απαραίτητη. Αυτή ανταποκρίνεται στην 6^η συνεταιριστική αρχή του ενδο-συνεταιρισμού. Οι οργανισμοί μέσου – επιπέδου είναι ζωτικής σημασίας για τη βιώσιμη εξέλιξη των συνεταιρισμών.

Οι ακόλουθες δομές μέσου-επιπέδου είναι πολύ κρίσιμες για να εδραιωθεί και να βελτιστοποιηθεί μία διαδικασία ανάπτυξης συνεταιρισμού:

- Οι οργανισμοί επιχειρηματικής υποστήριξης, είναι γενικά καθιερωμένοι στην περιφέρεια, όπως τα συνεταιριστικά αναπτυξιακά κέντρα, τα εκπαιδευτικά κέντρα, οι συμβουλευτικοί οργανισμοί, οι οργανισμοί έρευνας και ανάπτυξης, τα μη – τραπεζικά οικονομικά όργανα (που επιτρέπουν μια καλύτερη πρόσβαση στα τραπεζικά δάνεια κλπ.). Στοχεύουν στην προώθηση και υποστήριξη συνεταιριστικών επιχειρήσεων, με σκοπό τη διασφάλιση της μακροπρόθεσμης βιωσιμότητας της δραστηριότητάς τους, περιλαμβάνοντας την ανάπτυξη νέων πρωτοποριακών προτύπων και λύσεων, ανταποκρινομένων σε σαφείς ανάγκες και προσδοκίες. Κατά το δυνατόν πιθανόν αυτοί οι οργανισμοί θα έπρεπε να ανήκουν στους ίδιους τους συνεταιρισμούς και να ελέγχονται από αυτούς, ακόμη κι αν αυτοί λαμβάνουν κυβερνητικές επιχορηγήσεις, επειδή έτσι είναι περισσότερο πιθανόν να ανταποκριθούν στις βασικές ανάγκες των συνεταιρισμών (όπως συνεταιρισμοί συνεταιρισμών).
- Οι κοινοπραξίες, ομάδες συνεταιρισμών που συγκροτούνται για να συμμετέχουν σε μία κοινή δραστηριότητα ή για να μοιράζονται τα έσοδά τους για την επίτευξη κοινών σκοπών. Η δημιουργία τους προέρχεται είτε από την έντονη ανάγκη μίας μοναδικής εταιρείας είτε από τη συλλογική κατανόηση πιθανών ωφελειών. Μπορούν να κατανείμουν γεωγραφικά τους τομείς επιχείρησής τους, σύμφωνα με σαφείς αντικειμενικούς στόχους και ανάγκες. Η επιρροή του δικτύου, διαμορφωμένου από οικονομικές, ανθρώπινες και τεχνικές συνεργασίες, δημιουργεί μία ενδο-επιχειρησιακή βαρύτητα και συνείδηση. Η εξέλιξη της δημιουργίας της ομάδας μπορεί να ξεκινήσει με απλά δίκτυα και να εξελιχθεί σε κοινοπραξίες (συνεταιρισμούς συνεταιρισμών), μέχρι και σε ενσωματωμένες οριζόντιες (ή ομότιμες) ομάδες.
- Τοπικές/περιφερειακές/εθνικές ομοσπονδίες, σύμφωνα με τις διαστάσεις και τις ανάγκες του συνεταιριστικού κινήματος. Είναι υπεύθυνες για την αντιπροσώπευση των συμφερόντων με οργανισμούς (δημόσιες αρχές, συνδικάτα, πανεπιστήμια κλπ.) και άλλων συναφών ειδών/πολιτικών δικτύων μεταξύ των αντιπροσωπευομένων συνεταιρισμών. Η από τις κυβερνήσεις αυτονομία και η δημοκρατία των οργανισμών μέσου-επιπέδου (των οποίων η ηγεσία εκλέγεται από νόμιμα μέλη) εγγυάται τη

δέσμευση, επικεντρωμένη στη βούληση των μελών/δικαιούχων και των απλών πολιτών.

3. Εθνικό και Διεθνές επίπεδο

Είναι βασική αρχή:

- Να δημιουργηθεί ή να ενδυναμωθεί ένα συνεκτικό σύστημα αντιπροσώπευσης (υπό-εθνικό και εθνικό, τομεακό και ενδο-τομεακό), το οποίο να αντιπροσωπεύει όλους τους συνεταιρισμούς σε ένα δεδομένο εθνικό περιβάλλον. Το σύστημα θα έπρεπε να είναι ικανό να μεταθέτει αμοιβαία την τοπική εμπειρία ανάπτυξης του συνεταιρισμού σε περιφερειακές και εθνικές δημόσιες πολιτικές και νομοθεσίες (να ρυθμίσει, ελέγξει και προωθήσει συνεταιρισμούς), μέσω άσκησης πολιτικής πίεσης και διαπραγματεύσεων και όταν είναι εφικτό, μέσω μόνιμων δρώντων προσώπων σε συμβούλια ή σε φορείς κοινωνικού διαλόγου.
- Να ολοκληρώσει μία νομοθετική συνεταιριστική εργασία και να βελτιώσει το νομικό συνεταιριστικό πλαίσιο (ενδοτομεακό – τομεακό), όσον αφορά τους εργατικούς, κοινωνικούς και συνεταιρισμούς βιοτεχνών.
- Να προωθεί διεθνές εμπόριο μεταξύ συνεταιρισμών, επομένως να βοηθά τους συνεταιρισμούς να συμμετέχουν στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία. Οι συνεταιρισμοί, εμπλεκόμενοι στη βιομηχανία και στην προσφορά υπηρεσιών, έχουν συνεργαστεί μόνο ως ένα περιορισμένο βαθμό σε διεθνές επίπεδο στους τομείς κοινών πρωτοποριακών προγράμματα ανταλλαγής πληροφορίας και τεχνογνωσίας, κοινής εφαρμογής σε διεθνείς οργανισμούς κλπ.
- Να υποστηρίξει τη δημιουργία τοπικών, περιφερειακών, εθνικών και διεθνών δικτύων συνεταιρισμών, ικανών να μοιραστούν και να ανταλλάξουν επιχειρησιακές σχέσεις, ειδικότητες, γνώση, τεχνογνωσία και καλές πρακτικές. Η κατασκευή δικτύου είναι πιθανή και επιθυμητή σε κάθε οργανωτικό και γεωγραφικό επίπεδο.
- Να υποστηρίξει τη δημιουργία και ενδυνάμωση εθνικών, περιφερειακών και παγκόσμιων αλυσίδων παραγωγής και διανομής στις οποίες οι συνεταιρισμοί είναι παρόντες ή εν μέρει ή ολοκληρωτικά και στις οποίες μπορούν να έχουν μερικό ή ολικό έλεγχο.»

3.3 ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΩΝ (δημιουργία και ανάπτυξη συνεταιριστικών οργανισμών)

Η δημιουργία και η ανάπτυξη συνεταιριστικών αντιπροσωπευτικών οργανισμών (ομοσπονδίες) είναι το κλειδί για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, μόλις αυτοί φτάσουν σε μία ελάχιστη κρίσιμη λειτουργία. Η θεσμική ανάπτυξη του συνεταιριστικού κινήματος έχει ξεκάθαρα καταδείξει, πάνω από έναν αιώνα, στο περισσότερο ετερόκλητο πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό περιβάλλον σε όλον τον κόσμο ότι είναι το κλειδί για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών.

Τα αναφερόμενα παραπάνω προγράμματα SCOPE 1 και SCOPE 2 εν μέρει επικεντρώθηκαν στην εγκαθίδρυση – συγκρότηση, ενδυναμώνοντας τους ήδη υπάρχοντες συνεταιριστικούς οργανισμούς.

Αλλά η CICOPA έχει συντελέσει στο να συνεισφέρει στην ίδρυση συνεταιριστικών οργανισμών από το μηδέν. Μέσω των προγραμμάτων SCOPE, η SECOP CICOPA – Ευρώπης ευνόησε τη δημιουργία εκ του μηδενός ενός Εσθονικού συνεταιριστικού οργανισμού. Με τη βοήθεια του Καναδικού μέλους, η CICOPA έχει συνεισφέρει στην ίδρυση της Αμερικάνικης Ομοσπονδίας Εργατικών Συνεταιρισμών (US Federation of Worker Cooperatives) το 2004.

Η CICOPA - Mercosur, ιδρυθείσα δύο χρόνια πριν μεταξύ των μελών της CICOPA από την Αργεντινή, Βραζιλία, Ουρουγουάη και Παραγουάη, έχει υπάρξει το κλειδί για την προώθηση των εργατικών συνεταιρισμών στην Παραγουάη· οι συνεταιρισμοί ήταν όλοι μη ουσιαστικά υπαρκτοί στην Παραγουάη και συμμετείχαν σε ένα πρόγραμμα ανταλλαγής, σύμφωνα με το οποίο, Αργεντινικές, Βραζιλιάνικες και Ουρουγουανές εργατικές συνεταιριστικές ομοσπονδίες συνετέλεσαν, έτσι ώστε να ξεκινήσει η διαδικασία δημιουργίας ομοσπονδίας στη χώρα (οι ομοσπονδίες αυτές έχουν μία δυνατή ειδικότητα στην ανάπτυξη εργατικών συνεταιρισμών). Μία εργατική συνεταιριστική ομοσπονδία είναι ήδη στη διαδικασία δημιουργίας της στην Παραγουάη.

3.4. ΝΟΜΟΘΕΣΙΑ ΚΑΙ ΚΡΙΤΗΡΙΑ

Η CICOPA, όντας ο τμηματικός οργανισμός της International Cooperative Alliance (ICA) για βιομηχανικούς, βιοτεχνικούς και προσφοράς υπηρεσιών συνεταιρισμούς και όντας ο μόνος συνεταιριστικός οργανισμός που αντιπροσωπεύει εργατικούς συνεταιρισμούς και κοινωνικούς σε παγκόσμιο επίπεδο ανέπτυξε παγκόσμια πρότυπα για εργατικούς συνεταιρισμούς (2004) και κοινωνικούς συνεταιρισμούς (2011) μέσω σύνθετων συμβουλευτικών διαδικασιών με τα μέλη της σε παγκόσμιο επίπεδο· η CICOPA με τα μέλη της έφτασαν στο σημείο να παίρνουν αποφάσεις γενικού συμβουλίου. Αυτά τα κριτήρια είναι εφαρμόσιμα κριτήρια για τους εργατικούς και κοινωνικούς συνεταιρισμούς διεθνών συνεταιριστικών αρχών. Σκοπός τους είναι να αποσαφηνίσουν τον ορισμό των εργατικών και κοινωνικών συνεταιρισμών και να καταστήσουν μη αμφιλεγόμενο, οτιδήποτε σχετικά με αυτόν, να βελτιώσουν τη διοίκηση αυτών των τύπων συνεταιρισμών και να παρέχουν ελάχιστα στοιχεία για να αναπτυχθούν διεξοδικά εργατικές και κοινωνικές συνεταιριστικές νομοθεσίες παγκοσμίως. Τα κριτήρια της CICOPA για τους εργατικούς συνεταιρισμούς (Παγκόσμια Διακήρυξη για τους εργατικούς συνεταιρισμούς, είναι διαθέσιμα στην www.cicopa.coop) και χρησιμοποιήθηκαν μεταξύ άλλων σαν βάση για την επεξεργασία του Βραζιλιάνικου συνεταιριστικού νόμου ο οποίος εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 2012.

Εμπειρία των μελών στην Γαλλία, Ιταλία, Ισπανία, Η.Β., Βουλγαρία, Αργεντινή, Βραζιλία και Καναδά, οι οποίοι, εκτός των άλλων, έχουν αποκλειστικούς και αφοσιωμένους σε θέματα νομοθεσίας ειδικούς

Υπάρχει πλούτος εξειδικευμένης γνώσης στην συνεταιριστική νομοθεσία, στο δίκτυο της CICOPA. Την ίδια στιγμή, υπάρχουν πολλά νέα εθνικά νομοθετήματα για την δημιουργία και ανάπτυξη εργατικών και κοινωνικών συνεταιρισμών, τα οποία πέρασαν κατά την διάρκεια των τελευταίων 20 ετών, καθώς επίσης και νομοθετήματα, που αφορούν τις συνεταιριστικές ομάδες και τα συνεταιριστικά οικονομικά όργανα. Η ανάπτυξη αυτή είναι η αιτία και ταυτόχρονα το αποτέλεσμα της αύξησης της εξειδικευμένης νομοθετικής γνώσης στο δίκτυό μας. Εννέα (9) εθνικά νομοθετήματα για τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς έχουν εγκριθεί από το 1991 (σε μία περίοδο 22 ετών): Ιταλία, Γαλλία, Ισπανία, Πορτογαλία, Πολωνία, Ελλάδα, Ουγγαρία, Κεμπέκ και Ουρουγουάη. Τρία από τα παραπάνω νομοθετήματα έχουν αναβαθμισθεί (στην Πολωνία, στην Γαλλία και στην Ελλάδα). Ο όρος «εργατικός συνεταιρισμός» άρχισε να αναφέρεται σε έναν αριθμό γενικά αναθεωρημένων νομοθετημάτων, που αφορούν τους συνεταιρισμούς, όπως στην Μάλτα, στην Νότιο Αφρική, στις Φιλιππίνες, στην Σερβία και στην Κροατία. Ένα εντελώς καινούργιο νομοθέτημα πάνω στους εργατικούς συνεταιρισμούς πέρασε στην Βραζιλία τον περασμένο χρόνο και ένας γενικός συνεταιριστικός νόμος με διατάξεις για τους κοινωνικούς και

εργατικούς συνεταιρισμούς πέρασε στην Κορέα. Ένας εργατικός συνεταιριστικός νόμος συζητείται στην Ιαπωνία και στην Αργεντινή. Νόμοι για τις συνεταιριστικές ομάδες υπάρχουν στην Ισπανία και στην Ιταλία. Υπάρχουν αρκετά νομοθετήματα για τα οικονομικά όργανα των εργατικών και κοινωνικών συνεταιρισμών στην Ιταλία και στην Γαλλία. Οι περισσότεροι από αυτούς τους νόμους έχουν καταδείξει, ότι ήταν ένας παράγοντας-κλειδί ανάπτυξης για τους εργατικούς και κοινωνικούς συνεταιρισμούς, με την προϋπόθεση, ότι η διοίκηση υπεύθυνη χειρισμού του νόμου, λειτουργεί σωστά (ίδρυση, διάλυση, επιτήρηση και κυρώσεις).

3.5. ΤΟ ΕΜΒΛΗΜΑΤΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΗΣ ΒΡΑΖΙΛΙΑΣ: ΑΠΟ ΜΙΑ ΕΠΙΔΗΜΙΑ ΨΕΥΔΟ-ΕΡΓΑΤΙΚΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΠΡΟΤΥΠΩΝ ΤΗΣ CICOPA ΚΑΙ ΤΗΣ ΕΓΚΡΙΣΗΣ ΕΝΟΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟΥ ΝΟΜΟΥ

Αποσπάσματα από την παρουσίαση, η οποία έγινε από τον Paul Singer, Βραζιλιάνο Υπουργό Προεδρίας της Κυβέρνησης για την Οικονομία Αλληλεγγύης την Παγκόσμια Εργατική Συνεταιριστική Ημέρα, η οποία οργανώθηκε από την CICOPA και CG SCOP στην Μασσαλία στις 16 Νοεμβρίου του 2012, επί τη ευκαιρία του ανακηρυχθέντος Διεθνούς Έτους των Συνεταιρισμών από τα Ηνωμένα Έθνη.

«Κατά την διάρκεια της δεκαετίας του 1980, βιώσαμε μία από τις χειρότερες διεθνείς οικονομικές κρίσεις, η οποία προκλήθηκε από τις Ηνωμένες Πολιτείες με μία πολιτική λιτότητας και υψηλότερων επιτοκίων από τον τότε Πρόεδρο της Federal Reserve, Paul Volcker, και η οποία πολιτική οικονομικής λιτότητας είχε έναν βαθύ αντίκτυπο σε όλα τα κράτη της Λατινικής Αμερικής» ήταν η περίφημη κρίση χρέους. Αυτή η κρίση συγκεκριμένα επηρέασε την Βραζιλία και διήρκεσε 20 χρόνια. Δεν υπήρξε κυριολεκτικά καμία ανάπτυξη στην Βραζιλία στις δεκαετίες του 80 και του 90, οι οποίες ονομάζονται σήμερα χαμένες δεκαετίες. Εκατομμύρια θέσεις εργασίας χάθηκαν, εκ των οποίων μόνο 6.000.000 στο χώρο της βιομηχανίας. Η ανεργία έφτασε σε επίπεδα, που ποτέ δεν είχε φανταστεί κανείς (δεν υπήρχε καμία οικονομική βοήθεια για τους άνεργους εκείνη τη εποχή). Ο κοινωνικός αποκλεισμός ήταν γιγαντιαίος, πολλοί άνθρωποι είδαν τα σπίτια τους να βγαίνουν στον πλειστηριασμό και κατέληξαν να ζούν στους δρόμους ή να ζουν σε «φαβέλες».

Είναι σε αυτό το πλαίσιο, που αναδύθηκαν οι ψευδο-εργατικοί συνεταιρισμοί. Οι εργατικοί συνεταιρισμοί την εποχή εκείνη, αποτελούντο από αυτο-απασχολούμενους, οι οποίοι κατά συνέπεια δεν επωφελήθηκαν καθόλου από την εργατική νομοθεσία. Ήταν πολύ εύκολο μέσω αυτών των ψευδο-συνεταιρισμών οι εργαζόμενοι, να συνεχίσουν να εργάζονται, αποκρητύσσοντας τα εργατικά τους δικαιώματα. Η εταιρεία, η οποία πρόσφερε εργασία σε εργαζόμενους, μέσω μιας «λογικής πληρωμής της εργασίας στον εργατικό συνεταιρισμό», σήμαινε το μισό κόστος εργασίας συγκριτικά με αυτό των κανονικών εργαζόμενων. Η Βραζιλία βίωσε μία επιδημία ψευδο-συνεταιρισμών, ψευδών, επειδή ακριβώς δεν είχαν κανένα από τα συνεταιριστικά χαρακτηριστικά της αυτο-διαχείρισης. Ο συνεταιρισμός ήταν ιδιοκτησία του ιδιοκτήτη της εταιρείας, η οποία προσλάμβανε εργαζόμενους μέσω αυτής. Οι εργαζόμενοι συνέχιζαν να εργάζονται, παρά το γεγονός ότι τους είχε ήδη ανακοινωθεί, ότι είχαν όλοι απολυθεί. Πράγματι, η εταιρεία δεν έχανε ούτε μία εργάσιμη μέρα αυτών των εργαζομένων. Οι εργαζόμενοι ήταν αναγκασμένοι να πάνε σε μία συγκεκριμένη διεύθυνση και να εγγραφούν σε έναν «συνεταιρισμό», ο οποίος ήδη υπήρχε και είχε ιδρυθεί αποκλειστικά γι' αυτό το σκοπό. Οι εργαζόμενοι έπρατταν τοιουτοτρόπως, επειδή ήταν ζωτικής σημασίας γι' αυτούς να συνεχίσουν να εργάζονται, επειδή υπήρχε τεράστια ανεργία. Αλλά

εξαιτίας αυτού, οι εργαζόμενοι έχασαν τα ιστορικά τους κεκτημένα όσον αφορά τον εργασιακό τους νόμο εξαιτίας της ανεργίας και της κρίσης.

Το 2003, ο Lula εξελέγει πρόεδρος και δημιούργησε ένα κρατικό Υπουργείο για την Οικονομία Αλληλεγγύης, το οποίο υπάρχει ακόμα και σήμερα και για το οποίο είμαι υπεύθυνος. Την πρώτη μέρα που έγινα Υπουργός Προεδρίας για την Οικονομική Αλληλεγγύη, μία κυρία με περίμενε στο γραφείο μου, η οποία ήταν η αντιπρόεδρος της OCB, του Οργανισμού Βραζιλιάνικων Συνεταιρισμών. Μου είπε, ότι η δικαιοσύνη έκλινε όχι μόνο τους ψευδο-εργατικούς συνεταιρισμούς, αλλά επιπλέον και τους πραγματικούς. Πράγματι εκείνο τον καιρό, πραγματικοί εργατικοί συνεταιρισμοί ιδρύθηκαν από άνεργους εργαζόμενους, οι οποίοι ήταν δημοκρατικοί και αυτο-διαχειριζόμενοι, όπως θα έπρεπε. Η δικαιοσύνη δεν μπορούσε να διακρίνει τον έναν τύπο συνεταιρισμού από τον άλλον. Όντως, ούτε οι πραγματικοί εργατικοί συνεταιρισμοί μπορούσαν να ωφεληθούν από τα εργατικά δικαιώματα. Όλοι οι εργατικοί συνεταιρισμοί αληθινοί ή ψεύτικοι εθεωρήθησαν ότι ήταν αθέμιτος ανταγωνισμός για τις εταιρείες, με αποτέλεσμα να πληρώνουν αυτό το αντίτιμο. Επομένως υπήρχε μαζική θνησιμότητα ψευδο-εργατικών συνεταιρισμών, αλλά συχνά και αληθινών, οι οποίοι, σύμφωνα με την αποψη μας, σηματοδότησαν το ξεκίνημα μίας νέας φάσης του συνεταιριστικού κινήματος στην Βραζιλία.

Συζητήσαμε εκτενώς και διεξαγάγαμε έρευνα, για το πως το πρόβλημα αντιμετωπίστηκε στην Ευρώπη από το Υπουργείο μας. Ανακαλύψαμε, ότι υπήρχε νομοθεσία για τους εργατικούς συνεταιρισμούς σε χώρες όπως η Γαλλία, η Ιταλία και η Ισπανία, η οποία νομοθεσία εξασφαλίζει, ότι οι εργατικοί συνεταιρισμοί καθιστούν τους εαυτούς τους υπεύθυνους για τα μέλη τους, ώστε να έχουν τα τελευταία, δικαίωμα στις αργίες, μία πληρωμένη εβδομαδιαία ανάπαυση κι όλα τα άλλα δικαιώματα, τα οποία το Βραζιλιάνικο Σύνταγμα εγγυάται κατ' αρχήν στους εργαζόμενους. Χρειαζόμασταν έναν νόμο, ο οποίος λεπτομερειακά θα προστάτευε τα δικαιώματα των εργαζομένων στους εργατικούς συνεταιρισμούς. Έτσι εμείς αρχίσαμε να εκπονούμε ένα νομοσχέδιο με την OCB κι άλλες συνεταιριστικές οργανώσεις. Ήταν τότε που η CICOPA, την οποία εκείνη την εποχή δεν γνώριζα καλά ακόμα, της οποίας ο ρόλος ήταν καθοριστικής σημασίας και αυτό θέλω να το τονίσω εδώ. Μία πρόταση της CICOPA έφτασε σε εμάς μέσω της OCB, δείχνοντας, ότι ένα μέλος εργατικής συνεταιριστικής εργασίας είχε διττή φύση: ιδιοκτήτης – επιχειρηματίας και εργαζόμενος. Ως εργαζόμενος, δεν υπόκειτο σε ένα αφεντικό, όμως υπόκειτο σε μία συλλογική εργασιακή πειθαρχία, στην οποία όλοι οι εργαζόμενοι πρέπει να υπόκεινται, ειδάλλως ο συνεταιρισμός δεν λειτουργεί και δεν παράγει τίποτα. Αυτή η έννοια της διττής φύσης ήταν καθοριστικής σημασίας για μας.

Υποστηριχτήκαμε από το Υπουργείο Εργασίας, από το οποίο εξαρτάται το Υπουργείο μου και συζητήσαμε με δικαστές, ειδικούς πάνω στο εργατικό δίκαιο και έπειτα από πολύ συζήτηση αποφασίσαμε, ότι η ίδια η κυβέρνηση θα έπαιρνε την πρωτοβουλία να εγκρίνει ένα νομοσχέδιο, το οποίο έπειτα, «ταξίδευε» για επτά χρόνια μεταξύ κοινοβουλίου και γερουσίας και τελικά εγκρίθηκε τον Ιούλιο αυτής της χρονιάς (2012). Αυτό χαροποίησε πολλούς, προκάλεσε όμως τον προβληματισμό μερικών. Πράγματι, ένα μεγάλο τμήμα των εργατικών συνεταιρισμών στην Βραζιλία αποτελείται από πολύ φτωχούς ανθρώπους, που ήταν άνεργοι, και με σχεδόν καθόλου δικό τους κεφάλαιο.

[...] (Πράγματι), οι περισσότεροι εργατικοί συνεταιρισμοί στην Βραζιλία είναι πτωχοί, οι οποίοι, στην αρχή θα περάσουν δύσκολα για να εξασφαλίσουν όλα τα εργασιακά δικαιώματα στους εργαζομένους τους. Ο νόμος έχει σχεδιαστεί με έναν ικανοποιητικά έξυπνο τρόπο, για να ταιριάζει σε αυτές τις περιπτώσεις. Σχεδιάστηκε, έτσι ώστε κανείς να μην βρίσκετε σε μειονεκτική θέση. Ο συνεταιρισμός, σύμφωνα με τον νόμο, πρέπει να

συγκαλεί μία γενική συνέλευση των μελών του, η οποία πρέπει να αποφασίζει, κατά πόσο σύντομα οι συνεταιρισμοί θα εφαρμόσουν τον νόμο. Ο συνεταιρισμός έχει το δικαίωμα να καθορίσει τον χρόνο αυτόν μόνος του: έξι μήνες, ένα χρόνο, δύο χρόνια..... . Επειδή οι εργαζόμενοι του συνεταιρισμού ενδιαφέρονται να εφαρμόσουν τον συνεταιριστικό νόμο, δεν έχουν κανένα κίνητρο να μειώσουν αυτό τον χρόνο επ' άοριστον.

(Πράγματι, πέρα από αυτό, ο νόμος παρέχει επίσης ένα πρόγραμμα προώθησης εργατικών συνεταιρισμών, (σύμφωνα με τον οποίο νόμο μόνο οι συνεταιρισμοί που τον έχουν εφαρμόσει είναι κατάλληλοι), συμπεριλαμβάνοντας τεχνικές βοήθειες, πιστώσεις, οικονομική υποστήριξη κ.τ.λ.. Το Υπουργείο μας, πολύ πιθανόν, θα είναι υπεύθυνο γι' αυτό το πρόγραμμα. Για μας είναι πρόκληση, πιο πολύ από ότι υπευθυνότητα να διασφαλίσουμε, ότι κανένας συνεταιρισμός δεν θα κλείσει εξαιτίας του νόμου. (.....) είμαι πεπεισμένος, ότι αυτός ο νόμος θα ενδυναμώσει σημαντικά τους συνεταιρισμούς στην Βραζιλία».

ΜΕΡΟΣ 4: ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΝΑ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΠΡΩΘΗΣΗΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΑΔΑ

Συμφωνα με δεκαετίες αναπτυξιακής εμπειρίας της CICOPA και των μελών της, κανένα πρότζεκτ ή πρόγραμμα προώθησης συνεταιρισμών δεν έχει πετύχει ποτέ, όταν απλά επιβάλλετε από εξωτερικά δρώντα άτομα σε ανθρώπους, που υποτίθεται, ότι είναι οι βασικοί συντελεστές αυτών των συνεταιρισμών, είτε πρόκειται για κυβερνητικούς οργανισμούς, συνδικάτα, πανεπιστήμια, Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς, ξένους οργανισμούς είτε, ειδικούς, χωρίς την φανερή συμμετοχή των ίδιων των παραγόντων. Μία δυναμική από τα πάνω προς τα κάτω πρέπει πάντα να συνδιάζεται με μία δυναμική από τα κάτω προς τα επάνω στα συνεταιριστικά σχέδια. Πράγματι, η ουσία των συνεταιρισμών είναι να ανταποκριθεί στις κοινωνικό-οικονομικές ανάγκες των απλών πολιτών μέσω μίας επιχείρησης, την οποία τα ίδια τα άτομα ελέγχουν δημοκρατικά. Είναι αναγκαίο να εισέλθουμε στην συνεταιριστική λογική, με σκοπό να προωθήσουμε τους συνεταιρισμούς. Αν αυτός ο θεμελιώδης παράγοντας είναι απών και δεν προωθείται συνειδητά, οποιαδήποτε πρωτοβουλία προώθησης συνεταιρισμών και κοινωνικής οικονομίας στην Ελλάδα είναι πιθανόν να αποτύχει, με σημαντική σπατάλη οικονομικών αποθεμάτων και, ακόμη χειρότερα, μία άσχημη εμπειρία, η οποία μπορεί να πάρει χρόνια ή ακόμα δεκαετίες να ξεπεραστεί στη κοινή γνώμη, όπως έχει ήδη συμβεί σε ένα μεγάλο αριθμό χωρών⁶¹. Επομένως, είναι αναγκαίο να ταυτοποιήσουμε τους διαφορετικούς παράγοντες, οι οποίοι μπορούν να συνεισφέρουν στην συνεταιριστική ανάπτυξη στην Ελλάδα.

Είναι ακόμα περισσότερο σημαντικό να αναγνωρίσουμε και να συμπεριλάβουμε σε αυτό το πρότζεκτ τους Έλληνες, οργανισμούς και δίκτυα τα οποία έχουν ήδη αρχίσει να εργάζονται για την προώθηση συνεταιρισμών με τον ένα ή με τον άλλον τρόπο, καθώς επίσης και τους υπάρχοντες συνεταιρισμούς ή συνεταιρισμούς που είναι στην διαδικασία συγκρότησης και που ανήκουν σε τομείς προτεραιότητας και τύπων.

Ειδικά σε χώρες όπου ένας τέτοιος τύπος προγράμματος πρέπει να ξεκινήσει κυριολεκτικά εκ του μηδενός, η εμπειρία του δικτύου της CICOPA δείχνει, ότι είναι πιο αποτελεσματικό πρώτα να επικεντρωθούμε σε μια ομάδα περιοχών, όπου η πιλοτική εμπειρία μπορεί να αναπτυχθεί. Η προώθηση πιλοτικών προγραμμάτων δεν είναι μόνο συνεταιριστική στρατηγική.

Αυτή η στρατηγική είναι ιδιαίτερα ενδιαφέρουσα σε προγράμματα ανάπτυξης συνεταιρισμών, όπου οι δραστηριότητες ξεκινούν εκ του μηδενός και όπου ενυπόστατα πρότυπα στην ίδια χώρα με δρώντα άτομα που εκφράζουν τους εαυτούς τους με την ίδια γλώσσα, μπορούν να μοιραστούν με το υπόλοιπο του εθνικού πληθυσμού και επομένως να δημιουργήσουν εμπιστοσύνη.

Όπως προαναφέρθηκε η Στρατηγική Ανάπτυξης Συνεταιρισμών, που αναπτύχθηκε διεξοδικά από την CICOPA, είναι ένα θεμελιώδες στοιχείο των αναπτυσσόμενων συνεταιρισμών μετά το «μικρό» επίπεδο στα πολύ αρχικά στάδια και είναι η «μέσο» διάσταση, η οποία ανταποκρίνεται στους ειδικούς οργανισμούς υποστήριξης επιχειρήσεων, ομάδων, κοινοπραξιών, ομοσπονδιών και κέντρων ανάπτυξης.

Στην Ελληνική περίπτωση το πρώτο «μέσο» στοιχείο είναι, κατά την γνώμη μας, η ίδρυση ενός αναπτυξιακού κέντρου ειδικού στην ανάπτυξη συνεταιρισμών και κοινωνικής

⁶¹ Όπως στο Περού στα τέλη της δεκαετίας του 60, στην Πορτογαλία στα μέσα της δεκαετίας του 70, στην Γαλλία στη δεκαετία του 60 και 70 με Lip and Manufrance, στην Ινδία στην δεκαετία του 90 με Kamani Tubes κ.τ.λ.

οικονομίας, με υποσύνολα μια ομάδα περιοχών πιλοτικών προγραμμάτων, που είναι επιλεγμένες, με μια ομάδα (τουλάχιστον δύο –τριών ατόμων) ειδικευμένου προσωπικού ολικής απασχόλησης σε κάθε μία από τις περιοχές αυτού. Τα κέντρα θα έπρεπε να εξετάσουν την συμμετοχή των ατόμων και των οργανισμών, που επιφορτίζονται με την ανάπτυξη των συνεταιρισμών και της κοινωνικής οικονομίας. Ένας οικονομικός μηχανισμός, συνδεδεμένος με αυτό το κέντρο, θα πρέπει να δημιουργηθεί με σκοπό να παρέχει αρχική επιχορήγηση για το ξεκίνημα των συνεταιρισμών ή των προγραμμάτων ανασυγκρότησης.

Δεδομένης της αντικειμενικής έλλειψης τεχνογνωσίας σε ποικίλους τεχνικούς τομείς, που είναι απαραίτητοι για να προωθήσουν αποδοτικά τους συνεταιρισμούς στους προαναφερόμενους τύπους και τομείς (οικονομική διαχείριση συνεταιρισμού, συνεταιριστική διοίκηση, συμμετοχή μελών – εργαζομένων, διαχείριση ανθρώπινων αποθεματικών, συνεταιριστικά οικονομικά όργανα, νομικά θέματα, παρακλάδια και ομάδες, κ.τ.λ.), οι χειριστές του κέντρου και των υποσυνόλων θα έπρεπε να λάβουν εντατική εκπαίδευση σε άλλες χώρες για έναν ή δύο μήνες (συνοδευόμενοι απο διερμηνέα, εάν είναι απαραίτητο) σε επιλεγμένες περιοχές, όπου η σαφής και άμεσα χρησιμοποιήσιμη γνώση μπορεί να γίνει γνωστή.

Ξένοι, ειδικοί σε τεχνικούς τομείς, στους οποίους οι χειριστές θα έχουν εκπαιδευτεί στο εξωτερικό, θα έπρεπε κατόπιν, να είναι διαθέσιμοι να επισκέπτονται σε τακτικά διαστήματα τις περιοχές των πιλοτικών προγραμμάτων, με σκοπό να συνεχίσουν την εκπαίδευσή τους και να παρέχουν συνεχή πληροφόρηση και συμβουλή που περιλαμβάνονται στις συγκεκριμένες συνεταιριστικές επιχειρήσεις, που έχουν ιδρυθεί αρχικά.

Μόνο όταν τα πιλοτικά προγράμματα έχουν αρχίσει ήδη να κυοφορούνται στη συνεταιριστική πραγματικότητα, θα έπρεπε να αρχίσει το δεύτερο στάδιο· συγκεκριμένα θα έπρεπε να υπάρξει μία επέκταση σε άλλες περιοχές της χώρας πιθανόν μέσω ενός συστήματος προσφορών. Η απαιτούμενη προσοχή στην ομάδα των πιλοτικών προγραμμάτων, δεν θα πρέπει να ελαττωθεί: αντιθέτως, θα πρέπει την ίδια στιγμή να ενδυναμωθεί, καθώς η θνησιμότητα επιχειρήσεων συγκεντρώνεται στα πρώτα δύο χρόνια λειτουργίας τους και καθώς τα πέντε χρόνια ύπαρξης είναι απαραίτητα για να θέσουν τις επιχειρήσεις στην δοκιμασία της οικονομικής βιωσιμότητας. Εάν είναι απαραίτητο, ο αριθμός των ξένων ειδικών που παρακολουθούν τα τοπικά προγράμματα, θα έπρεπε να αυξηθεί στην αρχή της δεύτερης φάσης και να συνεχίσει να παρακολουθεί τα αρχικά πιλοτικά προγράμματα καθώς και τα νέα που καθιερώνονται.

Όσον αφορά τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς, που εμπλέκονται στην φροντίδα των παιδιών και των ηλικιωμένων, η ίδρυση αυτών δεν θα πρέπει να είναι ισοδύναμη με μείωση της δημόσιας ευθύνης και της δημόσιας επιχορήγησης για την συγκεκριμένη περιοχή. Η επιτυχής εμπειρία σε άλλες χώρες (για παράδειγμα στην Ιταλία και στην Ιαπωνία, δύο περιπτώσεις που ήδη αναφέρθηκαν) δείχνουν ότι, οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί, ενεργοί σε αυτούς τους τομείς, μπορούν να λειτουργήσουν σωστά, αφ' ενός εάν μπορούν να βασιστούν στο κράτος για την επιχορήγηση μέρους των δραστηριοτήτων τους και των πελατών τους και αφετέρου χωρίς την κρατική επιχορήγηση. Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί έχουν δείξει παντού, ότι μπορούν να παρέχουν μια καλύτερη και πιο οικονομική αξιοποίηση των δημόσιων πόρων, υπό τον όρο ότι η παραπάνω συνθήκη ισχύει.

Σε αυτό το πλαίσιο, είναι πιθανά αναγκαίο να προβλεφθούν εκπαιδευτικά ταξίδια για δημόσιους υπαλλήλους, έτσι ώστε μία επίσκεψη σε μέρη, όπου οι συνεταιρισμοί ιδρύθηκαν με επιτυχία στο εξωτερικό, να βοηθήσει για την καλύτερη κατανόηση του

οικονομικού και συμβατικού πλαισίου, κάτω από το οποίο λειτουργεί η συνεργασία δημοσίων αρχών και κοινωνικών συνεταιρισμών.

Θα ήταν αποφασιστικής σημασίας η εμπλοκή των συνδικάτων σε ένα τέτοιο πρόγραμμα και συγκεκριμένα στον τομέα επιχειρηματικών μεταβιβάσεων των επιχειρήσεων (με τον κίνδυνο να κλείσουν), στους εργαζομένους τους (εργατικές εξαγορές). Τα συνδικάτα έχουν συχνά πρόσβαση σε ενδοεπιχειρησιακή πληροφόρηση, η οποία μπορεί να είναι ζωτικής σημασίας, με σκοπό να οργανώσει μια επιχειρηματική μετάβαση προς τους εργαζομένους, προτού να είναι, είτε πολύ αργά, είτε πριν το εγχείρημα να προυποθέτει μαζική χρηματοδότηση.

Τελευταία αλλά όχι λιγότερο σημαντικά, ένα τέτοιο πρόγραμμα θα έπρεπε να προβλέπει, σαν τρίτο στάδιο, την καθιέρωση μιας Ελληνικής ομοσπονδίας συνεταιρισμών στους τομείς της βιομηχανίας και της προσφοράς υπηρεσιών. Έχοντας ένα συνομιλήτη με καθαρή εντολή από τους βασικούς συνεταιρισμούς, ο οποίος αντιπροσωπεύει τους τελευταίους, αυτός διαπραγματεύεται εκ μέρους τους, αναπτύσσει διεξοδικά στρατηγικής ανάπτυξης σχέδια και καθιερώνει συμμαχίες με άλλους δρώντες της κοινωνίας των πολιτών· αυτό είναι προς το συμφέρον όλων των συμβαλλομένων (εθνικές και τοπικές αρχές, συνδικάτα, οργανώσεις εργοδοτών, εμπορικό επιμελητήριο, δικαστήρια, τράπεζες, Μη Κυβερνητικούς Οργανισμούς, κ.τ.λ.), καθώς έχει επανειλημμένα καταδειχθεί σε πολλές χώρες σε όλον τον κόσμο.

Παράρτημα 1: Πρόταση 193/2002 του ILO για την Προώθηση των Συνεταιρισμών⁶²

Η Γενική Συνδιάσκεψη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας

Η οποία συγκλήθηκε από το Διοικητικό Συμβούλιο του Διεθνούς Γραφείου Εργασίας και συνήλθε στη Γενεύη στις 3 Ιουνίου 2002 στην ενενηκοστή - δεύτερη σύνοδο,

Αφού ανεγνώρισε την σημασία των συνεταιρισμών για τη δημιουργία θέσεων εργασίας, για την κινητικότητα του ανθρωπίνου δυναμικού και για την ενεργοποίηση των επενδύσεων καθώς επίσης και για την συμβολή τους στην οικονομία,

Αφού ανεγνώρισε ότι οι συνεταιρισμοί υπό τις ποικίλες μορφές τους συμβάλλουν στην πλήρη συμμετοχή ολόκληρου του πληθυσμού στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη,

Αφού ανεγνώρισε ότι η παγκοσμιοποίηση είναι για τους συνεταιρισμούς πηγή πιέσεων, προβλημάτων και προκλήσεων αλλά και πηγή νέων και ποικίλων ευκαιριών και ότι κατ' αυτήν επικρατούν πιο ισχυρές μορφές ανθρώπινης αλληλεγγύης σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο ούτως ώστε να ευνοείται μια δικαιότερη διανομή των πλεονεκτημάτων της παγκοσμιοποίησης,

Αφού έλαβε υπ' όψη την Διακήρυξη της Δ.Ο.Ε., η οποία αφορά στις αρχές και στα θεμελιώδη δικαιώματα σχετικά με την εργασία και η οποία υιοθετήθηκε από τη Διεθνή Συνδιάσκεψη Εργασίας στην ογδοηκοστή - έκτη σύνοδό της (1998),

Αφού έλαβε υπ' όψη τα δικαιώματα και τις αρχές, τα οποία έχουν διατυπωθεί στις διεθνείς συμβάσεις και συστάσεις για την εργασία, ιδιαιτέρως δε : την σύμβαση για την αναγκαστική εργασία (1930), την σύμβαση για την συνδικαλιστική εργασία (1930), την σύμβαση για την συνδικαλιστική ελευθερία και την προστασία της συνδικαλιστικής ελευθερίας (1948), την σύμβαση για την συλλογική οργάνωση και διαπραγμάτευση (1949), την σύμβαση για την ισότητα μισθών και ημερομισθίων (1951), την σύμβαση για την κοινωνική ασφάλιση (ελάχιστο όριο) (1952), την σύμβαση για την κατάργηση της αναγκαστικής εργασίας (1957), την σύμβαση για την πολιτική της απασχόλησης (1964), την σύμβαση για το ελάχιστο όριο ηλικίας (1973), την σύμβαση και την σύσταση για τις οργανώσεις των εργατών της γης (1975), την σύμβαση και την σύσταση για την αξιοποίηση του ανθρωπίνου δυναμικού (1975), την σύμβαση για την πολιτική της απασχόλησης (συμπληρωματικές διατάξεις) (1984), την σύσταση για την δημιουργία θέσεων εργασίας στις μικρομεσαίες επιχειρήσεις (1998) και την σύμβαση για τις χειρότερες μορφές παιδικής εργασίας (1999),

Υπενθυμίζοντας την αρχή της Διακήρυξης της Φιλαδέλφειας, σύμφωνα με την οποία «η εργασία δεν αποτελεί εμπόρευμα»,

Υπενθυμίζοντας ότι η επίτευξη αξιοπρεπούς εργασίας για τους εργαζομένους, όπου και αν ευρίσκονται αυτοί, αποτελεί πρωταρχικό στόχο της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας,

Αφού αποφάσισε να υιοθετήσει διάφορες διατάξεις για την προαγωγή των συνεταιρισμών, θέμα το οποίο αποτελεί το τέταρτο σημείο της ημερήσιας διάταξης της συνόδου,

Αφού αποφάσισε οι διατάξεις αυτές να λάβουν την μορφή μιας σύστασης,

Υιοθετεί σήμερα εικοστή ημέρα του Ιουνίου του έτους δύο χιλιάδες - δύο την ακόλουθη Σύσταση η οποία θα αναφέρεται ως Σύσταση για την Προαγωγή των Συνεταιρισμών (2002).

⁶² <http://www.ilo.org/ilolex/english/recdisp1.htm>

I. ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΟΡΙΣΜΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

1. Αναγνωρίζεται ότι οι συνεταιρισμοί δραστηριοποιούνται σε όλους τους τομείς της οικονομίας. Η Σύσταση αυτή εφαρμόζεται σε όλες τις κατηγορίες και μορφές συνεταιρισμών.
2. Στα πλαίσια της Σύστασης αυτής, με τον όρο «συνεταιρισμός» νοείται μια αυτόνομη και εθελοντική ένωση προσώπων με σκοπό την ικανοποίηση κοινών τους οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και προσδοκιών διαμέσου κοινής ιδιόκτητης και με δημοκρατικό τρόπο, διοικούμενης επιχείρησης.
3. Η προώθηση και ισχυροποίηση της συνεταιριστικής ταυτότητας θα πρέπει να γίνει με βάση τα εξής :
 - (α) τις συνεταιριστικές αξίες της αυτοβοήθειας, της αυτοευθύνης, της δημοκρατίας, της ισότητας, της αλληλεγγύης, όπως επίσης και τις ηθικές αξίες της τιμότητας, της ελευθερίας, της κοινωνικής υπευθυνότητας και της μέριμνας για τους άλλους, και
 - (β) τις συνεταιριστικές αρχές όπως αυτές διατυπώθηκαν από το διεθνές συνεταιριστικό κίνημα και όπως αυτές αναφέρονται στο προσαρτώμενο Παράρτημα. Οι αρχές αυτές είναι : η προαιρετική και ελεύθερη συμμετοχή των μελών, η αυτονομία και ανεξαρτησία, η οικονομική συμμετοχή των μελών, η εκπαίδευση, κατάρτιση και ενημέρωση, η συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών και η μέριμνα για την περιρρέουσα κοινότητα.
4. Πρέπει να υιοθετηθούν μέτρα για να προωθηθεί ο συνεταιριστικός θεσμός σε όλες τις χώρες και τούτο ανεξαρτήτως του βαθμού ανάπτυξής τους, με σκοπό να ενισχυθούν οι συνεταιρισμοί και τα μέλη τους για να :
 - (α) ιδρύσουν και αναπτύξουν οικονομικές δραστηριότητες και βιώσιμη και αξιοπρεπή απασχόληση
 - (β) αναπτύξουν τις δυνατότητες του ανθρωπίνου δυναμικού και την γνώση των συνεταιριστικών αξιών καθώς και τα πλεονεκτήματα και τα ευεργετικά αποτελέσματα του συνεταιριστικού κινήματος διαμέσου της συνεταιριστικής εκπαίδευσης και κατάρτισης
 - (γ) αναπτύξουν τις επιχειρησιακές δυνατότητες, συμπεριλαμβανομένων των επιχειρηματικών και διοικητικών δεξιοτήτων,
 - (δ) ενισχύσουν την ανταγωνιστικότητά τους και επιτύχουν επίσης την πρόσβασή τους στις αγορές και στους χρηματοδοτικούς θεσμούς,
 - (ε) αυξήσουν την αποταμίευση και την επενδυτικότητα,
 - (στ) βελτιώσουν την κοινωνική και οικονομική ευημερία, λαμβάνοντας υπ' όψη την ανάγκη για εξάλειψη όλων των μορφών διακρίσεων,
 - (ζ) συμβάλουν στην αειφόρο ανάπτυξη του ανθρώπου, και
 - (η) ιδρύσουν και διευρύνουν ένα βιώσιμο και δυναμικό, διακριτό δε, τομέα της οικονομίας ο οποίος να περιλαμβάνει τους συνεταιρισμούς, σε τρόπο που αυτός να ανταποκρίνεται στις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες της κοινωνίας.
5. Η υιοθέτηση ειδικών μέτρων, πρέπει να υποστηριχθεί σε τρόπο που να επιτρέψει στους συνεταιρισμούς να ανταποκριθούν, ως αλληλέγγυες επιχειρήσεις και οργανώσεις, στις ανάγκες των μελών της αλλά και στις ανάγκες της κοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων των μή-προνομιούχων ομάδων με σκοπό την κοινωνική τους ένταξη.

II. ΠΟΛΙΤΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΚΑΙ ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ

6. Για λόγους κοινωνικής αρμονίας, επιβάλλεται να υπάρχουν ισχυροί δημόσιοι και ιδιωτικοί τομείς (της οικονομίας) καθώς και ισχυρός συνεταιριστικός και αλληλοβοηθητικός τομέας, αλλά και άλλες κοινωνικές και μή-κυβερνητικές οργανώσεις. Οι κυβερνή-

σεις οφείλουν, στα πλαίσια αυτά, να υιοθετήσουν μια ευνοϊκή πολιτική και ένα νομικό καθεστώς, τα οποία να συμφωνούν με την ταυτότητα και τα χαρακτηριστικά των συνεταιρισμών, και να έχουν ως βάση τις συνεταιριστικές αξίες και αρχές οι οποίες αναφέρονται στην παράγραφο 3, με σκοπό να :

(α) καθιερώσουν ένα θεσμικό πλαίσιο το οποίο να εξασφαλίζει την ταχύτερη, απλούστερη, μη δαπανηρή, και όσο είναι δυνατόν σίγουρη έγκριση των συνεταιρισμών,

(β) προωθήσουν πολιτικές οι οποίες θα έχουν ως σκοπό να επιτρέψουν την δημιουργία καταλλήλων συνεταιριστικών αποθεματικών των οποίων ένα τουλάχιστον μέρος θα πρέπει να είναι αδιαίρετο, καθώς και δημιουργία ταμείου αλληλεγγύης

(γ) προβλέψουν μέτρα εποπτείας των συνεταιρισμών τα οποία να συμβαδίζουν με την ταυτότητα και τις χαρακτηριστικές τους λειτουργίες, να προστατεύουν την αυτονομία τους, να είναι σύμφωνα με την νομοθεσία και την πρακτική του κράτους στο θέμα αυτό και, τέλος, τα μέτρα αυτά να μη είναι λιγότερο ευνοϊκά από εκείνα που εφαρμόζονται σε άλλες κατηγορίες επιχειρήσεων και οργανώσεων κοινωνικού χαρακτήρα.

(δ) διευκολύνουν την προσχώρηση των συνεταιρισμών σε συνεταιριστικές δομές ανταποκρινόμενες στις ανάγκες των μελών τους,

(ε) ενθαρρύνουν την ανάπτυξη των συνεταιρισμών ως αυτόνομων και αυτοδιοικουμένων επιχειρήσεων, ιδίως σε περιπτώσεις κατά τις οποίες οι συνεταιρισμοί μπορούν να παίξουν ένα σημαντικό ρόλο ή να προσφέρουν υπηρεσίες τις οποίες δεν μπορούν να προσφέρουν άλλοι φορείς.

7. (1) Η προώθηση των συνεταιρισμών, βασισμένη στις αξίες και αρχές οι οποίες διατυπώνονται στην παράγραφο 3, πρέπει να θεωρείται ως ένας από τους πυλώνες της εθνικής και παγκόσμιας οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης.

(2) Οι συνεταιρισμοί οφείλουν να επωφεληθούν από εκείνες τις συνθήκες οι οποίες ενώ είναι σύμφωνες με την νομοθεσία και τις εθνικές πρακτικές, δεν είναι λιγότερο ευνοϊκές από αυτές που αφορούν σε άλλες κατηγορίες επιχειρήσεων και κοινωνικών οργανώσεων. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να λάβουν, αν τούτο επιβάλλεται, μέτρα στήριξης των συνεταιριστικών δραστηριοτήτων οι οποίες αφορούν σε ορισμένους στόχους κοινωνικής και κρατικής πολιτικής, όπως η προώθηση της απασχόλησης ή η ανάπτυξη δραστηριοτήτων προς όφελος κοινωνικών ομάδων ή περιοχών υποβαθμισμένων. Τα μέτρα αυτά θα μπορούσαν να συμπεριλάβουν, μεταξύ άλλων και στο μέτρο του δυνατού, φορολογικές ελαφρύνσεις, δάνεια, δωρεές και διευκολύνσεις για συμμετοχή σε προγράμματα δημοσίων έργων καθώς και ειδικές διατάξεις για θέματα αγορών του Δημοσίου.

(3) Ιδιαίτερη προσοχή πρέπει να δοθεί στο ζήτημα της αυξημένης συμμετοχής των γυναικών σε όλα τα επίπεδα του συνεταιριστικού κινήματος, ιδιαίτερα δε στον τομέα διοίκησης και διεύθυνσης.

8. (1) Η εθνική πολιτική στο θέμα των συνεταιρισμών οφείλει κυρίως :

(α) να προωθήσει τις βασικές νομικές διατάξεις εργασίας της Δ.Ο.Ε. καθώς και την Διακήρυξη της Δ.Ο.Ε. την σχετική με τις βασικές αρχές και τα δικαιώματα εργασίας για όλους τους εργαζομένους των συνεταιρισμών, χωρίς εξαίρεση καμμία,

(β) να λάβει μέτρα σε τρόπο που να μη μπορούν να δημιουργηθούν συνεταιρισμοί ή να μη μπορούν να χρησιμοποιηθούν (οι υπάρχοντες) για την καταστρατήγηση της εργατικής νομοθεσίας και για την δημιουργία καμουφλαρισμένων εργασιακών σχέσεων, απαγορεύοντας έτσι τους ψευδο-συνεταιρισμούς οι οποίοι παραβιάζουν τα δικαιώματα των εργαζομένων και φροντίζοντας ούτως ώστε τα εργατικά δικαιώματα να εφαρμόζονται στις επιχειρήσεις παντός είδους,

(γ) να προωθήσει την ισότητα των φύλων στους συνεταιρισμούς και στις δραστηριότητές τους,

(δ) να λάβει τα κατάλληλα μέτρα ούτως ώστε στον τομέα της οικονομίας οι συνεταιρισμοί να εφαρμόζουν τις καλλίτερες εργασιακές πρακτικές, συμπεριλαμβανομένης και της πρόσβασης στην ενημέρωση επί επικαίρων θεμάτων,

(ε) να αναπτύξει τις τεχνικές και επαγγελματικές δεξιότητες, τις επιχειρησιακές και διευθυντικές ικανότητες, τις γνώσεις για τις δυνατότητες των συναλλαγών και γενικώς την οικονομική και κοινωνική πολιτική επαγγελματικής κατάρτισης των μελών, των εργαζομένων και των διευθυντών των συνεταιρισμών, βελτιώνοντας τους όρους πρόσβασής τους στην τεχνολογία της πληροφόρησης και της επικοινωνίας

(στ) να προωθήσει την διδασκαλία των συνεταιριστικών αρχών και των υφισταμένων πρακτικών εφαρμογής τους καθώς και της επιμόρφωσης που αφορά σε αυτές, σε όλα τα επίπεδα όλων των εθνικών συστημάτων παιδείας και κατάρτισης και σε ολόκληρη την κοινωνία,

(ζ) να προωθήσει την λήψη μέτρων σχετικών με την ασφάλεια και την υγεία στους χώρους εργασίας,

(η) να λάβει μέτρα για την επιμόρφωση και για την βοήθεια κάθε άλλης μορφής σε τρόπο που να βελτιωθεί το επίπεδο της παραγωγικότητας και συναγωνιστικότητας των συνεταιρισμών όπως επίσης και η ποιότητα των αγαθών και υπηρεσιών τα οποία προσφέρουν αυτοί,

(θ) να διευκολύνει την πρόσβαση των συνεταιρισμών στη δανειοδότηση, (ι) να διευκολύνει την είσοδο των συνεταιρισμών στις αγορές,

(κ) να διευκολύνει την ενημέρωση του κοινού για τους συνεταιρισμούς,

(κα) να επιδιώξει να βελτιωθούν τα στατιστικά στοιχεία για τους συνεταιρισμούς με σκοπό την χρησιμοποίησή τους για την μελέτη και εφαρμογή της αναπτυξιακής πολιτικής.

(2) Η εθνική πολιτική θα πρέπει, επίσης :

(α) να αποκεντρώσει τις δομές και την εφαρμογή της πολιτικής ρυθμίσεων και διοίκησης οι οποίες αφορούν στους συνεταιρισμούς, μεταφέροντας αυτές, εάν υπάρχει ανάγκη, στο περιφερειακό και τοπικό επίπεδο,

(β) να προσδιορίσει τις νομικές υποχρεώσεις των συνεταιρισμών σε θέματα όπως η εγγραφή τους σε μητρώο, ο οικονομικός και κοινωνικός έλεγχός τους και η επίτευξη αδειών κάθε μορφής,

(γ) να προωθήσει τις δέουσες πρακτικές σε θέματα αυτοδιοίκησης των συνεταιρισμών.

9. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να προωθήσουν τον σημαντικό ρόλο των συνεταιρισμών στην μετατροπή δραστηριοτήτων οι οποίες συχνά είναι βραχύβιες (δραστηριότητες οι οποίες ενίοτε χαρακτηρίζονται με τον όρο «άτυπη οικονομία») σε άλλες μορφές οι οποίες απολαμβάνουν νομικής προστασίας και εντάσσονται πλήρως στην οικονομική ζωή.

III. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

10. (1) Τα Κράτη – Μέλη οφείλουν να υιοθετήσουν νομοθεσία και ειδικούς κανονισμούς για τους συνεταιρισμούς βασισμένους στις συνεταιριστικές αξίες και αρχές οι οποίες διατυπώνονται στην παράγραφο 3 καθώς και να αναθεωρούν αυτή την νομοθεσία και αυτούς τους κανονισμούς όταν επιβάλλεται τούτο.

(2) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να συμβουλεύονται τις συνεταιριστικές οργανώσεις όπως επίσης τις ενδιαφερόμενες οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων, σε θέματα εκπό-

νησης και αναθεώρησης της νομοθεσίας, της πολιτικής και των κανονισμών επί των συνεταιρισμών.

11. (1) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να διευκολύνουν την πρόσβαση των συνεταιρισμών σε υπηρεσίες στήριξης με σκοπό να ενισχύσουν και να βελτιώσουν την οικονομική τους βιωσιμότητα και την ικανότητά τους να δημιουργούν θέσεις εργασίας και διαχείρισης εισοδημάτων.
(2) Στο μέτρο του δυνατού, οι υπηρεσίες στήριξης των συνεταιρισμών πρέπει να συμπεριλαμβάνουν τα εξής :
 - α) προγράμματα αξιοποίησης του ανθρωπίνου δυναμικού
 - β) έρευνες και συμβουλές για την διαχείριση
 - γ) συμμετοχή στη δανειοδότηση και στις επενδύσεις
 - δ) λογιστικά και έλεγχος
 - ε) ενημέρωση σε θέματα διαχείρισης
 - στ) πληροφόρηση και δημόσιες σχέσεις
 - ζ) συμβουλές σε θέματα τεχνολογίας και εκσυγχρονισμού
 - η) νομικές και φορολογικές συμβουλές
 - θ) υπηρεσίες στήριξης και εμπορίας
 - ι) λοιπές υπηρεσίες στήριξης, εάν παρίσταται ανάγκη.(3) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να διευκολύνουν την οργάνωση υπηρεσιών στήριξης. Οι συνεταιρισμοί και οι οργανώσεις τους πρέπει να ενθαρρύνονται να συμμετέχουν στην οργάνωση και στη διαχείριση αυτών των υπηρεσιών και αν τούτο είναι δυνατό και ωφέλιμο, στη χρηματοδότησή τους.
(4) Οι κυβερνήσεις οφείλουν να αναγνωρίζουν το ρόλο των συνεταιρισμών και των οργανώσεών τους, δημιουργώντας το κατάλληλο πλαίσιο και τα μέσα για να ιδρυθούν και να αναπτυχθούν οι συνεταιρισμοί σε τοπικό και εθνικό επίπεδο.
12. Οι κυβερνήσεις οφείλουν να υιοθετούν, σε περίπτωση ανάγκης, κατάλληλα μέτρα για να διευκολύνουν την πρόσβαση των συνεταιρισμών στη χρηματοδότηση των επενδύσεών τους καθώς και στη δανειοδότηση. Τα μέτρα πρέπει κυρίως :
 - α) να επιτρέπουν την πρόσβαση σε δανειοδοτήσεις και σε άλλες πιστωτικές πηγές
 - β) να απλοποιούν τις διοικητικές διαδικασίες, να θεραπεύουν σε κάθε επιβαλλόμενη περίπτωση την ανεπάρκεια των κεφαλαίων των συνεταιρισμών και να μειώνουν το κόστος των συναλλαγών δανειοδότησης.
 - γ) να προτιμούν ένα αυτόνομο σύστημα δανειοδότησης των συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένων των αποταμιευτικών και πιστωτικών συνεταιρισμών, τις συνεταιριστικές τράπεζες και τους ασφαλιστικούς συνεταιρισμούς.
 - δ) να προβλέπουν την υιοθέτηση ειδικών διατάξεων για τις λιγότερο ευνοημένες κατηγορίες ατόμων.
13. Για την ανάδειξη του συνεταιριστικού κινήματος, οι κυβερνήσεις οφείλουν να διαμορφώνουν συνθήκες οι οποίες να ευνοούν την ανάπτυξη τεχνικών, εμπορικών και χρηματιστικών δεσμών μεταξύ όλων των κατηγοριών συνεταιρισμών με σκοπό να διευκολυνθούν η μεταξύ τους ανταλλαγή εμπειριών και η συμμετοχή στα πλεονεκτήματα και στους κινδύνους.

IV. ΡΟΛΟΣ ΤΩΝ ΟΡΓΑΝΩΣΕΩΝ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ ΚΑΙ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΩΝ, ΤΩΝ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ ΚΑΙ ΟΙ ΜΕΤΑΞΥ ΤΟΥΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

14. Οι οργανώσεις εργοδοτών και εργαζομένων, αναγνωρίζοντας τον σημαντικό ρόλο των συνεταιρισμών σε θέματα υλοποίησης των στόχων της αειφόρου ανάπτυξης, οφείλουν να αναζητήσουν, σε συμφωνία με τους συνεταιρισμούς, τις διαδικασίες και τα μέσα περαιτέρω προώθησης των συνεταιρισμών.
15. Οι οργανώσεις εργοδοτών οφείλουν να προβλέπουν, όταν τούτο επιβάλλεται, την διεύρυνση της συμμετοχής σε αυτές των συνεταιρισμών οι οποίοι επιθυμούν να γίνουν μέλη τους, όπως επίσης και να τους προσφέρουν κατάλληλες υπηρεσίες στήριξης, με τους ίδιους όρους που τις προσφέρουν στα μέλη τους.
16. Οι οργανώσεις των εργαζομένων οφείλουν να :
 - α) συμβουλευθούν και να στηρίζουν τους εργαζομένους των συνεταιρισμών για να γίνουν μέλη τους
 - β) να βοηθούν τα μέλη τους να ιδρύουν συνεταιρισμούς με στόχο, εκτός των άλλων, να προμηθεύονται αγαθά και να απολαμβάνουν υπηρεσίες πρώτης ανάγκης.
 - γ) να συμμετέχουν σε επιτροπές και ομάδες εργασίας σε επίπεδο τοπικό, εθνικό και διεθνές, οι οποίες είναι αρμόδιες για θέματα οικονομικής και κοινωνικής σημασίας με συνέπειες για τους συνεταιρισμούς
 - δ) να βοηθούν και να συμμετέχουν στην ίδρυση νέων συνεταιρισμών με σκοπό την δημιουργία θέσεων εργασίας ή την διατήρηση των υφισταμένων σε περίπτωση διακοπής λειτουργίας επιχειρήσεων
 - ε) να βοηθούν και να συμμετέχουν σε προγράμματα τα οποία στοχεύουν στην βελτίωση της παραγωγικότητας των συνεταιρισμών
 - στ) να προωθούν την ισότητα ευκαιριών για τους εργαζομένους στους συνεταιρισμούς
 - ζ) να προάγουν την άσκηση των δικαιωμάτων των εργαζομένων- μελών των συνεταιρισμών
 - η) να αναλάβουν κάθε άλλη δραστηριότητα για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών, συμπεριλαμβανομένων εκείνων της εκπαίδευσης και κατάρτισης.
17. Οι συνεταιρισμοί και οι οργανώσεις οι οποίες τους εκπροσωπούν, πρέπει να προσπαθούν :
 - α) να δημιουργούν δραστήριες σχέσεις με τις εργοδοτικές και εργατικές οργανώσεις καθώς και με τους κυβερνητικούς και μή-κυβερνητικούς φορείς με σκοπό την διαμόρφωση ενός ευνοϊκού κλίματος για την ανάπτυξη των συνεταιρισμών
 - β) να διαχειρίζονται τις δικές τους υπηρεσίες στήριξης των συνεταιρισμών, συμβάλλοντας και στη χρηματοδότηση αυτών των υπηρεσιών
 - γ) να προσφέρουν στους συνεταιρισμούς-μέλη τους εμπορικές και χρηματοδοτικές υπηρεσίες
 - δ) να βοηθούν και να κάνουν επενδύσεις στην αξιοποίηση του ανθρώπινου δυναμικού των συνεταιρισμών-μελών τους, των εργαζομένων και των διευθυντών
 - ε) να βοηθούν στην δημιουργία εθνικών και διεθνών συνεταιριστικών οργανώσεων και να συμμετέχουν σε αυτές ως μέλη
 - στ) να εκπροσωπούν το συνεταιριστικό κίνημα της χώρας τους εντός αυτής αλλά και διεθνώς
 - ζ) να αναλαμβάνουν κάθε άλλη δραστηριότητα αναγκαία για την επέκταση των συνεταιρισμών.

V. ΔΙΕΘΝΗΣ ΣΥΝΕΡΓΑΤΙΣΜΟΣ

18. Ο διεθνής συνεργατισμός πρέπει να αναπτυχθεί διαμέσου των εξής ενεργειών:

α) την ανταλλαγή πληροφοριών για την πολιτική και τα προγράμματα τα οποία απεδείχθησαν αποτελεσματικά για την δημιουργία θέσεων εργασίας και την απόκτηση εισοδήματος από τα μέλη των συνεταιρισμών

β) την υποβοήθηση και την προαγωγή των σχέσεων μεταξύ εθνικών και διεθνών συνεταιριστικών φορέων οι οποίοι συμμετέχουν στην ανάπτυξη των συνεταιρισμών, προκειμένου να διευκολύνουν :

1) τις ανταλλαγές προσωπικού και ιδεών, εκπαιδευτικού υλικού και υλικού για την κατάρτιση και μεθοδολογία καθώς και λοιπό σχετικό υλικό.

2) την συγκρότηση και χρήση υλικού για έρευνες καθώς και άλλων δεδομένων για τους συνεταιρισμούς και την ανάπτυξή τους

3) την οργάνωση διεθνών ενώσεων και κοινοπραξιών μεταξύ των συνεταιρισμών

4) την ανάδειξη και την προστασία των συνεταιριστικών αξιών και αρχών (κανόνων)

5) την οργάνωση εμπορικών σχέσεων μεταξύ των συνεταιρισμών

γ) την πρόσβαση των συνεταιρισμών στα εθνικά και διεθνή δεδομένα όπως η πληροφόρηση και οι «αγορές, η νομοθεσία, οι μέθοδοι και οι τεχνικές της κατάρτισης, της τεχνολογίας και της πιστοποίησης των προϊόντων

δ) την εκπόνηση, όταν τούτο επιβάλλεται και είναι δυνατό, περιφερειακών και διεθνών κανονισμών και νομοθεσιών, σε συνεργασία με τις ενδιαφερόμενες συνεταιριστικές, εργοδοτικές και εργατικές οργανώσεις.

VI. ΑΚΡΟΤΕΛΕΥΤΙΑ ΔΙΑΤΑΞΗ

19. Η παρούσα Σύσταση αναθεωρεί και αντικαθιστά την προηγούμενη Σύσταση του 1966 για τους συνεταιρισμούς στις αναπτυσσόμενες χώρες.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΗΣ ΣΥΣΤΑΣΗΣ

Απόσπασμα της Διακήρυξης για την συνεταιριστική ταυτότητα η οποία υιοθετήθηκε από την Γενική Συνέλευση (31ο Συνέδριο της εκατοενταετίας) της Διεθνούς Ένωσης Συνεταιρισμών (ICA) το 1995.

Οι συνεταιριστικές αρχές (κανόνες) αποτελούν κατευθυντήριες διατάξεις οι οποίες επιτρέπουν στους συνεταιρισμούς να θέσουν σε πρακτική εφαρμογή τις συνεταιριστικές αξίες :

Εθελοντική και ελεύθερη συμμετοχή για όλους

Οι συνεταιρισμοί είναι εθελοντικές οργανώσεις, ανοιχτές σε όλα τα άτομα τα οποία αναλαμβάνουν να κάνουν χρήση των υπηρεσιών τους και τα οποία είναι αποφασισμένα να επωμισθούν τις ευθύνες τους ως μέλη, και τούτο χωρίς καμία διάκριση φύλου, κοινωνικής θέσης, φυλής, πολιτικών πεποιθήσεων ή θρησκείας.

Δημοκρατική διοίκηση ασκούμενη από τα μέλη

Οι συνεταιρισμοί είναι δημοκρατικές οργανώσεις διοικούμενες από τα μέλη τους τα οποία συμμετέχουν ενεργώς στη διαμόρφωση της δράσης των συνεταιρισμών καθώς και στη λήψη των αποφάσεων. Οι άνδρες και γυναίκες οι οποίοι εκλέγονται ως εκπρόσωποι των μελών, λογοδοτούν ενώπιον των τελευταίων αυτών. Στους πρωτοβάθμιους συνεταιρισμούς, τα μέλη έχουν δικαιώματα ψήφου με βάση τον κανόνα «κάθε μέλος – μία ψήφος» ενώ και οι συνεταιρισμοί ανωτέρου βαθμού είναι οργανωμένοι κατά δημοκρατικό επίσης τρόπο.

Οικονομική συμμετοχή των μελών

Τα μέλη συμβάλλουν κατά ισότιμο τρόπο στο κεφάλαιο των συνεταιρισμών τους και διαχειρίζονται τούτο κατά δημοκρατικό τρόπο. Ένα τουλάχιστον μέρος του κεφαλαίου αυτού αποτελεί συνήθως την από κοινού περιουσία του συνεταιρισμού.

Τα μέλη δεν απολαμβάνουν συνήθως παρά περιορισμένη αποζημίωση για τις μερίδες που καταβάλουν για να γίνουν μέλη. Τα μέλη διαθέτουν τα πλεονάσματα από τις δραστηριότητές τους εξ ολοκλήρου ή εν μέρει για τους ακόλουθους σκοπούς : για την περαιτέρω ανάπτυξη του συνεταιρισμού τους, για την δημιουργία ενδεχομένως αποθεματικών από τα οποία ένα τουλάχιστον μέρος θα είναι αδιανέμητο, για «επιστρεφόμενα» στα μέλη κατ' αναλογία προς τις συναλλαγές τους με τον συνεταιρισμό και για την στήριξη άλλων δραστηριοτήτων εγκεκριμένων από τα μέλη.

Αυτονομία και ανεξαρτησία των συνεταιρισμών

Οι συνεταιρισμοί είναι αυτόνομες οργανώσεις αλληλοβοήθειας, διοικούμενες από τα μέλη τους. Η σύναψη συμφωνιών με άλλες οργανώσεις, συμπεριλαμβανομένων των κυβερνήσεων, καθώς και η αναζήτηση κεφαλαίων από πηγές εκτός συνεταιρισμών, οφείλουν να γίνονται με όρους οι οποίοι διασφαλίζουν την δημοκρατική διοίκηση των μελών και εξασφαλίζουν την ανεξαρτησία του συνεταιρισμού τους.

Εκπαίδευση, κατάρτιση και ενημέρωση

Οι συνεταιρισμοί παρέχουν στα μέλη τους, στους αιρετούς διοικητές, στα διευθυντικά στελέχη και στους υπαλλήλους τους την απαιτούμενη εκπαίδευση και κατάρτιση προκειμένου αυτοί να μπορούν να συμβάλλουν κατά τρόπο αποτελεσματικό στην ανάπτυξη του συνεταιρισμού τους. Ενημερώνουν επίσης, ιδιαιτέρως δε τους νέους και τους διαμορφωτές της κοινής γνώμης, σχετικώς με την ταυτότητα και τα πλεονεκτήματα του συνεταιρισμού.

Διασυνεταιριστική συνεργασία

Οι συνεταιρισμοί, προκειμένου να προσφέρουν καλλίτερες υπηρεσίες στα μέλη τους και να καταστήσουν ισχυρότερο το συνεταιριστικό κίνημα, συνεργάζονται από κοινού μεταξύ τους διαμέσου τοπικών, εθνικών, περιφερειακών και διεθνών δομών τους.

Υποχρεώσεις των συνεταιρισμών για την ευρύτερη κοινότητα

Οι συνεταιρισμοί συμβάλλουν στη βιώσιμη ανάπτυξη της ευρύτερης κοινότητας στα πλαίσια κατευθύνσεων εγκεκριμένων από τα μέλη τους.

Το πιο πάνω κείμενο είναι το αυθεντικό κείμενο της Σύστασης, δεόντως υιοθετημένο από την Γενική Συνδιάσκεψη της Διεθνούς Οργάνωσης Εργασίας κατά την εννενηκοστή σύνοδο η οποία έλαβε χώρα στη Γενεύη και η οποία περατώθηκε στις 20 Ιουνίου 2002.

Προς πιστοποίηση υπέγραψαν τούτο την εικοστή πρώτη Ιουνίου 2002, οι:

Jean – Jacques ELMIGER

Ο Πρόεδρος της Συνέλευσης

Juan SOMAVIA

Γενικός Διευθυντής

Διεθνούς Γραφείου Εργασίας

Παράρτημα2: CICOPA Παγκόσμια Διακήρυξη για τους Εργατικούς Συνεταιρισμούς

Εγκρίθηκε από το Γενικό Συμβούλιο της ICA στην Καρταχένα της Κολομβίας στις 23 Σεπτεμβρίου 2005

Αυτή η Διακήρυξη θα προσαρμοστεί στις διαφορετικές γλώσσες του κόσμου, λαμβάνοντας υπ' όψιν τους διαφορετικούς πολιτισμούς, τις γλωσσικές παραδόσεις και τις συνεταιριστικές εκφράσεις που χρησιμοποιούνται, βασιζόμενη στην αυθεντική Αγγλική ή Ισπανική ερμηνεία ή και στις δύο.

ΓΕΝΙΚΕΣ ΣΚΕΨΕΙΣ

1. Το ανθρώπινο είδος μονίμως αναζητά μια ποιοτική βελτίωση των μορφών οργάνωσης εργασίας και καταβάλλει επίπονη προσπάθεια να κατορθώσει να έχει ακόμη καλύτερες, πιο δίκαιες και πιο αξιοπρεπείς εργατικές σχέσεις.
2. Προς το παρόν, οι άνθρωποι φέρουν εις πέρας τις επαγγελματικές τους δραστηριότητες με βάση τρία βασικά μέτρα: (α) εργαζόμενοι ανεξάρτητα ως αυτοαπασχολούμενοι και οριζόμενοι από τις δικές τους ικανότητες και τους δικούς του κανονισμούς, (β) ημερομίσθιοι, υπό την συνεχή υποταγή σε ένα εργοδότη, ο οποίος παρέχει αποζημίωση ως αποκλειστικό αποτέλεσμα των ατομικών ή συλλογικών διαπραγματεύσεων και (γ) με μία τρίτη μορφή εργασίας, ονομαζόμενη ιδιοκτησία εργατών, σύμφωνα με την οποία εργασία και διαχείριση οι οποίες ολοκληρώνονται από κοινού χωρίς τους τυπικούς περιορισμούς της ατομικής εργασίας και χωρίς αποκλειστικά η εργασία να υπάγεται στους κανόνες του συμβατικού ημερομισθίου που βασίζεται στην εργασία.
3. Ένα από τα μέτρα εργατικής ιδιοκτησίας, που οργανώνεται μέσω των εργατικών συνεταιρισμών, έχει φτάσει στο υψηλότερο επίπεδο ανάπτυξης και σημασίας αυτή την στιγμή στον κόσμο. Αυτό το μέτρο είναι δομημένο με βάσει τις παγκόσμιες συνεταιριστικές αρχές, αξίες και λειτουργικές μεθόδους, όπως αυτές εσωκλείονται στην Διατύπωση για την Συνεταιριστική Ταυτότητα (Manchester, 1955), όπως συμφωνήθηκε μέσα στο πλαίσιο της Διεθνούς Συνεταιριστικής Συμμαχίας (ICA) και ενσωματώθηκε στην Πρόταση 193/2002 του ILO σχετικά με την Προώθηση των Συνεταιρισμών.
4. Οι εργατικοί συνεταιρισμοί είναι υποχρεωμένοι να κυβερνώνται από την προαναφερόμενη Διατύπωση για την Συνεταιριστική Ταυτότητα. Επιπλέον, έχει καταστεί απαραίτητο να οριστούν σε παγκόσμιο επίπεδο μερικοί βασικοί χαρακτήρες και εσωτερικοί λειτουργικοί κανόνες, που είναι αποκλειστικοί σε αυτόν τον τύπο των συνεταιρισμών. Οι προαναφερόμενοι συνεταιρισμοί έχουν συγκεκριμένους στόχους και λόγους ύπαρξης, που διαφέρουν από τους συνεταιρισμούς οι οποίοι ανήκουν σε άλλες κατηγορίες. Ο ορισμός αυτός θα εμπλουτίσει την συνοχή και την διεθνή ταυτότητα της συνεταιριστικής εργατικής ιδιοκτησίας, θα προωθήσει την ανάπτυξή τους και θα επιφέρει αναγνώριση σε παγκόσμιο επίπεδο της κοινωνικής και οικονομικής λειτουργίας, όσον αφορά την δημιουργία αξιοπρεπών και βιώσιμων εργασιακών θέσεων. Επίσης θα αποτρέψει αποκλίσεις ή καταχρήσεις.
5. Μια παγκόσμια διακήρυξη είναι επίσης απαραίτητη, με σκοπό να εστιάσει στην σημασία της συνεταιριστικής εργατικής ιδιοκτησίας, στην προώθηση των εργατικών συνεταιρισμών, καθώς επίσης και στην σχέση τους με συνεταιρισμούς που ανήκουν σε άλλες κατηγορίες, θα προωθήσει επίσης την σχέση τους με τον Κράτος, με διεθνείς οργανισμούς, με τον επιχειρηματικό κόσμο και με τα συνδικάτα. Θεωρείται, ότι είναι απαραίτητη μία τέτοια διακήρυξη για να εγγυηθεί την ανάπτυξη και προώθηση των εργατικών συνεταιρισμών, την πλήρη αναγνώριση του ρόλου τους,

ως δρώντες για την λύση των προβλημάτων της ανεργίας και του κοινωνικού αποκλεισμού και ως υπερασπιστές ενός πιο αναπτυγμένου, δίκαιου και αξιοπρεπούς προτύπου εργασιακών σχέσεων. Επίσης θεωρείται ότι είναι απαραίτητη μία τέτοια διακήρυξη για να εγγυηθεί την υπεράσπιση της δημιουργίας και της κατανομής πλούτου και της δημοκρατικοποίησης της ιδιοκτησίας και της οικονομίας.

6. Αν και η CICOPA επίσης προσεταιρίζεται συνεταιρισμούς ατόμων βιοτεχνών και άλλων μορφών συνεταιριστικής διαχείρισης, που βασίζονται στις κεντρικές αντιλήψεις της εργασίας και της παραγωγής, η παρούσα διακήρυξη στοχεύει ειδικά στους εργατικούς συνεταιρισμούς. Αυτό δεν αποκλείει, ότι θα μπορούσε, όσο αυτό είναι πιθανό, να χρησιμοποιηθεί από συνεταιρισμούς και να εφαρμοστεί σε συνεταιρισμούς χρηστών, οι οποίοι επίσης επιχορηγούν την ιδιότητα μέλους και την ιδιοκτησία των εργαζόμενων τους, ως ένα διαφοροποιημένο τμήμα από τα άλλα μέλη, με τέτοιο τρόπο, που τα συμφέροντα τους να αντιπροσωπεύονται επαρκώς. Θα μπορούσε βέβαια να εφαρμοστεί ή να χρησιμοποιηθεί από άλλες μορφές διαχείρισης, οι οποίες προσδίδουν ιδιαίτερη αναγνώριση στην ανθρώπινη εργασία καθώς και εκείνες οι οποίες το διεκπεραιώνουν, όπως εργατικές εταιρείες περιορισμένης ευθύνης (*sociedades anónimas laborales – SALs*), οι οποίες έχουν οφέλη συνεταιριστικής φύσης για τους εργαζόμενούς τους. Γενικά μπορεί να εφαρμοστεί και να χρησιμοποιηθεί από όλες εκείνες τις επιχειρήσεις κοινοτικού χαρακτήρα, που παρέχουν ειδικές εργασιακές σχέσεις στα μέλη τους πέρα από το γεγονός ότι τους προσφέρουν υπηρεσίες κοινωνικής πρόνοιας.

Βασιζόμενη στις προαναφερθέντες σκέψεις, η CICOPA ομόφωνα εγκρίνει την Παγκόσμια Διακήρυξη για τους Εργατικούς Συνεταιρισμούς.

I. ΒΑΣΙΚΟΙ ΧΑΡΑΚΤΗΡΕΣ

Με βάση τον ορισμό, τις αξίες και τις αρχές που εσωκλείονται στην Διατύπωση της Συνεταιριστικής Ταυτότητας (Manchester, 1995) και ενσωματώθηκαν στην Πρόταση 193/2002 του ILO για την Προώθηση των Συνεταιρισμών⁶³, οι εργατικοί συνεταιρισμοί περιέχουν τους ακόλουθους βασικούς χαρακτήρες:

1. Έχουν τον αντικειμενικό σκοπό να δημιουργούν και να διατηρούν βιώσιμες θέσεις εργασίας και πλούτου, με σκοπό να βελτιώσουν την ποιότητα ζωής των εργατών μελών, να καταστήσουν την ανθρώπινη εργασία αξιοπρεπή, να επιτρέψουν την δημοκρατική αυτοδιαχείριση των εργαζομένων και να προωθήσουν την κοινοτική και τοπική ανάπτυξη.
2. Η ελεύθερη και εθελοντική ιδιότητα μέλους ορίζεται από την ύπαρξη τόπων εργασίας, με σκοπό τα μέλη του συνεταιρισμού να συνεισφέρουν με την προσωπική τους εργασία και τους οικονομικούς τους πόρους.

⁶³ Ένας συνεταιρισμός είναι «ένας αυτόνομος σύνδεσμος προσώπων ενωμένων εθελοντικά για την εξυπηρέτηση κοινών οικονομικών, κοινωνικών και πολιτιστικών αναγκών και προσδοκιών μέσω μιας από κοινού κατέχουσας και δημοκρατικά ελεγχόμενης επιχείρησης» (ILO Πρόταση 193, άρθρο 2). Οι συνεταιριστικές αρχές είναι: «εθελοντική και ανοικτή ιδιότητα μέλους: δημοκρατικός έλεγχος μέλους, οικονομική συμμετοχή μέλους, αυτονομία και ανεξαρτησία, εκπαίδευση, επιμόρφωση και πληροφόρηση, συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών και ενδιαφέρον για την κοινότητα» (ILO Πρόταση 193, άρθρο 3(β)). Οι συνεταιριστικές αξίες είναι: «αυτοβοήθεια, αυτοπευθυνότητα, δημοκρατία, ισότητα, αίσθημα δικαίου και υποστήριξη, καθώς επίσης και τις ηθικές αξίες της ειλικρίνειας, της ευθύτητας, της κοινωνικής ευθύνης και του ενδιαφέροντος για τους άλλους» (ILO Πρόταση 193, άρθρο 3(α))

3. Γενικά η εργασία θα έρχεται σε πέρας από τα μέλη. Αυτό σημαίνει, ότι η πλειοψηφία των εργαζομένων σε μία δεδομένη εργατική συνεταιριστική επιχείρηση είναι μέλη και αντιστρόφως.
4. Η σχέση των εργαζομένων μελών με τον συνεταιρισμό θα θεωρείται ως διαφορετική από εκείνη της συμβατικής ημερομίσθιας εργασίας και από εκείνη της αυτόνομης ατομικής εργασίας.
5. Ο εσωτερικός κανονισμός των συνεταιρισμών ορίζεται επίσημα από το καθεστώς που δημοκρατικά συμφωνήθηκε και έγινε αποδεκτό από τα μέλη του συνεταιρισμού.
6. Οι συνεταιρισμοί θα είναι αυτόνομοι και ανεξάρτητοι από το κράτος και άλλους φορείς, όσον αφορά τις εργασιακές τους σχέσεις και την διοίκηση, χρήση και διαχείριση των παραγωγικών μέσων.

II. ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΙ ΚΑΝΟΝΕΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Οι εργατικοί συνεταιρισμοί πρέπει να λαμβάνουν υπ' όψιν, όσον αφορά τις εσωτερικές τους λειτουργίες, τους ακόλουθους νόμους.

1. Αυτοί θα αποζημιώνουν την εργασία των μελών τους δίκαια, λαμβάνοντας υπ' όψιν την λειτουργία, την υπευθυνότητα, την πολυπλοκότητα και την ιδιαιτερότητα που προϋποτίθεται από τις θέσεις εκάστου μέλους, την παραγωγικότητά τους και την οικονομική ικανότητα της επιχείρησης. Θα προσπαθούν επίσης να μειώσουν την διαφορά μεταξύ των υψηλότερων και των χαμηλότερων αποζημιώσεων.
2. Οι συνεταιρισμοί θα συνεισφέρουν στην αύξηση του κεφαλαίου και στην κατάλληλη ανάπτυξη αδιαίρετων αποθεματικών και επενδυμένων κεφαλαίων.
3. Οι συνεταιρισμοί θα παρέχουν θέσεις εργασίας με φυσικές και τεχνικές διευκολύνσεις, που έχουν σκοπό να πετύχουν μια σωστή λειτουργία κι ένα καλό οργανωτικό κλίμα.
4. Οι συνεταιρισμοί θα προστατεύουν τους εργαζομένους μέλη με κατάλληλα συστήματα κοινωνικής πρόνοιας, κοινωνικής ασφάλισης και συνθήκες υγιεινής σε χώρους εργασίας. Διαπνεόμενοι από τα εν ενεργεία πρότυπα προστασίας, οι συνεταιρισμοί προστατεύουν τα μέλη τους όσον αφορά θέματα μητρότητας, φροντίδας παιδιών και ανηλίκων στην εργασία.
5. Οι συνεταιρισμοί εφαρμόζουν τις δημοκρατικές αρχές στις αποφασιστικές περιπτώσεις του οργανισμού και σε όλα τα στάδια της διοικητικής διαδικασίας.
6. Οι συνεταιρισμοί θα διασφαλίζουν μόνιμη εκπαίδευση και επιμόρφωση, έτσι ώστε τα μέλη τους να καταστούν ικανά και να τους δοθεί πληροφόρηση, με αυτόν τον τρόπο σκοπεύουν να εγγυηθούν την προσωπική γνώση και ανάπτυξη του συνεταιριστικού εργατικού προτύπου και να τονώσουν την καινοτομία και την καλή διαχείριση.
7. Οι συνεταιρισμοί θα συνεισφέρουν στην βελτίωση των συνθηκών ζωής του οικογενειακού πυρήνα και της βιώσιμης ανάπτυξης της κοινότητας.
8. Οι συνεταιρισμοί μάχονται ενάντια στο να γίνουν οι ίδιοι όργανα, στοχεύοντας στο να καταστήσουν τις συνθήκες εργασίας των ημερομισθίων των εργαζομένων περισσότερο επισφαλείς. Μάχονται επίσης, ώστε οι εργαζόμενοι να μην υπόκεινται σε ευέλικτα ωράρια εργασίας και αγωνίζονται επίσης να μην γίνουν συμβατικοί μεσολαβητές για εργασία.

III. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕΣΑ ΣΤΟ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΤΙΚΟ ΚΙΝΗΜΑ

Έχει γίνει μία δυνατή πρόσκληση για το συνεταιριστικό κίνημα γενικά:

1. Να καταστήσει δυνατή την προώθηση των εργατικών συνεταιρισμών ως μία από τις βασικές προτεραιότητες στο παγκόσμιο συνεταιριστικό κίνημα, να συνεισφέρει αποτελεσματικά στην δημιουργία νέων επιχειρήσεων τέτοιου τύπου.
2. Να δημιουργήσει στρατηγικές συμμαχίες, που υιοθετούν την ανάπτυξη των εργατικών συνεταιρισμών και να καταστήσει δυνατά τα επιχειρηματικά τους σχέδια. Το προαναφερόμενο περιλαμβάνει πρόσβαση σε επαρκή χρηματοδότηση και προώθηση προσφερόμενων υπηρεσιών και παραγομένων προϊόντων.
3. Να καθιερώσει μηχανισμούς σχηματισμού κεφαλαίου στους εργατικούς συνεταιρισμούς, περιλαμβάνοντας τη συνεισφορά στους τελευταίους επιχειρηματικού κεφαλαίου κινδύνου από συνεταιρισμούς άλλων κατηγοριών. Οι μηχανισμοί αυτοί διασφαλίζουν την οικονομική αποζημίωση κάλυψης των ωφελειών, που θα μπορούσαν να είχαν κερδηθεί από μια εναλλακτική χρήση της ίδιας πηγής (opportunity cost) και μία κατάλληλη συμμετοχή στην διαχείριση, χωρίς να θέσουν σε κίνδυνο την αυτονομία των συνεταιρισμών και την ανεξαρτησία τους.
4. Να προωθήσει αντιπροσωπευτικούς οργανισμούς εργατικών συνεταιρισμών σε επίπεδα τοπικά, εθνικά, περιφερειακά και διεθνή. Να προωθήσει επίσης την συνεργασία μεταξύ συνεταιρισμών και να υποστηρίξει την δημιουργία δευτεροβάθμιων οντοτήτων, επιχειρηματικών ομάδων, κοινοπραξιών και κοινών κοινωνικοοικονομικών συμφωνιών μεταξύ συνεταιρισμών. Τα προαναφερθέντα προωθούνται με σκοπό να παρέχονται επαρκείς επιχειρηματικές υπηρεσίες, να ενδυναμωθεί το συνεταιριστικό κίνημα και να αγωνιστεί για ένα πρότυπο κοινωνίας που χαρακτηρίζεται από την κοινωνική ένταξη και την αλληλεγγύη⁶⁴.
5. Να προωθήσει πρωτοβουλίες, που διασφαλίζουν, ότι το Κράτος και οι διάφοροι τομείς του, δημιουργούν και βελτιώνουν τα όργανα ανάπτυξης αυτού του τύπου συνεταιρισμών, περιλαμβάνοντας σχετική και κατάλληλη νομοθεσία. Αυτό επίσης σημαίνει μία περαιτέρω έκκληση προς τους βουλευτές με σκοπό να καταστήσουν τέτοια νομοθεσία πιθανή.
6. Να προωθήσουν, όσο αυτό είναι πιθανό, την ενσωμάτωση των ημερομίσθιων εργατών των συνεταιρισμών σε εργάτες μέλη.

IV. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΤΟ ΚΡΑΤΟΣ ΚΑΙ ΜΕ ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑΚΟΥΣ ΚΑΙ ΜΕ ΕΝΔΟΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΟΥΣ ΘΕΣΜΟΥΣ

1. Οι κυβερνήσεις πρέπει να κατανοούν την σημασία της προώθησης και της ανάπτυξης των εργατικών συνεταιρισμών ως αποτελεσματικών παραγόντων στην δημιουργία εργασίας και ενσωμάτωσης της εργατικής ζωής των άνεργων κοινωνικών ομάδων. Γι αυτό τον λόγο, οι κυβερνήσεις δεν πρέπει να κάνουν διακρίσεις εναντίον των εργατικών συνεταιρισμών, πρέπει δε να συμπεριλαμβάνουν στις πολιτικές τους και στα προγράμματά τους την προώθηση και την ανάπτυξη αυτού του τύπου των επιχειρήσεων, με σκοπό

⁶⁴ «Η υιοθέτηση ειδικών μέτρων θα πρέπει να ενθαρρύνεται να καταστήσει ικανούς τους συνεταιρισμούς ως επιχειρήσεις και οργανισμούς που εμπνέονται από την αλληλεγγύη. Θα πρέπει επίσης τα μέτρα αυτά να ενθαρρύνονται για να καταστήσουν τους συνεταιρισμούς ικανούς να ανταποκριθούν στις ανάγκες των μελών τους και τις ανάγκες της κοινωνίας, περιλαμβάνοντας εκείνους των ομάδων δυσπραγούντων ατόμων με σκοπό να καταφέρουν την κοινωνική τους ενσωμάτωση» (ILOΠρόταση 193/2002, άρθρο 5).

να αντιπαλέψουν με μερικά από τα πιο σημαντικά προβλήματα, από τα οποία υποφέρει ο κόσμος σήμερα και τα οποία δημιουργήθηκαν ως αποτέλεσμα αποκλεισμού λόγω της παγκοσμιοποίησης και της ανάπτυξης όπως η ανεργία και η ανισότητα.

2. Τα Κράτη πρέπει να καθιερώσουν εθνικά και περιφερειακά κανονιστικά σχήματα, με σκοπό να καταστήσουν την εργατική συνεταιριστική ιδιοκτησία μια πραγματικά εναλλακτική λύση και τα οποία να αναγνωρίσουν την συγκεκριμένη νομική φύση αυτού του τύπου συνεταιρισμών. Αυτό θα τους επιτρέψει να δημιουργήσουν αγαθά ή υπηρεσίες κάτω από βέλτιστες συνθήκες και να αναπτύξουν όλη τους την επιχειρηματική δημιουργικότητα και δυναμικότητα για το συμφέρον των εργαζομένων μελών τους και την κοινωνία ως σύνολο.

3. Συγκεκριμένα τα Κράτη πρέπει:

- Να αναγνωρίζουν μέσω της νομοθεσίας τους, ότι η συνεταιριστική εργατική ιδιοκτησία επηρεάζεται από εργατικές και βιομηχανικές σχέσεις, οι οποίες διαφοροποιούνται από την βασιζόμενη σε ημερομίσθιο εργασία, την αυτοαπασχόληση ή την ανεξάρτητη εργασία και να αποδέχονται, ότι οι εργατικοί συνεταιρισμοί εφαρμόζουν αντίστοιχους κανόνες και κανονισμούς.
- Να διασφαλίζουν την εφαρμογή της γενικής εργατικής νομοθεσίας σε εργαζομένους μη μέλη εργατικών συνεταιρισμών, με τους οποίους οι συμβατικές σχέσεις, βασιζόμενες στο ημερομίσθιο, είναι καθιερωμένες.
- Να διασφαλίζουν την έννοια της Αξιοπρεπούς Εργασίας του ILO στους εργατικούς συνεταιρισμούς. Πρέπει επίσης να παρέχουν ακριβείς και συνεκτικούς κανονισμούς κοινωνικής προστασίας στους τομείς της υγείας, συντάξεων, επιδόματος ανεργίας, υγιεινής χώρων εργασίας και εργατικής ασφάλειας, λαμβάνοντας υπόψη τις συγκεκριμένες τους εργατικές σχέσεις.
- Να ορίζουν επίσης συγκεκριμένες παροχές, που θα ρυθμίζουν την οικονομική διακυβέρνηση και τον αυτοδιαχειριζόμενο οργανισμό των εργατικών συνεταιρισμών, έτσι ώστε να μπορούν οι τελευταίοι να καταστούν ικανοί να προωθήσουν την ανάπτυξή τους

Οι συνεταιρισμοί πρέπει να εγγράφονται και / ή να υπόκεινται σε λογιστικό έλεγχο, με σκοπό να λαμβάνουν την κατάλληλη μεταχείριση από το Κράτος.

4. Οι κυβερνήσεις πρέπει να διασφαλίζουν πρόσβαση σε κατάλληλες οικονομικές συνθήκες για τα επιχειρηματικά σχέδια, που παρουσιάζονται από τους εργατικούς συνεταιρισμούς, δημιουργώντας συγκεκριμένες δημόσιες επιχορηγήσεις ή εγγυήσεις δανείων ή συμφωνητικά για την πρόσβαση σε οικονομικούς πόρους και την προώθηση οικονομικών συμμαχιών με το συνεταιριστικό κίνημα.

5. Τα Κράτη και οι περιφερειακοί και οι ενδοκυβερνητικοί θεσμικοί οργανισμοί πρέπει να προωθούν προγράμματα, βασιζόμενα στην ανταλλαγή επιτυχών εμπειριών (για πληροφόρηση) και ανάπτυξη δομών επιχειρηματικής και θεσμικής υποστήριξης των εργατικών συνεταιρισμών. Τα προαναφερθέντα γίνονται μέσα στο πλαίσιο της διεθνούς και περιφερειακής συνεργασίας για την δημιουργία θέσεων εργασίας, βιώσιμων επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, ισότητα των φύλων και για τον αγώνα ενάντια στην φτώχεια και στην περιθωριοποίηση.

6. Η συνεταιριστική εργατική ιδιοκτησία πρέπει να προωθείται σαν μία εναλλακτική λύση και σαν ένα επιχειρηματικό πρότυπο, τόσο στις διαδικασίες επιχειρηματικής αλλαγής και αναδόμησης, επαναδραστηριοποιήσεις, ιδιωτικοποιήσεις, μετατρο-

πές επιχειρήσεων σε κατάσταση κρίσης και μεταβίβαση επιχειρήσεων χωρίς κληρονόμους, όσο η παραχώρηση δημόσιων υπηρεσιών και δημόσιων προμηθειών, στις οποίες το Κράτος πρέπει να ορίζει τους υποθετικούς όρους που κινητοποιούν την τοπική ανάπτυξη μέσω εργατικών συνεταιριστικών επιχειρήσεων.

7. Είναι σημαντικό να τονίσουμε τις καθοδηγητικές γραμμές της Πρότασης 193 του ILO, στο πλαίσιο των σχέσεων με το Κράτος, που αφορούν την αναγκαιότητα της καταβολής επίπονης προσπάθειας για την εδραίωση μιας χαρακτηριστικής περιοχής της οικονομίας, η οποία περιλαμβάνει τους συνεταιρισμούς⁶⁵. Αυτή είναι μια περιοχή στην οποία το κέρδος δεν είναι το πρώτο κίνητρο και η οποία χαρακτηρίζεται από αλληλεγγύη, συμμετοχή και οικονομική δημοκρατία.

V. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΕΡΓΟΔΟΤΩΝ

Οι οργανώσεις εργοδοτών μπορούν να προωθήσουν την ανάπτυξη συνεταιριστικής εργατικής ιδιοκτησίας ως ένας επιχειρηματικός τύπος, του οποίου ο πρώτος αντικειμενικός σκοπός είναι η δημιουργία βιώσιμων και αξιοπρεπών θέσεων εργασίας με επιχειρηματική προστιθέμενη αξία. Πρέπει επίσης να προωθήσουν την ανάπτυξη της συνεταιριστικής εργατικής ιδιοκτησίας ως μία κατάλληλη στρατηγική εξόδου για την ανάκαμψη των επιχειρήσεων σε κατάσταση κρίσης ή σε διαδικασία ρευστοποίησης, σεβόμενοι την αυτονομία τους και επιτρέποντας την ελεύθερη επιχειρηματική τους ανάπτυξη χωρίς να γίνεται κατάχρηση αυτού του συνειρμικού εργατικού μέτρου με σκοπό την παραβίαση των εργατικών δικαιωμάτων.

VI. ΣΧΕΣΕΙΣ ΜΕ ΕΡΓΑΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ

Το συνεταιριστικό κίνημα πρέπει να διατηρήσει ένα μόνιμο διάλογο με τα συνδικάτα, καθώς και με τους αντιπροσώπους των εργαζομένων, με σκοπό να διασφαλιστεί, ότι αυτοί κατανοούν την φύση και την ουσία της συνεταιριστικής εργατικής ιδιοκτησίας, ως ένα ξεχωριστό τρόπο ύπαρξης εργασιακών σχέσεων και ιδιοκτησίας⁶⁶. με αυτόν τον τρόπο μπορούν να ξεπεραστούν οι τυπικές διαμάχες για την βασιζόμενη σε ημερομίσθιο εργασία. Πρέπει επίσης να διατηρηθεί ο διάλογος με τα συνδικάτα και τους αντιπροσώπους των εργαζομένων, έτσι ώστε να υποστηριχτεί η εργασιακή συνεταιριστική ιδιοκτησία, λαμβάνοντας υπ' όψιν την σημασία της και τις προοπτικές που προσφέρει στην ανθρώπινη κοινωνία.

Αυτή η διακήρυξη βρίσκεται σε αντιστοιχία με την Πρόταση 193 του ILO που εγκρίθηκε από κυβερνήσεις, εργοδοτικές και εργατικές οργανώσεις παγκοσμίως⁶⁷. Επομένως, ελπίζουμε ότι οι τελευταίοι την λαμβάνουν υπ' όψιν τους σοβαρά, με σκοπό να συνεισφέρουν στην εύρεση λύσης ενός ανησυχητικού παγκόσμιου προβλήματος ανεργίας, που επηρεάζει την ανθρωπότητα και θέτει σε κίνδυνο την παγκόσμια ειρήνη και τα ανθρώπινα δικαιώματα.

⁶⁵ «Μια ισορροπημένη κοινωνία καθιστά απαραίτητη την ύπαρξη δυνατών δημόσιων και ιδιωτικών τομέων, καθώς επίσης και ενός δυνατού συνεταιριστικού αμοιβαίου και άλλων κοινωνικών και μη κυβερνητικών τομέων. (ILO Π.193, άρθρο 6). Μέτρα θα πρέπει να υιοθετηθούν για την προώθηση του δυναμικού των συνεταιρισμών σε όλες τις χώρες, ανεξάρτητα από το επίπεδο ανάπτυξής τους, με σκοπό να βοηθηθούν οι συνεταιρισμοί και τα μέλη τους να (...) καθιερώσουν και να επεκτείνουν ένα βιώσιμο και δυναμικό ξεχωριστό τομέα της οικονομίας ο οποίος περιλαμβάνει συνεταιρισμούς και ανταποκρίνεται στις κοινωνικές και οικονομικές ανάγκες της κοινότητας» (ILO Π. 193, άρθρο 4).

⁶⁶ Σε αυτό το πλαίσιο, η Πρόταση 193/2002 του ILO δηλώνει ότι «Οι εργατικές οργανώσεις πρέπει να ενθαρρύνονται να (...) προωθούν την άσκηση των δικαιωμάτων των εργατών μελών των συνεταιρισμών» (άρθρο 16g)

⁶⁷ Η Πρόταση δηλώνει ότι «Η προώθηση των συνεταιρισμών (...) πρέπει να θεωρείται ως ένας από τους στυλοβάτες της εθνικής και διεθνούς οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης» (άρθρο 7 (1)).

Παράρτημα 3: CICOPA Παγκόσμια Πρότυπα Κοινωνικών Συνεταιρισμών

Κατά κύριο λόγο, έχει παρατηρηθεί η εμφάνιση νέων τύπων συνεταιρισμών, που ανταποκρίνονται σε ανεκπλήρωτες ανάγκες κυρίως στους τομείς παροχής κοινωνικών υπηρεσιών και εργασιακής ενσωμάτωσης σε όλο τον κόσμο. Σε κάποιες χώρες, αυτές οι νέες μορφές συνεταιρισμών έχουν σταδιακά αποκτήσει το δικό τους νομικό καθεστώς, υπό διαφορετικές εξουσίες, όπως είναι «ο κοινωνικός συνεταιρισμός», «ο κοινωνικός συνεταιρισμός αλληλεγγύης», «ο κοινωνικός συνεταιρισμός πρωτοβουλιών», «ο συνεταιρισμός αλληλεγγύης» και «κοινωνικού ενδιαφέροντος συνεταιριστικές εταιρίες». Η εμφάνιση αυτών των συνεταιρισμών τονίζει την σημασία αυτού του φαινομένου μέσα στο συνεταιριστικό κίνημα.

Η CICOPA, ως ένας διεθνής οργανισμός, που αντιπροσωπεύει τους «βιομηχανικούς συνεταιρισμούς, τους συνεταιρισμούς βιοτεχνών, τους συνεταιρισμούς παροχής υπηρεσιών και τους κοινωνικούς τοιούτους καθώς και συνεταιρισμούς εργατικής ιδιοκτησίας»⁶⁸, οργάνωσε μία διετή συμβουλευτική διαδικασία με τα μέλη της, με σκοπό να αναπτύξει μία κοινή αντίληψη, όσον αφορά αυτόν τον τύπο συνεταιρισμών. Τα Παγκόσμια Πρότυπα Κοινωνικών Συνεταιρισμών είναι το αποτέλεσμα αυτής της διαδικασίας. Εγκρίθηκαν επί της ουσίας στο Γενικό Συμβούλιο της CICOPA, που διεξήχθη στην Γενεύη στις 18 Νοεμβρίου του 2009 και πήραν την τελική τους μορφή στο Γενικό Συμβούλιο της CICOPA που διεξήχθη στο Κανκούν του Μεξικού στις 16 Νοεμβρίου του 2011.

1. Κοινωνικοί Συνεταιρισμοί ως νεοαναδυόμενοι συνεταιρισμοί στο συνεταιριστικό κίνημα

Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί είναι μία από τις βασικές απαντήσεις του συνεταιριστικού κινήματος στις ανακύπτουσες ανάγκες των ανθρώπων. Αυστηρά βασιζόμενοι στον διεθνώς συμφωνημένο ορισμό των συνεταιρισμών, στις αξίες και τις αρχές τους, έχουν επιπρόσθετα δικά τους διακριτά χαρακτηριστικά.

- Η ταξινόμηση των κοινωνικών συνεταιρισμών μέσα στο συνεταιριστικό κίνημα διαφέρει από χώρα σε χώρα εξαιτίας των διαφορετικών εθνικών και περιφερειακών πλαισίων.
- Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί μοιράζονται θεμελιωδώς όλα τα κοινά συμφωνηθέντα πρότυπα του συνεταιριστικού μοντέλου, παρά τις διαφορές τους, κυρίως τον ορισμό, τις αξίες και τις λειτουργικές αρχές, όπως εσωκλείονται στην Δήλωση για την Συνεταιριστική Ταυτότητα του ICA (Μάντσεστερ, 1995) και στην Πρόταση 193 του ILO για την Προώθηση των Συνεταιρισμών (Γενεύη, 2002). Την ίδια στιγμή, οι συνεταιρισμοί επίσης διαθέτουν σημαντικά διαφορετικά χαρακτηριστικά

2. Βασικά χαρακτηριστικά

2.1 Ρητή αποστολή γενικού συμφέροντος

Το πιο διακριτό χαρακτηριστικό των κοινωνικών συνεταιρισμών είναι ότι αυτοί ρητά ορίζουν μία αποστολή γενικού συμφέροντος ως τον πρωταρχικό τους σκοπό και διεκπεραιώνουν αυτήν την αποστολή άμεσα στην παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών γενικού συμφέροντος. Η ένταξη στην εργασία, αποτελεί την βασική αποστολή πολλών κοινωνικών συνεταιρισμών και πρέπει να θεωρηθεί ως υπηρεσία γενικού συμφέροντος για όλες τις προθέσεις και σκοπούς, ανεξάρτητα από τους τύπους των αγαθών ή υπηρεσιών που αυτοί παράγουν.

⁶⁸ Κανόνες της CICOPA, άρθρο 1.3.

- Οι συνεταιρισμοί γενικά βασίζονται στις από κοινού ανάγκες και προσδοκίες των ανθρώπων και επομένως εγγενώς έχουν μία κοινωνική διάσταση, ανεξαρτήτως συνεταιριστικής μορφής, από τις αρχές του συνεταιριστικού κινήματος και σε συμφωνία με τα προαναφερόμενα διεθνώς συμφωνηθέντα πρότυπα. Επιπρόσθετα, η έβδομη συνεταιριστική αρχή αναφέρει με σαφήνεια το ενδιαφέρον του συνεταιρισμού για την κοινότητα.
- Παρ' όλα αυτά, η αποστολή γενικού συμφέροντος, ως πρωταρχικός σκοπός, είναι ουσιώδες χαρακτηριστικό των κοινωνικών συνεταιρισμών. Η έννοια του γενικού συμφέροντος είναι συνδεδεμένη με τις θεμελιώδεις ανθρώπινες ανάγκες σε μια δεδομένη περιοχή ή κοινότητα. Ο σκοπός της καλύπτει τις ανάγκες όλων των πολιτών που ζουν εκεί. Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί συχνά διαχειρίζονται δραστηριότητες γενικού συμφέροντος, εγκαταλελειμμένες ή ανεκπλήρωτες από τον δημόσιο τομέα.
- Η αποστολή γενικού συμφέροντος των κοινωνικών συνεταιρισμών διεκπεραιώνεται άμεσα μέσω της παραγωγής αγαθών και παροχής υπηρεσιών γενικού συμφέροντος. Η αποστολή του γενικού συμφέροντος των κοινωνικών συνεταιρισμών δεν συνυπάρχει με άλλες αιτίες, αλλά ο βασικός λόγος της ίδιας τους της ύπαρξης.

2.2. Μη-κυβερνητικός χαρακτήρας

Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί είναι μη κυβερνητικές οντότητες σε συμμόρφωση με τον 4^ο συνεταιριστικό κανόνα (αυτονομία και ανεξαρτησία). Ως μη κυβερνητικές οντότητες πρέπει να είναι ουσιωδώς ανεξάρτητες από τον δημόσιο φορέα και από άλλες οντότητες, ανεξάρτητα από τις μορφές και τα ποσά βοήθειας που μπορεί να λαμβάνουν, τις συμφωνίες συνεργασίας με τις κυβερνητικές αρχές, στις οποίες συμφωνίες μπορούν να εισέλθουν και ακόμα την αντιπροσώπευση των κρατικών αρχών που μπορεί να υπάρχει στα μέλη τους.

- Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί είναι μη κυβερνητικές οικονομικές οντότητες βασιζόμενες στην ελεύθερη ένωση ανθρώπων, όπως όλοι οι συνεταιρισμοί, παρά το γεγονός, ότι οι δραστηριότητες, που αυτοί φέρουν εις πέρας, χρηματοδοτούνται από τον κρατικό προϋπολογισμό, δεδομένου του χαρακτήρα κοινού συμφέροντος αυτών των δραστηριοτήτων.
- Εάν οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί χρησιμοποιούνται κακώς ως απλά όργανα της κρατικής εξουσίας ή άλλων οντοτήτων, τότε ο συνεταιριστικός τους χαρακτήρας, ως αυτόνομες και ανεξάρτητες οντότητες, θα τεθεί σε κίνδυνο.
- Εάν οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί εξαρτώνται κύρια από τακτικές κρατικές επιδοτήσεις, έτσι ώστε να διεκπεραιώνουν την βασική τους αποστολή, καθίσταται δύσκολο γι' αυτούς να διατηρήσουν την αυτονομία τους από τις κρατικές αρχές. Επομένως, οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί πρέπει να αποφεύγουν να εξαρτώνται κυρίως από τακτικές δημόσιες επιδοτήσεις, για να καθίστανται ικανοί να διεκπεραιώνουν την βασική τους αποστολή. Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί, στο ίδιο πνεύμα, πρέπει να αποφεύγουν την υπερβολική επιρροή και έλεγχο από τις δημόσιες αρχές, την δύναμη της ψήφου των δημοσίων σωμάτων στην κυβερνητική δομή. Οποτεδήποτε τα δημόσια σώματα μπορούν να είναι μέλη ενός κοινωνικού συνεταιρισμού τότε πρέπει πάντοτε να παραμένουν χαμηλότερα σε σύγκριση με τα ιδιωτικά νομικά ή φυσικά πρόσωπα μέλη του συνεταιρισμού.

2.3. Δομή πολυμετοχικής ιδιότητας μέλους

Μία μορφή διοίκησης ενδεχομένως ή αποτελεσματικά βασιζόμενη στην πολυμετοχική ιδιότητα μέλους είναι ένα σημαντικό χαρακτηριστικό των κοινωνικών συνεταιρισμών

- Η αποστολή γενικού συμφέροντος των κοινωνικών συνεταιρισμών συνεπάγεται, ότι είναι πιθανόν, να περιλαμβάνουν διαφορετικούς μετόχους όπως εργάτες, χρήστες, νομικές αρχές, διαφορετικούς τύπους νομικών προσώπων, κλπ.
- Μία δομή πολυμετοχικής ιδιότητας μέλους είναι ένα διοικητικό πρότυπο, στο οποίο διαφορετικά είδη μετόχων είναι ή μπορεί να είναι μέλη του συνεταιρισμού και μπορούν επομένως από κοινού να κατέχουν και δημοκρατικά να ελέγχουν την επιχείρηση. Αυτή η δομή πολυμετοχικής ιδιότητας μέλους είναι μία καινοτόμος συνεισφορά των κοινωνικών συνεταιρισμών για την ανάπτυξη δημοκρατικής και συμμετοχικής διαχείρισης, ανταποκρινόμενη στην αποστολή γενικού συμφέροντος και στην αποτελεσματική εφαρμογή της

2.4. Ουσιαστική αντιπροσώπευση εργαζομένων μελών

Οι εργαζόμενοι μέλη πρέπει να αντιπροσωπεύονται σε κάθε πιθανό επίπεδο διοικητικής δομής του κοινωνικού συνεταιρισμού. Η αντιπροσώπευση των μελών πρέπει να είναι υψηλότερη από το ένα τρίτο των ψήφων σε κάθε διοικητική δομή. Στην περίπτωση των κοινωνικών συνεταιρισμών εργασιακής ένταξης, τουλάχιστον 51% των μελών (δυσπραγούντες εργαζόμενοι και άλλοι εργαζόμενοι μαζί) πρέπει να είναι εργάτες. Και στις δύο περιπτώσεις, τουλάχιστον 51% των εργαζομένων πρέπει να είναι μέλη. Επιπλέον, όλα τα πρότυπα της Παγκόσμιας Διακήρυξης για τους Εργατικούς Συνεταιρισμούς πρέπει να ισχύουν για τους εργαζόμενους μέλη.

- Ενώ, η σύνθεση της διοικητικής δομής πολυμετόχων μπορεί να ποικίλει ανάλογα με τις διαφορετικές περιστάσεις, οι εργαζόμενοι μέλη πρέπει να αντιπροσωπεύονται ουσιαστικά μέσα στις διοικητικές δομές, επειδή αυτοί είναι πάντοτε οι βασικοί μέτοχοι των κοινωνικών συνεταιρισμών, είτε ως πάροχοι υπηρεσιών είτε ως δικαιούχοι δραστηριοτήτων εργασιακής ένταξης.
- Η ουσιαστική αντιπροσώπευση των εργαζομένων μελών αποτελεί ένα ουσιώδες σημείο της ανάπτυξης των κοινωνικών συνεταιρισμών. Πρώτα απ' όλα, επιτρέπει στους εργάτες να συμμετέχουν καλύτερα στο σχεδιασμό και την παραγωγή αγαθών και υπηρεσιών γενικού συμφέροντος, ενθαρρύνοντας την οργανωτική και τεχνική καινοτομία και την κινητοποίηση των εργαζομένων. Στην συγκεκριμένη περίπτωση της παροχής υπηρεσιών σε πρόσωπα, οι εργαζόμενοι παίζουν ένα καθοριστικό ρόλο ως πάροχοι άμεσης υπηρεσίας. Το επίπεδο της κινητοποίησής τους είναι το κλειδί για την διασφάλιση υψηλής ποιότητας υπηρεσιών. Δεύτερον, η αντιπροσώπευση των εργαζομένων στις διοικητικές δομές μπορεί να αντισταθμίσει και να ολοκληρώσει το συμφέρον των χρηστών.
- Η ένταξη των δυσπραγούντων εργατών στην διοικητική δομή, στην συγκεκριμένη περίπτωση των κοινωνικών συνεταιρισμών εργασιακής ένταξης, μπορεί να εγγυηθεί μία αποτελεσματική διαδικασία ένταξης.
- Επιπλέον, η συσσωρευμένη εμπειρία έχει δείξει, ότι, με σκοπό να εγγυηθούμε μια πραγματική εργασιακή ένταξη, λαμβάνοντας υπ' όψιν τις οικονομικές διαστάσεις

της επιχείρησης, καθώς επίσης και με σκοπό να αποφύγουμε μια ευκαιριακή χρησιμοποίηση αυτού του τύπου του συνεταιρισμού, η αναλογία των δυσπραγούντων εργαζομένων πρέπει να είναι μεταξύ 30% και 50% του συνολικού εργατικού δυναμικού.

2.5. Μη ή περιορισμένη κατανομή πλεονάσματος

Ενώ οι συνεταιρισμοί μπορούν να χρησιμοποιούν μέρος του πλεονάσματός τους για να ωφελούν τα μέλη τους ανάλογα με τις συναλλαγές τους με τον συνεταιρισμό «3ος συνεταιριστικός κανόνας», οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί μπορούν να εφαρμόσουν περιορισμένη κατανομή ή μη κατανομή του πλεονάσματος. Παρ' όλα αυτά, θα πρέπει να προσαρμοστεί σε κάθε συγκεκριμένο πλαίσιο ο τρόπος της εφαρμογής του 3ου συνεταιριστικού κανόνα.

- Επειδή η ανακατανομή του πλεονάσματος προς τα συνεταιριστικά μέλη γίνεται σε αναλογία με τις συναλλαγές των τελευταίων με το συνεταιρισμό, αυτό αποτελεί ρύθμιση της τιμής συναλλαγής.
- Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί με πολυμετοχική ιδιότητα μέλους χρειάζεται να λάβουν υπ' όψιν τους διαφορετικούς τύπους συναλλαγών με διαφορετικούς τύπους μετόχων μελών στην κατανομή των πλεονασμάτων. Ανεξάρτητα με τον τρόπο με τον οποίο γίνεται η πληρωμή των συναλλαγών (απευθείας πληρωμή από τον χρήστη ή μερική πληρωμή από τρίτο συμβαλλόμενο ή ολική πληρωμή μέσω δημόσιων σχημάτων), οι χρήστες μέλη του κοινωνικού συνεταιρισμού μπορεί να έχουν μεγαλύτερο συμφέρον στην απόκτηση μιας βελτιωμένης υπηρεσίας και / ή σε μειωμένο κόστος υπηρεσιών, από ότι θα ωφελούνταν από την ανακατανομή του πλεονάσματος, λαμβάνοντας υπ' όψιν τον χαρακτήρα γενικού συμφέροντος των υπηρεσιών.
- Η μη κατανομή ή η περιορισμένη κατανομή του πλεονάσματος στους κοινωνικούς συνεταιρισμούς επιβεβαιώνει ότι η αποστολή γενικού συμφέροντος είναι ο πρωταρχικός τους σκοπός.

3. Προτάσεις για τις δημόσιες αρχές

Οι δημόσιες αρχές ποικίλων επιπέδων πρέπει να λαμβάνουν υπ' όψιν της παρακάτω προτάσεις στον τρόπο συμπεριφοράς τους προς τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς.

- 1) Η διαδικασία της θεσμοποίησης και του σχεδιασμού πολιτικών βασίζεται στις απόψεις και στις γνώμες των μετόχων, ειδικά στους κοινωνικούς συνεταιρισμούς τους ίδιους και στους αντιπροσωπευτικούς τους οργανισμούς, εάν αυτοί ήδη υπάρχουν.
- 2) Καθώς οι επιχειρήσεις αναζητούν μία αποστολή κοινού συμφέροντος, ο προσδιορισμός των κοινωνικών συνεταιρισμών πρέπει ορθά να αναγνωρίζεται από τις δημόσιες αρχές.
- 3) Όταν οι δημόσιες αρχές εισάγουν νέα νομοθεσία για τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς, πρέπει να λαμβάνουν υπ' όψιν τους τα παρόντα πρότυπα, τα οποία βασίζονται στην εμπειρία και την πρακτική των παραγόντων σε αυτό τον τομέα.

Όταν οι δημόσιες αρχές αναλύουν πολιτικές, συγκεκριμένα στον τομέα υπηρεσιών κοινού συμφέροντος, κοινωνικής ένταξης, τοπικής ανάπτυξης και επιχειρη-

ματικής ανάπτυξης, πρέπει να αναγνωρίζουν τους συγκεκριμένους χαρακτήρες των κοινωνικών συνεταιρισμών.

- Επειδή οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί φέρουν εις πέρας αποστολές γενικού συμφέροντος, μπορεί να εμπλέκονται σε δραστηριότητες, οι οποίες κύρια χρηματοδοτούνται από τον δημόσιο τομέα και τίθενται σε εφαρμογή σε συνεργασία με τις δημόσιες αρχές.
- Οι προτάσεις, οι οποίες έχουν παραπάνω διατυπωθεί, δεν είναι σχεδιασμένες για να αιτούνται καμία μορφή ευνοϊκής συμπεριφοράς για τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς, αλλά απλά διατυπώνονται για να καταστήσουν τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς ικανούς να εφαρμόσουν πλήρως την αποστολή γενικού συμφέροντος.
- Η κρατική επιχορηγούμενη βοήθεια για τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς, συγκεκριμένα για την ένταξη των δυσπραγούντων εργαζομένων, πρέπει να κατανοηθεί, ως μία δίκαιη αποζημίωση για την εξυπηρέτηση του γενικού συμφέροντος, που παρέχεται, περιλαμβανομένης της ελαχίστης παραγωγικότητας της εργατικής δύναμης, που απορρέει από αυτούς ή το επιπρόσθετο κόστος που επιβαρύνονται φροντίζοντάς τους.
- Οι κοινωνικοί συνεταιρισμοί, όντας παράγοντες στον τομέα, πρέπει να αναγνωρίζονται ως ουσιαστικοί συνέταιροι στην διαδικασία σχεδιασμού πολιτικής.

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΠΟΥ ΑΚΟΛΟΥΘΗΣΑΝ ΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΕΤΟΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΩΝ 2012

ΓΙΑ ΠΕΡΙΣΣΟΤΕΡΟΥΣ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ ΣΤΟΝ ΚΟΣΜΟ!

ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 2013

Οι ακόλουθες προτάσεις πολιτικής έχουν διαμορφωθεί από την CICOPA - τη παγκόσμια οργάνωση που αντιπροσωπεύει εργατικούς και κοινωνικούς συνεταιρισμούς - στο ξεκίνημα μιας Παγκόσμιας Εργατικής Συνεταιριστικής Ημέρας, η CICOPA συνεδρίασε στη Μασσαλία (Γαλλία) στις 16 Νοεμβρίου 2012 μέσα στα πλαίσια του αναγορευμένου από τα Ηνωμένα Έθνη Διεθνούς Έτους Συνεταιρισμών (ΙΥC).

Οι προτάσεις απαρτίζουν το βασικό συμπερασματικό μήνυμα της CICOPA για το ΙΥC, το οποίο έχει μόλις ολοκληρωθεί. Θα καταβάλλουμε κάθε επίπονη προσπάθεια για να τις εφαρμόσουμε κατά την διάρκεια της ακόλουθης Συνεταιριστικής Δεκαετίας, στην οποία το συνεταιριστικό κίνημα μόλις ξεκίνησε. Αυτές δεν αποτελούν θεωρητικές προτάσεις, αλλά βασίζονται σε συγκεκριμένη εμπειρία 150 ετών σε πολλές χώρες όλων των ηπείρων και σε πολλαπλές και ποικίλες οικονομικές δραστηριότητες, οι οποίες έχουν επανειλημμένα αποδείξει την κοινωνικοοικονομική βιωσιμότητα του επιχειρηματικού μας μοντέλου. Μια τέτοια βιωσιμότητα έχει για άλλη μια φορά επιτυχημένα δοκιμαστεί στην τωρινή δύσκολη περίοδο για την παγκόσμια οικονομία.

Ελπίζουμε ότι αυτές οι προτάσεις πολιτικής, θεμελιωμένες στην Πρόταση 193/2002 για την Προώθηση των Συνεταιρισμών του Διεθνούς Εργατικού Οργανισμού (ILO), στην οποία η CICOPA έπαιξε έναν ουσιαστικό ρόλο, θα συνεισφέρουν στην ανάπτυξη συνεταιρισμών ως οικονομικών οργανισμών, που στοχεύουν στη ικανοποίηση αναγκών των πολιτών και στην δημιουργία και κατανομή μακράς διάρκειας πλούτου για όλους.

ΕΠΑΡΚΕΣ ΝΟΜΙΚΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΓΙΑ ΕΡΓΑΤΙΚΟΥΣ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥΣ ΣΥΝΕΤΑΙΡΙΣΜΟΥΣ

- Οι Δημόσιες αρχές πρέπει να λαμβάνουν υπ' όψιν τους την Παγκόσμια Διακήρυξη για τους Εργατικούς Συνεταιρισμούς, όταν εισάγουν νέα νομικά πλαίσια για εργατικούς συνεταιρισμούς (όπως εγκρίθηκε από το Γενικό Συμβούλιο του ICA⁶⁹ στην Καρταχένα της Κολομβίας, στις 23 Σεπτεμβρίου, 2005).
- Επίσης όταν οι αρχές εισάγουν νέα νομικά πλαίσια για τους κοινωνικούς συνεταιρισμούς πρέπει να λαμβάνουν υπ' όψιν τα Διεθνή Πρότυπα των Κοινωνικών Συνεταιρισμών (όπως αυτά εγκρίθηκαν από το Γενικό Συμβούλιο της CICOPA στο Κανκούν του Μεξικού, στις 16 Νοεμβρίου, 2011)
- Νομικές παροχές, οι οποίες θεσμοθετούν ολικώς αφορολόγητα αδιαίρετα αποθεματικά σε συνεταιρισμούς, στα Κράτη, όπου τα αδιαίρετα αποθεματικά δεν είναι ήδη κατοχυρωμένα στην νομοθεσία, είναι έντονα επιβεβλημένες. Σε χώρες, όπου τα αδιαίρετα αποθεματικά ήδη περιλαμβάνονται στην νομοθεσία, επιβάλλεται ολική μη φορολόγηση αυτών.
- Πρέπει επίσης να ενθαρρύνονται και να προστατεύονται από τον νόμο συνοδευτικοί μηχανισμοί σε βιομηχανικούς και συνεταιρισμούς παροχής υπηρεσιών και σε άλλες επιχειρήσεις, διοικούμενες από άλλους εργαζομένους, όπως η μη κατανομή συνεταιριστικών επιστροφών (ή μη άμεση) και η επανεκτίμηση των μετοχών των μελών (σύμφωνα με τους μηχανισμούς που ορίζονται και που είναι ανεξάρτητες από το χρηματιστήριο).

⁶⁹ Διεθνής Συνεταιριστική Συμμαχία

- Οι νόμοι για τους εργατικούς συνεταιρισμούς πρέπει να ανταποκρίνονται στα γενικά και συγκεκριμένα κριτήρια της αξιοπρεπούς εργασίας, όπως απαιτείται από την Πρόταση 193 για την Προώθηση των συνεταιρισμών του Διεθνούς Εργατικού Οργανισμού (ILO).
- Οι εθνικές νομοθεσίες πρέπει να ενθαρρύνονται να καταστήσουν υποχρεωτικό για όλους τους συνεταιρισμούς, να αφιερώνουν ένα ποσοστό των εσόδων τους ή των αποτελεσμάτων τους για να βοηθήσουν να ιδρυθούν νέοι συνεταιρισμοί, να ενδυναμώσουν τους ήδη υπάρχοντες και να αναδομήσουν επιχειρήσεις, που απειλούνται από κλείσιμο, σε συνεταιρισμούς. Αυτές οι χορηγήσεις αλληλεγγύης πρέπει να διαχειρίζονται υπό την επιτήρηση των ίδιων συνεταιριστικών οργανώσεων για όλους τους συνεταιρισμούς, οι οποίοι προσεταιρίζονται τέτοιους οργανισμούς.
- Βοήθεια πρέπει να παρέχεται από τις δημόσιες αρχές με σκοπό να ενθαρρυνθούν οι εργατικοί συνεταιρισμοί και η κοινωνική συνεταιριστική συμμετοχή σε δημόσιες προμήθειες, συγκεκριμένα καθιστώντας ευκολότερη την χρήση των κοινωνικών προτάσεων και ιδεών. Η εργασία, που διεσώθη μέσω της διαδικασίας μετάβασης επιχειρήσεων με κίνδυνο κλεισίματος, σε συνεταιρισμούς, πρέπει να αναγνωρίζεται ως αξία προστιθέμενη, όταν αυτοί οι συνεταιρισμοί λαμβάνουν μέρος σε προμήθειες του δημοσίου.

ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΚΕΣ ΜΕΤΑΒΙΒΑΣΕΙΣ ΣΕ ΕΡΓΑΖΟΜΕΝΟΥΣ

- Τα Κράτη πρέπει να προωθούν και να υιοθετούν μέτρα, που να ευνοούν την επιχειρηματική μεταβίβαση σε εργαζομένους με μορφή συνεταιριστική, με σκοπό να διατηρήσουν θέσεις εργασίας, οικονομικές δραστηριότητες και επιδεξιότητες (που αναπτύσσονται τοπικά και με αυτό τον τρόπο δεν θα εξαφανιστούν. Τα μέτρα αυτά πρέπει να προωθηθούν και να υιοθετηθούν με σκοπό να μετατραπούν οι προαναφερθείσες δραστηριότητες σε βιώσιμες τοιαύτες.
- Πολύ συχνά, το πρόβλημα που πρέπει να αντιμετωπιστεί στις επιχειρηματικές μεταβιβάσεις στους εργαζομένους, σε περιπτώσεις πτωχεύσεων, είναι η έλλειψη γνώσεων γι' αυτό το επιχειρηματικό σενάριο ανάμεσα σε ενδιαφερόμενους επαγγελματίες, (δικηγόρους, λογιστές, κλπ.) και μέσα στο δικονομικό σύστημα. Η επιμόρφωση των επαγγελματιών είναι επομένως ζωτικής σημασίας για την προώθηση αυτής της πρακτικής. Καλύτερη γνώση για τους συνεταιρισμούς πρέπει να προωθείται επίσης σε συνδικάτα και ανάμεσα σε δομές και φυσικά πρόσωπα, των οποίων η αποστολή είναι να ενημερώνουν σχετικά με την δημιουργία ή την μεταβίβαση επιχειρήσεων.
- Η μετατροπή επιχειρήσεων σε κατάσταση κρίσης σε οικονομικά βιώσιμες τοιαύτες προϋποθέτει μία ακριβή διάγνωση της κατάστασης. Επιπλέον, όσο πιο νωρίς γίνει η διάγνωση, τόσο πιο επιτυχημένη και βιώσιμη θα είναι η ανοικοδόμηση της επιχείρησης. Οι αρχές όλων των επιπέδων πρέπει να συνεργάζονται με το συνεταιριστικό σύστημα, για να διευκολύνουν την καθιέρωση έγκαιρων διαγνώσεων για επιχειρηματικές κρίσεις και για την πραγματοποίηση του μετασχηματισμού τους σε συνεταιρισμούς. Τα Συνδικάτα πρέπει να συνδέονται με αυτές τις διαδικασίες.
- Ευνοϊκά δικαιώματα πρέπει να δίνονται στους εργαζομένους με σκοπό να έχουν τις καλύτερες συνθήκες για προσφορά εξαγοράς της επιχείρησης, που αντιμετωπίζει κλείσιμο.
- Άμεσοι οικονομικοί μηχανισμοί, που στοχεύουν στο να βοηθούν εργαζόμενους να επενδύσουν σε επιχειρήσεις ή σε κατάσταση κρίσης ή χωρίς κληρονόμους (με σκοπό να

θέσουν σε εφαρμογή επιχειρηματικές μεταβιβάσεις σε εργαζόμενους συγκεκριμένα, σύμφωνα με τον συνεταιριστικό τύπο), πρέπει να ενθαρρύνονται εντόνως. Μηχανισμοί όπως οφέλη για ανέργους ή οποιαδήποτε άλλα οφέλη διαθέσιμα για απολυμένους εργαζόμενους πρέπει να διατίθενται, έτσι ώστε οι εργαζόμενοι, που είναι πρόθυμοι να τα χρησιμοποιήσουν ως κεφάλαιο για προσφορές.

- Συγκεκριμένες κρατικές παροχές βοήθειας πρέπει να υιοθετηθούν από τα Κράτη, σε συντονισμό με την οικονομική πολιτική τους, ευνοώντας την διάσωση και την ανάπτυξη οικονομικά βιώσιμων επιχειρήσεων, οι οποίες απειλούνται από κλείσιμο, συγκεκριμένα μέσω επιχειρηματικών μεταβιβάσεων στους εργαζόμενους.

ΚΑΤΗΓΟΡΙΟΠΟΙΗΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

- Νομικά πλαίσια πρέπει να υιοθετούνται για την δημιουργία συνεταιριστικών οριζόντιων ομάδων, καθώς επίσης και μέτρα πρέπει να λαμβάνονται για την προώθησή τους.
- Πρέπει να ενθαρρύνονται ενδο-συνεταιριστικά δίκτυα μικρομεσαίων επιχειρήσεων με την συνεταιριστική μορφή (πχ. Συνεταιρισμοί τεχνιτών, συνεταιρισμοί μεσαίων επιχειρήσεων, συνεταιρισμοί δραστηριοτήτων και εργασίας, κλπ.). Τα προαναφερθέντα δίκτυα πρέπει να ενθαρρύνονται, γιατί ενδυναμώνουν σημαντικά την βιωσιμότητα των μικρών και μεσαίων επιχειρήσεων. Αυτά τα δίκτυα είναι κυριολεκτικά ο μόνος τρόπος, με τον οποίο μικρομεσαίες επιχειρήσεις μπορούν να είναι πηγή καινοτομίας. Ενδοσυνεταιριστικά διεθνή δίκτυα μικρομεσαίων επιχειρήσεων με συνεταιριστική μορφή πρέπει να ενθαρρύνονται, ιδιαίτερα σε στρατηγικούς τομείς.
- Πρέπει να προωθείται η δημιουργία και η ενδυνάμωση οργανισμών επιχειρηματικής αλληλοϋποστήριξης ανάμεσα σε βιομηχανικούς και συνεταιρισμούς παροχής υπηρεσιών. Τα προαναφερθέντα ισχύουν και για τον χώρο της οικονομίας, επιμόρφωσης και εκπαίδευσης, υπηρεσιών επιχειρηματικής και νομικής συμβουλής κλπ., που από κοινού διοικούνται και ελέγχονται από επιχειρήσεις που τα χρησιμοποιούν.
- Πρέπει να ενθαρρύνεται η δημιουργία διεθνών επιδοτήσεων για την υποστήριξη και την προώθηση συνεργασιών μεταξύ συνεταιρισμών διαφορετικών χωρών.

